

vršatsképodhradie ilava sedmerovec
červenýkameň krivoklát
košecképodhradie hornésrnie
nikušovce ladce bolešov
dubnicanadváhom dulov
bohunice hornáporuba košeca
kameničany nemšová pruské
tuchyňa borčice novádubnica
zliechov slavnica

SPOLOČNÝ PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA STRATEGICKO-PLÁNOVACIEHO REGIÓNU DUBNICKO- ILAVSKO

(miest a obcí okresu Ilava, mesta Nemšová a obce Horné Srnie)

na roky 2023 - 2030

Január 2023

Obsah

1	ÚVOD	10
1.1	Inštitucionálne východiská	10
1.2	Obsahové východiská	10
1.3	Východiská z relevantných nadradených programových a strategických dokumentov	12
1.4	Konceptné východiská	23
1.4.1	Koncept udržateľného sociálneho, ekonomického a environmentálneho rozvoja	24
1.4.2	Koncept SMART rozvoja	30
1.4.3	Koncept participatívneho viacúrovňového polycentrického spravovania a rozvoja regiónov, miest a obcí	31
2	ANALYTICKÉ VÝCHODISKÁ	33
2.1	Identifikácia a analýza riešeného územia v kontexte širších vzťahov	33
2.1.1	Základná charakteristika a lokalizácia územia	33
2.1.2	Socio-demografická analýza	37
2.1.3	Ekonomika a hospodárstvo	52
2.1.4	Veda, výskum a inovácie	76
2.1.5	Cestovný ruch, kultúra a šport	83
2.1.6	Občianska vybavenosť	91
2.2	Územno-technická analýza	99
2.2.1	Dopravná infraštruktúra	99
2.2.2	Technická infraštruktúra	108
2.3	Prírodno-environmentálna analýza	114
2.3.1	Odpadové hospodárstvo	115
2.3.2	Environmentálne limity	118
2.3.3	Environmentálne záťaže	123
2.4	Syntéza analytických východísk	136
2.4.1	SWOT analýza, TOWS matica	136
2.5	Potenciály, problémy a výzvy pre SPR Dubnicko-Ilavsko	138
2.6	Hlavné faktory rozvoja SPR Dubnicko-Ilavsko	138
3	STRATEGICKÁ A PROGRAMOVÁ ČASŤ SPHR SR DUBNICKO-ILAVSKO PRE ROKY 2023-2030	140
3.1	Vízia rozvoja SPR Dubnicko-Ilavsko do roku 2040	140
3.2	Hlavný cieľ SPR Dubnicko-Ilavsko do roku 2030	140
3.3	Priorita 1 Moderný Región	141

3.3.1 Strategický cieľ 1 Regionálna ekonomika	141
3.3.1.1 Špecifický cieľ 1.1 - Výskumné, inovačné a kreatívne a centrá	141
3.3.1.2 Špecifický cieľ 1.2 Podpora regionálneho ekonomiky a inovatívne partnerstvá (triple helix)	141
3.3.1.3 Špecifický cieľ 1.3 Cestovný ruch ako pilier regionálnej ekonomiky	141
3.3.2 Strategický cieľ 2 Budovanie ľudských kapacít – vzdelávanie	142
3.3.2.1 Špecifický cieľ 2.1 Celoživotné vzdelávanie, rekvalifikácia a kariérne poradenstvo	142
3.3.2.2 Špecifický cieľ 2.2 Predprimárne vzdelávanie	142
3.3.2.3 Špecifický cieľ 2.3 Primárne vzdelávania	142
3.3.3 Strategický cieľ 3 Rozumný región	143
3.3.3.1 Špecifický cieľ 3.1 Infraštruktúra pre rozumný región	143
3.3.3.2 Špecifický cieľ 3.2 Infraštruktúra pre rozumný región	143
3.3.3.3 Špecifický cieľ 3.3 Moderné služby pre rozumný región	143
3.3.3.4 Špecifický cieľ 3.4 Spolupracujúce a efektívne obce	144
3.3.3.5 Špecifický cieľ 3.5 Bezpečné obce	144
3.4 Priorita 2 Zelený Región	145
3.4.1 Strategický cieľ 1 Energetická efektívnosť územia	145
3.4.1.1 Špecifický cieľ 1.1 Obnoviteľné zdroje energie	145
3.4.1.2 Špecifický cieľ 1.2 Energetická efektívnosť verejnej infraštruktúry	145
3.4.1.3 Špecifický cieľ 1.3 Budovanie kapacít v oblasti udržateľnej energetiky	145
3.4.2 Strategický cieľ 2 Obehová ekonomika a manažment odpadov	145
3.4.2.1 Špecifický cieľ 2.1 Regionálny manažment odpadov	145
3.4.2.2 Špecifický cieľ 2.2 Dostupná a efektívna technická infraštruktúra – vodovody, kanalizácia	146
3.4.2.3 Špecifický cieľ 2.3 Adaptácia na zmenu klímy, ekosystémové služby a ochrana biodiverzity	146
3.4.2.4 Špecifický cieľ 2.4 Manažment krajiny a protipovodňová ochrana	146
3.4.2.5 Špecifický cieľ 2.5 Environmentálne záťaže a ochrana vody, pôdy a ovzdušia	147
3.5 Priorita 3 Dostupný Región	148
3.5.1 Strategický cieľ 1 Ekologická multimodálna mobilita	148
3.5.1.1 Špecifický cieľ 1.1 Elektromobilita	148
3.5.1.2 Špecifický cieľ 1.2 Multimodálna mobilita	148
3.5.1.3 Špecifický cieľ 1.3 Cyklomobilita	149
3.5.2 Strategický cieľ 2 Bezpečná dopravná infraštruktúra	149
3.5.2.1 Špecifický cieľ 2.1 Ekologická železničná doprava	149
3.5.2.2 Špecifický cieľ 2.2 Bezpečná cestná infraštruktúra	149
3.5.2.3 Špecifický cieľ 2.3 Letecká a vodná doprava	150
3.6 Priorita 4 Región pre obyvateľov	151
3.6.1 Strategický cieľ 1 Dostupné a efektívne služby	151
3.6.1.1 Špecifický cieľ 1.1 Moderné zdravotné služby	151
3.6.1.2 Špecifický cieľ 1.2 Moderné sociálne služby a inkluzívne bývanie	151
3.6.1.3 Špecifický cieľ 1.3 Regionálne sociálne podniky	152
3.6.2 Strategický cieľ 2 Šport a zdravý životný štýl	153
3.6.2.1 Špecifický cieľ 2.1 Podpora športu a zdravého životného štýlu	153
4 IMPLEMENTAČNÁ ČASŤ SPHRSR DUBNICKO-ILAVSKO PRE ROKY 2023-2030	154
5 FINANČNÁ ČASŤ SPHRSR DUBNICKO-ILAVSKO PRE ROKY 2023-2030	157
6 MONITOROVANIE A HODNOTENIE	159

Zoznam tabuliek

1. Tabuľka 1 Prehľad vybraných strategických dokumentov v oblasti životného prostredia na úrovni SR	18
2. Tabuľka 2 Veľkosť okresov TSK podľa rozlohy, počtu obcí a počtu obyvateľov	33
3. Tabuľka 3 Vývoj počtu obyvateľov v okrese Ilava v porovnaní s celým TSK v r. 2011-2019 (stav k 31.12.)	37
4. Tabuľka 4 Vývoj počtu obyvateľov v sledovanom území SPR v porovnaní s TSK (z dostupných dát za r. 2017)	38
5. Tabuľka 5 Celkový prírastok/úbytok obyvateľstva v okresoch Trenčianskeho kraja v r. 2011-2019	39
6. Tabuľka 6 Veková štruktúra obyvateľstva podľa okresov Trenčianskeho kraja a v SR v r. 2001, 2011 a 2019 (počet)	40
7. Tabuľka 7 Priemerný vek obyvateľstva SR, Trenčianskeho kraja a jednotlivých okresov TSK v r. 2001, 2011 a 2019	41
8. Tabuľka 8 Trvalo bývajúcce obyvateľstvo v obciach riešeného územia SPR v porovnaní s TSK podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania v r. 2011 (%) – SODB	42
9. Tabuľka 9 Predpokladaný vývoj počtu obyvateľov v okresoch Trenčianskeho kraja do r. 2035	45
10. Tabuľka 10 Počet úmrtí v rokoch 2015 – 2019 v Trenčianskom kraji v porovnaní so SR a ostatnými krajinami SR	46
11. Tabuľka 11 Počet vydaných rozhodnutí TSK podľa stupňa odkázanosti	48
12. Tabuľka 12 Zoznam čakaťelov o uzatvorenie zmluvy o poskytovaní sociálnej služby v zariadeniach sociálnej služby v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK za roky 2014 – 2020 (údaje k 31.12.) doplniť údaje za obce SPR	49
13. Tabuľka 13 Zoznam čakaťelov o uzatvorenie zmluvy o poskytovaní sociálnej služby v ZSS k 31.12.2020 - všetci poskytovatelia v TSK vrátane poskytovateľov v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK - doplniť údaje za obce SPR	50
14. Tabuľka 14 Regionálny hrubý domáci produkt na obyvateľa v bežných cenách meraný paritou kúpnej sily	53
15. Tabuľka 15 Vývoj regionálnej hrubej pridanej hodnoty v bežných cenách v miliónoch EUR	54
16. Tabuľka 16 Hrubá pridaná hodnota TSK podľa ekonomických činností v bežných cenách v miliónoch EUR v roku 2018	54
17. Tabuľka 17 Stav priamych zahraničných investícií v SR (v mld. EUR)	55
18. Tabuľka 18 Stav PZI v samosprávnych krajinách SR v tisícoch EUR	55
19. Tabuľka 19 Stav priamych zahraničných investícií v okresoch Trenčianskeho kraja v roku 2019 (v tis. EUR)	56
20. Tabuľka 20 Podiel podnikov v okresoch na celkovom počte podnikov v Trenčianskom kraji v roku 2019 (%)	57
21. Tabuľka 21 Podniky podľa ekonomických činností v okresoch Trenčianskeho kraja v r. 2019	57
22. Tabuľka 22 Podniky v okresoch Trenčianskeho kraja podľa počtu zamestnancov	58
23. Tabuľka 23 Podniky podľa vybraných druhov vlastníctva v okresoch Trenčianskeho kraja v roku 2019	59

24. Tabuľka 24 Prehľad počtu živnostníkov na území okresov Trenčianskeho kraja podľa jednotlivých odvetví v roku 2019	60
25. Tabuľka 25 Intenzita chovu hospodárskych zvierat v Trenčianskom kraji	63
26. Tabuľka 26 Výmera lesných pozemkov v Trenčianskom kraji podľa okresov, stav v r.2010	64
27. Tabuľka 27 Podniky sekundárneho sektora podľa ekonomických činností v okresoch TSK v roku 2019	65
28. Tabuľka 28 Komparácia vybraných ukazovateľov priemyslu v samosprávnych krajoch SR za rok 2019	66
29. Tabuľka 29 Zoznam priemyselných parkov v TSK podľa Analýzy priemyselných parkov SR	68
30. Tabuľka 30 Vybrané ukazovatele za odvetvie stavebníctva v samosprávnych krajoch SR	70
31. Tabuľka 31 Počet uchádzačov o zamestnanie (UoZ) v okresoch Trenčianskeho kraja a v SR v r. 2011-2019	75
32. Tabuľka 32 Výdavky na výskum a vývoj podľa jednotlivých krajov na Slovensku	77
33. Tabuľka 33 Zamestnanci výskumu a vývoja vo fyzických osobách	78
34. Tabuľka 34 Vývoj počtu ubytovacích zariadení	84
35. Tabuľka 35 Vývoj počtu návštevníkov, počtu prenocovaní a tržieb - ubytovacie zariadenia v Trenčianskom kraji	84
36. Tabuľka 36 Zoznam a sídlo nemocníc v Trenčianskom kraji	95
37. Tabuľka 37 Prehľad oddelení a ambulancií NsP Ilava, n.o. so sídlom v Ilave	95
38. Tabuľka 38 Sociálne služby poskytované v jednotlivých okresoch Trenčianskeho kraja	96
39. Tabuľka 39 Základné údaje o sieti cestných komunikácií – TSK	100
40. Tabuľka 40 Stav parkovísk pri významných železničných staniciach a zastávkach v TSK	104
41. Tabuľka 41 Spotreba pitnej vody v okresoch TSK	111
42. Tabuľka 42 Vybrané štatistiky vodovodnej a kanalizačnej siete v SR	112
43. Tabuľka 43 Prehľad skládok odpadov na území Trenčianskeho kraja (skládky relevantné z pohľadu riešeného územia SPR sú vyznačené graficky) :	117
44. Tabuľka 44 Veľkoplošné chránené územia zasahujúce do územia TSK (územia zasahujúce zároveň do riešeného územia SPR sú vyznačené graficky) :	118
45. Tabuľka 45 Zhrnutie - prehľad počtu chránených území v Trenčianskom kraji podľa okresov	120
46. Tabuľka 46 Počet záťaží evidovaných v jednotlivých okresoch TSK	123
47. Tabuľka 47 Emisie základných znečisťujúcich látok (ZL) zo stredných a veľkých stacionárnych zdrojov znečistenia v TSK podľa okresov (t/rok) – údaje relevantné pre riešené územie SPR (okres Ilava) sú vyznačené graficky :	127
48. Tabuľka 48 Emisie základných znečisťujúcich látok (ZL) + CO ₂ zo stredných a veľkých stacionárnych zdrojov znečistenia v TSK v porovnaní so SR (t/rok)	128
49. Tabuľka 49 Najväčší znečisťovatelia ovzdušia v TSK v roku 2019 podľa okresov - údaje relevantné pre riešené územie SPR sú vyznačené graficky :	129
50. Tabuľka 50 Zastúpenie kategórií ohrozenosti pôd vodnou eróziou v okresoch Trenčianskeho kraja	133
51. Tabuľka 51 Zastúpenie kategórií ohrozenosti pôd veternou eróziou v okresoch Trenčianskeho kraja	133
52. Tabuľka 52:SWOT analýza územia SPR	136

53. Tabuľka 53 Investičné balíky SPR Dubnicko – Ilavsko, Akčný plán SPR Dubnicko-Ilavsko do roku 2030	154
54. Tabuľka 54 Opatrenia Programu Slovensko oprávnené na financovanie z IÚS TSK	157

Zoznam obrázkov

55. Obrázok 1 Prepojenie TSK na TEN-T koridory	99
56. Obrázok 2 Mapa Cestná sieť TSK	100
57. Obrázok 3 Ponuka spojov verejnej osobnej dopravy (prímestská, MHD, železničná)	103
58. Obrázok 4 Vážska cyklomagistrála	107
59. Obrázok 5 Trenčiansky kraj – hydrogeologické rajóny	110
60. Obrázok 6: Mapový podklad s vyznačením DP, CHLÚ, LNN, starých banských diel,	121
61. Obrázok 7: Potenciál geotermálnej energie na území SPR podľa Atlasu geotermálnej energie	131

Zoznam schém

62. Schéma 1 Agenda 2030 - Ciele udržateľného rozvoja	12
63. Schéma 2 Progres napĺňania cieľov EU za posledných 5 rokov, 2020 (dáta k 2013-2018 alebo 2014-2019)	25
64. Schéma 3 Lokalizácia územia SPR	36
65. Schéma 4 Štruktúra rozvojovej stratégie SPR Dubnicko-Ilavsko	140

Zoznam grafov

66. Graf 1 Plán obnovy EU pre budúce generácie	15
67. Graf 2 Vývoj priemerného evidenčného počtu zamestnancov podľa sektorov v Trenčianskom kraji	61
68. Graf 3 Podiel jednotlivých sektorov hospodárstva na celkovej zamestnanosti v Trenčianskom kraji v roku 2019 (%)	62
69. Graf 4 Vývoj výmery lesných pozemkov v Trenčianskom kraji (ha)	64
70. Graf 5 Vývoj hodnoty stavebnej produkcie vykonávanej vlastnými zamestnancami v TSK v tisícoch EUR	70
71. Graf 6 Vývoj priemerného evidenčného počtu zamestnancov stavebníctva v TSK	71
72. Graf 7 Návštevníci v ubytovacích zariadeniach SR (v tis. osôb)	84
73. Graf 8 Porovnanie vybraných ukazovateľov odpadového hospodárstva na úrovni krajov a priemernej hodnoty Slovenskej republiky 2019	116
74. Graf 9 TOWS matica SPR	137

Prehľad používaných skratiek / priebežne dopĺňaný

- BBSK – Banskobystrický samosprávny kraj
- BSK – Bratislavský samosprávny kraj
- CR – cestovný ruch
- ČOV – čistička odpadových vôd
- EIA – Environmental Impact Assessment (posudzovanie vplyvov na životné prostredie)
- EO – ekvivalentní obyvatelia
- EÚ Európska únia
- GES – garantovaná energetická služba
- HDI – Human Development Index (Index ľudského rozvoja)
- HDP – Hrubý domáci produkt
- CHKO – chránená krajinná oblasť
- CHLÚ – Chránené ložiskové územie
- CHVO – chránená vodohospodárska oblasť
- CHVÚ – chránené vtáčie územie
- IHME - Institute for Health Metrics and Evaluation (Inštitút pre meranie a vyhodnocovanie zdravia, Univerzita v Seattle, Washington)
- IMD WCC – IMD World Competitiveness Center (Inštitút školy obchodného vzdelávania so sídlom v Lausanne vo Švajčiarsku, ktorý sa spoločne s WFE podieľal na vypracovaní *The Global Competitiveness Report*)
- IROP – Integrovaný regionálny operačný program
- IT – informačné technológie
- IÚI – Integrovaná územná investícia
- IÚS – Integrovaná územná stratégia
- ITMS – centrálny evidenčný a monitorovací systém pre štrukturálne fondy
- JTF – Just Transition Fund (Fond spravodlivej obnovy)
- KEGA - Kultúrna a edukačná grantová agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
- KIBS - Knowledge Intensive Business Services - Znalostné intenzívne obchodné služby
- KKP – kultúrno-kreatívny priemysel
- KOČR – Krajská organizácia cestovného ruchu
- KSK – Košický samosprávny kraj
- MAS – miestne akčné skupiny
- MDaV SR – Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky
- MFO – Mestská funkčná oblasť
- MPR – mestská pamiatková rezervácia
- MHD – mestská hromadná doprava
- MH SR – Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
- MIRRI – Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a investícií SR
- MSP – Malé a stredné podniky
- MŠVvaŠ SR – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
- MV SR – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
- MZVaEZ SR – Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR
- MŠ – materská škola
- NKP – národná kultúrna pamiatka
- NIP – Národný investičný plán
- NRP SR – Národná rada pre produktivitu Slovenskej republiky
- NSK – Nitriansky samosprávny kraj

- NUTS - Nomenclature of Territorial Units for Statistics (Eurostat) – európska Normalizovaná klasifikácia územno–štatistických jednotiek
- OECD – Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj)
- OO PZ – obvodné oddelenie policajného zboru
- OP – operačný program
- OP EVS – Operačný program Efektívna verejná správa
- OP II – Operačný program Integrovaná infraštruktúra
- OP KŽP – Operačný program Kvalita životného prostredia
- OPIOS - odkázanosť na pomoc inej osoby pri sebaobslužbe
- OOCR – oblasťná organizácia cestovného ruchu
- OR PZ – okresné riaditeľstvo policajného zboru
- OSN – Organizácia spojených národov
- PAF – Prioritný akčný rámec pre sústavu Natura 2000
- PED – Positive Energy District (energeticky pozitívna mestská štvrť)
- PKS – parita kúpnej sily
- PHRSR – Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja
- POH – plán odpadového hospodárstva
- PPZ – Prezídium policajného zboru
- PSK – Prešovský samosprávny kraj
- PZ SR – Policajný zbor Slovenskej republiky
- RIÚS – Regionálna integrovaná územná stratégia
- RRF – Recovery and Resilience Facility - Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti
- SAD – Slovenská autobusová doprava
- SAV – Slovenská akadémia vied
- SIEA – Slovenská inovačná a energetická agentúra
- SEA – Strategické environmentálne hodnotenie
- SHMÚ – Slovenský hydrometeorologický ústav
- SR – Slovenská republika
- SODB – sčítanie osôb, domov a bytov
- SOŠ – stredná odborná škola
- SPR – Strategicko-plánovací región
- SSC – Slovenská správa ciest
- SŠ – stredná škola
- STN – Slovenská technická norma
- SVI – Služba včasnej intervencie
- ŠOP SR – Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
- ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky
- TEN-T – Trans-European Transport Networks / Trans-európska dopravná sieť
- TI – technická infraštruktúra
- TSK – Trenčiansky samosprávny kraj
- TTSK – Trnavský samosprávny kraj
- SPR – strategicko-plánovací región
- UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), v preklade Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru
- ÚEV – územie európskeho významu
- ÚPN – územný plán
- ÚPN-TSK – Územný plán Trenčianskeho samosprávneho kraja
- ÚPSVaR – Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
- ÚHCP – Útvar hraničnej a cudzineckej polície

- Val – Veda a Inovácie
- VaV – Veda a Výskum
- VEGA - Vedecká grantová agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
- VPM – voľné pracovné miesta
- VŠ – vysoká škola
- VÚC – Vyšší územný celok
- VÚVH – Výskumný ústav vodného hospodárstva
- WFE – World Forum of Economy (Svetové ekonomické fórum)
- ZaD – zmeny a doplnky (územného plánu)
- ZOO – zoologická záhrada
- ZSK – Žilinský samosprávny kraj
- ZŠ – základná škola

1 ÚVOD

1.1 Inštitucionálne východiská

Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja SPR Dubnicko-Ilavsko pre roky 2023-2030 sa spracováva v zmysle **Zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja** v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) v súlade s odporúčanou **Metodikou tvorby a implementácie PHRSR regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí** Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR pre programové obdobie po roku 2020 a v súlade s **Metodikou a inštitucionálnym rámcom tvorby verejných stratégií**, ktorá bola schválená Uznesením vlády SR č. 197/2017 z 26. apríla 2017.

Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja SPR Dubnicko-Ilavsko pre roky 2023-2030 (ďalej aj ako „SPHRSR“ alebo „SPHRSR SPR“) je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii **Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030**, z roku 2019, ako aj so zreteľom na existujúce relevantné plánovacie strategické a územnoplánovacie dokumenty, ktoré boli doposiaľ spracované či už z národnej, regionálnej alebo miestnej úrovne, s dopadom na región.

V súčasnosti problematika regionálneho rozvoja spadá pod gesciu **Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky**, ktoré je ako ústredný orgán štátnej správy pre oblasť regionálneho rozvoja zodpovedné za tvorbu a riadenie regionálneho rozvoja ako aj za prípravu novej národnej stratégie (pod názvom **Vízia a stratégia rozvoja SR**).

Zadanie na vypracovanie SPHRSR bolo vypracované v roku 2021. Samosprávy dotknutých obcí sa rozhodli spracovať SPHRSR v spolupráci s externými odborníkmi.

Na základe zadania a v súlade s platnou metodikou je SPHRSR spracovaný aj ako **Integrovaná územná stratégia** (ďalej aj ako „IÚS“) územia a reflektuje špecifiká územia strategicko-plánovacieho regiónu Dubnicko-Ilavsko (ďalej len „SPR“) a jeho jednotlivých obcí.

Schválenie SPHRSR SPR ako aj príslušnej územnoplánovacej dokumentácie dotknutých obcí je podmienkou na predloženie žiadostí o poskytnutie dotácie zo štátneho rozpočtu a z doplnkových zdrojov (doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú finančné prostriedky z fondov Európskej únie poskytované podľa osobitných predpisov).

Financovanie spracovania dokumentu je zabezpečené z vlastných finančných zdrojov dotknutých samospráv.

1.2 Obsahové východiská

Impulzom pre spracovanie SPHRSR SPR je snaha o zhodnotenie potenciálu územia strategicko-plánovacieho regiónu Dubnicko-Ilavsko pre udržateľný regionálny rozvoj, ako aj potreba reagovať na nové, zmenené spoločenské okolnosti. Významným faktorom vplývajúcim na charakter kľúčových prvkov rozvoja regiónu sú rýchlo sa meniace svetové trendy v oblasti nástupu **najmodernejších technológií a inovácií**, trendy v oblasti starostlivosti o **životné prostredie a klímu, mobility**, ako aj nepriaznivý demografický trend **starnutia populácie** s náporom najmä (no nielen) na zdravotnú a sociálnu oblasť. Aktuálnou výzvou sú aj hrozby nepredvídaných **pandemických situácií**, akých sme svedkami od roku 2020 v súvislosti s celosvetovým rozšírením vírusu Covid -19.

Objektívnou výzvou je tiež ambícia regionálnej samosprávy naplniť princípy integrovaného prístupu k regionálnemu rozvoju a sklbiť záujmy strategických aktérov vo svojom území prostredníctvom **PHRSR TSK na roky 2023-2030**, ktorý zohľadňuje špecifiká jednotlivých strategicko-plánovacích regiónov a území mestského rozvoja, sformovaných na území Trenčianskeho kraja.

V neposlednom rade je to končiace sa programové obdobie politiky súdržnosti 2014-2020, na ktoré boli vypracované predchádzajúce rozvojové dokumenty dotknutých obcí SPR a **nastupujúce nové programové obdobie EÚ 2021-2027**, ktoré sa v súčasnosti pripravuje.

Všetky spomínané impulzy a výzvy sú príležitosťou na maximálne zhodnotenie špecifického potenciálu jednotlivých samospráv a ďalších aktérov v riešenom území a pre nastolenie integrovaného princípu, s vyvolaním čo najúčinnejších synergických efektov zrealizovaných investícií s cieľom udržateľného rozvoja v modernej dobe.

Mestá a obce SPR Dubnicko-Ilavsko tvoria obce administratívnej jednotky okres Ilava + mesto Nemšová a Horné Srnie, ktoré administratívne spadajú pod okres Trenčín, avšak funkčné väzby územia ich intenzívnejšie viažu ku územiu SPR. Celkovo ide o 23 obcí a to konkrétne:

- 1) Bohunice
- 2) Bolešov
- 3) Borčice
- 4) Červený Kameň
- 5) Dubnica nad Váhom
- 6) Dulov
- 7) Horná Poruba
- 8) Horné Srnie – administratívne spadá pod okres Trenčín**
- 9) Ilava
- 10) Kameničany
- 11) Košeca
- 12) Košecké Podhradie
- 13) Krivoklát
- 14) Ladce
- 15) Mikušovce
- 16) Nemšová – administratívne spadá pod okres Trenčín**
- 17) Nová Dubnica
- 18) Pruské
- 19) Sedmerovec
- 20) Slavnica
- 21) Tuchyňa
- 22) Vršatské Podhradie
- 23) Zliechov

S ohľadom na vyššie uvedené skutočnosti je súčasťou PHRSR aj zapracovanie využitia „**smart princípov**“ (nových postupov a nástrojov) v synergickej väzbe na rozvoj verejných politík/služieb samosprávneho kraja, za účelom zlepšovania poskytovaných služieb obyvateľom, ako aj zlepšovania vnútorných procesov v zmysle záverov Smart koncepcie TSK s uplatnením segmentov „smart“, v oblastiach regionálneho rozvoja, sociálnej oblasti, školstva, dopravy, cestovného ruchu a kultúry.

Z hľadiska obsahovej štruktúry je dokument, v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi z aktuálne platnej legislatívy - zákon 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v aktuálnom znení, ako aj Metodiky pre spracovanie PHRSR zverejnenej MIRRI rozdelený na nasledovné hlavné časti :

- o **Analytickú časť** založenú na databáze objektívne cieleného výberu relevantných údajov, informácií a ukazovateľov, ktorá obsahuje komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie SPR, berúc do úvahy stratégie, dokumenty, opatrenia, aktivity, projekty dotknutých obcí realizované v minulosti, vrátane kritického zhodnotenia ich dopadov a efektívnosti, popisuje kľúčové trendy vývoja, ak by sa stratégia PHRSR neimplementovala, identifikuje vnútorné potenciály, výzvy, limity a problémy riešeného územia, ako aj výzvy a limity z vonkajšieho prostredia vrátane SWOT analýzy a navrhuje východiská pre stratégie podpory rozvoja SPR a jeho jednotlivých dotknutých obcí.
- o **Strategickú časť**, ktorá obsahuje stratégiu rozvoja SPR pri zohľadnení jeho vnútorných špecifik a určuje víziu, hlavné ciele a priority pre jeho vyvážený udržateľný rozvoj a ich väzby, nastavuje systém tzv. strom cieľov, s popisom strategických a špecifických (operatívnych) cieľov, ich vzájomných súvislostí, nástrojov a indikátorov pre ich dosiahnutie, identifikuje strategických socio-ekonomických partnerov a stratégiu ich zapojenia do procesu implementácie PHRSR.
- o **Implementačnú a monitorovaciu časť**, ktorá obsahuje najmä identifikáciu nástrojov, opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu rozvoja SPR, stanovuje postup implementácie (rozdelenie úloh, činností a zodpovedností, časový harmonogram, implementačnú štruktúru vrátane princípov, procesov a systému riadenia implementácie a riadenia rizík). V tejto časti sa tiež identifikujú a hodnotia riziká implementácie stratégie PHRSR a navrhujú sa opatrenia na ich zníženie - systém monitorovania a hodnotenia napĺňania PHRSR a systém zodpovednosti za ich realizáciu.
- o **Finančnú časť**, ktorá obsahuje plán využitia/aktivizácie zdrojov vrátane finančného plánu implementácie.

1.3 Východiská z relevantných nadradených programových a strategických dokumentov

Za kľúčový nadnárodný strategický dokument pre tvorbu PHRSR SPR môžeme považovať **Agendu OSN pre udržateľný rozvoj 2030 (Agenda 2030)**, ktorá obsahuje súhrn globálnych záväzkov medzinárodného spoločenstva v reakcii na najväčšie výzvy súčasnosti ako sú zmena klímy, chudoba, zvyšujúce sa ekonomické a sociálne rozdiely alebo neudržateľnosť prevládajúcich vzorcov výroby a spotreby, a pod. Ide o problémy, ktoré sú veľmi komplexné a navzájom previazané. Agenda udržateľného rozvoja obsahuje 17 cieľov v oblasti udržateľného rozvoja a 169 súvisiacich čiastkových cieľov. Vyvažujú tri rozmery udržateľného rozvoja – ekonomický, sociálny a environmentálny. Slovenská republika sa prihlásila k implementácii Agendy 2030 dokumentom „Východiská implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj“, ktorý bol schválený uznesením vlády č. 95/2016.

Schéma 1 Agenda 2030 - Ciele udržateľného rozvoja

Zdroj: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/agenda-2030/index.html>, Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, február 2020.

Zodpovednosť za Agendu 2030 je na Slovensku rozdelená medzi Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, pričom v zmysle uznesenia vlády SR č. 95 z 2. marca 2016 zodpovedá Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky za jeho vnútroštátnu implementáciu a Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR za jeho implementáciu v medzinárodnom prostredí.

V rámci konzultatívneho procesu zahrňujúceho vládu, samosprávy a odbornú verejnosť bolo uznesením vlády č. 273/2018 z 13. júna 2018 schválených nasledovných **šesť národných priorít** implementácie Agendy 2030 :

- vzdelanie pre dôstojný život,
- smerovanie k znalostnej a environmentálne udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí,
- znižovanie chudoby a sociálna inklúzia
- udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy,
- právny štát, demokracia a bezpečnosť a
- dobré zdravie,

ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a sú základom ďalšej strategickej a koncepcnej práce. Uvedené priority sa stali zároveň základom pre sformulovanie vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030.

V čase spracovania tejto analytickej kapitoly bola k dispozícii už aj aktuálna (uznesením vlády z januára 2021) schválená finálna verzia dokumentu **Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030** (ďalej aj ako „Slovensko 2030“). Okrem toho, že je základným implementačným dokumentom Agendy 2030 za Slovenskú republiku, plní tento dokument zároveň úlohu **Národnej stratégie regionálneho rozvoja** v zmysle zákona.

Definuje tri priority regionálneho rozvoja :

- udržateľná konkurencieschopná, environmentálne a inovačne orientovaná ekonomika regiónov,
- zvýšenie kvality života a využitie prírodného a ľudského kapitálu,
- harmonizácia regionálneho a územného rozvoja,

ktoré sa premietajú do integrovaných rozvojových programov dokumentu Slovensko 2030, prepájajú Agendu 2030 a regionálny rozvoj a sú kľúčovým nástrojom naplnenia Agendy 2030 naprieč národnou, regionálnou a lokálnou úrovňou v nasledujúcej štruktúre:

1. Ochrana a udržateľný rozvoj prírodných a ľudských zdrojov, ako aj kultúrneho potenciálu, tak aby boli zachované pre ďalšie generácie a mohli byť využívané na ďalší rozvoj spoločnosti.
2. Premena hospodárstva SR do roku 2030 na konkurencieschopnú, inovačne orientovanú, nízko uhlíkovú obehovú ekonomiku, ktorá bude efektívne zhodnocovať vzdelanie, ľudský potenciál a zdroje a bude environmentálne aj sociálne udržateľná a odolná proti vonkajším aj vnútorným nepriaznivým vplyvom.
3. Zefektívnenie a priblíženie správy verejných záležitostí občanom prostredníctvom vybudovania viacúrovňového integrovaného manažmentu rozvoja na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Zároveň je cieľom efektívne využívať územný potenciál regiónov.
4. Zvýšenie kvality života pre všetky sociálne skupiny v jednotlivých strategicko-plánovacích regiónoch a zabezpečenie dostupnosti a kvality verejných služieb, práce a rovných príležitostí pre využitie potenciálu každého jednotlivca bez ohľadu na jeho sociálnoekonomické zázemie či znevýhodnenie.

V rámci analytickej časti uvedeného dokumentu bolo identifikovaných viacero problémových oblastí, ku ktorým boli zadefinované aj **cieľové očakávané hodnoty** v jednotlivých tematických oblastiach. Do roku 2030 sa napr. očakáva dosiahnutie stopercentného podielu odvádzaných a čistených odpadových vôd v aglomeráciách s viac ako 2 000 ekvivalentných obyvateľov (ďalej aj ako „EO“) a vo všetkých obciach, cieľom je tiež 35-percentný podiel verejnej dopravy a súčasný presun minimálne 20 percent záťaže z cestnej nákladnej a osobnej dopravy na železničnú sieť, preferencia koľajovej dopravy a elektromobility a pod.

Návrh vízie a stratégie je rozsiahly, zameraný je na viaceré oblasti, aby bolo možné účinne čeliť problémom a výzvam, ktoré prinášajú globálne zmeny. K nim patria zmena klímy, mobilita a migrácia, rastúca globalizácia, dynamika a nestabilita svetovej ekonomiky, prudký rozvoj umelej inteligencie, prehlbujúce sa rozdiely medzi bohatými a chudobnými vrstvami obyvateľstva, nárast extrémizmu a nárast nedôvery k demokratickým inštitúciám.

Súčasťou národných strategických dokumentov je aj **Národný investičný plán SR na roky 2018 – 2030** (ďalej aj ako „NIP“, alebo „NIP SR“), v čase spracovania tejto analytickej kapitoly zatiaľ vo forme **pilotnej verzie**. NIP má povahu nadrezortného a integrovaného strategického dokumentu, ktorý v nadväznosti na ciele udržateľného rozvoja Agendy 2030 OSN obsahuje charakteristiky súčasného stavu, želaného stavu v roku 2030 a definuje kľúčové investičné programy s cieľom vybudovať novú hospodársku a sociálnu infraštruktúru, prípadne zlepšiť stav existujúcej infraštruktúry a naplniť tak dlhodobé potreby Slovenskej republiky. Obsahuje zatiaľ indikatívne projekty v oblasti dopravy, energetiky, informatizácie a elektronickej komunikácie, výskumu a inovácií, zdravotníctva, životného prostredia, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, sociálnej inklúzie a zamestnanosti a regionálneho rozvoja.

Pre územie SPR Dubnicko-Ilavsko (ale i celého Trenčianskeho kraja, resp. Slovenskej republiky) je relevantný napríklad záväzok znížiť emisie skleníkových plynov a utlmiť činnosť uhoľných baní, na základe ktorého sa rozvíja projekt transformácie uhoľného regiónu horná Nitra, ale aj priority v oblasti zlepšenia dopravnej infraštruktúry ciest I. triedy, v rámci ktorých by malo dôjsť k naplneniu strategických prepojení centier rozvoja v Trenčianskom kraji i v jeho širších vzťahoch.

Z dôvodu prípravy na nové programové obdobie EÚ (2021-2027) bol spracovaný dokument **Východisková pozícia Slovenskej republiky k politike súdržnosti Európskej únie po roku 2020** (Zdroj: MIRRI SR), ktorý bol schválený vládou SR v roku 2018 a v rámci ktorého SR presadzuje zachovanie silnej pozície politiky súdržnosti v budúcom viacročnom finančnom rámci EÚ po roku 2020, ako aj udržiavania

jej percentuálneho pomeru na čo najvyššej úrovni na celkovom rozpočte EÚ, ako hlavnej investičnej politiky EÚ na podporu rastu a zamestnanosti.

V čase spracovania tejto analytickej kapitoly bol schválený aj strategický plán pre čerpanie eurofondov v novom programovacom období – takzvaná **Partnerská dohoda SR pre roky 2021 – 2027**, ktorá sa opiera o päť pilierov:

- **Inovatívne Slovensko**
- **Ekologické Slovensko pre budúce generácie**
- **Mobilita, doprava a prepojenosť**
- **Sociálne spravodlivé a vzdelané Slovensko**
- **Kvalitný život v regiónoch**

Ako uvádza portál europskenoviny.sk (cit.) : „v každej z piatich oblastí boli už rezortom investícií navrhnuté aj rámcové kroky, pomocou ktorých sa bude vízia rozvoja Slovenska realizovať. Okrem iného ide o digitalizáciu, podporu vedy a výskumu, prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo, rozvoj kvalitnej a udržateľnej dopravy, podporu inovácií a technologických transferov, adaptáciu na zmenu klímy, ochranu životného prostredia a odstránenie environmentálnych záťaží, či zlepšenie prístupu na trh práce a tvorbu nových a kvalitnejších pracovných miest.“ (Zdroj : <https://europskenoviny.sk/2020/09/07/remisova-eurofondy-pouzijeme-na-prosperujuce-zelensie-a-zdravsie-slovensko/>) Podľa odhadov aktuálnych v čase spracovania tejto analytickej kapitoly, bude pre Slovensko k dispozícii takmer **13 miliárd Eur**.

Schválenie Partnerskej dohody bolo podmienené aktivitami európskych orgánov a najmä Európskeho parlamentu. Schválenie legislatívy na úrovni EÚ sa v čase spracovania tejto analytickej kapitoly očakávalo v prvom štvrtroku 2021 s tým, že až po tomto kroku bude môcť slovenská vláda oficiálne zaslať návrh Partnerskej dohody na schválenie Európskej komisii. Finálne odsúhlasenie teda nebolo možné očakávať skôr ako v druhom štvrtroku 2021 aj z dôvodu rokovaní na úrovni Európskeho parlamentu, a teda čerpanie prvých financií z nových eurofondov sa v čase prípravy tejto analytickej kapitoly nedalo očakávať skôr než na prelome rokov 2021 a 2022.

Súbežne s prípravou eurofondov 2021-2027 na národnej úrovni sa v čase spracovania tejto analytickej kapitoly pripravoval a následne bol schválený aj tzv. **Plán obnovy SR** v gescii Ministerstva financií SR, ktorý reflektuje na tzv. **Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti EÚ - Recovery and Resilience Facility** (ďalej aj ako „RRF“), ktorý je hlavnou časťou 750 miliardového **postpandemického plánu EÚ** pod názvom **Nextgeneration EU - EÚ pre budúce generácie**.

Graf 1 Plán obnovy EU pre budúce generácie

NEXT GENERATION EU (NG EU)
Program pre budúce generácie EU

Granty	390,0
<i>z toho rezervy na záruky</i>	<i>5.6</i>
Pôžičky	360.0
.....	
SPOLU	750.0

	Z prostriedkov NG EU	Z viacročného finanč rámca	SPOLU
RRF – nástroj podpory a obnovy	672.5	0.8	673.3
<i>z toho Granty</i>	<i>312.5</i>	<i>-</i>	<i>313.3</i>
<i>z toho Pôžičky</i>	<i>360.0</i>	<i>-</i>	<i>360.0</i>
REACT-EU	47.5	-	47.5
RDF - Rozvoj vidieka	7.5	77.9	85.4
JTF - Fond spravodlivej transformácie	10.0	7.5	17.5
InvestEU	5.6	3.8	9.4
rescEU	1.9	1.1	3.0
Horizon Europe	5.0	79.9	84.9

Sumy sú v mld.EUR

Zdroj: Európska komisia, www.ec.europa.eu

Celý tzv. postpandemický plán EU s názvom **EU pre budúce generácie** (NextGenerationEU) v celkovom objeme 750 miliárd Eur, zahŕňa 390 miliárd dotačného programu (Grants) a 360 miliárd pôžičkového programu (Loans), ktoré sa budú okrem plánu **Recovery and Resilience Facility (RRF)** – Nástroj EÚ na podporu obnovy a odolnosti, realizovať aj cez programy **REACT-EU**, **Rural development** – Rozvoj vidieka, **Just Transition Fund** – Fond spravodlivej transformácie, **InvestEU**, **rescEU** a **Horizon Europe** v pomeroch alokácií, ako sú uvedené tabuľke (Zdroj: ec.europa.eu)

V prípade REACT-EU ide o reakciu EU na pandemickú situáciu, ktoré je vlastne navýšením eurofondov ešte na programové obdobie 2014 – 2020. Sú to rýchle peniaze, ktoré musia byť využité do troch rokov. Určené sú nielen na boj s dopadmi pandémie, ale aj na pomoc rozvoju v rôznych oblastiach. Slovensko by mohlo len z tohto zdroja získať až 780 miliónov Eur, z ktorých najviac peňazí pôjde na podporu zamestnanosti, tvorbu nových pracovných príležitostí a sociálne služby. Podpora je nasmerovaná aj do zdravotníctva, pre ľudí v prvej línii boja s COVID-19, do školstva, verejnej dopravy, na budovanie verejnej zelene v mestách, zateplenie domov či potravinovú a hygienickú pomoc pre ohrozené skupiny obyvateľstva. Z balíka REACT-EU sa jednotlivé operačné programy navýšia nasledovne: Operačný program Ľudské zdroje – 401,2 mil. €, Integrovaný regionálny operačný program – 246,8 mil. €, Operačný program potravinovej a základnej materiálnej pomoci – 24 mil. € a Operačný program Efektívna verejná správa – 108 mil. €.

(Zdroj : <https://www.mirri.gov.sk/aktuality/cko/vicepremierka-remisova-navrh-na-rozdelenie-780-milionov-eur-z-react-eu-je-hotovy/>)

Rozhodujúcou výzvou tejto generácie zostáva súbežný **prechod na zelenú a digitálnu Európu**. Odráža sa to vo všetkých návrhoch Komisie. Investície do rozsiahlej vlny renovácií, energie z obnoviteľných zdrojov a riešení, pri ktorých sa využíva čistý vodík, prvky „čistej“ dopravy, udržateľných potravín a inteligentného obehového hospodárstva majú obrovský potenciál podnietiť rast európskeho hospodárstva. Podpora by mala byť v súlade s cieľmi Únie v oblasti klímy a životného prostredia. Investície do digitálnej infraštruktúry a digitálnych zručností pomôžu zvýšiť konkurencieschopnosť a technologickú suverenitu. Vďaka investíciám do odolnosti voči budúcim výzvam v oblasti zdravia a strategickej autonómie chce byť Únia lepšie pripravená na budúce krízy.

Predchádzajúce programové obdobie EÚ, resp. obdobie **Kohéznej politiky EÚ 2007 - 2013** bolo pre Slovenskú republiku prvým riadnym programovým obdobím. Stratégia, priority a ciele boli v rámci jednotlivých cieľov kohéznej politiky EÚ implementované cez jedenásť operačných programov (ďalej

aj ako „OP“) : Regionálny OP, OP Životné prostredie, OP Doprava, OP Informatizácia spoločnosti, OP Výskum a vývoj, OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast, OP Zdravotníctvo, OP Technická pomoc, OP Bratislavský kraj, OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia a OP Vzdelávanie, spolu v sume približne **11,7 mld. EUR**. Okrem toho ešte v rámci Európskej poľnohospodárskej politiky existovali operačné programy a to Program rozvoja vidieka a OP Rybné hospodárstvo.

Aktuálne programové obdobie EÚ, resp. obdobie **Kohéznej politiky EÚ 2014-2020** je realizované prostredníctvom siedmich hlavných operačných programov (ďalej aj ako „OP“), a to : **OP Výskum a inovácie, OP Integrovaná infraštruktúra, OP Ľudské zdroje, OP Kvalita životného prostredia, Integrovaný regionálny operačný program (ďalej aj ako „IROP“), OP Efektívna verejná správa a OP Technická pomoc**, v celkovej sume približne **13,8 mld. EUR**.

Jednotlivé regióny (samosprávne kraje), a teda ani jednotlivé SPR v rámci ich územia, nemajú určené samostatné OP, ale projekty s miestom realizácie na ich územiach sú realizované najmä prostredníctvom IROP. Projekty v rámci územia TSK (a teda aj riešeného SPR) je zároveň možné financovať aj z iných OP, podobne aj cez národné projekty, prípadne projekty financované z Kohézneho fondu. V rámci **Európskej poľnohospodárskej politiky** existujú ďalšie operačné programy, a to **Program rozvoja vidieka a OP Rybné hospodárstvo**. Okrem toho existujú ešte programy realizované v rámci cieľa **Európska územná spolupráca**, v rámci ktorých je oprávneným miestom realizácie aj územie Trenčianskeho kraja, a to napríklad cez **Programy cezhraničnej spolupráce Slovensko - Česká republika, Programy nadnárodnej spolupráce Dunajský nadnárodný program 2014 – 2020 a Stredná Európa 2014 - 2020** alebo **Programy medziregionálnej spolupráce ESPON 2020, Interreg Europe, URBACT III a Interact III**. K ďalším finančným nástrojom, v rámci ktorých bolo možné uchádzať sa o podporu aj na území Trenčianskeho kraja - a teda aj v prostredí samospráv na riešenom SPR, patrili **granty EHP a Nórska a Švajčiarsky finančný mechanizmus**.

V oblasti životného prostredia je kľúčovým nadnárodným dokumentom **Parížska dohoda o zmene klímy** s ponukou globálnej dohody o tom, že všetky krajiny podniknú opatrenia v boji proti zmene klímy a prispôbia sa jej dôsledkom, pričom by sa posilnila aj podpora rozvojovým krajinám. Parížska dohoda si za cieľ kladie udržať zvyšovanie teploty výrazne pod dvomi stupňami Celzia a čo najviac sa priblížiť hodnote 1,5 stupňa v porovnaní s teplotou v období pred industrializáciou. Taktiež uvádza, že aby sa podarilo obmedziť globálne otepľovanie na 1,5 stupňa, museli by sa do roku 2030 znížiť emisie oxidu uhličitého spôsobené človekom o 40 percent a do roku 2050 by bolo nutné dosiahnuť nulové emisie. Parížska dohoda zaväzuje každú krajinu vrátane Slovenska k znižovaniu emisií skleníkových plynov.

V novom programovom období boli z úrovne Európskej únie stanovené základné podmienky, ktoré musia členské štáty splniť, aby mohli začať čerpať zdroje z fondov EÚ v rámci cieľa 2 „**Zelená, nízkouhlíková Európa**“ na financovanie opatrení v oblasti životného prostredia. Tieto základné podmienky boli stanovené pre vodné hospodárstvo, odpadové hospodárstvo a ochranu prírody, pričom sa viažu k vypracovaniu jednotlivých strategických koncepcných dokumentov pre tieto oblasti.

Pre oblasť vodohospodárstva a odpadových vôd ide o dokument „**Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR na roky 2021 – 2027**“ (Zdroj: <https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/plan-rozvojaverejnych-vodovodov-verejnych-kanalizacii-pre-uzemie-srn>) a pre oblasť odpadového hospodárstva ide o dokument „**Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2021 – 2025**“, (Zdroj: <https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/programodpadoveho-hospodarstva-slovenskej-republiky-na-roky2021-2025>) - v čase spracovania tejto kapitoly boli oba dokumenty v štádiu návrhu v pripomienkovom konaní.

Pre oblasť ochrany prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry ide o dokument „**Prioritný akčný rámec (PAF) pre sústavu Natura 2000 v Slovenskej republike podľa článku 8 smernice Rady**

92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch) vo viacročnom finančnom rámci na roky 2021 – 2027“,
(Zdroj: <https://www.minzp.sk/natura2000/prioritny-akcny-ramecfinancovania-natura-2000-slovenskej-republike/>), schválený vo februári 2020.

Tabuľka 1 Prehľad vybraných strategických dokumentov v oblasti životného prostredia na úrovni SR

Názov dokumentu	Stručná charakteristika
Životné prostredie všeobecne	
Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky (dátum schválenia: 10.10.2001)	Zaoberá sa problematikou viacerých oblastí, environmentálne hľadisko trvalo udržateľného rozvoja by malo byť založené na zabezpečení proporcionality medzi uspokojovaním súčasných a budúcich potrieb spoločnosti a prirodzenými podmienkami, potenciálmi a využívaním zdrojov krajiny. V tomto procese je potrebné rešpektovať únosnosť (zaťažiteľnosť, zraniteľnosť) krajiny a potrebu jej ochrany.
Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky (dátum schválenia: 7.9.1993 a 18.10.1993)	Celkovo 162 cieľov Stratégie štátnej environmentálnej politiky možno zhrnúť do 4 blokov: I. blok - environmentálna politika v ochrane ovzdušia, vôd a pred rizikovými faktormi, v jadrovej bezpečnosti a odpadovom hospodárstve (environmentálnej bezpečnosti), II. blok - environmentálna politika v ochrane prírody a krajiny, územnom rozvoji, ochrane a využívaní horninového prostredia, pôdy a lesa, III. blok - environmentálna politika v ekonomike, IV. blok - environmentálna politika vo výchove, vzdelávaní, verejnej informovanosti, organizácii, riadení a koordinácii starostlivosti o životné prostredie.
Zelenšie Slovensko - Stratégia Environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (dátum schválenia: 27.2.2019)	Strategický dokument pre oblasť životného prostredia s dlhodobými cieľmi zameranými na prechod k zelenému, nízkouhlíkovému a inkluzívnemu hospodárstvu. Envirostratégia 2030 definuje víziu do roku 2030, identifikuje základné systémové problémy, nastavuje ciele pre rok 2030, navrhuje rámcové opatrenia na zlepšenie súčasnej situácie a obsahuje aj základné výsledkové indikátory, ktoré umožnia overovať dosiahnuté výsledky.
Voda	
Vodný plán Slovenska (december 2015)	Hlavným cieľom je dosiahnutie dobrého stavu všetkých vôd najneskôr do roku 2027. Dobrý stav predovšetkým pre útvary povrchových vôd predstavuje dosiahnutie dobrého ekologického stavu a dobrého chemického stavu alebo dobrého ekologického potenciálu a dobrého chemického stavu pre umelé a výrazne zmenené útvary povrchových vôd a pre útvary podzemných vôd dosiahnutie dobrého chemického stavu a dobrého kvantitatívneho stavu.
Rámcový program monitorovania kvality vôd na roky 2016 – 2021 (december 2015)	Dokument reprezentuje základný plánovací dokument na návrh a realizáciu monitorovania vôd. Cieľom monitorovania množstva a režimu je zabezpečenie dostatočnej databázy údajov a informácií vo viacerých oblastiach problematiky vôd.

H ₂ ODNOTA JE VODA - Akčný plán na riešenie dôsledkov sucha a nedostatku vody (dátum schválenia: 14.3.2018)	Adaptačná stratégia rieši rôzne prejavy zmeny klímy, vrátane sucha. Obsahuje rámcové opatrenia na riešenie dôsledkov sucha a nedostatku vody v pôdnom, prírodnom a sídelnom prostredí ako aj v oblastiach poľnohospodárstva, vodného hospodárstva a lesníctva.
Stratégia protipovodňovej ochrany do roku 2020 (2013)	Obsahuje konkrétne projekty, ich náklady a obdobie výstavby do roku 2020. Stavať sa budú napríklad hrádze, poldre, vodné nádrže, úpravy tokov alebo čerpace stanice. K významným plánovaným projektom patria aj projekty na ochranu väčších miest
Plán manažmentu povodňového rizika v čiastkových povodiach SR (2015)	Zhotovené na základe strategického dokumentu Vodný plán Slovenska. Pre Trenčiansky kraj sú relevantné plány čiastkových povodí Váhu.
Mapy povodňového ohrozenia a mapy povodňového rizika vodných tokov Slovenska (2015)	Na mape povodňového ohrozenia je zobrazený rozsah záplav, ktoré by spôsobili povodne s priemernou dobou opakovania od raz za 5 rokov až po raz za 1000 rokov a na mape povodňového rizika sú údaje o potenciálne nepriaznivých dôsledkoch záplav spôsobených povodňami.
Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR. V čase spracovania kapitoly v pripomienkovom konaní.	Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky, ktorý vláda SR prerokovala a vzala na vedomie dňa 15. februára 2006. Predsedom samosprávnych krajov a starostom obcí vláda SR odporučila zabezpečiť vo svojej pôsobnosti realizáciu verejných vodovodov a verejných kanalizácií v súlade s týmto slovenským plánom rozvoja. Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií Trenčianskeho kraja určuje priority realizácie výstavby chýbajúcej vodohospodárskej infraštruktúry.
Ovzdušie	
Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy – aktualizácia 2018	Hlavným cieľom aktualizovanej Stratégie adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy je zlepšiť pripravenosť Slovenska čeliť nepriaznivým dôsledkom zmeny klímy, priniesť čo najširšiu informáciu o súčasných adaptačných procesoch na Slovensku, a na základe ich analýzy ustanoviť inštitucionálny rámec a koordinačný mechanizmus na zabezpečenie účinnej implementácie adaptačných opatrení na všetkých úrovniach a vo všetkých oblastiach, ako aj zvýšiť celkovú informovanosť o tejto problematike.
Odpady	
Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2016-2020 (dátum schválenia: 14. 11. 2015), Aktualizovaný v r.2020 pre roky 2021-2027, v čase spracovania kapitoly v pripomienkovom konaní.	Hlavným cieľom odpadového hospodárstva SR do roku 2020 bola minimalizácia negatívnych účinkov vzniku a nakladania s odpadmi na zdravie ľudí a životné prostredie. Zdôrazňovala sa potreba naďalej uplatňovať princípy blízkosti, sebestačnosti a pri vybraných prúdoch odpadov aj rozšírenú zodpovednosť výrobcov, a tiež uplatňovať požiadavky najlepších dostupných techník (BAT) alebo najlepších environmentálnych postupov (BEP).
Ochrana prírody a krajiny	
Koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2025 (2015)	Cieľom novej koncepcie ochrany prírody a krajiny je dosiahnuť, že spoločnosť chápe, akceptuje a podporuje ochranu prírody a krajiny a podieľa sa na jej rozvoji ako prostriedku na udržanie alebo dosiahnutie dobrej kvality prírodného prostredia ako významnej súčasti životného prostredia, ktorá je základom pre zabezpečenie

	trvalo udržateľnej existencie spoločnosti, pri rešpektovaní hospodárskych, sociálnych a kultúrnych záujmov obyvateľov Slovenskej republiky.
Prioritný akčný rámec (PAF) pre sústavu Natura 2000 v Slovenskej republike 2021-2027	Dokument spracovaný podľa článku 8 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch) vo viacročnom finančnom rámci.

Zdroje: www.minzp.sk, www.enviroportal.sk

Hlavným územnoplánovacím dokumentom SR je **Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001**, aktualizácia 2011 (ďalej aj ako „KÚRS“). **Hlavnými cieľmi** v Koncepcii územného rozvoja Slovenska 2001, sú (cit.) „také ciele, ktoré z pohľadu nástrojov územnoplánovacej politiky môžu čo **najlepšie prispieť k rozvoju hospodárskej a sociálnej oblasti spoločnosti** v súlade s požiadavkami trvalo udržateľného rozvoja. Predpokladá to vytváranie takých sídelných a priestorových podmienok rozvoja spoločnosti, ktoré budú podporovať rozvoj a využitie existujúcich regionálnych špecifik ako aj viesť k zníženiu existujúcich rozdielov medzi jednotlivými regionálnymi celkami.“ (Zdroj : <https://www.enviroportal.sk/environmentalne-temy/vplyvy-na-zp/doprava/dokumenty/koncepcia-uzemneho-rozvoja-slovenska-kurs-2001>)

Hlavným zámerom **Koncepcie energetickej efektívnosti SR** (schválená vládou SR v roku 2007) je dosiahnuť postupné zníženie energetickej náročnosti na úroveň Európskej únie, vytvoriť motivačné prostredie na energeticky efektívne správanie sa obyvateľov a účastníkov trhu pri optimalizácii štátnej ingerencie, ako aj podporiť trvalo udržateľné energetické riešenia a zavádzanie nových inovácií a energeticky efektívnych technológií vo všetkých sektoroch národného hospodárstva. Hlavné ciele sú:

- dosiahnuť postupné zníženie energetickej náročnosti na úroveň priemeru pôvodných 15 členských štátov EÚ,
- dosiahnuť celkový národný indikatívny cieľ úspor energie za 9 rokov (2008 - 2016) podľa smernice 2006/32/ES o efektívnosti kumulovanú hodnotu úspor vo výške 9 % konečnej energetickej spotreby t. j. 37 215 TJ,
- nasledujúcich 5 rokov (2017 - 2021) dosiahnuť cieľ úspor 0,5 % konečnej energetickej spotreby ročne.

Pre roky 2022 - 2030 bol stanovený cieľ úspor 0,1 % konečnej spotreby ročne. Ďalším cieľom je zlepšiť účinnosť zariadení v oblasti výroby tepelnej a elektrickej energie (napr. použitím vysokoúčinnnej kombinovanej výroby elektriny a tepla, tzv. kogenerácie) a znížiť energetické straty pri prenose, preprave a distribúcii energie.

Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030 (schválená vládou SR v roku 2018) navrhuje opatrenia, ktorých podpora a implementácia zabezpečí konkurencieschopnosť a udržateľnosť hospodárskeho rastu pri zohľadnení ochrany životného prostredia a to prostredníctvom nasledovných kľúčových oblastí: rozvoj ľudského kapitálu, technologické zmeny a podpora inovatívneho potenciálu SR, environmentálna a energetická efektívnosť hospodárstva, rozvoj podnikateľského prostredia a regionálny rozvoj spolu s oblasťou pôdohospodárstva. Stratégia definuje opatrenia v niekoľkých oblastiach všeobecne, pre celé územie SR.

V oblasti **rozvoja ľudského kapitálu** navrhuje stratégia hospodárskej politiky okrem iného posilňovať spoluprácu verejného a súkromného sektora pri rekvalifikačných programoch, cielených na profesijné potreby nových pracovných miest; podporovať projekty pre koordináciu vzdelávacích, rekvalifikačných a motivačných programov s tvorbou pracovných miest; stimulovať vzdelávanie v oblasti kreatívnych činností so zameraním na podnikateľské zručnosti s cieľom zvýšiť potenciál ľudských zdrojov pri tvorbe, šírení a ekonomickom zhodnocovaní kreatívnych činností; vytvárať špecializované tréningové a poradenské programy a pod.

V oblasti **technologických zmien a podpory inovatívneho potenciálu SR** navrhuje stratégia hospodárskej politiky okrem iného podporovať efektívne prepojenie akademického a súkromného sektora pri vývojovej a výskumnej činnosti spolu s efektívnym zavádzaním inovácií do praxe; vytvárať prostredie podporujúce významné zvýšenie podielu výskumu a vývoja v podnikateľských subjektoch; rozvíjať inovačný a technologický potenciál hospodárstva s podporou investícií s pridanou hodnotou posilňujúc technologický rozvoj; podporovať inovácie smerujúce do odvetví so silným efektom inovačnej difúzie a ich následného šírenia na ostatné naviazané segmenty a odvetvia; podporovať rozvoj spolupráce kreatívnych podnikov s technologickým sektorom a tradičným priemyslom, ako aj v oblasti tvorby inovatívnych produktov za účelom umožniť spoluprácu inovatívnych podnikov v sektore kultúrneho a kreatívneho priemyslu naprieč hodnotovým reťazcom.

V oblasti **environmentálnej a energetickej efektívnosti hospodárstva** navrhuje stratégia hospodárskej politiky okrem iného posilňovať výstavbu, rozvoj a efektívnosť dopravnej infraštruktúry, verejnej osobnej dopravy, nemotorovej dopravy a elektrifikovanej hromadnej dopravy z dôvodu energetickej efektívnosti a znižovania emisií a zlepšovania kvality ovzdušia;

stimulovať rozvoj technológií a infraštruktúry využívajúcich alternatívne formy palív v osobnej motorovej doprave na konkurencieschopnú a cenovo dostupnú úroveň napr. v oblasti elektromobility; podporovať obnovu existujúcich budov s cieľom znižovať ich energetickú náročnosť a výstavbu ultra nízkoenergetických, pasívnych a aktívnych budov a budov s takmer nulovou spotrebou energie, s dôrazom na zdravé vnútorné prostredie a využívanie inteligentných meracích systémov pri dosahovaní úspor energie; zabezpečiť v rámci obehového hospodárstva trvalo udržateľné zhodnocovanie odpadov uzatváraním materiálových tokov v dlhotrvajúcich cykloch, s dôrazom najmä na získavanie kritických surovín z odpadov; posilňovať modernizáciu a efektívne využívanie existujúcej teplárenskej infraštruktúry na zvyšovanie podielu využitia obnoviteľných zdrojov, odpadového tepla a nízkoemisných technológií.

V oblasti **rozvoja podnikateľského prostredia** navrhuje stratégia hospodárskej politiky okrem iného podporovať export, internacionalizáciu a zapojenie slovenských podnikov do globálnych hodnotových reťazcov s posilňovaním podpory podnikov tak vo fáze ich vzniku, ako aj rozvoja; stimulovať rozvoj podnikateľského prostredia v oblasti kultúrneho a kreatívneho priemyslu s podporou rozvoja klastrových organizácií, sietí a kooperačných platforiem v sektore kultúrneho a kreatívneho priemyslu.

V oblasti **regionálneho rozvoja, a s tým súvisiaceho pôdohospodárstva**, navrhuje stratégia hospodárskej politiky okrem iného posilňovať a rozvíjať kvalitnú, dostupnú a integrovanú dopravnú infraštruktúru s prepojením na menej rozvinuté regióny s dostavbou prioritných úsekov diaľnic a rýchlostných ciest a s rozvojom a údržbou ciest I., II. a III. triedy; podporovať a rozvíjať existujúci prírodný a kultúrohistorický potenciál cestovného ruchu v SR s akcentom na existujúce stabilné cieľové miesta; podporovať domácu regionálnu produkciu potravín a podiel slovenských potravín s akcentom na skracovanie dodávateľského reťazca medzi prvovýrobcom a konečným spotrebiteľom s posilňovaním potravinovej sebestačnosti a bezpečnosti; podporovať a rozvíjať kvalifikovanú zamestnanosť v pôdohospodárskych odvetviach a podnikatelia generáciu obmenu a stabilizovať populáciu vidieckeho obyvateľstva; pri riešení a realizácii infraštruktúrnych projektov zohľadňovať potreby a požiadavky, ktoré vyplývajú z rozvoja moderných dopravných systémov; podporovať a chrániť tradičné a lokálne druhy rastlín a zvierat, ktoré sú vzácne z historického hľadiska a zároveň sa vedľa najlepšie adaptovať na naše lokálne prírodné podmienky, čím najlepšie prispievajú k ochrane zmeny klímy ako aj k ochrane biodiverzity.

Cieľom **Stratégie výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky (RIS3)** (ktorú vláda SR schválila na svojom rokovaní dňa 13. 11. 2013 uznesením č. 665/2013) je podnietiť štruktúrnú zmenu slovenskej ekonomiky smerom k rastu založenému na zvyšovaní inovačnej schopnosti a excelentnosti vo výskume a inováciách cieľom podporovať udržateľný rast príjmov,

zamestnanosti a kvality života. Hlavné opatrenia tejto stratégie zahŕňajú okrem iného technologický upgrade pre štrukturálne zmeny v priemysle; podporu budovania výskumných a inovačných kapacít v slovenských podnikoch; rozvoj excelentného výskumu so zabezpečením potrebnej infraštruktúry pre výskum a vývoj; prepájanie univerzít, akadémie vied, výskumných inštitúcií a partnerov z oblasti priemyslu; stimulovanie medzinárodnej spolupráce vo vede a technike; stimulovanie KIBS (KnowledgeIntensive Business Services), poznatkovo orientovaných služieb a kreatívneho priemyslu; podporu výskumu a inovácií v environmentálnych oblastiach vrátane adaptácie na zmenu klímy ako aj pri riešení významných spoločenských problémov na Slovensku; podporu otvorenej a inkluzívnej spoločnosti; ochranu a využívanie duševného vlastníctva; zlepšenie kvality vzdelávania a zvýšenie dôrazu na vzdelávanie v odboroch rozhodujúcich pre prioritné oblasti RIS3; podporu mobility vysokokvalifikovaných pracovníkov atď.

Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030 definuje stratégiu akcelerácie zapojenia Slovenska do európskeho jednotného digitálneho trhu, ktorá vychádza z výskumu súčasných trendov a priorít EÚ, príkladov najlepšej praxe v zahraničí a analýzy súčasného stavu na Slovensku. Hlavným prínosom strategickej časti je určenie hlavných prioritných oblastí Slovenska pre kvalitatívne a kvantitatívne zlepšenie budovania jednotného digitálneho trhu.

Stratégie definovala v krátkodobom horizonte opatrenia týkajúce sa okrem iného zlepšenia vzdelávania a zabezpečenia digitálnych zručností pre modernú dobu; vytvorenia základov pre moderné digitálne hospodárstvo a zlepšenie schopností verejnej správy inovovať a využívať dáta, so spustením implementácie konceptu „Data-driven state“.

K dlhodobým prioritám tejto stratégie patria okrem iného:

- A. zmeniť orientáciu slovenského hospodárstva na digitálnu ekonomiku;
- B. využiť potenciál nových technológií (umelá inteligencia, blockchain, cloud, robotika) a inovácií pre podporu digitálnej ekonomiky a Smart Industry;
- C. vytvoriť ekosystém slovenských Digitálnych inovačných hubov (DIHs);
- D. budovať dátové hospodárstvo pre lepšie využívanie dát;
- E. implementovať novú legislatívnu a regulačnú politiku pre vytvorenie ideálneho ekosystému pre malých a stredných podnikateľov a startupy;
- F. využiť umelú inteligenciu a iné technológie pre personalizované vzdelávanie;
- G. podporiť bezpečnosť nástrojmi prediktívnej polície a výrazne zlepšiť prácu bezpečnostných zložiek s informáciami (Vzdelaná, zdravá a bezpečná spoločnosť);
- H. vytvárať národné projekty a promovať medzinárodné iniciatívy pre tvorbu inteligentných regiónov, miest a obcí – Smart City;
- I. zvýšiť investície do vedy a výskumu;
- J. zvýšiť motiváciu vedeckého výskumu v pedagogike zameraného na identifikovanie nedostatkov v oblasti IT vzdelávania;
- K. podporiť výskum v oblastiach nových technológií a umelej inteligencie.

Medzi ďalšie strategické dokumenty národnej, resp. nadnárodnej úrovne, ktoré boli preverované patrí aj **Spoločná stratégia územného rozvoja štátov V4+2**, ktorá síce bola aktualizovaná v roku 2014, ale návrhová časť vychádza z agendy územného rozvoja EÚ prijatej ešte v roku 2011 (Territorial Agenda of the European Union 2020).

Stratégia rozvoja elektromobility v Slovenskej republike a jej vplyv na národné hospodárstvo Slovenskej republiky (2015) má za cieľ iniciovať systematickú podporu a rozvoj elektromobility, ako perspektívneho odvetvia automobilového priemyslu. Medzi parciálne ciele stratégia zaraďuje: zvýšenie objemu, resp. prílevu zahraničných investícií a tvorby pracovných miest v tých odvetviach, ktoré sú systémovou infraštruktúrou, technologickým vybavením, ako i produkciou subdodávateľsky previazané s odvetvím elektromobility; rast sofistikovanej priemyselnej produkcie a výrobných služieb s vyššou pridanou hodnotou; posilnenie domáceho dopytu a exportnej výkonnosti automobilového

priemyslu a národného hospodárstva; zníženie znečistenia exhalátmi a pokles akustického hluku spôsobeného dopravou s pozitívnym dopadom na ľudské zdravie a životné prostredie; rozšírenie vedecko-výskumnej činnosti a posilnenie inovačného potenciálu v oblasti elektromobility, ako relevantnej sféry znalostne orientovanej ekonomiky. Súčasťou stratégie je okrem iného aj návrh optimálnych termínov výstavby Národnej siete nabíjajúcich centier.

Hlavným cieľom **Návrhu akčného plánu rozvoja elektromobility v Slovenskej republike (2019)**¹ je prechod na nízko emisné a bezemisné formy dopravy. Dôležitými cieľmi (a zároveň indikátormi) sú:

- monitorovanie rastu počtu elektrických vozidiel a nabíjacej infraštruktúry,
- zabezpečenie zahrnutia problematiky elektromobility do všetkých relevantných stratégií a politík štátu aj v nadväznosti na legislatívu EÚ,
- nárast počtu elektromobilov a plug-in hybridov,
- nárast počtu nabíjajúcich staníc,
- vznik nových pracovných miest, vznik ekosystému batériového odvetvia pre automobilový priemysel,
- nárast počtu zavedených nízkoemisných zón.

Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030 – Fáza II (2016) je dlhodobý strategický dokument, ktorý si kladie za cieľ nastaviť efektívny smer rozvoja dopravného sektora. Základom bolo identifikovanie problémov dopravného sektora. Dokument bude pokračovať implementačným plánom, ktorý bude obsahovať definíciu jednotlivých projektov a aktivít. Identifikované problémy dopravného sektora boli rozdelené do oblastí: cestná doprava, železničná doprava, verejná osobná a udržateľná lokálna a regionálna doprava, vodná doprava a civilné letectvo.

Cieľom **Koncepcie mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030** je navrhnuť všeobecne prospešné a aplikovateľné princípy a ucelený súbor opatrení, ktoré systémovo posilnia úlohu miest v celkovom rozvoji Slovenskej republiky budú ich motivovať ku kvalitnejším výkonom a monitorovaniu prínosu realizovaných opatrení. Koncepcia má bez zásahu do ústavou stanovených právomocí samospráv podporiť cielenú koordináciu a zapájanie rôznych subjektov tak, aby sa slovenské mestá v dlhodobom horizonte lepšie prispôbovali novým výzvam, boli udržateľné, produktívne a odolné.

Pozornosť sme venovali aj ďalším sektorovým rozvojovým plánom ako napríklad **Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb**, **Návrh Strategického rámca v zdravotníctve pre roky 2013 – 2030**, **návrh Stratégie dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike (2019)**, **Národný program aktívneho starnutia**, **Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím**, **Program odpadového hospodárstva SR do roku 2030** (v čase spracovania tejto kapitoly vo fáze pripomienkovania), pripravovaná **aktualizácia Národnej stratégie manažmentu bezpečnostných rizík SR**, ktorá je jednou zo základných podmienok pri príprave implementačného mechanizmu politiky súdržnosti EÚ po roku 2020 v podmienkach Slovenskej republiky, pripravovaná **Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030** (v čase spracovania tejto kapitoly vo fáze medzirezortného pripomienkového konania s predpokladaným termínom schválenia v marci 2021) a ďalšie, na ktoré odkazujeme v rámci spracovania príslušných kapitol.

1.4 Koncepčné východiská

Koncepčný rámec tvorby SPHR SR SPR sa – totožne ako PHRSR TSK - odvíja od troch základných konceptov, ktoré prirodzene vyplývajú zo všetkých východísk uvedených vyššie :

- konceptu udržateľného rozvoja,
- konceptu smart rozvoja a

¹ MH SR

- konceptu participatívneho viacúrovňového polycentrického spravovania a rozvoja regiónov, miest a obcí.

1.4.1 Koncept udržateľného sociálneho, ekonomického a environmentálneho rozvoja

Pojem **udržateľný rozvoj** po prvýkrát použila správa *Naša spoločná budúcnosť (Our Common Future)* Svetovej komisie pre životné prostredie a rozvoj (OSN), ktorá ho zadefinovala ako rozvoj, ktorý naplňuje potreby súčasnej generácie tak, aby pritom neohrozil naplnenie potrieb budúcich generácií. Inak povedané, súčasná prosperita nemá byť na úkor blaha budúcich generácií. Koncept udržateľného rozvoja je ďalej rozvíjaný svetovým spoločenstvom predovšetkým na troch pilieroch: **ekonomickom**, **sociálnom** a **environmentálnom**. V odborných diskurzoch sa k nim niekedy pridáva ešte pilier inštitucionálny, bezpečnostný a kultúrny. OSN vo svojom už spomínanom kľúčovom rozvojovom dokumente Agenda 2030 definuje vyššie spomínaných 17 priorít (cieľov) pre lepšiu a udržateľnú budúcnosť, ktoré je možné roztriediť do spomínaných troch pilierov nasledovne:

Ekonomický pilier, ktorý predstavuje rast hospodárstva a ekonomickej sily obyvateľov, je postavený na sledovaní cieľov Zníženie regionálnych disparít, Zodpovedná spotreba a produkcia, Dôstojná práca a ekonomický rast a Priemysel, inovácie a infraštruktúra. Hlavnými merateľnými indikátormi sú výška HDP na obyvateľa, exportná výkonnosť, zamestnanosť, životná úroveň a pod.

Sociálny pilier, teda zvyšovanie kvality života, stavia na cieľoch Žiadny hlad, Žiadna chudoba, Rodová rovnosť, Kvalitné vzdelávanie, Zdravie a dĺžka života a Mier, spravodlivosť a silné inštitúcie. Hlavnými merateľnými indikátormi sú indikátory tzv. Indexu ľudského rozvoja (HDI) ako napr. dĺžka života, zdravie, vedomosti či kvalita života a pod., ktorým je schopnosť udržania dlhodobej kvality životného prostredia, sleduje ciele: Klíma, Život pod vodou, Život na pevnine, Čistá voda a hygiena, Dostupná a čistá energia, Udržateľné mestá a komunity a Partnerstvá. Hlavnými merateľnými indikátormi sú indikátory merania tzv. Ekologickej stopy, t. j. pomer spotreby prírodných zdrojov k biologickej kapacite daného územia či využívaná prírodná plocha na osobu a pod.

Odborná literatúra poskytuje rôzne náhľady na možnú intenzitu udržateľného rozvoja. Silný udržateľný rozvoj presadzujú prevažne ekonómovia zameraní na ekológiu, zatiaľ čo neoklasickí ekonómovia a mainstreamová ekonómia artikulujú slabšiu formu udržateľného rozvoja. Rozdiel medzi nimi je v prístupe k **prírodnému kapitálu**. Kým u neoklasických ekonómov je akceptovateľný čiastkový pokles jednotlivých druhov kapitálu, vrátane prírodného, predstavitelia silnej formy udržateľného rozvoja argumentujú, že technologický pokrok nemôže viesť k udržateľnému rozvoju bez zachovaných prírodných zdrojov, ktoré sú nenahraditeľné, a teda nemožno nimi nahrádzať ostatné druhy kapitálu. Liberálni ekonómovia vidia v koncepte trvalej udržateľnosti riziko v podobe štátnych regulácií zasahujúcich v mene udržateľnosti do trhového mechanizmu. Ďalší ekonómovia, skeptickí ku konceptu udržateľnosti pri súbežnom ekonomickom rozvoji, vidia ekonomický rozvoj ako tendenciu, ktorá je protichodná, resp. nekompatibilná s ochranou životného prostredia.

EU prakticky v rámci všetkých svojich politík a stratégií zdôrazňuje **udržateľnosť rozvoja**, s cieľom dosiahnuť inteligentný a udržateľný rast regiónov a inklúziu. Nadväzuje tak na iniciatívu OSN, ktorá vo svojej Agende 2030 definuje 17 priorít (cieľov) pre lepšiu a udržateľnú budúcnosť. EU približuje tieto priority svojim členským štátom v kľúčovej publikácii *Sustainable development in the European Union*, v ktorej zároveň predstavuje štatistický rámec pre meranie pokroku v rámci jednotlivých priorít. Táto úloha bola zverená Štatistickému úradu európskych spoločenstiev (Eurostat), ktorý má pravidelne monitorovať pokrok smerom k cieľom udržateľného rozvoja Agendy 2030 v kontexte EÚ. Na tento účel koordinoval aj prípravu súboru indikátorov EÚ a je poverený jeho správou. Vypracováva tiež pravidelné

štatistické monitorovacie správy o pokroku smerom k cieľom udržateľného rozvoja v kontexte EÚ. Správy sú založené na súbore obsahujúcom 100 indikátorov, z ktorých je 41 viacúčelových, t. j. používajú sa na monitorovanie viac ako jedného cieľa. Súbor indikátorov je otvorený a môže sa revidovať podľa politického vývoja alebo vývoja zdrojov dát. Výsledky monitorovania ukazujú nerovnomerný progres cieľov v uplynulých piatich rokoch, pričom najväčší pokrok zaznamenávame v napĺňaní cieľa 16 a najmenší pri celi 5 (viď obrázok).

Schéma 2 Progres napĺňania cieľov EU za posledných 5 rokov, 2020 (dáta k 2013-2018 alebo 2014-2019)

Zdroj: ec.europa.eu

Spolu s udržateľnosťou svetové spoločenstvo a EÚ skloňuje termín **konkurencieschopnosť**, pričom udržateľnosť rozvoja možno považovať za predpoklad konkurencieschopnosti. Tú nemožno vnímať čisto z pohľadu ekonomickej výkonnosti, ale k jej meraniu a hodnoteniu je nutné pristupovať multidimenzionálne. Upozorňuje na to najmä Svetové ekonomické fórum (WEF), ktoré sa dlhodobo zaoberá otázkami výkonnosti národných ekonomík. V každoročne aktualizovanej publikácii *The Global Competitiveness Report* charakterizuje konkurencieschopnosť ako súbor inštitúcií, politík a faktorov, ktoré determinujú úroveň produktivity krajiny. Zároveň poukazuje na to, že národnú konkurencieschopnosť nie je možné obmedziť iba na sledovanie produktivity a zisku, ako je to zaužívané v súkromnom podnikovom sektore (mikroekonomický pohľad), ale sledovanie zahŕňa aj sociálne a ekologické faktory ako kvalita života a iné neekonomické faktory. Na sledovanie konkurencieschopnosti sa používa tzv. komplexný kompozitný index (The Global Competitiveness Index), pri ktorom sa pre dosiahnutie ekonomického úspechu v podmienkach štvrtej industriálnej revolúcie vníma ako kľúčová najmä **úloha ľudského kapitálu, inovácií a odolnosti ekonomiky**. V podmienkach EU je táto metodológia pretavená do európskeho indexu konkurencieschopnosti - *European Competitiveness Index*.

Na národnej úrovni existujú v trinástich členských krajinách eurozóny a v troch členských krajinách EÚ, ktoré neparticipujú na spoločnej mene tzv. národné rady pre produktivitu. Slovensko sa k nim pridalo v septembri 2019. *Národná rada pre produktivitu SR (NRP SR)* sa skladá z predstaviteľov analytických jednotiek vybraných ministerstiev, ako i odborníkov z rôznych oblastí ekonomiky. Hlavným výstupom Rady je každoročná odborná a nezávislá **Správa o produktivite a konkurencieschopnosti krajiny** (ďalej aj ako „správa“). V čase spracovania tejto kapitoly bola k dispozícii správa za rok 2019. Z podnetu MH

SR bol na konci roka 2020 vytvorený návrh na zriadenie novej *Rady vlády pre konkurenciu a produktivitu*, ktorá by nahradila dovtedajšie pracovné telesá - Radu vlády SR na podporu exportu a investícií, Radu SARIO, Národnú radu pre produktivitu a Ekonomickú krízovú radu MH SR.

Ako sa uvádza v správe, podľa Svetového ekonomického fóra sa nachádzame na 42. pozícii, t. j. v prvej tretine rebríčka konkurencieschopnosti ekonomík. Podľa hodnotenia Svetovej banky Doing Business sa naše postavenie (45. miesto) v sledovanom roku (2019) pohoršilo o 3 priečky v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Obzvlášť znepokojujúci je náš prepád v IMD World Competitiveness Ranking (pozn.spracovateľa: IMD je Inštitút školy obchodného vzdelávania so sídlom v Lausanne vo Švajčiarsku, ktorý sa spoločne s WFE podieľal na vypracovaní *The Global Competitiveness Report*), na 53. miesto zo 63 skúmaných krajín, pričom v roku 2008 sme sa ešte nachádzali na 30. priečke. Zásľuhu na počítačnom približovaní sa vyspelým krajinám mal predovšetkým prílev priamych zahraničných investícií ako aj kvalifikovaná a zároveň lacná pracovná sila. Ak však bude pokračovať posledný trend spomaľovania konvergenzie, našej ekonomike hrozí výrazný pokles konkurencieschopnosti či uviaznutie v pasci stredného príjmu. Slovenská ekonomika stojí na vývoze, ktorý v pomere k HDP dosahoval podľa Eurostatu v roku 2018 úroveň **96,1 %**, čo je vysoko nad priemerom EÚ-28 (46,2%) a najvyšší z okolitých štátov. Problematická je však **nízka domáca pridaná hodnota vývozu**, ktorá naznačuje, že naša ekonomika je z globálneho hľadiska stále do značnej miery „montážnou dielňou“ medzinárodných spoločností. Pre udržanie a posilnenie pozície v globálnej konkurencii je nutné **zvýšiť orientáciu na procesy s väčšou pridanou hodnotou**.

Saldo verejných financií je v SR dlhodobo záporné, no verejný dlh napriek tomu pomaly klesá. Je to vďaka HDP, ktorý v posledných rokoch rástol rýchlejším tempom ako zadlženosť. **Dlhy domácností tvoria 79,1 % čistého disponibilného príjmu domácností a dlh privátneho sektora dosahuje 90,9 % HDP**. Domácnosti, firmy, aj štát majú iba malé rezervy na neočakávané výdavky alebo iné negatívne šoky, preto takáto vysoká zadlženosť môže oslabiť makroekonomickú stabilitu a vystavuje privátny sektor riziku.

Ako sa ďalej uvádza v správe, produktivita pracovnej sily ekonomiky Slovenska sa do roku 2010 rapídne približovala k priemeru EÚ. Následne však stagnovala a v súčasnosti sa nachádza tesne nad **80 % priemeru EÚ-28**. Od roku 2011 sa medzera medzi Slovenskom a priemerom EÚ už nezmenšuje. Náklady na zamestnanca rastú, čo má negatívny vplyv na konkurencieschopnosť krajiny a výhoda relatívne lacnej pracovnej sily môže v blízkej budúcnosti skončiť. Tvorba hrubého fixného kapitálu v pokrízovom období takisto klesá. Väčšinu investičnej kapacity predstavuje výstavba a akvizícia nových strojov a zariadení. **Na alarmujúco nízkej hladine sú investície do nehmotných aktív ako sú informačné technológie či produkty duševného vlastníctva**, pričom práve tie stimulujú inovácie a prispievajú k rastu celkovej produktivity.

Správa ďalej konštatuje, že Slovensko zaostáva za okolitými krajinami takisto v kvalite ako aj v tempe budovania dopravnej siete. Dosahujeme slabé výsledky aj v kvalite logistiky. V oblasti zdrojov energií možno na Slovensku tak ako v iných krajinách pozorovať postupný prechod k alternatívnym zdrojom. Väčšinu dodávok primárnej energie však stále tvoria fosílné zdroje: uhlie, ropa a zemný plyn, pričom **spotreba energie z obnoviteľných zdrojov sa nachádza medzi najnižšími v EÚ** a v posledných rokoch dokonca preukazuje mierne klesajúci trend. Rovnako sledujeme trend prehľbujúceho sa **zaostávania slovenských žiakov za ostatnými krajinami a nízku mieru prepojenia medzi vzdelávaním, trhom práce a produktivitou** či konkurencieschopnosťou. Výsledky PISA testov žiakov sú značne ovplyvnené ich socioekonomickým pozadím. V miere zaškolenosti v predškolskom veku sa nachádzame na predposlednom mieste v EÚ. Pokles v kvalite školstva sa pomaly prejavuje v poklese zručností mladých ľudí. **Tretina pracovných miest je u nás ohrozená automatizáciou**, najviac spomedzi krajín OECD. Pomohlo by skvalitnenie stredného odborného školstva a jeho prepojenie s praxou (duálne vzdelávanie) tak, aby dynamicky reagovalo na zmeny na trhu práce a flexibilne prispôbovalo osnovy novým technologickým štandardom. Verejné a súkromné **výdavky na výskum a vývoj na Slovensku zaostávajú za okolitými krajinami a priemerom EÚ**. Pokračovanie tejto situácie môže výrazne znížiť

inovačný potenciál krajiny a tým aj jej konkurencieschopnosť. Publikačná činnosť univerzít je na nízkej úrovni, aj v porovnaní s podobnými krajinami. Nízka úroveň univerzít a vedy a výskumu vedie k **úniku mozgov**, tak čo sa týka študentov, ako aj vedeckých pracovníkov. Slovensko je v rámci OECD druhá krajina (po Luxembursku) v podiele študentov, ktorí odchádzajú študovať do zahraničia. Slovenskí študenti často zostávajú v zahraničí. Zamestnanosť v posledných rokoch stúpala a nezamestnanosť klesala, ale regionálne rozdiely v nezamestnanosti zostávajú vysoké.

Ďalšie zistenia v správe hovoria, že v porovnaní s priemerom EÚ sú na Slovensku vysoké aj **rodové rozdiely** v zamestnanosti a platoch a participácia matiek s malými deťmi na trhu práce je medzi najnižšími v rámci EÚ. Miera dôvery občanov v inštitúcie predstavujúce vládnu moc je nízka a významným spoločenským problémom na Slovensku, ktorý brzdí ekonomický rast, je **korupcia**. Slovensko sa nachádza v strede rebríčka podľa stupňa vnímanej korupcie, **na 59. mieste z 180 krajín**, čím sa zaraďuje medzi **najhoršie umiestnené členské štáty EÚ**. Radíme sa aj medzi krajiny s najmenšou dôverou v justičný systém v rámci EÚ-28. Silnejšia nedôvera je len v Chorvátsku a Taliansku.

V oblasti podnikateľského prostredia sme pri zakladaní podnikov svedkami **byrokracie**, ktorá výrazne presahuje priemer EÚ-28, či už z hľadiska počtu krokov alebo počtu dní. Náklady spojené so zakladaním nového podniku sú však najnižšie v regionálnom porovnaní. Máme **najviac rýchlorastúcich podnikov** z okolitých štátov a poskytujeme **priestor pre rast podnikov**, čo kladne prispieva ku konvergencii s vyspelými krajinami.

Ako správa uzatvára, ekonomická transformácia Slovenska za tridsať rokov od konca komunizmu a centrálneho plánovania priniesla ovocie vo forme modernizácie ekonomiky a výrazného zlepšenia životnej úrovne, pričom prameňmi týchto úspechov boli predovšetkým kvalifikovaná pracovná sila, priaznivá geografická poloha a spoločenský konsenzus uskutočniť nevyhnutné ekonomické a politické reformy. Po počiatočnom príleve priamych zahraničných investícií a následnej Veľkej recesii však nedošlo k obnove silného rastu ekonomiky a dobiehanie vyspelejších krajín EÚ sa spomalilo. Tempo rastu produktivity práce klesá, zatiaľ čo rastú náklady na prácu. Ak sa tento trend nezmení, povedie to k postupnej strate cenovej konkurencieschopnosti. Doterajšie úspechy slovenskej ekonomiky predstavovali nízko visacie ovocie. Na to, aby sme dosiahli aj na ovocie na vyššie položených konároch, sú potrebné ambiciózne zmeny a reformy.

Národná rada pre produktivitu preto identifikovala viacero opatrení, ktorých účelom je podporiť rast produktivity slovenskej ekonomiky a zvýšiť jej konkurencieschopnosť v tzv. **Desatoro na zvýšenie konkurencieschopnosti a prosperity Slovenska**, ktoré sa zameriavajú na zlepšenie podnikateľského prostredia, zefektívnenie verejnej správy, elimináciu korupcie, obnovenie dlhodobej udržateľnosti verejných financií, prioritizáciu dopravných infraštruktúrnych projektov na princípe hodnoty za peniaze, podporu vedy a výskumu, mapovanie kariér absolventov prostredníctvom využívania administratívnych dát a dát z absolventských a zamestnávateľských prieskumov, zastavenie úniku mozgov, zlepšenie kvality a štruktúry vzdelávania na všetkých úrovniach, zvyšovanie zamestnanosti s vyššou participáciou pracovníkov v pred dôchodkovom a dôchodkovom veku, a podobne.

(Zdroj: https://www.vlada.gov.sk/data/files/7813_spra%CC%81va-o-produktivitě-a-konkurencieschopnosti-slovenska-2019.pdf)

Pre zvrátenie načrtnutých negatívnych trendov je potrebné **premietnutie všetkých zistení a odporúčaní z centrálnej úrovne aj do politik samosprávnych krajov a obcí** v tých oblastiach, ktoré spadajú do ich kompetencií. Tvorbu verejných politik na všetkých úrovniach (štát, kraje, mestá a obce) musí charakterizovať synergia a súčinnosť jednak vzájomne, jednak v interakcii s podnikateľským či občianskym sektorom. Ide o dlhodobu veľmi akcentovaný (no dodnes len málo uplatňovaný) **integrovateľný prístup**, ktorý je nevyhnutnou podmienkou i pre nadchádzajú obdobia čerpania fondov EÚ. Premenené na drobné, z pohľadu PHRSR SPR ide o otázku **regionálnej konkurencieschopnosti**

jednak v rámci TSK, jednak v prostredí SR a EÚ, ktorej úspech a rast bude priamo úmerný práve miere naplnenia integrovaného princípu realizovaných rozvojových projektov.

Regionálna konkurencieschopnosť v ekonomike Slovenska

Texty uvedené v tejto kapitole sú citáciou, resp. parafrázou z príspevku Doc. Ing. Jozefa Tvrdoňa a PhD. Ing. Jany Šuranovej z Ekonomickej univerzity v Bratislave na 2.stredoeurópskej konferencii regionálneho rozvoja (CERS), v Košiciach v r.2007. (Zdroj : http://www3.ekf.tuke.sk/cers/cers2007/PDF/Tvrdon_Suranova.pdf) :

Pojmy *trvalá udržateľnosť* a *konkurencieschopnosť* krajín napriek tomu, že sa nimi intenzívne operuje už niekoľko rokov, zaznamenávajú v podmienkach globalizácie nejednotnú interpretáciu, ktorá sa pohybuje sa v celej šírke spektra ekonomickej vedy. Je zaujímavé sledovať odborné názory na to, ako je interpretovaná **konkurencieschopnosť regiónov** či už v rámci jednotlivých krajín, alebo naprieč krajinami navzájom.

Z mikroekonomického pohľadu sa za konkurencieschopnú vo všeobecnosti považuje firma, schopná inovovať a pružne prispôbovať svoju produkciu dopytu trhu. Touto optikou by konkurencieschopnosť regiónu zodpovedala jeho ekonomickej produktivite. Iný pohľad na problematiku hovorí, že regióny nevstupujú do súťaže voľného trhu v pravom zmysle slova, lebo v prípade neúspechu nemôžu zaniknúť - keďže okrem toho, že sú súčasťou ekonomického, geografického či ekologického systému, sú aj správnymi jednotkami. Z makroekonomického pohľadu preto nejde o súťaž, ako skôr o **dosiahnutie pokroku v životných štandardoch obyvateľov** danej krajiny či regiónu s produkciou tovarov a služieb porovnateľnej kvality ako v ostatných regiónoch, bez toho, aby to bolo na úkor iného regiónu alebo na úkor budúcich generácií. Aj tu však badať existenciu rôznych ekonomických názorových prúdov.

Napríklad v ponímaní už spomínaného IMD World Competitiveness Center (Inštitút školy obchodného vzdelávania so sídlom v Lausanne vo Švajčiarsku, ktorý sa spoločne s WFE podieľal na vypracovaní *The Global Competitiveness Report*), je pojem konkurencieschopnosť v rôznych formách jeho vyjadrovania a hodnotenia zo strany medzinárodných organizácií, vedeckých ústavov, jednotlivých vlád či inštitúcií a pod., prejavom globalizácie a internacionalizácie, teda trendov, ktoré je pre malé ekonomiky existenčne dôležité zachytiť a účinnými formami sa na ne adaptovať. Naopak, vyskytujú sa aj ekonomické názorové prúdy (Krugman, 2000), podľa ktorých je koncept konkurencieschopnosti krajín/regiónov nezmyslom, keďže je iba synonymom pre produktivitu a pod rúškom ich snahy podporiť svoju konkurencieschopnosť nesie so sebou najmä riziko plytvania verejnými financiami, riziká protekcionizmu alebo obchodnej vojny a celkové nebezpečenstvo v podobe nesprávne hodnotovo zvolenej hospodárskej politiky krajiny.

Podstata regionálnej konkurencieschopnosti z pohľadu EÚ spočíva na dvoch ukazovateľoch: **produktivite** a **zamestnanosti** v jednotlivých regiónoch. Oba tieto ukazovatele ovplyvňujú jednak interné faktory, ktoré vychádzajú z pozícií jednotlivých firiem v regióne, ako aj externé faktory na úrovni regiónu či štátu, ako napríklad odvetvová štruktúra ekonomiky, technologické a technické inovácie, infraštruktúra (technická, intelektuálna), organizácia, riadenie, schopnosť vzájomnej kooperácie medzi jednotlivými systémami a pod. Všetky tieto faktory majú priame, alebo odvodené pôsobenie a dopad na aktérov regionálneho rozvoja, ktorí sú lokalizovaní v regióne a pôsobia v danom sektore.

Stav úrovne rozvoja jednotlivých regiónov SR, ktoré vychádza z kritérií podľa EÚ ukazuje, že v HDP na obyvateľa sa výrazne odlišuje len Bratislavský región, ktorý výrazne prevyšuje priemer Slovenska.

Oproti zvyšným krajom má zároveň dvoj- až trojnásobne vyššiu hustotu obyvateľstva a tiež ukazovateľ tempa rastu HDP na obyvateľa je vyšší ako u ostatných regiónov.

Podľa sledovaných ukazovateľov je možné regióny začleniť do určitého modelu typológie regiónov a vyvodiť stav konkurencieschopnosti aj u jednotlivých regiónov SR. Východiskom je práca R. L. Martina *A Study on the Factors of Regional Competitiveness* (2003), v ktorej člení regióny na (cit., http://www3.ekf.tuke.sk/cers/cers2007/PDF/Tvrdon_Suranova.pdf, str.5) :

„1. Regióny, ako miesta výroby – charakterizuje ich nižšia až stredná úroveň príjmov a produktivita založená najmä na lacných vstupoch. Ich výhodou je, že absentujú urbanizačné nevýhody. Determinanty konkurencieschopnosti sú v tomto prípade v základnej infraštruktúre a dostupnosti, ako napr. oblasti s nízkymi nákladmi, neprítomnosť dopravných problémov (úzke miesta v dopravnom systéme), prijateľné náklady na bývanie a dostupnosť ľudských zdrojov pri výhodnej mzdovej úrovni. Vybavenie takýmito faktormi robí z regiónov miesta s nízkymi výrobnými nákladmi, čo priťahuje najmä vertikálne priame zahraničné investície.

2. Regióny ako zdroje rastúcich efektov – charakterizuje ich vysoká miera rastu, majú priemernú hustotu obyvateľstva a rozvinutú hospodársku štruktúru. Ide teda o dynamicky sa rozvíjajúce regióny. V niektorých odvetviach sa dosahujú aglomeračné úspory, ktoré zabezpečujú vysoké a udržateľné príjmy. Základnými determinantmi konkurencieschopnosti sa tu stávajú zručnosti pracovnej sily, dĺžka práce, efekty z veľkosti trhu a dostupnosti dodávateľov.

3. Regióny ako vedomostné centrá – pre ne je charakteristická vyššia hustota obyvateľstva a vysoký a udržateľný rast HDP. Často sa skladajú z rozsiahlych mestských regiónov a približujú sa k prototypu veľkomestských a mestských špecializovaných regiónov. Ako centrá vedomostí a informácií sú mestské regióny otvorené pre medzinárodné činnosti, ponúkajú najlepšie pracovné príležitosti. Sú tiež charakteristické vysokou úrovňou výskumu a vývoja, podnikania, vzniku nových firiem a patentnej aktivity. Profitujú z aglomeračných úspor, ktoré sa viažu na viacero odvetví. Urbanizačné efekty, ako napríklad mestská atmosféra alebo široká ponuka výrobkov a služieb pre zákazníkov sú veľmi dôležité. Majú však aj značné urbanizačné nevýhody ako vysoké mzdy, dopravné problémy, kriminalitu či vysoké náklady na bývanie.“

Pre podporu „Martinovho modelu“ poslúžili regionálne prototypy využité v štúdiách ECORYS-NIE. Je to model pozostávajúci z dvoch osí, pričom os X sleduje hustotu obyvateľstva ako geografický predpoklad a os Y sleduje rast HDP/obyvateľa. S vyššou hustotou obyvateľstva možno očakávať tzv. urbanizačné úspory, ktoré majú značný súvis s veľkosťou sídla. HDP na obyvateľa odráža najmä schopnosť rastu regiónov za dlhšie časové obdobie.

Ako ďalej uvádza zdroj http://www3.ekf.tuke.sk/cers/cers2007/PDF/Tvrdon_Suranova.pdf, (cit.) :

„Na základe uvedeného metodického prístupu bolo možné v danom čase zberu dát (2004) zaradiť regióny v ekonomike Slovenska do nasledujúcich typov:

1. Bratislavský kraj ako jediný na Slovensku možno zaradiť medzi tzv. „regióny ako vedomostné centrá“. Charakterizuje ho vyššia hustota obyvateľstva a vysoký a udržateľný ekonomický rast. V Bratislavskom regióne je lokalizovaných najviac medzinárodných firiem a keďže ponúka najlepšie pracovné príležitosti pre obyvateľstvo, priťahuje aj sofistikovanú produkciu, ktorá je náročná na vysokovzdelenú pracovnú silu. Môžeme povedať, že jeho rast je založený na „vedomostiach“. Bratislavský kraj má veľký potenciál udržať si tento status aj do budúcnosti, keďže sa tu nachádza takmer 50 % výskumno-vývojového potenciálu SR.

2. Druhú skupinu tvoria kraje **Trenčiansky kraj** a Trnavský kraj. Z hľadiska typológie boli zaradené k tzv. „problémovým regiónom“, a to najmä z dôvodu vyššej hustoty obyvateľstva, ako je priemer Slovenska,

avšak podpriemerným hodnotám HDP na obyvateľa. Toto zaradenie vyplýva aj zo skutočnosti, že „ťahúňmi“ regiónu sú predovšetkým krajské mestá, zatiaľ čo vidiecke oblasti sú na priemernej, alebo podpriemernej úrovni rozvoja.

3. V tretej skupine sa nachádzajú Košický, Nitriansky a Žilinský kraj. Im patrilo zaradenie niekde medzi „regióny ako miesta výroby“ a „regióny ako zdroje rastúcich efektov“. Prispieva k tomu najmä pomerne vysoký hospodársky rast v dlhšom časovom období (1995-2003) na úrovni 6,2 až 6,7% ročne. O posune týchto krajov od „regiónov ako miest výroby“ smerom k „regiónom ako zdrojov rastúcich efektov“ svedčí aj neustály pokles podielu primárneho a sekundárneho sektora, a rast terciárneho sektora na hrubom domácom produkte. Práve primárny a sekundárny sektor tvoria v regiónoch zameraných na výrobu značný podiel ako dôsledok nízkych výrobných nákladov.

4. Napokon poslednú skupinu tvorí kraj Banskobystrický a kraj Prešovský. Tieto kraje nie je možné jednoznačne zaradiť do niektorého z uvedených typov regiónov. Napr. Banskobystrický kraj dosahuje vysoké tempo rastu HDP na obyvateľa (druhé najvyššie v SR), má však veľmi problémové oblasti na južnom Slovensku s veľkou mierou nezamestnanosti a obmedzenými možnosťami na rýchlu zmenu tohto nežiaduceho stavu. Klasické faktory, ktoré podporujú regionálnu konkurencieschopnosť nie sú v týchto regiónoch dostatočne rozvinuté a preto, ak chcú tieto regióny v budúcnosti zabezpečovať udržateľný hospodársky rast a zvyšovanie svojej konkurencieschopnosti a dôsledkom toho aj životnej úrovne je potrebné sa zamerať na ich riešenie.“

1.4.2 Koncept SMART rozvoja

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie na svojom webovom sídle uvádza (cit. zdroj: <https://www.mirri.gov.sk/aktuality/digitalna-agenda/europska-komisia-predstavila-digitalny-kompas-do-roku-2030/index.html>) :

„Ako úspešne budeme schopní prejsť po skončení pandémie na udržateľné hospodárstvo a spoločnosť, bude do značnej miery závisieť od synergie medzi digitálnou a zelenou transformáciou. Európska únia sa chce do roku 2030 stať digitálne suverénnou v otvorenom a vzájomne prepojenom svete a presadzovať digitálne politiky, ktoré ľuďom a podnikom umožnia pripraviť sa na udržateľnú a prosperujúcu digitálnu budúcnosť zameranú na človeka.

Európska komisia preto v marci 2021 vydala oznámenie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom „**2030 Digitálny kompas: Európska cesta pre digitálnu dekádu**“ s cieľom jednoznačne vytýčiť priority a zabezpečiť tak úspešnú digitálnu transformáciu Európy. Tá v pretrvávajúcej kríze v dôsledku pandémie Covid-19 nadobudla prvoradý význam.

Digitálny kompas obsahuje konkrétne ciele a merateľné ukazovatele pre digitálne zručnosti, konektivitu, cloudové služby, umelú inteligenciu aj online dostupnosť základných verejných služieb. Sú zamerané na štyri kľúčové oblasti – dve sa týkajú digitálnych kapacít, resp. infraštruktúry a digitálnych zručností a dve sa týkajú digitálnej transformácie podnikov a verejnej správy:

1. do roku 2030 by minimálne 80 % všetkých dospelých v EÚ malo mať základné digitálne zručnosti a v oblasti IKT by malo byť zamestnaných aspoň 20 miliónov špecialistov, pričom sa má klásť dôraz na väčšie zastúpenie žien na týchto pracovných miestach,
2. do roku 2030 by všetky domácnosti v EÚ mali mať gigabitové pripojenie a všetky obývané oblasti by mali byť pokryté sieťou 5G; výroba mikroprocesorov v Európe by mala predstavovať 20 % svetovej produkcie; v EÚ by sa malo sprevádzkovať 10 000 klimaticky neutrálnych vysoko bezpečných edge uzlov, ktoré zabezpečia dostupnosť dátových služieb s nízkou latenciou pre

- podniky bez ohľadu na ich lokalitu; a do roku 2025 by mala mať EÚ prvý kvantový počítač, ktorý prispeje k tomu aby bola Európa lídrom v kvantových technológiách,
3. do roku 2030 by tri zo štyroch podnikov mali využívať cloudové služby, big data a umelú inteligenciu; viac ako 90 % MSP by malo dosiahnuť aspoň základnú úroveň digitálnej intenzity a počet digitálnych „jednorožcov“ v EÚ by sa mal zdvojnásobiť,
 4. do roku 2030 by mali byť všetky kľúčové verejné služby dostupné online; všetci občania budú mať prístup k svojim elektronickým zdravotným záznamom; a 80 % občanov by malo používať elektronickú identitu.

Dôležitou súčasťou implementácie Digitálneho kompasu sú nadnárodné projekty, ktorých zoznam a anotácie Európska komisia predstavila. Pre dosiahnutie stanovených cieľov tak Digitálny kompas vytvára spoločnú ríadiacu štruktúru založenú na pravidelnom monitorovaní stanovených cieľov podľa DESI (Digital Economy and Society Index).

Digitálny kompas obsahuje okrem vízie a cieľov pre digitálnu transformáciu EÚ do roku 2030 aj zámer vytvoriť tzv. rámec digitálnych princípov, ktoré určia „Európsku cestu“ digitálnej transformácie. K nim patrí univerzálny prístup k internetu, dôveryhodné a bezpečné online prostredie, digitálne technológie rešpektujúce životné prostredie alebo algoritmy zacielené na používateľov.“

V čase spracovania tejto kapitoly bola Európska komisia pred otvorením verejnej konzultácie k tejto téme, s cieľom ukotviť digitálne zásady do podoby spoločného vyhlásenia Európskeho parlamentu, Európskej rady a Európskej komisie.

1.4.3 Koncept participatívneho viacúrovňového polycentrického spravovania a rozvoja regiónov, miest a obcí

OECD vo svojich dokumentoch týkajúcich sa rozvoja a verejnej správy na Slovensku dlhodobo upozorňuje na nedostatky, ktoré Slovenskú republiku napriek mnohým pozitívnym krokom stále charakterizuje najmä z pohľadu nízkej efektívnosti strategického riadenia regionálneho rozvoja a nízkej súčinnosti s aktérmi regionálneho rozvoja pri tvorbe a implementácii stratégií regionálneho rozvoja.

O doterajšej nedostatočnej efektívnosti a adresnosti verejných politík vrátane politiky regionálneho rozvoja reprezentovanej Národnou stratégiou regionálneho rozvoja Slovenskej republiky (ďalej len „NSRR“) a programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja (ďalej len „PHRSR“) vyšších územných celkov (ďalej len „VÚC“) a obcí svedčí tiež skutočnosť, že **napriek investíciám z fondov EÚ medziregionálne disparity v uplynulom období rástli** a dnes je Slovensko krajinou **s tretími najväčšími regionálnymi disparitami** na úrovni NUTS 3 spomedzi členských štátov OECD (*Zdroj: OECD Regions at a Glance, 2016*).

Zlepšenie kvality verejnej správy patrí preto k prioritám rozvoja krajiny a je aj verejnou vnímanou záležitosťou. Základnou výzvou v tejto oblasti je potreba lepšej koordinácie a zosúladovania a synergického pôsobenia prierezových politík pod vedením kľúčových inštitúcií verejnej správy, čo pomôže zlepšiť prepojenie politík a strategických rozhodnutí s plánovanými výdavkami, identifikovať nedostatky, odstrániť rozpočtovú fragmentáciu (roztrieštenosť) a zbytočné duplicity na národnej aj regionálnej úrovni.

Viaceré dokumenty Európskej komisie a OECD odporúčajú spracovanie rozvojových stratégií na úrovni tzv. strategicko-plánovacích regiónov (ako čiastkových územných jednotiek pre plánovanie na subregionálnej úrovni). Na Slovensku strategicko-plánovací región (ďalej ako „SPR“) je možné zároveň chápať aj ako územie v rozsahu okresu alebo skupiny okresov, ktoré sú územne blízke a majú spoločné

špecifické danosti a potenciál (napr. zdroje, kultúru a históriu), záujmy, výzvy, problémy, či podmienky rozvoja.

Pre takto vymedzené územia presahujúce administratívne hranice obce je vhodné spracovať SPHRSR skupiny obcí. Takto chápané strategicko-plánovacie regióny sú vhodné aj pre definovanie integrovaných územných stratégií v kontexte prípravy investičných stratégií a projektov s podporou štrukturálnych fondov.

Spomenuté princípy konceptu polycentrického spravovania a rozvoja regiónov, miest a obcí sa premietli do vyššie zmieňovanej Metodiky tvorby a implementácie PHRSR regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí, ktorá zároveň uplatňuje princípy udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja regiónov s prihliadnutím na vyššie spomínané SMART koncepty EU. Tieto podklady sa stali východiskom a vodítkom aj pre spracovanie tohto SPHRSR SPR Dubnicko-Ilavsko na roky 2023-2030.

2 ANALYTICKÉ VÝCHODISKÁ

2.1 Identifikácia a analýza riešeného územia v kontexte širších vzťahov

2.1.1 Základná charakteristika a lokalizácia územia

V rámci zaradenia do európskej normalizovanej klasifikácie územno – štatistických jednotiek (územných celkov) na Slovensku **Nomenclature of Territorial Units for Statistics, Eurostat** (ďalej aj ako „NUTS“) a územnosprávneho členenia SR, riešené územie nie je vymedzené ako samostatný celok. Jeho súčasťou sú všetky samostatné územné jednotky štatisticky začlenené do **okresu Ilava** (úroveň štatistickej jednotky LAU1) a samostatné územné jednotky **mesta Nemšová** a **obce Horné Srnie**, ktoré sú síce štatisticky začlenené do okresu Trenčín, avšak svojou polohou na dotyku s okresom Ilava a na jeho spojnici s Českou republikou cez Vlársky priesmyk tvoria jeho integrálnu geomorfologickú súčasť.

Nadradenou štatistickou jednotkou riešenému územiu je TSK, ktorý sa v rámci územia Slovenska nachádza na úrovni NUTS 3 reprezentovanej ôsmimi samosprávnymi krajinami SR. TSK sa v rámci uvedenej nomenklatury ďalej člení na 9 okresov (úroveň LAU1): Bánovce nad Bebravou, Ilava, Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Partizánske, Považská Bystrica, Prievidza, Púchov, Trenčín, s celkovým počtom 276 obcí. Ako ukazuje nasledovná tabuľka, okres Ilava, ktorý tvorí podstatnú časť riešeného územia, sa rozlohou, počtom obcí i počtom obyvateľov radí medzi priemer okresov TSK:

Tabuľka 2 Veľkosť okresov TSK podľa rozlohy, počtu obcí a počtu obyvateľov

Okres	Rozloha v km ²	Počet obcí 2015, nezmenený k 31.12.2019	Počet obyvateľov SODB 2011	Počet obyvateľov k 31.12.2015	Počet obyvateľov k 31.12.2020
Trenčín	675	37	113 115	113 945	114 837
z toho mesto Nemšová*	33	1	6 280	6 315	6 424
obec Horné Srnie*	27	1	2 841	2 802	2 728
Bánovce nad Bebravou	462	43	37 128	36 742	35 972
Ilava*	359	21	60 578	59 952	58 811
Myjava	326	17	27 531	26 961	26 062
Nové Mesto nad Váhom	580	34	62 707	62 555	62 572
Partizánske	301	23	47 166	46 331	45 293
Považská Bystrica	463	28	63 550	63 025	61 993
Prievidza	960	52	137 894	135 967	132 891
Púchov	375	21	44 659	44 457	44 136
Spolu TSK	4502	276	594328	589 935	582 567
* Spolu riešené územie SPR	420	23	69 699	69 069	67 963

Zdroj: ŠÚ SR

Podľa Nariadenia vlády SR č. 258/96, ktorým sa vydáva zoznam obcí a vojenských obvodov tvoriacich jednotlivé okresy v SR, územia okresov Trenčianskeho kraja sa **okres Ilava** skladá z týchto katastrálnych území miest a obcí (*Pozn.: v zátvorkách je uvedený počet obyvateľov miest, stav k 31.12.2020, zdroj: ŠÚ SR*).

Mestá: **Ilava (5 468)**, **Dubnica nad Váhom (23 259)**, **Nová Dubnica (10 942)**

Obce : Bohunice (793), Bolešov (1 553), Borčice (710), Červený Kameň (672), Dulov (921), Horná Poruba (1 085), Kameničany (564), Košeca (2 766), Košecké Podhradie (1 060), Krivoklát (240), Ladce (2 579), Mikušovce (1 030), Pruské (2 328), Sedmerovec (424), Slavnica (799), Tuchyňa (807), Vršatské Podhradie (219) a Zliechov (592).

Okres Ilava je novovytvoreným okresom, ktorý vznikol z pôvodných územných obvodov Ilava a Dubnica nad Váhom, so sídlom v meste Ilava. Strieda sa tu mestský typ osídlenia a sieť vidieckych sídiel vo forme pásového osídlenia pozdĺž rieky Váh, ktoré nadväzuje na rovnakú formu osídlenia v rámci okresu Trenčín. Osídlenie okresu Ilava tvorí súčasť hlavnej sídelnej rozvojovej osi Považia. Z pohľadu kraja je „nevyhnutné posilniť význam vedľajšej (regionálnej) sídelnej rozvojovej osi, ako aj komunikačnej rozvojovej osi v smere Ilava - Valaská Belá - Nitrianske Rudno - Prievidza.“ Zdroj : ÚPN TSK, https://www.tsk.sk/buxus/docs/UPN_TSK.pdf, str.13)

Okres Ilava má špecifické postavenie, nakoľko jeho okresné sídlo Ilava má len 5446 obyvateľov, pričom v celom okrese žije 62 283 obyvateľov. V rámci okresu existujú rôzne toky obyvateľov za administratívou a inými službami. V okrese majú okrem okresného sídla významné postavenie ešte dve sídla - Dubnica nad Váhom (26 168 obyvateľov) a Nová Dubnica (12 558 obyvateľov), ktoré sú v rámci sídelnej štruktúry v tesnej blízkosti. To vytvára vhodné podmienky z pohľadu sídelnej delby práce. Obe sídla sú do značnej miery poznačené industrializáciou a urbanizáciou Slovenska v 50. a 60. rokoch 20. storočia, čo zanechalo stopy na architektonickej a urbanistickej štruktúre sídiel. Nová Dubnica bola založená v roku 1953 ako satelitné mesto s prevažujúcou funkciou bývania pre novovzniknutý priemyselný komplex. Cez územie okresu prechádzajú hlavné existujúce a tiež plánované dopravné koridory, ako aj koridory technickej infraštruktúry s nadregionálnym a regionálnym významom, čo má značný vplyv na územný rozvoj.

Odvetvová štruktúra okresu Ilava je heterogénna, s prevažujúcim zastúpením strojárskoho a elektrotechnického priemyslu, ako aj priemyslu výroby stavebných hmôt.

Pre účely SPHR SR SPR sa s obcami okresu Ilava spojili **mesto Nemšová (6 424)** a **obec Horné Srnie (2 728)**, ktoré sú územnosprávne začlenené do okresu Trenčín. Toto spojenie bolo definované na báze **geomorfologicky i historicky daného prepojenia okresu Ilava s mestom Nemšová a obcou Horné Srnie**, ktoré ležia na ceste I. triedy E57 tvoriacej spojnicu okresu Ilava s Českou republikou cez Vlársky priesmyk. Územné celky Nemšovej a Horné Srnie spája s okresom Ilava i priemyselné zázemie, ktoré je tu charakterizované najmä priemyslom ťažby a spracovania stavebných hmôt a cementu a sklárskym priemyslom.

Územie SPR okresu Ilava a susediacich jadrových obcí Nemšová a Horné Srnie sa nachádza v západnej časti Trenčianskeho kraja a spolu zaberá územie o **rozlohe 419 km²**, t. j. 9,3 % z celkovej rozlohy Trenčianskeho kraja (4502 km²).

Zahŕňa 21 samostatných územných jednotiek (obcí) okresu Ilava a dve samostatné územné jednotky (obce) okresu Trenčín – t. j. **spolu 23 obcí**, z ktorých štyri majú štatút mesta – Ilava, Dubnica nad Váhom, Nová Dubnica a Nemšová. Na riešenom území k 31.12.2020 žilo 67 963 obyvateľov, čo tvorí necelých 11,7 % obyvateľstva TSK (582 567 obyvateľov).

Priemerná hustota obyvateľstva na riešenom území predstavuje **viac ako 161 obyvateľov na km²**, čo presahuje priemernú hustotu obyvateľstva Trenčianskeho kraja (takmer 130 obyvateľov/km²), pričom okres Ilava s takmer 165 obyvateľmi na km² je po okrese Trenčín (170 obyvateľov na km²) druhým najhustejšie obývaným okresom Trenčianskeho kraja.

Vychádzajúc zo zverejnenej demografickej prognózy výskumného demografického centra INFOSTAT - Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, podľa ktorej bude mať Trenčiansky kraj **v roku 2040 najmenší počet obyvateľov** spomedzi všetkých krajov Slovenska (zdroj: <http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Krajokrprog2040.pdf>), si dovoľujeme vysloviť predpoklad, že **prognóza znižovania počtu obyvateľov neminie ani obce na riešenom území SPR.**

Geomorfologické a klimatické pomery

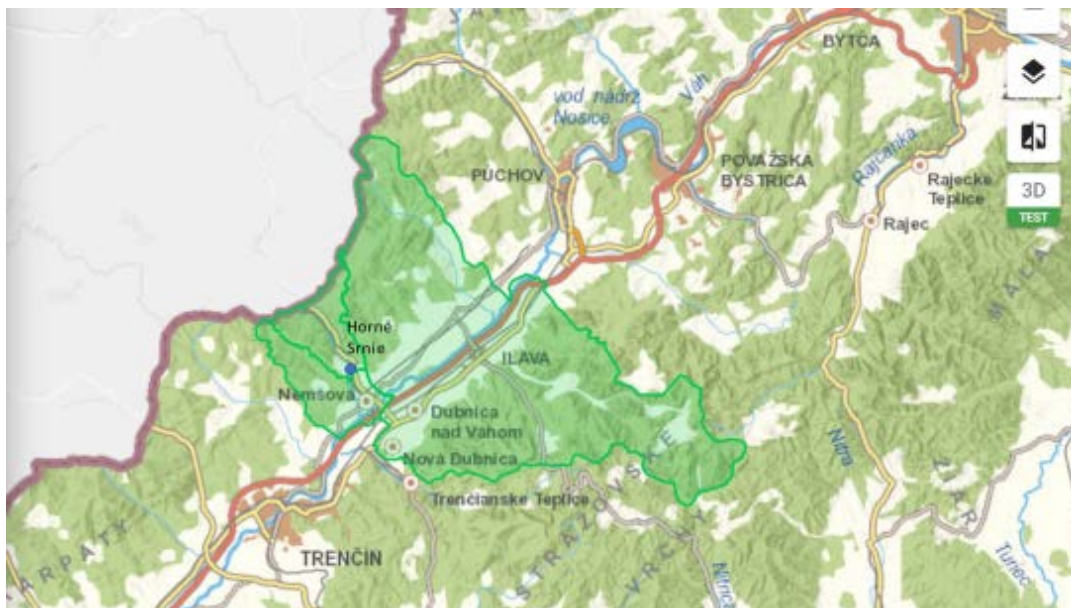
Riešenému územiu SPR dominuje geomorfologický celok Ilavskej kotliny tiahnucej sa pozdĺž rieky Váh uprostred sústav pohorí Bielych Karpát na severozápade a Strážovských vrchov na juhovýchode. Územie hraničí s Českou republikou a má dobrú dopravnú dostupnosť, ktorú zabezpečuje najmä blízkosť diaľnice D1 a nadväzujúce cestné i železničné dopravné napojenie. Intravilány obcí v riešenom území sa nachádzajú jednak na reliéfe rovín a nív rieky Váh a čiastočne rieky Vlára, jednak na podhoríach i vyššie položených terénoch priľahlých pohorí Bielych Karpát a Strážovských vrchov.

Stav krajiny výrazne ovplyvnili svojou činnosťou rieky Váh a Vlára. Rieka Vlára tzv. „riečnym pirátstvom“ preberá do svojho koryta značnú časť vody, ktorá by inak patrila do povodia Moravy. Do riešeného územia priteká z Českej republiky, kde pramení vo Vizovických vrchoch, v meste Brumov-Bylnice prijíma ľavostranný prítok Brumovku a cez Vlársky priesmyk odtieká na Slovensko, kde v blízkosti Nemšovej tvorí pravostranný prítok Váhu. Vo vrchovinno-nížinnom reliéfe krajiny obe rieky charakterizuje dažďovo-snehový typ odtoku. Prirodzeným vegetačným krytom na nivách riek sú lužné lesy (jaseň-brest-dub) a na riečnych terasách na ne nadväzujú dominujúce karpatské dubovo-hrabové lesy a v podhorí Strážovských vrchov podhorské jaseňovo-jelšové lužné lesy.

Biele Karpaty, charakterizované v južnejších častiach skôr flyšovým charakterom pohoria, v riešenom území prechádzajú do bradlového pásma, ktoré vyúsťuje do Vršatských bradiel s najvyšším vrchom Chmeľová (925 m n. m.). Strážovské vrchy charakterizuje nevšedná geomorfologická členitosť s pomerne veľkým rozpätím nadmorských výšok (315 – 1213 m n.m.) na malom území, ako aj rozmanitosť geologického podložia, vďaka čomu sa tu vyskytuje pestré zloženie lesných spoločenstiev.

Riešené územie patrí k vodohospodársky významným oblastiam, nakoľko sa tu nachádzajú výdatné zdroje podzemných vôd, predovšetkým v oblasti Strážovských vrchov a v údolí Váhu. V riešenom území prevažujú klimatické pomery mierne vlhkej klimatickej oblasti, s miernou zimou, s postupným prechodom vo vyšších polohách do miernej a len v najvyšších polohách až do chladnej oblasti.

Schéma 3 Lokalizácia územia SPR

Zdroj : <https://www.katasterportal.com/>, vytlačené z aplikácie Mapový klient ZBGIS.

Chránené prírodné územia

Do riešeného územia zasahujú dve veľkoplošné chránené územia: CHKO Biele Karpaty a CHKO Strážovské vrchy.

V okrese Ilava sa nachádza:

- 9 prírodných pamiatok (ide o maloplošný ekosystém, prípadne jeho zložka alebo prvok, spravidla s výmerou do 50 ha, s vedeckým, kultúrnym, ekologickým, estetickým alebo krajinotvorným významom, vyžadujúci IV. alebo V. stupeň ochrany): Babiná, Biely vrch, Brezovská dolina, Dračia studňa, Krivoklátska tiesňava, Krivoklátske lúky, Skalice, Strošovský močiar a Zliechovský močiar.

- 5 prírodných rezervácií (ide o lokality spravidla do 1000 ha výmery, s pôvodnými alebo ľudskou činnosťou málo pozmenenými biotopmi európskeho alebo národného významu, vyžadujúce IV. alebo V. stupeň ochrany): Červenokamenské bradlo, Drieňová, Nebrová, Vršatské bradlá a Vršatské hradné bralo.

- 2 národné prírodné rezervácie (ide o lokality spravidla predstavujúce nadregionálne biocentrum ako súčasť najvýznamnejšieho prírodného dedičstva štátu, vyžadujúce IV. alebo V. stupeň ochrany): Strážov a Vápeč.

V katastri Horného Srnia sa nachádza územie európskeho významu Dolné Branné-Vlára a prírodná pamiatka Rajkovec.

Zdroje:

https://sk.wikipedia.org/wiki/Zoznam_chr%C3%A1nen%C3%BDch_%C3%BAzem%C3%AD_v_okrese_Ilava <http://www.maps.sopsr.sk/>

Aglomeračné vzťahy, spádovosť územia a suburbanizácia

Podľa Konceptie územného rozvoja Slovenska (KÚRS, 2001) je Trenčiansky kraj charakterizovaný sídelnou štruktúrou s dvomi nosnými sídelnými osami - považskou sídelnou rozvojovou osou s centrom v trenčianskom a ilavskom ťažisku osídlenia a paralelnou sídelnou rozvojovou osou na Hornom Ponitří.

Riešené územie SPR je v rámci tejto štruktúry Trenčianskeho kraja zasadené do aglomeračných vzťahov a väzieb na území **sídelnej osi Dolné Považie**.

Relatívne špecifikum tzv. považského ťažiska osídlenia vyplýva z pôvodnej hospodárskej základne a súvisiacim rozvojom osídlenia. V tomto ťažisku sa v rámci TSK očakáva posilnenie hospodárskej základne, pri ktorej by mal pomôcť aj rozvoj územno-technických a sídelných podmienok.

Z pohľadu suburbanizácie Trenčianskeho kraja, ktorá je predurčená najmä geomorfologickým členením územia, ktoré ovplyvňuje charakter kraja a rozdeľuje ho do niekoľkých prirodzených spádových oblastí, sú konštituované predovšetkým aglomerácie obcí v dosahu susediacich okresných miest, ktoré sú vtesnané do spoločných **prirodzených geomorfologických ohraničení** či už v podobe vodných tokov alebo pohorí. Je tomu tak i v prípade riešeného územia SPR, ktoré je súčasťou prirodzenej „nepísanej“ širšej spádovej oblasti **Považia** pozdĺž toku rieky Váh a Považského podolia v rámci územia TSK (okresy Nové Mesto, Trenčín, Ilava, Považská Bystrica a Púchov) s presahom na okres Bytča v Žilinskom kraji.

Suburbanizácia, resp. tendencie príklonu obcí k vzájomnej synergii či kooperácii nastáva nielen vplyvom geomorfologických faktorov, ale i ďalších – socioekonomických či environmentálnych faktorov, na základe ktorých obce vnímajú možné vzájomné podporné efekty či už v zmysle výrobných kooperácií, presunu pracovnej sily, zdieľaných inovácií a podobne, ktoré vyplývajú z ich rozvojových impulzov alebo potenciálu. Z hľadiska potrieb spoločného plánovania v kontexte požiadaviek tzv. Integrovaných územných stratégií (IÚS), ktoré vyvstávajú v súvislosti s novým plánovacím obdobím pre čerpanie fondov EU zameraných na regionálny rozvoj v rokoch 2023-2030, bolo na území TSK identifikovaných **deväť tzv. strategicko-plánovacích regiónov** (ďalej aj ako „SPR“) a **dve územia udržateľného mestského rozvoja** (ďalej aj ako „UMR“), ktoré artikulujú svoje osobitné potreby s ohľadom na geomorfologické, socio-ekonomické či environmentálne špecifiká svojich území. Jedným z nich je práve riešené **územie SPR Dubnicko-Ilavsko, zahŕňajúc mestá a obce okresu Ilava mesta Nemšová a obce Horné Srnie**, ktoré pristúpilo i k tvorbe spoločného PHRSR na roky 2023 – 2030. Bolo definované na báze historicky daného prepojenia okresného mesta Ilava s mestami Dubnica nad Váhom, Nová Dubnica, Nemšová, a obcou Horné Srnie ležiacou v ich tesnej blízkosti.

2.1.2 Socio-demografická analýza

Retrospektívny vývoj obyvateľstva

V období po SODB 2011 sledujeme pozvoľný celkový úbytok obyvateľov Trenčianskeho kraja (t. j. prirodzený úbytok spolu s úbytkom z dôvodu sťahovania) na hodnotu 584 569 osôb k 31.12.2019, z čoho bolo 287 205 mužov (49,13 %) a 597 364 žien (50,86 %). Na úrovni jednotlivých okresov Trenčianskeho kraja, prírastok v období 2011 - 2020 sledujeme iba v okrese Trenčín, a to +1409 osôb. Všetky ostatné okresy vykázali celkový úbytok obyvateľov - zoradené zostupne: okres Nové Mesto nad Váhom (-144 osôb), okres Púchov (-418 osôb), okres Bánovce nad Bebravou (-900 osôb), okres Považská Bystrica (-1192 osôb), okres Myjava (-1204 osôb), **okres Ilava (-1514 osôb)**, okres Partizánske (-1556 osôb), okres Prievidza (-4098 osôb). Zdroj: databáza DATAcube., ŠÚ SR

Tabuľka 3 Vývoj počtu obyvateľov v okrese Ilava v porovnaní s celým TSK v r. 2011-2019 (stav k 31.12.)

územie	počet obyvateľov	prírastok/ úbytok	index rastu %
--------	------------------	----------------------	---------------------

										obyvat eľov	
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2011- 2019	2019/ 2011
okres Ilava	60 589	60 493	60 428	60 194	59 952	59 727	59 546	59 300	59 075	- 1 514	97,50 / - 2,5
TSK	594 186	593 159	592 394	591 233	589 935	588 816	587 364	585 882	584 569	-9 617	98,38 / - 1,62

Zdroj: databáza DATAcube., ŠÚ SR

Pozn.: * Stav obyvateľstva k 31.12. 2011 zohľadňuje výsledky sčítania obyvateľov, domov a bytov.

Podľa hodnôt indexu rastu počtu obyvateľov, ktorý udáva pomer počtu obyvateľov pre dané obdobie (v našom prípade sú to roky 2011 až 2019), rozlišujeme tieto rastové typy:

- pre hodnoty menej ako 90 – regresívny typ rastu,
- <90-110) – stacionárny typ rastu,
- 110 a viac – progresívny typ rastu.

Ako ukazuje nižšie uvedená tabuľka, z hľadiska uvedených kategórií rastových typov, v porovnaní rokov 2011 – 2017 sa jednotlivé obce v sledovanom území SPR, t. j. okres Ilava, mesto Nemšová a obec Horné Srnie, rovnako ako aj celý Trenčiansky kraj, zaraďujú do kategórie **stacionárneho typu**.

Tabuľka 4 Vývoj počtu obyvateľov v sledovanom území SPR v porovnaní s TSK (z dostupných dát za r. 2017)

územie	Počet obyvateľov			Prírastok /úbytok obyvateľov	Index rastu %
	2011	2013	2017	2011-2017	2017/2011
okres Ilava	60 589	60 428	59 546	- 1 043	98,27 / - 1,72
Nemšová	6 274	6 271	6 386	+ 112	101,77 / + 1,77
Horné Srnie	2 847	2 816	2 774	- 73	97,44 / - 2,56
Spolu územie SPR	69 710	69 515	68 706	- 1 004	98,56 / - 1,44
TSK	594 186	592 394	587 364	-9 617	98,85 / - 1,15

Zdroj: www.sodbtn.sk/obce/ (dizertačná práca © Vladimír Bačík, Katedra humánnej geografie a demogeografie PF UK Bratislava), vlastné spracovanie

Bilancia pohybu obyvateľstva

Na základe podkladov ŠÚ SR týkajúcich sa trvalo žijúceho obyvateľstva na dotknutom území (databáza DATAcube) je možné v rámci krajov Slovenska bilanciu pohybu obyvateľstva sledovať do úrovne

jednotlivých okresov. V rámci sledovaného územia je relevantný okres Ilava, ktorý tvorí podstatnú časť riešeného územia SPR.

Prirodzený prírastok obyvateľstva Trenčianskeho kraja v rokoch 2011-2019 sa pohyboval v záporných hodnotách, podobne ako v SR, kde prirodzený prírastok v rokoch 2011-2019 dosahuje takisto prevažne záporné hodnoty. Najvyšší prirodzený úbytok v sledovanom období bol v roku 2018, a to 1 013 osôb. Na úrovni jednotlivých okresov Trenčianskeho kraja, prirodzený prírastok obyvateľstva sledujeme iba v okrese Trenčín, vo všetkých ostatných okresoch, a teda i v okrese Ilava, ktorý tvorí podstatnú časť riešeného územia SPR, sledujeme úbytok obyvateľstva.

Saldo migračného pohybu obyvateľstva v sledovanom časovom horizonte je takisto záporné - jednak na úrovni TSK, jednak na úrovni SR. Najvyšší úbytok obyvateľstva z TSK sťahovaním bol v roku 2015, a to 638 osôb. Podobne ako pri prirodzených prírastkoch, aj migračné prírastky (z dôvodu sťahovania) sledujeme iba v prípade okresu Trenčín, kým všetky ostatné okresy vykazujú úbytok. V rámci jednotlivých krajov SR vykazuje Trenčiansky kraj v období 2011 - 2019 najvyššie hodnoty celkového aj migračného úbytku obyvateľstva. (Zdroj: DataCube, ŠÚ SR)

Migračné saldo, ktoré predstavuje rozdiel medzi počtom prisťahovaných a vysťahovaných, vykazuje k roku 2019 kladné hodnoty iba v dvoch okresoch Trenčianskeho kraja, a to okres Trenčín (313 osôb) a okres Nové Mesto nad Váhom (115 osôb). V ostatných okresoch prevládajú záporné hodnoty migračného salda, teda prevládanie vysťahovaných z daného okresu, pričom okres Prievidza vykazuje najvyššie čísla.

Tabuľka 5 Celkový prírastok/úbytok obyvateľstva v okresoch Trenčianskeho kraja v r. 2011-2019

Celkový prírastok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Okres Bánovce nad Bebravou	-57	-17	-104	-130	-91	-63	-167	-133	-195
Okres Ilava	55	-96	-65	-234	-242	-225	-181	-246	-225
Okres Myjava	-129	-107	-124	-146	-122	-132	-160	-213	-200
Okres Nové Mesto nad Váhom	51	-142	-109	63	24	11	-63	29	43
Okres Partizánske	-164	-152	-158	-273	-131	-209	-306	-112	-215
Okres Považská Bystrica	-35	-180	-100	-87	-151	-215	-119	-165	-175
Okres Prievidza	-174	-439	-330	-496	-587	-434	-679	-616	-517
Okres Púchov	-31	-74	4	-59	-80	-23	-42	-21	-123
Okres Trenčín	216	180	221	201	82	171	265	-5	294

Zdroj: databáza DATAcube., ŠÚ SR

Podľa údajov vidíme, že celkový prírastok obyvateľstva za posledný sledovaný rok v okresoch Trenčianskeho kraja evidujeme v okrese Trenčín (294 osôb) a okrese Nové Mesto nad Váhom (43 osôb). V ostatných okresoch vidíme dlhodobý trend celkového úbytku obyvateľstva, pričom po okrese Prievidza je **úbytok obyvateľstva v okrese Ilava kontinuálne druhý najvyšší v Trenčianskom kraji**.

Veková štruktúra obyvateľstva

Vekovú štruktúru obyvateľstva charakterizuje rozdelenie obyvateľstva (podľa ekonomickej aktivity, metodika EÚ) do hlavných vekových skupín, ktoré sú:

- predproduktívny vek (0 - 14 rokov) – je vek, v ktorom obyvateľstvo ešte nie je ekonomicky aktívne,
- produktívny vek (15 - 64 rokov) – je vek, v ktorom je väčšina obyvateľstva ekonomicky aktívna,
- poproduktívny vek (65 a viac rokov) – je vek, v ktorom väčšina obyvateľstva už nie je ekonomicky aktívna.

Údaje o vekovej štruktúre obyvateľstva čerpáme z podkladov ŠÚ SR, konkrétne z databázy DATAcube. (ŠÚ SR) za rok 2019. Podľa týchto údajov sa veková štruktúra obyvateľstva jednotlivých okresov TSK zmenila medzi rokmi 2001 a 2019 nasledovne:

Tabuľka 6 Veková štruktúra obyvateľstva podľa okresov Trenčianskeho kraja a v SR v r. 2001, 2011 a 2019 (počet)

Okres	2001			2011			2019		
	0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+
Trenčín	19 136	79 007	14 642	15 518	81 113	16 630	16 716	76 399	21 555
Bánovce nad Bebravou	7 031	19 136	4 526	5 271	26 868	4 945	5 171	24 623	6 390
Ilava	11 178	44 187	6 504	7 947	44 869	7 773	8 313	48 750	10 325
Myjava	4 623	20 430	4 117	3 365	19 689	4 406	3 304	17 521	5 431
Nové Mesto nad Váhom	10 538	43 969	8 945	8 389	44 482	9 848	8 894	41 537	12 144
Partizánske	7 924	34 096	5 912	6 036	34 126	6 883	6 020	30 451	9 018
Považská Bystrica	12 856	45 227	7 027	8 796	46 984	7 763	8 978	43 368	10 005
Prievidza	24 837	100 123	15 325	17 817	101 101	18 901	17 455	91 415	24 851
Púchov	8 741	31 705	5 269	6 404	32 441	5 821	6 376	30 497	7 375
TSK spolu	106 864	425 786	72 267	79 543	431 673	82 970	81 227	396 248	107 094

Zdroj: databáza DATAcube., ŠÚ SR

V okrese Ilava, ktorý tvorí podstatnú časť riešeného územia SPR, zaznamenal v roku 2019 nárast počtu obyvateľov starších ako 65 rokov až o takmer 59 % oproti situácii z roku 2001, čo je po okrese Prievidza druhý najvyšší nárast zo všetkých okresov TSK a tiež takmer o 11 % viac ako priemer v rámci celého

TSK. Podobne zaznamenal okres Ilava (spolu s okresmi Prievidza a Považská Bystrica) jeden z najvyšších, približne 26 %, pokles počtu najmladších obyvateľov vo veku 0-14 rokov.

Merané indexom starnutia (pomer poproduktívneho obyvateľstva k predproduktívnemu) dosiahol v roku 2019 okres Ilava hodnotu **124,2**, čo znamená, že na 100 detí do 14 rokov pripadá cca 124 osôb v poproduktívnom veku. V porovnaní s ostatnými okresmi ide o priemernú hodnotu, mierne pod hodnotou celkového priemeru TSK (index starnutia 131,85). Oproti roku 2001, kedy bol v okrese Ilava index starnutia 71,1 - čo znamená, že na 100 detí do 14 rokov pripadlo cca 71 osôb v poproduktívnom veku (najmladších obyvateľov bolo o takmer 40 % viac ako najstarších), **tak index starnutia vzrástol viac ako jeden a trištvrté násobne** a v súčasnosti sa pomer vekových zložiek otočil (t. j. najstarších obyvateľov je takmer o jednu štvrtinu viac ako najmladších).

Opačným pohľadom na starnutie populácie je Index vitality (% podiel počtu osôb v predproduktívnej zložke populácie v pomere k poproduktívnej zložke), ktorý v roku 2019 vykazoval vo všetkých okresoch TSK hodnoty regresívneho typu (index vitality pod 100 b), čo odráža skutočnosť, že vo všetkých okresoch aktuálne prevažujú poproduktívne zložky obyvateľstva v pomere k predproduktívnej zložke. Najnižšiu bodovú hodnotu dosahuje okres Myjava (60,84 %) a najvyššiu okres Považská Bystrica (89,74 %). Okres Ilava je na úrovni 80 % (t. j. na 100 obyvateľov nad 65 rokov pripadá 80 obyvateľov vo veku 0-14 rokov).

Tabuľka 7 Priemerný vek obyvateľstva SR, Trenčianskeho kraja a jednotlivých okresov TSK v r. 2001, 2011 a 2019

Okres	priemerný vek (v rokoch)								
	2001			2011			2019		
	muži	ženy	spolu	Muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu
Bánovce nad Bebravou	34,90	37,70	36,33	38,16	41,21	39,71	40,59	43,82	42,23
Ilava	34,57	37,31	35,97	38,46	41,30	39,91	40,91	44,08	42,53
Myjava	37,11	39,91	38,55	40,43	43,36	41,93	43,12	45,78	44,48
Nové Mesto nad Váhom	36,89	39,81	38,39	39,71	42,63	41,21	41,63	44,38	43,03
Partizánske	35,81	38,73	37,31	39,27	42,60	40,97	41,86	45,29	43,61
Považská Bystrica	34,18	36,73	35,48	37,77	40,41	39,11	40,09	43,11	41,62
Prievidza	35,28	37,74	36,53	39,05	41,85	40,47	41,97	44,75	43,38
Púchov	34,64	37,47	36,08	37,87	40,93	39,43	40,07	43,18	41,65
Trenčín	35,99	39,16	37,62	39,05	42,09	40,61	41,10	43,99	42,58
Trenčiansky kraj	35,44	38,23	36,87	38,86	41,79	40,35	41,27	44,23	42,78
SR	34,57	37,68	36,17	37,41	40,61	39,05	39,45	42,59	41,06

Zdroj: databáza DATAcube., ŠÚ SR

Do budúcnosti v súlade s oficiálnou prognózou vývoja obyvateľstva Slovenskej republiky, ako aj s ohľadom na aktualizovanú regionálnu (okresnú) prognózu publikovanú v októbri 2013 (pozn. – bližšie spomenuté v časti Výhľadový počet obyvateľov) a s ohľadom na predpokladané znižovanie prírastku obyvateľstva vlastnou (prirodzenou) cestou a proces starnutia populácie je potrebné počítať s

početným absolútnym aj relatívnym nárastom vyšších vekových skupín obyvateľstva v poproduktívnom veku. Vychádzajúc z oficiálnych prognóz obyvateľstva môžeme na úrovni Trenčianskeho kraja očakávať k horizontu prognózy 2035 pokles podielu predproduktívneho aj produktívneho obyvateľstva a výrazný nárast najstaršej zložky obyvateľstva. Prognózovaný priemerný vek obyvateľstva Trenčianskeho kraja v roku 2035 sa očakáva na úrovni 47,5 rokov. Tento trend starnutia obyvateľstva bude prebiehať vo všetkých okresoch TSK.

Tabuľka Prognóza priemerného veku v okresoch Trenčianskeho kraja v roku 2035

Okres	Prognózovaný priemerný vek v r.2035	Nárast oproti r.2015
Bánovce nad Bebravou	46,99 r.	+ 6,13 r. (+15,0 %)
Ilava	47,35 r.	+ 6,27 r. (+15,3 %)
Myjava	48,37 r.	+ 5,44 r. (+12,7 %)
Nové Mesto n. V.	47,85 r.	+ 5,63 r. (+13,3 %)
Partizánske	48,05 r.	+ 5,91 r. (+14,0 %)
Považská Bystrica	46,57 r.	+ 6,18 r. (+15,3 %)
Prievidza	48,00 r.	+ 6,28 r. (+15,0 %)
Púchov	46,30 r.	+ 5,77 r. (+14,2 %)
Trenčín	47,93 r.	+ 6,17 r. (+14,8 %)
Priemer TSK	47,5 r.	+ 5,98 r. (+14,4 %)

Zdroj : http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Prognzoza_okresy_SR_2035.pdf, str.96, vlastné spracovanie

Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva ²

Údaje za vzdelanostnú štruktúru obyvateľstva sa podrobne sledujú pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov. V intercenzálnom období sú k dispozícii iba odhady a bilancie zloženia obyvateľstva Slovenska podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania.

Ako ukazuje tabuľka nižšie, štruktúra trvalo bývajúceho obyvateľstva Trenčianskeho kraja z hľadiska vzdelanostnej úrovne, tak ako ju zachytilo SODB v roku 2011, je nasledovná (vybrané ukazovatele) : základné vzdelanie malo ukončené 12,71 % obyvateľov, stredné vzdelanie bez maturity 26,9%, stredné vzdelanie s maturitou 29,8%, vyššie vzdelanie 1,37 %, vysokoškolské vzdelanie I., II., III. stupňa dosiahlo 12,46 % obyvateľov. Riešené územie SPR je z hľadiska týchto ukazovateľov porovnateľné so štatistickými výsledkami TSK, jednak okresu, s určitými odchýlkami, ktoré sú prirodzené z hľadiska veľkosti obcí a ich individuálnych charakteristík.

Tabuľka 8 Trvalo bývajúce obyvateľstvo v obciach riešeného územia SPR v porovnaní s TSK podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania v r. 2011 (%) – SODB

územie	stupeň vzdelania					
	základné	stredné bez maturity	stredné s maturitou	vyššie vzdelanie	VŠ I. a II. stupňa	VŠ III. stupňa
Okres Ilava	11,59	25,49	32,32	1,23	13,40	0,34
Nemšová	12,45	28,42	28,86	0,86	11,16	0,27

² Pod najvyšším dosiahnutým vzdelaním sa pri SODB 2011 rozumel najvyšší stupeň štúdia, ktorý obyvateľ ukončil. Študenti stredných odborných učilíšť a stredných škôl si vyznačili základné vzdelanie, študenti vysokých škôl príslušné stredoškolské vzdelanie.

Horné Srnie	14,19	30,03	26,94	0,81	9,41	0,21
Územie SPR spolu	12,74	27,98	29,37	0,97	11,32	0,27
TN kraj	12,71	26,9	29,8	1,37	12,08	0,38

Zdroj: SODB 2011, ŠÚ SR, www.sodbtn.sk/obce/ (dizertačná práca © Vladimír Bačík, Katedra humánnej geografie a demogeografie PF UK Bratislava), vlastné spracovanie.

V sledovanom území SPR je vzdelanostná úroveň porovnateľná s priemernými hodnotami TSK.

Z hľadiska porovnania s celoslovenským priemerom bola v roku 2011 celkovo v Trenčianskom kraji priaznivá vzdelanostná štruktúra obyvateľstva, s nižším zastúpením obyvateľstva s najvyšším dosiahnutým základným vzdelaním (priemer za SR 15,0 %), vyšším zastúpením obyvateľov so stredným vzdelaním bez maturity (priemer za SR 23,1 %) a nižším zastúpením obyvateľstva s vysokoškolským vzdelaním I., II. a III. stupňa (celoslovenský priemer 13,9 %).

Z pohľadu dlhodobého vývoja vzdelanosti možno konštatovať, že obyvateľstvo Trenčianskeho kraja vykazuje priaznivý trend vývoja vzdelanostnej úrovne (vzhľadom na výsledky SODB 2001). Z hľadiska vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva je možné aj naďalej počítať s neustálym nárastom vzdelanostnej úrovne obyvateľstva kraja, najmä so zvýšením počtu vysokoškolsky vzdelaných a stredoškolsky vzdelaných obyvateľov s maturitou.

Národnostná štruktúra obyvateľstva ³

V národnostnej štruktúre obyvateľstva v rámci celého Trenčianskeho kraja má podstatné zastúpenie obyvateľstvo slovenskej národnosti. Ku dňu SODB 2011 to bolo 91,79%. K českej národnosti sa hlásilo 0,69% obyvateľov, k maďarskej 0,13% a k rómskej 0,10% obyvateľov. Zastúpenie všetkých ostatných národností jednotlivo sledovaných (predznačených) pri SODB 2011 proporčne nedosahovalo ani štvrt percenta. Obyvateľstvo nezistenej národnosti tvorilo 6,82% obyvateľstva kraja.

Podľa dostupných podkladov ŠÚ SR (databáza DATAcube., bilancia obyvateľstva podľa národnosti a pohlavia) z pohľadu celého Trenčianskeho kraja zostáva za rok 2019 zastúpenie slovenskej (92,58%), českej (0,83%), maďarskej a rumunskej (0,18%), iné národnosti viac-menej stabilné, z ostatných národností sledujeme len mierny nárast podielu obyvateľstva ukrajinskej národnosti (22 osôb oproti predošlému roku).

Religiózna štruktúra obyvateľstva ⁴

Údaje za religióznu štruktúru obyvateľstva sa podrobne sledujú pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov. V Trenčianskom kraji sa ku dňu SODB 2011 (stav k 21.5.) hlásilo k rímskokatolíckemu vyznaniu 64,12 % obyvateľov a k evanjelickej cirkvi augsburského vyznania 8,13 % obyvateľov. Bez vyznania bolo 15,28 % obyvateľov a 10,87% obyvateľov náboženské vyznanie neuviedlo.

³ Národnosťou sa rozumie príslušnosť k národu alebo etnickej skupine. Pri SODB 2011 sa vyznačovala podľa vlastného rozhodnutia. Nebol určujúci materinský jazyk, ani reč, ktorú obyvateľ používal alebo ovládal, ale vlastné rozhodnutie obyvateľa o príslušnosti k určitému národu, národnostnej menšine alebo etnickej skupine. Národnosť detí do 15 rokov sa vyznačilo/zapísala podľa národnosti rodičov. Ak mali rodičia rôznu národnosť, národnosť dieťaťa sa vyznačilo/zapísala podľa národnosti jedného z rodičov.

⁴ Pod náboženským vyznaním sa rozumie účasť obyvateľov na náboženskom živote niektorej cirkvi (náboženskej spoločnosti) alebo vzťah k nej. Na sčítacom formulári boli predznačené cirkvi a náboženské spoločnosti registrované v SR, možnosť „iné“ (náboženské vyznanie) a možnosť „bez vyznania“. Obyvateľ vyznačil/zapísal odpoveď podľa vlastného rozhodnutia. Náboženské vyznanie detí do 15 rokov sa vyznačilo/zapísalo podľa rozhodnutia rodičov pri zohľadnení názoru dieťaťa.

Výhľadový počet obyvateľov

Pri stanovovaní výhľadového počtu obyvateľov v rámci celého Trenčianskeho kraja sa zohľadňujú očakávané dlhodobé trendy demografického vývoja na Slovensku. Tieto boli spracované vo Výskumnom demografickom centre pri INFOSTAT-e v práci **Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060**. Prognóza bola publikovaná v marci 2013 (v nadväznosti na výsledky Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011) v troch základných scenároch vývoja – nízkom, strednom a vysokom. Tieto scenáre pokrývajú celé reálne spektrum možného budúceho vývoja počtu, prírastku a vekovej štruktúry obyvateľstva SR. Stredný scenár je z dnešného pohľadu najpravdepodobnejším scenárom budúceho vývoja. Hlavné závery tejto práce sú zhrnuté nasledovne:

- obdobie najbližších rokov bude charakteristické zmenou trendu vo vývoji počtu obyvateľov a kontinuálnym pokračovaním populačného starnutia,
- obyvateľstvo Slovenska v roku 2060 bude menej početné, staršie a pravdepodobne aj etnicky pestrejšie,
- úbytok počtu obyvateľov začne s veľkou pravdepodobnosťou najneskôr v roku 2030 a s veľmi veľkou pravdepodobnosťou, ktorá hraničí s istotou, sa zachová až do konca prognózovaného obdobia,
- starnutie obyvateľstva bude počas celého prognózovaného obdobia nezvratné a hlavne v období 2020 až 2040 veľmi intenzívne,
- počet obyvateľov SR v roku 2060 by sa mal pohybovať okolo hranice 5,3 milióna osôb.

V novembri 2018 vydal INFOSTAT revidovanú Prognózu obyvateľstva Slovenska do roku 2060 – Revízia poznatkov a predpokladov v kontexte pokračujúcej transformácie (autori: Bleha, B., Šprocha, B., Vaňo, B.). Aktualizácia pozorovaných trendov ukázala, že posledná národná kmeňová prognóza vo všetkých variantoch predikovala mierne nadhodnotené výsledky. Najpravdepodobnejším vývojom počtu obyvateľov do roku 2060 bude pokles, ktorému by malo predchádzať krátke obdobie stagnácie trvajúce zhruba do roku 2030.

Podľa najpravdepodobnejšieho scenára sa počet obyvateľov na Slovensku zníži v období 2017-2060 o 308,3 tis. osôb, resp. 5,7 %, pričom reálne znížovanie počtu obyvateľov by malo začať až na konci 20. rokov, t. j. nie skôr ako o 10 rokov. Reálnou možnosťou budúceho vývoja počtu obyvateľov na Slovensku je aj výrazný pokles, ktorý by mohol nastať predovšetkým ako dôsledok nízkeho migračného prírastku. Tento vývoj odráža nízky prognostický scenár. Znižovanie počtu obyvateľov by sa začalo skôr, ako v prípade stredného scenára. Obdobie stagnácie počtu obyvateľov by trvalo len do roku 2022. Za celé prognózované obdobie 2017-2060 by sa počet obyvateľov SR znížil zhruba o 734 tis. osôb, resp. 13,5 %, pričom úbytok obyvateľstva by sa postupne zrýchľoval.

V prípade, že by vývoj počtu obyvateľov prebiehal podľa vysokého scenára, počet obyvateľov SR by sa do roku 2060 výraznejšie nezmenil a stagnoval by na hodnotách mierne vyšších, ako je súčasný stav. To znamená, že v prípade vyššieho migračného salda a vyššej pôrodnosti by sa mal počet obyvateľov na Slovensku od roku 2025 pohybovať tesne nad hranicou 5,5 mil. osôb. V roku 2060 by sa mal počet obyvateľov SR pohybovať v rozpätí od 4 709 tis. do 5 556 tis. osôb. Najpravdepodobnejšie by mal dosiahnuť hodnotu 5 135 tis. osôb.

Hlavnými demografickými trendmi na Slovensku do roku 2060 bude úbytok počtu obyvateľov, ktorý nastane s veľkou pravdepodobnosťou a intenzívne populačné starnutie, ktoré je v najbližších desaťročiach nezvratné. Pri klesajúcom celkovom počte obyvateľov zostane podiel obyvateľov v predproduktívnom veku stabilný. Celkom inak sa bude vyvíjať situácia u produktívneho a poproduktívneho obyvateľstva. Produktívne obyvateľstvo čaká do roku 2060 dramatický pokles a poproduktívne zas naopak dramatický rast. (Zdroj: BLEHA, B., ŠPROCHA, B., VAŇO, B. (2018). *Prognóza obyvateľstva Slovenska do roku 2060 – Revízia poznatkov a predpokladov v kontexte pokračujúcej transformácie*. Bratislava: Infostat.)

Vzhľadom na výrazné regionálne a priestorové rozdiely a disparity, ktoré sú pre Slovenskú republiku značne charakteristické, bola pôvodná kmeňová Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060 ďalej rozpracovaná v októbri 2013 do podrobnosti jednotlivých okresov s časovým horizontom do roku 2035. Revidovaná novšia celoslovenská prognóza zatiaľ do úrovne krajov a okresov SR rozpracovaná nebola.

Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch Slovenskej republiky do roku 2035 (publikovaná v októbri 2013) je výsledkom priamej spolupráce troch inštitúcií: Prognostického ústavu Slovenskej akadémie vied, Výskumného demografického centra pri INFOSTAT-e a Katedry humánnej geografie a demografie Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského. Prognóze predchádzala vedecká analýza demografických a sociálno-ekonomických trendov na úrovni okresov Slovenska. Je spracovaná klasickou kohortne-komponentnou metódou. Východiskovým rokom prognózy je koniec roka 2012 (stav k 31.12.).

Podľa Prognózy vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2035 sa predpokladá, že vývoj počtu obyvateľov v jednotlivých okresoch Trenčianskeho kraja bude do roku 2035 prebiehať nasledovne:

Tabuľka 9 Predpokladaný vývoj počtu obyvateľov v okresoch Trenčianskeho kraja do r. 2035

sídlna štruktúra / okres, kraj	Počet obyvateľov v roku		
	2025	2030	2035
Trenčín	117 242	117 232	116 376
Bánovce nad Bebravou	36 296	35 803	35 227
Ilava	59 596	58 725	57 764
Myjava	36 100	25 484	24 812
Nové Mesto nad Váhom	63 460	63 248	62 717
Partizánske	45 285	44 439	43 488
Považská Bystrica	62 786	62 132	61 362
Prievidza	133 980	131 937	129 684
Púchov	43 531	42 973	42 341
TSK spolu	590 301	584 003	575 806

Zdroj: Prognostický ústav Slovenskej akadémie vied INFOSTAT -Výskumné demografické centrum Katedra humánnej geografie a demografie Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch Slovenskej republiky do roku 2035

Zdroj: Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch Slovenskej republiky do roku 2035, PU SAV, INFOSTAT – VDC, KHGaD PriF UK, október 2013

Zdravotníctvo a sociálne služby

Zistenia správy Európskej komisie k zdravotným profilom jednotlivých členských krajín (Zdroj https://ec.europa.eu/slovakia/news/state_of_health_eu_and_slovakia_2019_sk) pre Slovensko hovoria, že zdravotný stav slovenského obyvateľstva sa od roku 2000 zlepšil. Stredná dĺžka života stúpa, v roku 2017 dosiahla 77,3 rokov a v roku 2019 dokonca 77,6 rokov (74,3 muži, 80,8 ženy). Stále je to však takmer o 4 roky menej ako priemer EÚ. Ženy zvyčajne žijú približne o 7 rokov dlhšie než muži.

Stredná dĺžka života pri narodení v SR je takmer o štyri roky kratšia ako priemer EÚ. Stredná dĺžka života pri narodení v Trenčianskom kraji v roku 2019 bola **78,15 r.** (74,8 muži, 81,5 ženy), čo je síce hodnota vyššia ako slovenský priemer a druhá najvyššia po Bratislavskom kraji, no stále o dva a trištvrte roka menej ako priemer EÚ. (Zdroj: ŠÚ SR, Trenčiansky kraj v číslach, 2020)

Stredná dĺžka života v okrese Ilava, územie ktorého tvorí podstatnú časť riešeného územia SPR, v roku 2019 bola **77,51 r.** (74,21 muži, 80,82 ženy).
(Zdroj: http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=54)

V Trenčianskom kraji bolo v posledných dvoch sledovaných rokoch zaznamenaných celkovo **viac ako 6 tisíc úmrtí ročne**, čo je v absolútnom vyjadrení mierny nárast oproti roku 2015. V prepočte na 1000 obyvateľov ide o počty **vyššie ako celoslovenský priemer** a v poradí krajov v tomto ukazovateli obsadzuje Trenčiansky kraj aktuálne nelichotivú **tretiu priečku**. (Zdroj : NCZI, Zdravotnícka ročenka 2016, str.20) .

Tabuľka 10 Počet úmrtí v rokoch 2015 – 2019 v Trenčianskom kraji v porovnaní so SR a ostatnými krajmi SR

	Počet úmrtí v SR	= počet osôb na 1000 obyvateľov	Z toho počet úmrtí v TSK	= počet osôb na 1000 obyvateľov	Poradie TSK spomedzi 8 krajov SR
2019	53 234	9,8	6 031	10,3	3.
2018	54 293	10	6 228	10,4	3.
2017	(dáta nie sú k dispozícii)				
2016	52 351	9,6	5 996	10,2	3.
2015	53 826	9,9	5 862	9,9	4.

Zdroj : NCZI, Zdravotnícke ročenky 2015-2019, vlastné spracovanie

Približne polovicu všetkých úmrtí na Slovensku možno pripísať rizikovým faktorom správania. Pre zdravie slovenských občanov predstavuje hrozbu dlhodobu najmä vysoká spotreba tabaku a rastúce miery nadváhy a obezity u detí. Na Slovensku každý piaty dospelý fajčí každodenne a každý šiesty 15-ročný človek trpel v rokoch 2013 až 2014 nadváhou či obezitou, pričom táto miera sa od rokov 2001 až 2002 takmer zdvojnásobila.

Slovensko zároveň vykazuje vysoké miery úmrtnosti z príčin, ktorým sa dalo predísť a ktoré sa dali liečiť, z čoho vyplýva naliehavá potreba obmedziť počet predčasných úmrtí prostredníctvom politik verejného zdravotníctva a zdravotnej starostlivosti. Investovanie do **prevencie** by mohlo pomôcť zlepšiť zdravotný stav obyvateľstva a znížiť rozdiely v oblasti zdravia. Len 1 % výdavkov na zdravotníctvo na Slovensku je pridelených na prevenciu v porovnaní s priemerom EÚ, ktorý je na úrovni 3 %.

Z týchto dôvodov sú aj z pohľadu samospráv, resp. sledovaného územia SPR vítané akékoľvek vlastné preventívne programy, programy pre zdravší životný štýl orientované na všetky vekové kategórie, medzigeneračné programy, programy pre duševné zdravie, komunitné programy, programy pre dôstojné starnutie a pod.

Starnutie obyvateľstva bude vyvíjať značný tlak na výdavky na zdravotníctvo a dlhodobú starostlivosť na Slovensku a očakáva sa, že miera rastu výdavkov na zdravotníctvo bude v najbližších niekoľkých desaťročiach vyššia ako priemer EÚ.

Z pohľadu zabezpečenia zdravotníckej starostlivosti pre sledované územie SPR je nutné skonštatovať, že miestne operatívne kompetencie na zabezpečenie plynulého fungovania zdravotníctva vykonáva v rámci preneseného výkonu štátnej správy samosprávny kraj, ktorý najmä: vydáva povolenia na prevádzkovanie zdravotníckych zariadení (pričom však o ich umiestnení rozhodujú podpísaním/nepodpísaním zmlúv de facto zdravotné poisťovne), určuje aj rozsah zdravotného obvodu, schvaľuje a potvrdzuje ordinačné hodiny či zverejňuje rozpis služieb prvej pomoci, menuje etické komisie, schvaľuje biomedicínsky výskum v ambulanciách, uschováva zdravotnú dokumentáciu po zániku poskytovateľa, zabezpečuje zastupovanie počas dočasného pozastavenia povolenia alebo

licencie poskytovateľa, alebo určuje pacientom náhradného lekára, ak ich niekto pre pracovnú vyťaženosť odmietol ošetriť.

Demografická krivka sa negatívne prejavuje aj v slovenskom zdravotníctve. Na jednej strane rastie počet pacientov hlavne z dôvodu starnutia obyvateľstva, na druhej strane na trhu čoraz akútnejšie chýbajú noví, mladí lekári. VÚC nemajú reálne nástroje, ako tento problém riešiť, pretože rozhodujúcu úlohu tu zohrávajú zdravotné poisťovne. Kontrolný úrad upozorňuje, že už od roku 2008 požadovali krajské samosprávy zmenu štátom definovanej minimálnej siete poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, pretože nevyhovuje aktuálnym potrebám. VÚC nemajú právomoc priamo ovplyvniť rozmiestnenie všeobecných či odborných ambulancií, ktorým síce môžu kraje vydať povolenie, ale len zdravotné poisťovne môžu rozhodnúť s kým v konečnom dôsledku zmluvu podpíšu a v akom rozsahu.“
Zdroj : <https://www.nku.gov.sk/documents/10157/265201/96546-0-110.pdf>

Nástroje, ktorými za daného stavu môžu samosprávy jednotlivých obcí v riešenom území SPR a ich vzájomnej súčinnosti jednak navzájom, jednak v rámci spolupráce s VÚC čiastočne prispieť k zlepšovaniu zdravotného stavu obyvateľov mimo priamej zdravotníckej starostlivosti vidíme **v nepriamych politikách budovania programov prevencie**, rozvoja športu mládeže, programami zameranými na duševné zdravie, aktívne starnutie, dôstojnú starobu a podobne.

Sociálne služby

Sociálne služby pri riešení nepriaznivej sociálnej situácie či už z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku sa stávajú **akútnym ťaživým bremenom** v oblasti plánovania rozvoja či už z pohľadu globálnych a národných kontextov, alebo z pohľadu jednotlivých regiónov. Je to najmä z dôvodu **narastajúceho počtu ľudí v poproduktívnom veku** ako dôsledok dlhodobých trendov demografického vývoja, ale aj z dôvodu zlého zdravotného stavu obyvateľstva s častým výskytom **civilizačných a chronických ochorení** - v Trenčianskom kraji boli v roku 2017 na vzostupe najmä ischemické choroby srdca a diabetes mellitus 2. typu (Zdroj https://www.ruvztn.sk/Stranka_DEMO/ZSO_2019.pdf). Aktuálnou otázkou je nepredvídateľná hrozba šírenia pandémie Covid-19 a v tejto súvislosti sa stávajú alarmujúcimi aj informácie o zhoršovaní už aj tak neuspokojivého duševného stavu obyvateľstva, resp. nárastu depresí v dôsledku dlhodobo pretrvávajúcich pandemických opatrení - strata sociálneho kontaktu, odlúčenosť rizikových skupín – najmä seniorov, preťaženosť zdravotníckeho personálu, možný kolaps zdravotníckeho, ekonomického či vzdelávacieho systému, a pod.
(Zdroj https://www.sav.sk/index.php?lang=sk&doc=services-news&source_no=20&news_no=8928)

Sociálna služba sa poskytuje **ambulantnou, terénnou alebo pobytovou** (týždennou a celoročnou) formou podľa stavu sociálnej situácie a prostredia, v ktorom sa fyzická osoba nachádza. Zariadenia sociálnych služieb (ďalej aj ako ZSS) pre fyzické osoby, ktoré sú odkázané na pomoc inej fyzickej osoby alebo pre osoby, ktoré dosiahli dôchodkový vek (seniori), poskytujú sociálnu službu pobytovou alebo ambulantnou formou. Medzi pobytové sociálne služby patrí najmä poskytovanie sociálnej služby v zariadení podporovaného bývania (ďalej aj ako ZPB), zariadení pre seniorov (ďalej aj ako ZPS), zariadení opatrovateľskej služby (ďalej aj ako ZOS), rehabilitačnom stredisku (ďalej aj ako RS), domove sociálnych služieb (ďalej aj ako DSS) a špecializovanom zariadení (ďalej aj ako ŠZ). Ambulantnou formou sa poskytuje sociálna služba fyzickým osobám, ktoré dochádzajú, sú sprevádzané alebo sú dopravované do miesta poskytovania sociálnej služby. Ide najmä o sociálnu službu poskytovanú v domovoch sociálnych služieb (DSS), denných stacionároch (ďalej aj ako DS), špecializovaných zariadeniach (ŠZ) a rehabilitačných strediskách (RS).

Pred poskytovaním sociálnych služieb pobytovou formou má prednosť poskytovanie ambulantnej alebo terénnej formy sociálnej služby.

Terénnou formou sociálnej služby sa poskytuje najmä **opatrovateľská služba**, služba **podpory samostatného bývania**, služba **včasnej intervencie** ale aj **prepravná služba**. Táto skupina sociálnych služieb tvorí zároveň i **jadro potenciálnej potreby zdravotnej starostlivosti**, ktorá je sústredená predovšetkým do pobytových sociálnych služieb. Inými slovami, obyvatelia (klienti, resp. poberatelia sociálnych služieb) či už v kategórii odkázaných osôb alebo osôb v dôchodkovom veku sa vzhľadom na demografické ukazovatele ako aj ukazovatele o zdravotnom či duševnom stave obyvateľstva môžu reálne, t. j. vo veľmi krátkom čase zmeniť **z poberateľov sociálnej starostlivosti na poberateľov zdravotnej starostlivosti**.

Otázkou je, akým spôsobom dokážeme na tieto situácie reagovať nielen v samotnej oblasti sociálnej či zdravotníckej služby, ale tiež (a najmä) v oblasti **nástrojov prevencie**. Rovnako oprávnenými sú otázky týkajúce sa účinných reakcií na vzniknutý stav prostredníctvom plánovaných **ekonomických, ako aj neekonomických (vzdelávacích, inštitucionálnych,...) nástrojov**.

Otázka sociálnej inklúzie tak nadobúda výrazne multidisciplinárny prierezový charakter. V záujme jej efektívneho vyriešenia vyvstáva naliehavá nutnosť integrovať do jej riešenia čo najširšie spektrum aktérov a naplno zapojiť ich jednotlivý kreatívny potenciál s cieľom spoločného návrhu originálnych, inovatívnych medzisektorových riešení.

Z tohto pohľadu samosprávy (ako jedny zo súčastí zapojených zložiek) jednak na regionálnej, jednak na lokálnej úrovni, môžu prispieť do systémových zmien svojim dielom, hoci bez súčinnosti ostatných štruktúr vrátane zmeny legislatívneho prostredia komplexnú zmenu samy nedocielia. Napriek tomu, je v ich kompetencii urobiť **viacero efektívnych krokov aspoň na svojom poli**. Pri zabezpečovaní služieb má územná samospráva v rukách **kvalitu dostupnosť i efektivitu** poskytovaných služieb, a to aj bez ohľadu na kroky ostatných spomenutých zainteresovaných štruktúr. Vzhľadom na akútnu hrozbu nezmeniteľného trendu starnutia obyvateľstva v najbližších desaťročiach a ďalších vyššie spomenutých rámcov, je to zároveň jej dlhodobou zodpovednosťou.

Prvým krokom by mal byť **zber a spracovanie dát** o všetkých formách a prijímateľoch poskytovaných služieb sociálnej starostlivosti, **bez ohľadu na zriaďovateľa**. Aktuálne sú k dispozícii prevažne informácie zbierané na úrovni TSK zo zariadení sociálnych služieb vo vlastnej zriaďovateľskej pôsobnosti. To je pre tvorbu účinných regionálnych ale aj lokálnych politík nepostačujúce. Tieto politiky by mali zahŕňať programy podpory a spolupráce so všetkým aktérmi v oblasti starostlivosti o seniorov, ako aj preventívne a osvetové programy zamerané na aktívne a dôstojné starnutie.

Posudzovanie odkázanosti na sociálnu službu

V zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o sociálnych službách) správnym orgánom v konaní o posúdenie odkázanosti na sociálnu službu v domove sociálnych služieb, v špecializovanom zariadení, v rehabilitačnom stredisku a v zariadení podporovaného bývania je Trenčiansky samosprávny kraj povinný v zmysle zákona o sociálnych službách viesť register vydaných posudkov/rozhodnutí o odkázanosti na sociálnu službu (viď tabuľka nižšie).

Tabuľka 11 Počet vydaných rozhodnutí TSK podľa stupňa odkázanosti

Stupeň odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby	Rok						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
zastavenie konania	78	67	51	57	78	84	72

I. / zamietnutie žiadosti	2	31	41	44	55	68	39
II.	9	5	24	8	6	14	9
III.	8	7	9	5	10	8	3
IV.	14	14	12	16	15	9	2
V.	83	99	51	32	22	29	9
VI.	1077	907	856	736	744	736	549
Spolu	1271	1130	1044	898	930	948	683

Zdroj: TSK, oddelenie sociálnej pomoci, 2021, vlastné spracovanie.

Evidencia žiadateľov o zabezpečenie poskytovania sociálnej služby

V zmysle zákona o sociálnych službách zabezpečuje dostupnosť sociálnej služby pre fyzickú osobu, ktorá je odkázaná na sociálnu službu (ak má táto fyzická osoba záujem o poskytovanie sociálnej služby alebo jej zabezpečenie) poskytuje v rozsahu svojej pôsobnosti vyšší územný celok. TSK má na svojom webovom sídle určené a zverejnené podmienky vedenia poradia žiadostí o zabezpečenie poskytovania sociálnych služieb fyzickým osobám odkázaným na sociálnu službu (https://www.tsk.sk/socialna-pomoc/zoznam-cakatelov-a-volnych-miest-v-zss-tsk/podmienky-vedenia.html?page_id=601943). TSK na svojom webovom sídle v časti sociálna pomoc mesačne aktualizuje počet žiadateľov o zabezpečenie sociálnej služby a zároveň zverejňuje aj počet voľných miest v zariadeniach vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti.

Tabuľka 12 Zoznam čakateľov o uzatvorenie zmluvy o poskytovaní sociálnej služby v zariadeniach sociálnej služby v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK za roky 2014 – 2020 (údaje k 31.12.) doplniť údaje za obce SPR

Okres	2014					2015					2016					2017					2018					2019					2020				
	DSS	ŠZ	ZPB	RS	Spolu	DSS	ŠZ	ZPB	RS	Spolu	DSS	ŠZ	ZPB	Spolu	DSS	ŠZ	ZPB	Spolu	DSS	ŠZ	ZPB	Spolu	DSS	ŠZ	ZPB	Spolu	DSS	ŠZ	ZPB	Spolu					
Bánovce n.B.	9	10	0	0	19	8	15	0	0	23	1	23	0	24	1	11	0	12	0	9	0	9	2	18	0	20	2	15	0	17					
Ilava	22	8	0	0	30	11	6	0	0	17	3	3	0	6	1	4	0	5	3	4	0	7	6	2	0	8	5	8	0	13					
Myjava	19	5	0	0	24	3	23	0	0	26	0	4	0	4	0	8	0	8	0	5	0	5	0	6	0	6	0	16	0	16					
Nové Mesto n.V.	57	8	1	0	66	48	26	0	0	74	29	50	0	79	11	40	0	51	8	38	0	46	8	42	0	50	8	49	0	57					
Partizánske	10	0	0	0	10	1	1	0	0	2	3	12	0	15	0	16	0	16	3	13	0	16	3	12	0	15	0	8	0	8					
Pov.Bystrica	71	13	1	0	85	49	31	1	0	81	4	31	3	75	13	35	0	48	8	79	0	87	7	86	2	95	10	80	2	92					
Prievidza	68	12	1	0	81	51	18	1	0	70	38	30	1	69	31	30	1	62	25	35	1	61	15	34	0	49	18	18	0	36					
Púchov	23	9	0	0	32	15	34	0	0	49	5	8	0	73	5	85	0	90	0	86	0	86	1	61	0	62	3	46	0	49					
Trenčín	61	21	0	0	82	44	43	0	0	87	6	37	0	43	6	40	0	46	4	28	3	35	16	34	1	51	12	36	1	49					
Z toho :																																			

[illegible]

Druh poskytovanej služby :

DSS = Domov sociálnej starostlivosti, ŠZ = Špecializované zariadenie, ZPB = Zariadenie podporovaného bývania, RS = Rehabilitačné stredisko

Zdroj: TSK, Oddelenie sociálnej pomoci, 2021, vlastné spracovanie.

Podľa uvedených údajov za posledné roky klesá počet žiadateľov o zabezpečenie sociálnej služby v domove sociálnych služieb (za posledných 7 rokov o 80 %) a naopak je zaznamenaný zvýšený počet žiadateľov o zabezpečenie sociálnej služby v špecializovanom zariadení (za posledných 7 rokov o 220 %). Pre objektívne posúdenie potrebnosti kapacít v jednotlivých zariadeniach sociálnych služieb je v tabuľke nižšie uvedený prehľad evidovaných žiadostí o zabezpečenie poskytovania sociálnych služieb v ŠZ a v DSS (poradovník) - **všetci poskytovatelia v územnom obvode TSK.**

Tabuľka 13 Zoznam čakaťel'ov o uzatvorenie zmluvy o poskytovaní sociálnej služby v ZSS k 31.12.2020 - všetci poskytovatelia v TSK vrátane poskytovateľ'ov v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK - doplniť údaje za obce SPR

Okres	Druh sociálnej služby				
	DSS		ŠZ		ZPB
	ambulantná	pobytová	ambulantná	pobytová	
Bánovce nad Bebravou	0	2	0	21	0
Ilava	0	5	0	14	0
Myjava	0	0	0	16	0
Nové Mesto nad Váhom	0	8	0	49	0
Partizánske	2	0	0	8	0
Považská Bystrica	1	10	0	80	2
Prievidza	6	14	0	18	0
Púchov	0	3	0	46	0
Trenčín	3	12	2	35	1
Z toho : Nemšová					
Horné Srnie					
SPR SPOLU					
Spolu TSK	12	54	2	287	3

Zdroj: Oddelenie sociálnej pomoci TSK, 2020

Z celkového počtu čakaťelov v poradovníkoch na pobytové služby v ŠZ (287) eviduje TSK **cca 1/4 občanov**, ktorým sú služby už poskytované u iného poskytovateľa sociálnych služieb alebo svoju nepriaznivú sociálnu situáciu riešia iným druhom sociálnej služby, avšak majú záujem výlučne o vybrané zariadenie sociálnych služieb aj za podmienky zotrvania ich žiadosti v poradovníku – čo potvrdzuje expertné zistenia.

Zároveň sú evidované aj voľné lôžka v časti domov sociálnych služieb, pričom rastie počet voľných miest v domove sociálnych služieb pobytovou formou (za posledných 5 rokov o 370 %) z dôvodu nezájmu o daný druh sociálnej služby. Z uvedeného dôvodu a zvýšenému počtu žiadostí o zabezpečenie sociálnej služby fyzickým osobám odkázaným na špecializované zariadenie, bude potrebné **lôžka v DSS pretransformovať na lôžka v ŠZ** za predpokladu splnenia podmienok legislatívy. Zároveň bude potrebné prehodnocovať počet miest v DSS a ŠZ aj v ďalších obdobiach v závislosti od dopytu po uvedených sociálnych službách.

Poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti

Ošetrovateľská starostlivosť poskytovaná v zariadeniach sociálnej pomoci je jednou z foriem poskytovanej zdravotnej starostlivosti v zmysle zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Ošetrovateľská starostlivosť je v zmysle zákona o sociálnych službách poskytovaná v zariadeniach pre seniorov (ZPS), v zariadeniach opatrovateľskej služby (ZOS), v domovoch sociálnych služieb (DSS) a v špecializovaných zariadeniach (ŠZ). Podmienky jej poskytovania, rozsah a podmienky úhrady ošetrovateľskej starostlivosti a uzatváranie zmlúv o poskytovaní ošetrovateľskej starostlivosti upravujú nasledujúce predpisy:

- zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, - zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, - zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, - zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Opatrením Ministerstva zdravotníctva z 31. januára 2018 č. 07045-44/2018-OL, ktorým sa menilo opatrenie Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 07045/2003 z 30. decembra 2003, ktorým sa ustanovoval rozsah regulácie cien v oblasti zdravotníctva v znení neskorších predpisov bola stanovená pevná cena za poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti osobe, ktorá spĺňa indikačné kritériá na poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti v zariadení sociálnych služieb, ktoré má uzatvorenú zmluvu so zdravotnou poisťovňou na poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti je **3,30 eura na osobu a deň** v rozsahu minimálneho počtu lôžok na účely poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti v zariadení sociálnych služieb podľa samosprávnych krajov.

Minimálny počet lôžok na účely poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti v zariadeniach sociálnych služieb v Trenčianskom kraji bol stanovený na **1194 lôžok**. Prepojenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti, ktorá je čiastočne financovaná aj zo zdrojov verejného zdravotného poistenia je možné vidieť aj v zariadení sociálnych služieb CSS - SLOVEN, ktoré splnilo podmienky pre uzatvorenie zmlúv o úhrade za poskytovanú zdravotnú starostlivosť so všetkými zdravotnými poisťovňami.

Služby krízovej intervencie

Ide o sociálne služby zamerané na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, ktorá je ohrozená sociálnym vylúčením alebo má obmedzené schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy:

- z dôvodu, že nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb,

- pre svoje životné návyky, spôsob života, závislosť od návykových látok a lebo návykových škodlivých činností,
- pre ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav,
- pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo, ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb,
- pre zotrvávanie v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby,
- z dôvodu straty bývania alebo ohrozenia stratou bývania.

Sociálne služby sa poskytujú prostredníctvom terénnej sociálnej služby krízovej intervencie alebo v zariadeniach, ktorými sú **nízkoprahové denné centrá, integračné centrá, komunitné centrá, nocľahárne, útulky, domovy na polceste, zariadenia núdzového bývania a nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu**. V rámci týchto druhov sociálnych služieb sa neposkytuje ošetrovateľská starostlivosť.

Podľa Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 bolo v Trenčianskom kraji 6 638 ľudí bez domova, z toho mužov 4 380 a žien 2 258. Ide o tzv. koncept sekundárneho bezdomovectva, ktorý použil Štatistický úrad SR v rámci SODB 2011. Išlo o osoby sčítané v obydli mimo bytového fondu, v hromadnom ubytovacom zariadení dočasného ubytovania (nocľaháreň, domov na pol ceste, útulok, ubytovňa pre ľudí bez domova, zariadenia pre ľudí bez domova), bez prístrešia a vo fiktívnom dome. Podľa neziskovej organizácie Depaul Slovensko je z uvádzaných počtov ľudí bez domova len 20 % tých, ktorých ľudia spoznávajú podľa neupraveného vzhľadu, špinavého oblečenia či toho, že sú pod vplyvom alkoholu. Na väčšine, presnejšie 80 % týchto ľudí, však nie je možné spoznať, že nemajú domov.

Pre úzko špecifikované znevýhodnené skupiny je otázka bývania zabezpečovaná v zariadeniach sociálnych služieb na riešenie krízovej intervencie, ktorými sú nocľaháreň, útulok, domov na polceste, zariadenie núdzového bývania alebo aj zariadenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

V Trenčianskom kraji je registrovaných **23 poskytovateľov sociálnych služieb krízovej intervencie**, ktoré poskytujú ubytovanie s celkovou kapacitou **467 miest**. Najviac miest - 236 je v útulkoch. Nasleduje sociálna služba poskytovaná v nocľahárni s celkovou kapacitou 105 miest.

2.1.3 Ekonomika a hospodárstvo

Hrubý domáci produkt

Hrubý domáci produkt (HDP) je v súčasnosti na úrovni EÚ považovaný za kľúčový ekonomický ukazovateľ pre meranie vyspelosti štátov či regiónov resp. na skúmanie konvergencie medzi štátmi/regiónmi a vo všeobecnosti je považovaný za jeden z hlavných ukazovateľov ekonomického úspechu. HDP je zároveň hlavným indikátorom, ktorý ovplyvňuje výšku alokácie v rámci kohéznej politiky EÚ. Tento stav zostane s veľkou pravdepodobnosťou zachovaný aj v budúcom programovom období 2023-2030.

Pri hodnotení rozvinutosti regiónov EU podľa metodiky Eurostatu je hlavným a rozhodujúcim indikátorom **podiel HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily**. Konkurencieschopnosť regiónov v rámci EU je sledovaná na úrovni NUTS2, v rámci ktorej je Trenčiansky kraj hodnotený iba ako súčasť regiónu

Západné Slovensko. Ten je klasifikovaný ako 178.⁵ najrozvinutejší región s HDP na úrovni 70% priemeru EU28.

V rámci Slovenska sa Trenčiansky región vždy radil k tým bohatším, no pravdou je, že posledné roky ho z hľadiska výšky HDP na obyvateľa začínajú postupne predbiehať Nitriansky, Žilinský i Košický kraj. Dôvodom vyššieho rastu sú najmä prichádzajúce zahraničné investície najmä do automobilového priemyslu v Nitrianskom a Žilinskom kraji, zmeny v štruktúre priemyslu a služieb, zmeny v domácom dopyte a v štruktúre exportu tovarov a služieb do zahraničia a hospodárska výkonnosť Košicko-Prešovskej aglomerácie.

Tabuľka 14 Regionálny hrubý domáci produkt na obyvateľa v bežných cenách meraný paritou kúpnej sily

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bratislavský kraj	50 735,052	50 862,009	54 898,531	50 589,324	50 991,414	52 317,907	N/A
Trnavský kraj	22 138,814	23 286,719	23 788,175	22 345,238	22 702,519	24 137,529	N/A
Trenčiansky kraj	17 183,831	17 733,491	19 059,960	17 128,500	17 006,576	18 512,237	N/A
Nitriansky kraj	17 337,971	17 753,534	18 523,295	17 349,732	18 068,731	18 548,513	N/A
Žilinský kraj	17 210,173	18 116,473	19 571,808	17 819,460	18 085,632	18 965,907	N/A
Banskobystrický kraj	14 462,640	14 629,216	16 061,043	14 839,890	15 348,716	16 252,260	N/A
Prešovský kraj	11 774,506	12 339,411	13 371,842	12 470,418	12 652,129	13 994,933	N/A
Košický kraj	15 762,186	16 400,799	18 053,965	16 187,716	17 529,459	17 988,419	N/A
<i>Slovenská republika</i>	20 174,894	20 771,073	22 332,970	20 593,240	21 123,793	22 193,779	N/A

Zdroj: Štatistický úrad SR < [**Tvorba hrubej pridanej hodnoty** v bežných cenách je z regionálneho pohľadu úrovne NUTS 3 dominanciou Bratislavského kraja, ktorý z pomedzi ôsmich samosprávnych krajov vytváral v roku 2019 takmer 9 % národnej hrubej pridanej hodnoty. Za ostatných sedem rokov \(2013-2019\) však môžeme vo všetkých krajoch SR, a teda aj v Trenčianskom kraji sledovať stabilný nárast tohto ukazovateľa. Z pohľadu odvetvového členenia sa v Trenčianskom kraji najviac na tvorbe hrubej pridanej hodnoty podieľajú odvetvia: Verejná správa, obrana, povinné sociálne zabezpečenie; vzdelávanie; zdravotníctvo a sociálna pomoc \(O-Q\) a Priemysel spolu \(B-E\).](http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeId(%22i501B9F98E141454B828C616740BED00C%22)&ui.name=Region%C3%A1lny%20hrub%C3%BD%20dom%C3%A1ci%20produkt%20(v%20be%C5%BE%C3%BDch%20cen%C3%A1ch)%20%5Bnu3001rr%5D&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2Fcognosext%2Fcps4%2Fportlets%2Fcommon%2Fclose.html&run.outputLocale=sk#></p>
</div>
<div data-bbox=)

⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tgs00003/default/table?lang=en>

Tabuľka 15 Vývoj regionálnej hrubej pridanej hodnoty v bežných cenách v miliónoch EUR

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bratislavský kraj	19 234	19 344	20 469	21 039	21 746	22 833	N/A
Trnavský kraj	7 596	7 950	7 882	8 168	8 413	9 050	N/A
Trenčiansky kraj	6 274	6 419	6 670	6 585	6 596	7 231	N/A
Nitriansky kraj	7 342	7 447	7 505	7 714	8 100	8 369	N/A
Žilinský kraj	7 317	7 651	8 007	8 027	8 242	8 728	N/A
Banskobystrický kraj	5 858	5 871	6 226	6 314	6 586	7 023	N/A
Prešovský kraj	5 933	6 185	6 500	6 682	6 870	7 682	N/A
Košický kraj	7 712	7 977	8 517	8 419	9 234	9 579	N/A
<i>Slovenská republika</i>	67 265	68 843	71 777	72 948	75 786	80 495	N/A

Zdroj: Štatistický úrad SR < [**Tabuľka 16 Hrubá pridaná hodnota TSK podľa ekonomických činností v bežných cenách v miliónoch EUR v roku 2018**](http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID(%22i1357A4BF25EF40E1943195E2A720C621%22)&ui.name=Hrub%c3%a1%20pridan%c3%a1%20hodnota%20%5bnu3007rr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html#></p>
</div>
<div data-bbox=)

	SR		TSK	
	mil. €	%	mil. €	%
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	2 120	100	176	8,30
Priemysel spolu (B-E)	20 661	100	2 073	10,03
Priemyselná výroba (C)	17 653	100	1 770	10,02
Stavebníctvo (F)	6 375	100	552	8,66
Veľkoobchod a maloobchod, oprava motor. vozidiel a motocyklov; doprava a skladovanie; ubyt. a strav. služby (G-I)	15 685	100	1 399	8,91
Informácie a komunikácia (J)	3 786	100	206	5,44
Finančné a poisťovacie činnosti (K)	2 508	100	161	6,42
Činnosti v oblasti nehnuteľností (L)	7 902	100	396	5,01
Odborné, vedecké a technické činnosti; administratívne služby (M-N)	8 167	100	654	8,01
Verejná správa, obrana, povin. sociál. zabezpečenie; vzdelávanie; zdravotníctvo a sociálna pomoc (O-Q)	11 626	100	1 488	12,80
Umenie, zábava, domácnosti, ostatné činnosti	1 665	100	127	7,63
Spolu	80 495	100	7 231	8,98

Zdroj: Štatistický úrad SR < [Strana 54 z 160](http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID(%22i1357A4BF25EF40E1943195E2A720C621%22)&ui.name=Hrub%c3%a1%20pridan%c3%a1%20hodnota%20%5bnu3007rr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html#></p>
</div>
<div data-bbox=)

Priame zahraničné investície

Stav celkových priamych zahraničných investícií (ďalej aj ako „PZI“) na Slovensku je dlhodobu stále výrazne determinovaný stavom v Bratislavskom kraji, do ktorého prúdi v priemere okolo 68% všetkých investícií na Slovensku. Celkový stav priamych zahraničných investícií v Slovenskej republike dosiahol za rok 2018 úroveň 52 279 396 tis. EUR a za rok 2019 úroveň 54 258 583 tis. EUR čo predstavuje medziročný nárast o 3,7%. Z toho prílev investícií do Trenčianskeho kraja v roku 2018 predstavoval 339 859 tis. EUR, t. j. podiel 0,65%.

Tabuľka 17 Stav priamych zahraničných investícií v SR (v mld. EUR)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
SR	40,17	41,78	42,07	40,97	42,27	45,15	49,62	52,27	54,25
TSK	2,08	1,98	2,14	2,29	2,26	2,70	2,58	2,53	N/A

Zdroj: NBS < <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>>

Stav priamych zahraničných investícií v krajine z časového hľadiska medzi rokmi 2011 – 2019 vykazuje stabilný až mierne rastúci trend. Z uvedeného obdobia najvyšší objem priamych zahraničných investícií bol zaznamenaný v roku 2019. Na Slovensku medzi rokmi 2011 – 2019 došlo k nárastu PZI o 35,05%, pričom v Trenčianskom kraji je evidovaný nárast o 22,11%.

Tabuľka 18 Stav PZI v samosprávnych krajoch SR v tisícoch EUR

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Trnavský kraj	2 277 266	2 364 321	1 962 955	1 815 434	1 742 545	1 778 428	2 823 766	3 237 724	N/A
Trenčiansky kraj	2 082 082	1 989 908	2 142 805	2 299 268	2 260 542	2 707 001	2 583 395	2 534 898	N/A
Nitriansky kraj	1 627 601	1 724 309	1 595 784	1 641 344	1 991 881	2 421 814	1 852 385	1 965 875	N/A
Žilinský kraj	2 701 659	2 687 683	2 721 812	2 722 713	3 051 147	3 082 535	3 517 650	3 999 453	N/A
Banskobystrický kraj	1 105 908	1 074 666	734 119	760 536	784 792	1 006 231	970 108	1 052 217	N/A
Prešovský kraj	474 080	517 195	552 368	655 833	927 511	800 615	852 315	736 969	N/A
Košický kraj	2 585 688	2 475 938	2 554 317	2 722 883	2 465 110	2 253 972	2 599 991	2 463 611	N/A
Bratislavský kraj	27 319 164	28 945 791	29 807 715	28 351 228	29 041 924	31 099 668	34 420 098	36 288 650	N/A
SR spolu	40 173 448	41 779 811	42 071 875	40 969 240	42 265 453	45 150 265	49 619 709	52 279 396	N/A

Zdroj: NBS < <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>>

Stav priamych zahraničných investícií dosiahol v jednotlivých okresoch Trenčianskeho kraja v roku 2018 hodnoty v rozmedzí od 8 012 EUR v okrese Myjava. až po 82 056 tis. EUR v okrese. Nové Mesto nad Váhom. Pri alokácii zahraničných investícií sú tak najvyhľadávanejšími okresmi Nové Mesto nad Váhom, Trenčín a Prievidza. Zostupne nasledujú okresy v absolútnom vyjadrení PZI ako sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 19 Stav priamych zahraničných investícií v okresoch Trenčianskeho kraja v roku 2019 (v tis. EUR)

Okres	Reinvestovaný zisk	Majetková účasť a reinvestovaný zisk	Ostatný kapitál	Celkom
Bánovce nad Bebravou	-7 004	- 1563	621	-942
Ilava	-4 902	C	-6 832	C
Myjava	901	1 850	6 162	8 012
Nové Mesto nad Váhom	58 814	60 616	21 440	82 056
Partizánske	7 956	C	-1 566	C
Považská Bystrica	-13 769	C	5 924	C
Prievidza	12 062	42 584	9 013	42 483
Púchov	-27 607	X	-130 354	C
Trenčín	20 817	53 384	9 013	62 397
TSK spolu	52 268	13 873	-95 695	40 178

Zdroj: NBS < <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>>

Podnikateľské štatistiky

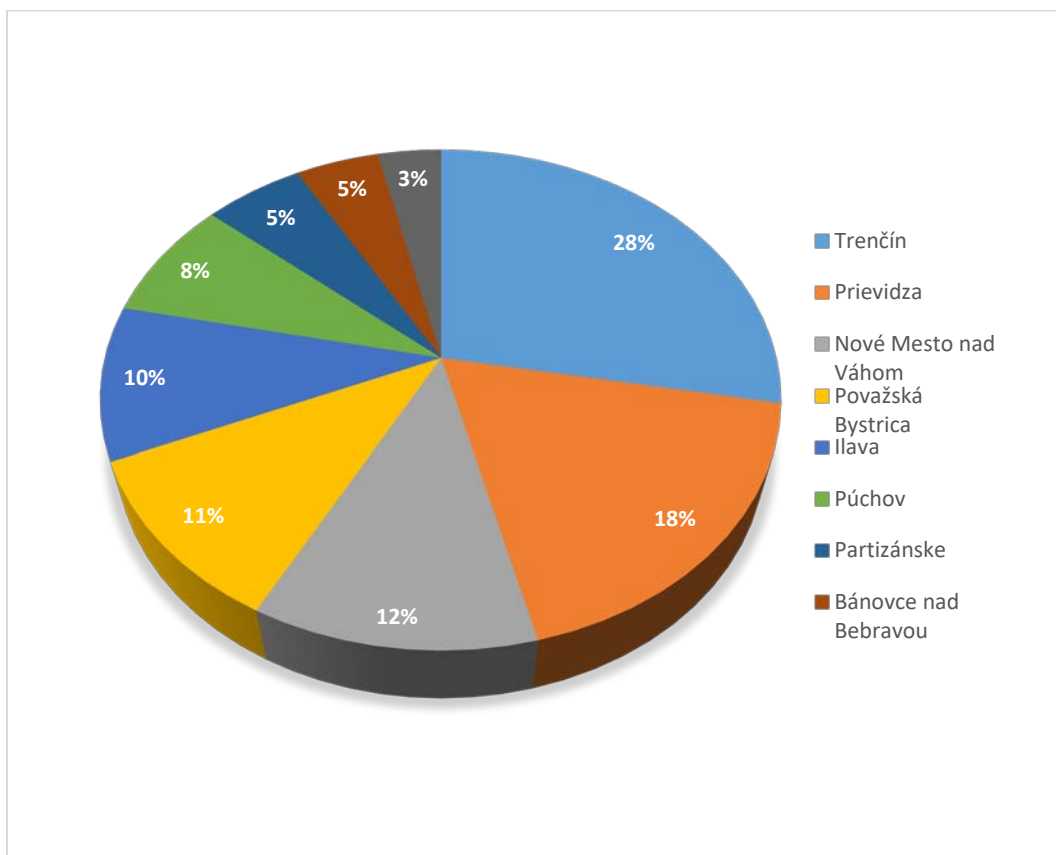
V roku 2019 pôsobilo podľa evidencie Štatistického úradu SR v Slovenskej republike celkovo 247 022 podnikov⁶. Z toho v Trenčianskom samosprávnom kraji sídlilo 22 708⁷ podnikov, čo predstavuje podiel 9,2%. Jedná sa teda o pomerne malú koncentráciu podnikateľskej činnosti do Trenčianskeho kraja z celonárodného pohľadu.

Z hľadiska počtu podnikov pôsobiach v jednotlivých okresoch SR okresy TSK vykazujú v celonárodnom meradle priemerné hodnoty. Pri zostupnom zoradení 79 okresov SR na základe tohto ukazovateľa zastáva okres Trenčín 13. miesto, okres Prievidza 19. miesto, okresy Nové mesto nad Váhom a Považská Bystrica 33. a 34., **okres Ilava 38. miesto**, okres Púchov 44. miesto, okres Partizánske 58. miesto, okres Bánovce nad Bebravou 63. miesto a okres Myjava 67. miesto⁸. Obdobné je vidieť aj pri pohľade na podiel počtu podnikov v jednotlivých okresoch v rámci kraja, ktoré je znázornené na grafe nižšie.

⁶ STATdat, <https://bit.ly/3rw5jsC>

⁷ DATAcube, http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/og3005rr/v_og3005rr_00_00_00_sk

⁸ STATdat, <https://bit.ly/38nzaM9>, vlastné spracovanie

Tabuľka 20 Podiel podnikov v okresoch na celkovom počte podnikov v Trenčianskom kraji v roku 2019 (%)⁹

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR

Z hľadiska ekonomických činností najviac podnikov pôsobí v kategórii „Veľkoobchod a maloobchod“ a „Priemysel“, a to v rámci jednotlivých okresov, ako aj celkovo v Trenčianskom kraji.

Tabuľka 21 Podniky podľa ekonomických činností v okresoch Trenčianskeho kraja v r. 2019¹⁰

	Trenčín	Púchov	Prievidza	Považská Bystrica	Partizánske	Nové Mesto nad Váhom	Myjava	Ilava	Bánovce nad Bebravou	TSK
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	149	73	145	98	45	71	30	87	69	767
Priemysel spolu	724	205	509	382	209	442	162	393	174	3 200
Ťažba a dobývanie	2	0	9	0	0	0	0	0	0	11
Priemyselná výroba	685	199	467	357	194	428	152	377	169	3 028
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	8	2	7	11	4	3	3	8	1	47
Dodávka vody; čistenie a odvod	29	4	26	14	11	11	7	8	4	114

⁹ STATdat, <https://bit.ly/38nzaM9>, vlastné spracovanie

¹⁰ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/og3005rr/v_og3005rr_00_00_00_sk

odpadových vôd odpady a služby odstraňovania odpadov										
Stavebníctvo	528	162	376	307	120	263	46	167	85	2 054
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	1 165	301	765	413	225	461	150	399	164	4 043
Doprava a skladovanie	251	82	156	111	51	140	37	84	61	973
Ubytovacie a stravovacie služby	203	50	172	68	43	80	24	64	30	734
Informácie a komunikácia	260	149	153	67	42	104	13	68	22	878
Finančné a poisťovacie činnosti	10	3	9	4	2	3	0	4	1	36
Činnosti v oblasti nehnuteľností	343	74	201	90	36	96	44	85	38	1 007
Odborné, vedecké a technické činnosti	906	191	472	251	125	234	58	230	109	2 576
Administratívne a podporné služby	490	153	298	142	92	231	72	199	82	1 759
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	0	2	0	0	0	1	0	0	0	3
Vzdelávanie	85	22	59	29	8	21	7	36	12	279
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	140	48	130	68	45	63	23	73	37	627
Umenie, zábava a rekreácia	92	11	56	24	11	27	10	17	6	254
Ostatné činnosti	97	21	55	38	21	32	13	28	13	318
Spolu	6 167	1 752	4 065	2 474	1 284	2 711	851	2 327	1 077	22 708

Zdroj: Štatistický úrad SR

Podniky podľa počtu zamestnancov

Vychádzajúc z predchádzajúcej kapitoly, v Trenčianskom kraji sídlilo v roku 2019 celkovo 22 708 podnikov. Prehľad podnikov podľa veľkostných kategórií v jednotlivých okresoch Trenčianskeho kraja je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 22 Podniky v okresoch Trenčianskeho kraja podľa počtu zamestnancov¹¹

Okresy	nezistené			0 - 49			50 - 249			250 a viac		
	2015	2017	2019	2015	2017	2019	2015	2017	2019	2015	2017	2019

¹¹ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/og3009rr/v_og3009rr_00_00_00_sk

Bánovce nad Bebravou	228	338	388	431	426	485	24	23	22	5	6	8
Ilava	536	654	733	1 008	1 054	1 146	38	35	42	15	16	13
Myjava	175	219	287	351	377	383	20	16	18	1	2	1
Nové mesto nad Váhom	691	793	951	1 070	1 138	1 260	33	36	44	16	16	14
Partizánske	320	380	432	511	546	621	15	16	17	5	5	5
Považská Bystrica	620	741	833	1 021	1 102	1 220	33	29	33	6	7	6
Prievidza	993	1 135	1 341	1 841	1 991	2 153	50	51	46	15	16	16
Púchov	385	598	773	594	644	736	34	31	28	8	10	10
Trenčín	1 748	2 069	2 394	2 602	2 706	2 975	56	60	62	14	14	12
SPOLU TSK	5 441	14 644	43 086	32 904	47 660	33 278	70 8	75 5	89 5	18 3	20 3	22 5

Zdroj: Štatistický úrad SR

Podniky podľa druhov vlastníctva

Podľa druhu vlastníctva jednoznačne prevládajú podniky v súkromnom sektore. Z toho podiel zahraničných subjektov v organizačnej štruktúre hospodárstva kraja predstavuje 8%. Podrobný prehľad za jednotlivé okresy Trenčianskeho kraja je uvedený v tabuľke nižšie.

Tabuľka 23 Podniky podľa vybraných druhov vlastníctva v okresoch Trenčianskeho kraja v roku 2019¹²

Okresy	Podniky spolu	Súkromný sektor	z toho zahraničné	z toho medzinárodné
Bánovce nad Bebravou	903	902	84	23
Ilava	1 934	1 928	115	45
Myjava	689	681	84	24
Nové mesto nad Váhom	2 269	2 261	296	73
Partizánske	1 075	1 071	68	23
Považská Bystrica	2 092	2 088	153	42
Prievidza	3 556	3 536	190	101
Púchov	1 547	1 536	122	35
Trenčín	5 443	5 429	421	157
SPOLU TSK	19 508	19 432	1 533	523

Zdroj: Štatistický úrad SR

Živnostníci

V roku 2019 pôsobilo podľa evidencie Štatistického úradu SR v Slovenskej republike celkovo 323 896 živnostníkov, z toho v Trenčianskom samosprávnom kraji 34 423, čo predstavuje podiel približne 11 %.

¹² http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/og3003rr/v_og3003rr_00_00_00_sk

Najviac živnostníkov v kraji evidujeme pri činnostiach: stavebníctvo (8 372), veľkoobchod a maloobchod (6 788), priemysel (6 688).

V rámci Trenčianskeho samosprávneho kraja najviac podnikov sídli v okrese Trenčín a najviac živnostníkov pôsobí v okrese Prievidza. Naopak najmenší počet podnikov je v okrese Myjava, kde taktiež pôsobí aj najmenej živnostníkov v kraji. Okres Ilava, ktorý je relevantný z hľadiska sledovaného územia SPR, je počtom podnikov a živnostníkov v rámci TSK na úrovni priemeru.

Tabuľka 24 Prehľad počtu živnostníkov na území okresov Trenčianskeho kraja podľa jednotlivých odvetví v roku 2019¹³

	BN	IL	MY	NM	PE	PB	PD	PU	TN	TSK
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	67	99	60	111	86	142	214	97	214	1 090
Priemysel spolu	463	826	439	747	530	974	1 376	416	917	6 688
Priemyselná výroba	463	822	436	739	523	966	1 364	410	912	6 635
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	0	4	3	7	7	8	10	6	4	49
Stavebníctvo	679	610	232	632	809	1 542	1 940	440	1 488	8 372
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	412	685	330	651	580	786	1 514	526	1 304	6 788
Doprava a skladovanie	52	68	41	119	69	82	220	46	203	900
Ubytovacie a stravovacie služby	68	115	63	101	98	96	340	78	185	1 144
Informácie a komunikácia	55	114	44	134	79	128	258	45	255	1 112
Finančné a poisťovacie činnosti	15	23	4	30	29	23	46	18	43	231
Činnosti v oblasti nehnuteľností	2	17	6	13	9	10	33	10	61	161
Odborné, vedecké a	270	298	143	394	250	406	835	197	830	3 623

¹³STATdat, <https://bit.ly/30EUfOd>

technické činnosti										
Administratívne a podporné služby	65	143	59	159	114	135	352	105	286	1 418
Vzdelávanie	22	48	20	56	25	56	135	42	132	536
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	9	17	9	12	10	17	14	8	24	120
Umenie, zábava a rekreácia	18	16	11	16	17	27	76	17	61	259
Ostatné činnosti	107	184	94	189	170	193	517	158	369	1 981
Spolu	2304	3263	1 555	3364	2 875	4 617	7 870	2 203	6 372	34 423

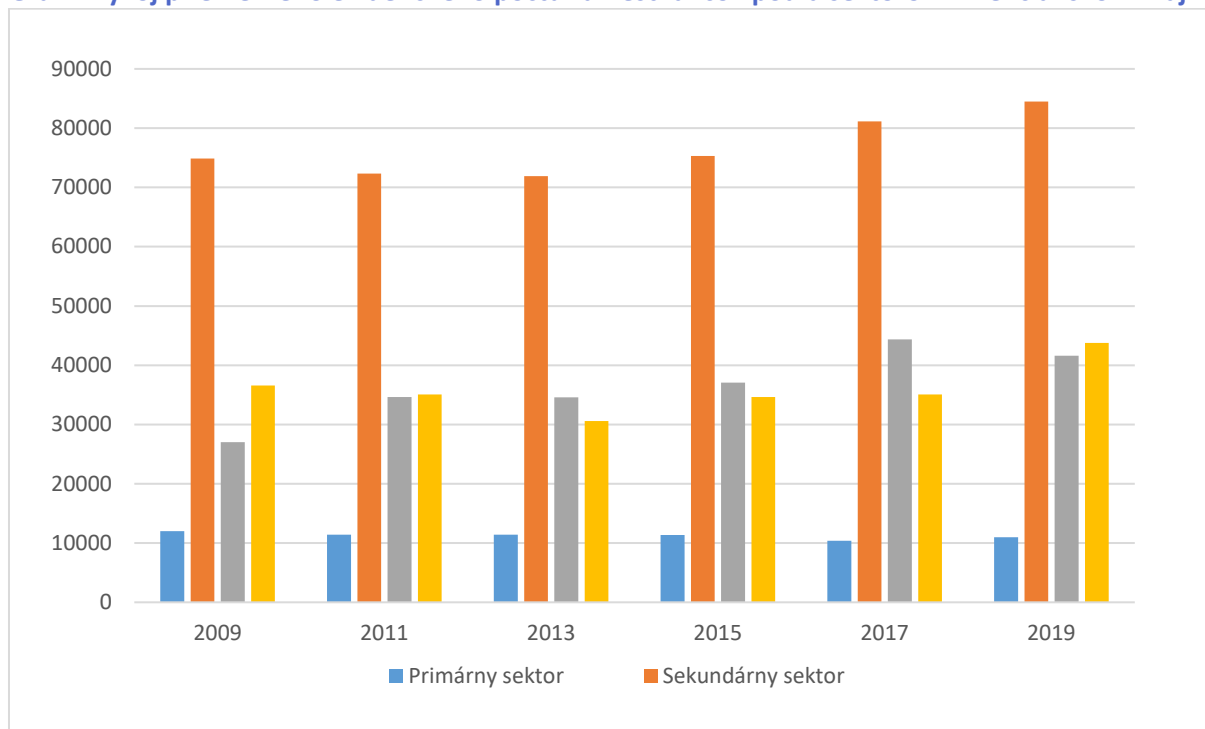
Zdroj: Štatistický úrad SR

Pri porovnaní počtu podnikov a počtu živnostníkov, môžeme v sledovanom období medzi rokmi 2008 až 2019 sledovať značný nárast počtu podnikov z 10 988 na 22 708, zatiaľ čo v prípade počtu živnostníkov došlo k pomerne významnému poklesu, a to z 44 429 na 34 423. Počet podnikov stále neprevyšuje počet živnostníkov.

Zamestnanosť podľa sektorov

Z hľadiska evidovaného počtu zamestnancov v Trenčianskom kraji jednoznačne dominuje postavenie sekundárneho sektora (priemyslu), ktorý tvorí približne 50%-ný podiel na celkovej zamestnanosti. Celkový počet zamestnancov v tomto sektore rastie, pričom súčasne sa zvyšuje počet zamestnancov v kvartérnom sektore.

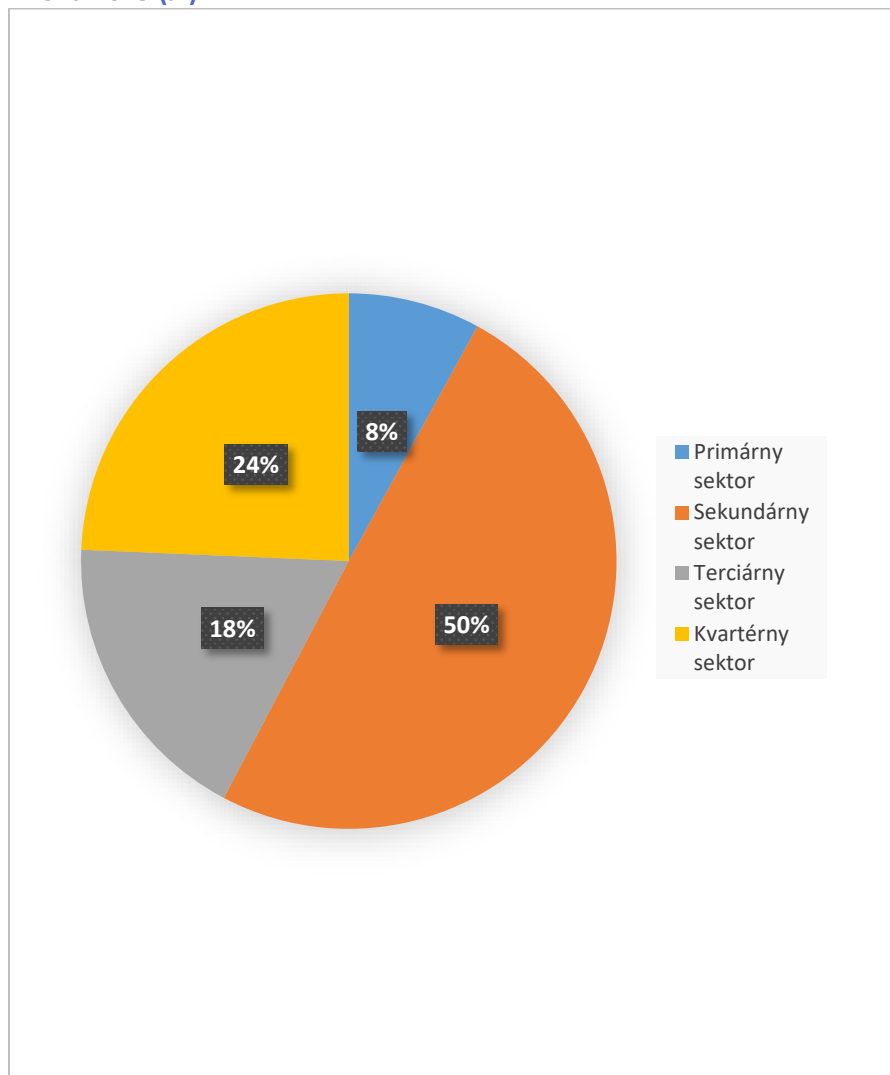
Graf 2 Vývoj priemerného evidenčného počtu zamestnancov podľa sektorov v Trenčianskom kraji¹⁴

¹⁴ STATdat, <https://bit.ly/30yVKgs>

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

Graf 3 Podiel jednotlivých sektorov hospodárstva na celkovej zamestnanosti v Trenčianskom kraji v roku 2019 (%)¹⁵

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

Primárny sektor

Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov ako súbor ekonomických činností primárneho sektora zamestnávali v roku 2019 celkovo v Trenčianskom kraji 4 208 zamestnancov, čo predstavuje podiel 2,4% spomedzi všetkých pracujúcich v kraji, pričom z dlhodobého hľadiska pozorujeme jeho stagnáciu.

Poľnohospodárska pôda

Vývoj výmery poľnohospodárskej a ornej pôdy v Slovenskej republike má dlhodobo klesajúci trend. Od roku 1996 do roku 2019 ubudlo 5 460 ha poľnohospodárskej pôdy a takmer 8 963 ha ornej pôdy. Dôvodom úbytku poľnohospodárskej pôdy je jej záber na zástavbu, ale tiež zalesňovanie.

¹⁵ STATdat, <https://bit.ly/30yVKgs>

Podiel poľnohospodárskej pôdy z celkovej výmery Trenčianskeho kraja tvorí približne 40%. Z toho najväčšiu časť zaberá orná pôda. Orná pôda spolu s lesným porastom majú aj najvyšší podiel na celkovej výmere kraja, spolu 89%. Zastavaná plocha tvorí 5,4% územia kraja.

Najväčšie výmery poľnohospodárskej pôdy nájdeme v okresoch Prievidza, Nové Mesto nad Váhom, Trenčín a Bánovce nad Bebravou. Z hľadiska bonity pôd sa Trenčiansky kraj zaraďuje medzi kraje s priemerným produkčným potenciálom pôd Slovenska, a to na úrovni 45,66 bodov zo 100-bodovej stupnice bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek (BPEJ). Z toho najproduktívnejšie sú pôdy v okrese Nové Mesto nad Váhom, v ktorom je vyše 15 % zastúpenie pôd v bodovom rozmedzí 80-100 bodov BPEJ. Ostatné okresy majú zastúpenie pôd prevažne pod 80 BPEJ, najslabšie zastúpenie bonitných pôd (pod 70 BPEJ) je v okrese Považská Bystrica. **Okres Ilava** sa k bodovému zastúpeniu bonity pôdy nad 80 BPEJ blíži len na pol percente výmery, väčšina výmery však nedosahuje bonitu ani pod 70 BPEJ, pričom najväčšie zastúpenie – až 29,5 % poľnohospodárskej pôdy okresu Ilava je v bonite iba 21-30 BPEJ. Zvyšok poľnohospodárskej pôdy je rozložený do rôznych úrovní bonitných hodnôt s percentuálnym rozložením v každej úrovni medzi 4 až 12% výmery.

Zdroj : http://www.podnemapy.sk/portal/reg_pod_infoservis/bh/bh.aspx

Obhospodarovanie poľnohospodárskej pôdy má vplyv aj na odtok vody v území čo úzko súvisí aj s meniacou sa klímou. Pri nevhodnom obhospodarovaní poľnohospodárskej pôdy môže nastať napr. k zhutneniu pôdy a zadržaniu menej vody čím sa môže významne prispieť k lokálnym a vo väčšom meradle aj regionálnym povodňam.

Rastlinná a živočíšna výroba

V Trenčianskom kraji je rastlinná výroba zameraná na pestovanie pšenice, jačmeňa, cukrovej repy, zemiakov, ovocia, zeleniny a krmovín na ornej pôde. Agronomická hodnota poľnohospodárskych pôd je znižovaná nedostatkom vlhky. V rámci stabilizácie úrod poľnohospodárskych plodín sú čiastočne využívané zariadenia závlahového hospodárstva.

V oblasti živočíšnej výroby možno konštatovať, že v poslednom období dochádza k jej miernemu poklesu z hľadiska počtu chovaných hospodárskych zvierat. Od roku 2012 vykazujú počty jednotlivých hospodárskych zvierat klesajúci stav, a to najmä pokiaľ ide o hovädzí dobytok, naopak mierny nárast je evidovaný v prípade hydiny. Pomerne výrazný pokles je zaznamenaný od roku 2011 aj v prípade ošípaných. Podrobný prehľad chovaných hospodárskych zvierat na území kraja je uvedený v tabuľke nižšie.

Tabuľka 25 Intenzita chovu hospodárskych zvierat v Trenčianskom kraji¹⁶

	2019	2014	2010
Hovädzí dobytok (na 100 ha poľnohospodárskej pôdy)	29,8	31,1	31,0
Kravy (na 100 ha poľnohospodárskej pôdy)	13,1	13,2	13,4
Ovce (na 100 ha poľnohospodárskej pôdy)	23,3	25,0	23,6
Ošípané (na 100 ha ornej pôdy)	51,7	66,6	73,3
Hydina (na 100 ha ornej pôdy)	2 217,7	1 569,0	1 770,8
Sliepky (na 100 ha ornej pôdy)	706,9	684,4	642,2

Zdroj: Štatistický úrad SR, *Štrukturálne zisťovanie fariem 2016 - komplexné výsledky*

V Trenčianskom kraji sa na chov hospodárskych zvierat orientuje viacero subjektov poľnohospodárskej prvovýroby. Chov hovädzieho dobytku je v TSK najviac zastúpený v okrese Bánovce nad Bebravou

¹⁶ STATdat, <https://bit.ly/2N9K4xW>

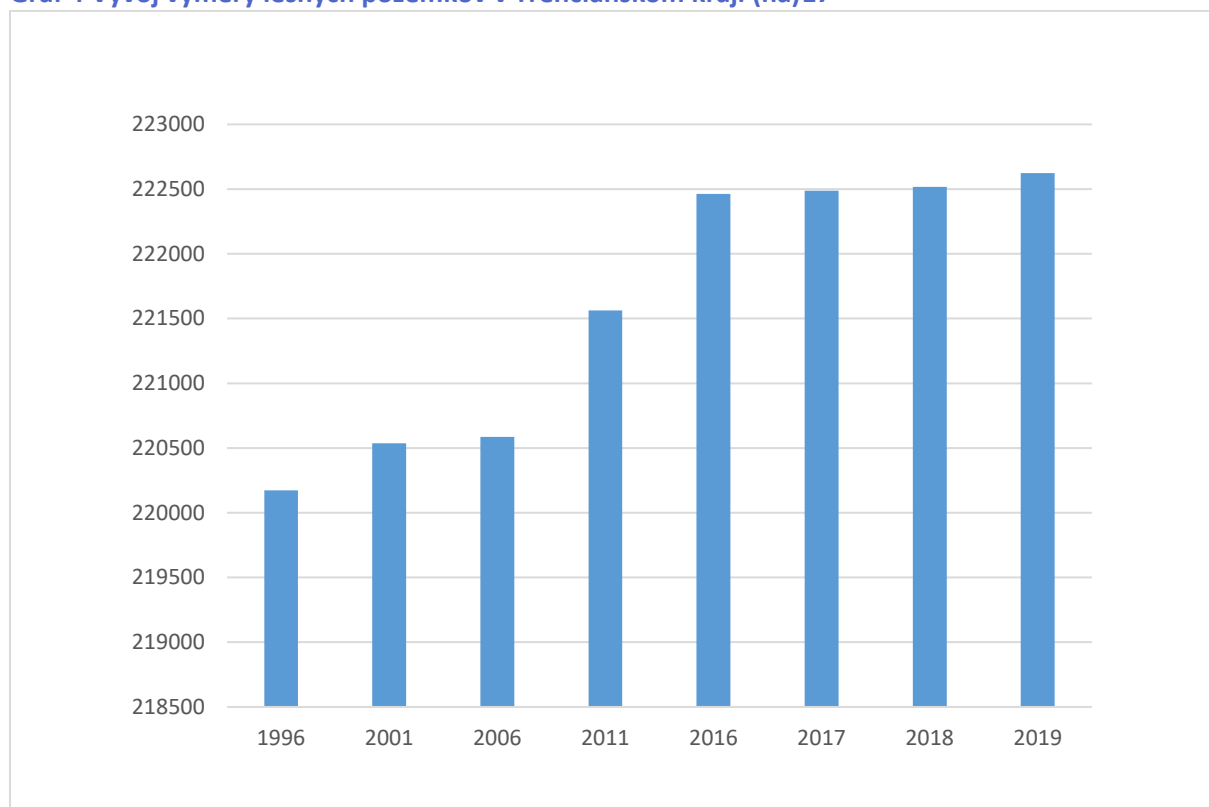
(15%) a Prievidza (14,7%). Najviac ošípaných je chovaných taktiež v okresoch Bánovce nad Bebravou (28%) a Prievidza (27%) a hydiny v okrese Púchov (54%).

Chov oviec v kraji má nízke zastúpenie, v poslednom období môžeme sledovať mierny pokles medzi rokmi 2014 a 2019.

Lesníctvo

Lesné pozemky v Trenčianskom kraji zaberajú takmer 11% z celkovej výmery lesných pozemkov v Slovenskej republike. V rámci Trenčianskeho kraja je podiel výmery lesných pozemkov takmer 50% z celkovej výmery kraja.

Graf 4 Vývoj výmery lesných pozemkov v Trenčianskom kraji (ha)¹⁷

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

Výmera lesných pozemkov z dlhodobého hľadiska má v kraji stúpajúcu tendenciu, v posledných rokoch sa však situácia stabilizovala, keď sa výmera ustálila na úrovni rádovo 222 tis. ha. Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, okres Ilava, ktorý je ťažiskom riešeného územia SPR, je z hľadiska rozlohy lesných pozemkov (ha) i lesnatosti (%) na úrovni priemerne zalesnených okresov v kraji.

Tabuľka 26 Výmera lesných pozemkov v Trenčianskom kraji podľa okresov, stav v r.2010

Okres	Lesné pozemky - ha	Lesnatosť - %	Porastová pôda v obhospodarovaní						
			štátn e	súkrom né	spoločenstev né	cirkev né	roľníck e družst vá	mestské a obecn é	spolu
			Ha						

¹⁷ STATdat, <https://bit.ly/3taxa23>

Bánovce nad Bebravou	24 184	52,4	14 049	1 234	7 847	0	110	184	23 424
Ilava	18 773	52,4	7 853	3 668	6 456	29	403	0	18 409
Myjava	10 863	33,2	3 744	353	1 235	0	0	5 229	10 561
Nové Mesto nad Váhom	21 843	37,7	13 034	2 444	3 668	42	0	2 249	21 437
Partizánske	13 518	44,9	10 224	158	2 854	0	0	0	13 236
Považská Bystrica	28 862	52,3	10 359	2 063	12 062	141	0	3 035	27 660
Prievidza	53 107	55,3	30 201	2 866	17 004	10	263	728	51 072
Púchov	19 675	52,4	9 520	5 358	3 907	239	0	341	19 365
Trenčín	30 473	45,2	18 251	4 063	6 522	405	0	765	30 006
TSK spolu	221 298	47,3	117 235	22 207	61 555	866	776	12 531	215 170

Zdroj : <http://www.forestportal.sk/lesne-hospodarstvo/informacie-o-lesoch/suhrnne-informacie-2010/Stranky/vymery-lesov.aspx>, 2010

Sekundárny sektor

Sekundárny sektor zahŕňa činnosti spojené s ťažbou a dobývaním nerastných surovín, priemyselnú výrobu, stavebníctvo, dodávkou a rozvodom elektriny, plynu, pary a vzduchu a tiež dodávku vody, likvidáciu odpadov a odpadových vôd¹⁸. Sekundárny sektor a činnosti s ním spojené patria v kraji k významným ukazovateľom tvorby pracovných miest, ako aj tvorby hrubej pridanej hodnoty.

Tabuľka 27 Podniky sekundárneho sektora podľa ekonomických činností v okresoch TSK v roku 2019¹⁹

Okres	Ťažba a dobývanie	Priemyselná výroba	Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	Dodávka vody; čistenie a odvod odpad. vôd, odpady a služby odstr. odpadov	Priemysel spolu	Stavebníctvo
Bánovce nad Bebravou	0	169	1	4	174	85
Ilava	0	377	8	8	393	167
Myjava	0	152	3	7	162	46

¹⁸ Podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností (SK NACE Rev. 2)

¹⁹ STATdat, <https://bit.ly/3ep9t1G>

Nové Mesto nad Váhom	0	428	3	11	442	263
Partizánske	0	194	4	11	209	120
Považská Bystrica	0	357	11	14	382	307
Prievidza	9	467	7	26	509	376
Púchov	0	199	2	4	205	162
Trenčín	2	685	8	29	724	528
TSK Spolu	11	3 028	47	114	3 200	2 054

Zdroj: Štatistický úrad SR

Ťažba nerastov

Ťažba nerastných surovín patrí podľa odvetvovej štruktúry sekundárneho sektora hospodárstva. Na základe klasifikácie ekonomických činností SK NACE vykazovala Ťažba a dobývanie v TSK v roku 2019 celkovo 2 834 evidovaných zamestnancov.

Nerastné bohatstvo Trenčianskeho samosprávneho kraja je charakterizované veľkou rozmanitosťou surovinových druhov.

Z pohľadu riešeného územia SPR sú významné najmä zdroje vápenca a cementárskych surovín v obciach Horné Srnie, Ladce (Hloža-Podhorie) a Krivoklát, ako aj zdroj stavebného kameňa v obci Tunežice, ktorého ťažba prebieha od 70-tych rokov 20. storočia. Toto ložisko tvoria „jurské piesčité a kremité vápence, miestami s hľuzami rohovcov (lias), ktoré patria do manínskej série butkovského bradlového pásma“. Štrkopiesky sa ťažia v Dubnici nad Váhom, tehliarske suroviny v Ilave.

Zdroje: www.geology.sk, https://www.geology.sk/wp-content/uploads/2020/07/SMY-2016_w.pdf, MŽP, sekcia posudzovania vplyvov na životné prostredie, <https://www.hbu.sk/files/uradne%20tabule%20sr/pd/tune%C5%B5ice/eia.pdf>

Priemysel

Priemyselná výroba v Trenčianskom kraji patrí k významným faktorom zabezpečujúcim výkonnosť hospodárstva nie len v rámci metropolitného regiónu, ale aj na nadnárodnej úrovni. Význam priemyslu spočíva v tom, že toto odvetvie sa výraznou mierou podieľa na celkovej zamestnanosti kraja, a na regionálnej úrovni aj na tvorbe hrubej pridanej hodnoty. K 31. decembru 2017 pracovalo v Trenčianskom kraji v priemysle 86 976²⁰ osôb, čo tvorí spolu 16,5% z celkového počtu zamestnancov v kraji. To znamená druhý najvyšší počet osôb zamestnaných v jednotlivých odvetviach ekonomických činností hospodárstva kraja.

Tabuľka 28 Komparácia vybraných ukazovateľov priemyslu v samosprávnych krajoch SR za rok 2019

	Počet priem. závodov	Hrubý obrat (tis. EUR)	Pridaná hodnota (tis. EUR)
Bratislavský kraj	353	28 418 711	4 759 032

²⁰

[http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID\(%22iB8CC009C53A64B0FBB52A91A30E5BFB3%22\)&ui.name=Region%3a%1lna%20zamestnanos%5a%20a%20zamestnanci%20%5bn3003rr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html](http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID(%22iB8CC009C53A64B0FBB52A91A30E5BFB3%22)&ui.name=Region%3a%1lna%20zamestnanos%5a%20a%20zamestnanci%20%5bn3003rr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html)

Trnavský kraj	331	11 592 240	1 932 101
Trenčiansky kraj	468	9 578 506	2 428 204
Nitriansky kraj	390	6 398 279	1 433 645
Žilinský kraj	401	14 989 419	2 589 423
Banskobystrický kraj	322	3 962 753	1 078 221
Prešovský kraj	355	3 722 085	961 719
Košický kraj	267	6 677 896	1 401 346
Slovenská republika	2 887	85 339 888	16 583 692

Zdroj: Štatistický úrad SR <
http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pm3002rr/v_pm3002rr_00_00_00_sk>

Hrubý obrat SR v priemyselných podnikoch predstavoval v roku 2019 hodnotu 85 339 888 tis. EUR, na ktorej sa Trenčiansky kraj podieľal v hodnote 9 578 506 tis. EUR, t. j. 11 %-ným podielom. Aj vďaka faktu, že priemysel je v tvorbe pracovných príležitostí v kraji dominantným sektorom, dosahuje štvrtinový podiel na priemyselnej produkcii hrubého obratu v krajine. Pri porovnaní podielu kraja na počte priemyselných závodov v SR dosahuje Trenčiansky kraj s 468 podnikmi 16 %-né zastúpenie spomedzi 2887 podnikov v SR. Podobne ako v prípade hrubého obratu, ukazovateľ pridanej hodnoty vytvorenej v podnikoch na území kraja predstavuje, s 15 %-ným podielom, významné postavenie v SR.

Prerozdelenie priemyslu do jednotlivých odvetví podľa klasifikácie ekonomických činností poukazuje na dominantné postavenie odvetvia Výroba kovov a kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení. na celkovej zamestnanosti v jednotlivých pododvetviach priemyslu. Na základe priemerného evidenčného počtu zamestnancov v roku 2019 boli v rámci kraja najvýznamnejšie nasledujúce odvetvia priemyselnej výroby:

- Automobilový priemysel
- Ťažobný priemysel
- Elektrotechnický a elektronický priemysel
- Strojársky priemysel
- Obuv

V ostatných odvetviach pracoval relatívne menší počet zamestnancov. Odvetvová štruktúra zamestnanosti tak nie je dostatočne diverzifikovaná. Aj vzhľadom na vyššie uvedené, výraznú dominanciu predstavuje strojárstvo, čo vytvára pre región pomerne vyprofilovaný stav priemyselnej výroby, no i silnú závislosť na tomto odvetví. Priemysel je rôznorodý, zastúpené je strojárstvo, elektrotechnika, banský priemysel, textilný a odevný priemysel, ďalej sklársky, kožiarsky a potravinársky priemysel. V roku 2019 priemyselné podniky za svoje výkony a tovar utržili 11,5 mld. eur. Zamestnávali 91 243 osôb, čo je najvyššia zamestnanosť v odvetví priemyslu v porovnaní s ostatnými krajinami.

Priestorová štruktúra priemyslu

Priemyselné parky

Aktuálny územný plán Trenčianskeho samosprávneho kraja²¹ (ďalej aj ako „ÚPN TSK“, v znení ZaD č. 3) v záväznej časti uvažuje s celoštátnymi významnými, resp. regionálne významnými územiami definovanými ako priemyselné parky, pri ktorých sa odporúča podporovať budovanie priemyselných parkov celoštátneho a lokálneho významu.

²¹ Územný plán TSK v znení zmien a doplnkov č. 1 až 3

Tabuľka 29 Zoznam priemyselných parkov v TSK podľa Analýzy priemyselných parkov SR

č.	Priemysel ný park - mesto/ob ec	Okres	Rozlo ha (ha)	Celko vá výmer a (m ²)	Využitel' ná plocha (m ²)	Vnútro ar. Komun. a ost. plochy (m ²)	Voľná plocha (m ²)	Obsade ná plocha (m ²)	Obsaden osť = % podiel obsaden ej voči využitel' nej ploche	Počet prac.miest		
										Plá n.	Skuto č.	Skutoč ný voči plán. %
30	Myjava	Myjava	14	144 677	111 568	33 109	0	111 568	100,00%	246	745	302,85 %
42	Prievidza - Západ I	Prievidza	49	400 000	360 000	40 000	50 000	310 000	86,11%	3 000	500	16,67%
45	Rudník	Myjava	16	162 330	143 100	19 230	140 311	2 789	1,95%	107	27	25,23%
61	Trenčín	Trenčín	115	1 150 000	1 036 000	114 000	280 000	756 000	72,97%	1 200	800	66,67%

Zdroj : MH INVEST II, MH SR, SARIO, Analýza priemyselných parkov SR k 30.6.2017, vlastné spracovanie z tabuľky č.18 prílohy materiálu <https://www.economy.gov.sk/uploads/files/bRRRoRuk.pdf>

V zozname lokalít, ktoré sú odporúčané v „Štúdii pre umiestnenie priemyselných parkov na území Slovenskej republiky“ a posúdené z hľadiska vplyvu na životné prostredie, v ktorých je možné umiestniť priemyselné parky, sa v rámci riešeného územia SPR vyskytuje i 24 ha lokalita **Slávnica - Sedmerovec** v okrese Ilava a 20 ha lokalita **Nemšová – Predná Sihoť**. Zdroj: <https://www.economy.gov.sk/uploads/files/bRRRoRuk.pdf>, Tabuľka č.17.

Pre reálne posudzovanie stavu priestorových východísk priemyslu sledovaného územia, či už je to región, prípadne okres voči iným regiónom Slovenska, je základnou podmienkou rovnaké posudzovanie kapacít priemyselných parkov (ďalej aj ako PP), čo však nie je súčasný stav metodiky kompetentných organizácií. Príkladom sú rôzne analýzy stavu priemyselných parkov z dielne SARIO, odvodené od podmienok podpory PP z rokov 2001-2003 na základe nového zákona k podpore PP, či súčasných analýz MH SR (2018) a tiež rozdielnosti, ktoré vznikajú i aktivitami územných regionálnych inštitúcií. Na území Trenčianskeho kraja a nepochybne i na riešenom území SPR, sa nachádzajú viaceré ďalšie, v celkových analýzach nezmapované lokality, ktoré svojou rozlohou a funkčným zameraním výraznou mierou ovplyvňujú formovanie priľahlých území. Ďalšie územia priemyselnej výroby (plochy výroby) predstavujú menšie alebo samostatné jednotky priemyselnej a stavebnej výroby, podnikateľských aktivít a skladov prevažne lokálneho charakteru.

Z tohto pohľadu sa javí ako účelné pri riešení tém priemyselného rozvoja prihliadať na aktuálne odporúčania o brownfieldoch z dielne MD SR (ktoré disponuje kompetenciami v oblasti stratégií pre mestský rozvoj) v rámci **Koncepcie mestského rozvoja SR do roku 2030**, ktoré definujú postupy i metodiku pohľadu dozadu („teória troch grošov“) **bez ohľadu na majiteľa, región, či charakter priemyselnej výroby**.

Brownfieldy

V roku 2018 vláda SR schválila materiál Koncepcia mestského rozvoja SR do roku 2030 (ďalej aj ako „Koncepcia“), spracovanú Ministerstvom dopravy a výstavby Slovenskej republiky (MDV SR). Jedným

zo štrukturálnych opatrení, ktoré koncepcia obsahuje, je aj úloha „Analyzovať prekážky v zhodnocovaní nevyužívaných a zanedbaných území v intraviláne miest a navrhnúť podporné opatrenia“. Takéto územia sa často označujú aj pojmom „brownfield“.

Pre účely Koncepcie boli pod pojmom „brownfield“ zadefinované také nehnuteľnosti (pozemok, objekt, areál), ktoré:

- sú zanedbané, opustené alebo nedostatočne využívané;
- sú pozostatkom predchádzajúceho užívania, zaniknutej aktivity;
- majú skutočné alebo potenciálne problémy s kontamináciou;
- pre svoje ďalšie prospešné využívanie vyžadujú intervenciu.

Ďalej boli brownfieldy kategorizované podľa ekonomického potenciálu na :

- rozvoja schopné – rozvoj je rentabilný a možný za bežných trhových podmienok;
- potenciálne rozvojové – obnova je na hranici rentability a riskantná, možná formou spolupráce verejného a súkromného sektora;
- s nákladovou medzerou – regenerácia je nerentabilná, vyžaduje verejnú podporu formou dotácií alebo iných opatrení.

Ako vyplýva z textu uvedeného vyššie, v takejto štruktúre sa nevyužívané plochy na území kraja neevidujú.

Stavebníctvo

Podľa evidencie ŠÚ SR pre podniky s 20 a viac zamestnancami bol ku koncu roku 2019 v Trenčianskom kraji priemerný evidenčný počet zamestnancov v odvetví stavebníctva celkovo 2325²², čo predstavuje podiel 1,33 % z celkového počtu zamestnancov v kraji, čo je porovnateľný údaj s celorepublikovým priemerom.

Prepad stavebníctva sa opäť prehĺbil. Stavebná produkcia v septembri bola medziročne nižšia o 22,1 %, čo predstavuje zvýšenie prepadu o takmer tri percentuálne body z augustových 19,2 %. Bol to najhorší výsledok od októbra 2016. Podľa predbežných údajov Štatistického úradu SR dosiahol celkový objem stavebných prác hodnotu 491 mil. EUR.

Vývoj stavebnej produkcie na domácom trhu ovplyvnilo zníženie novej výstavby, vrátane rekonštrukcií a modernizácií o 22,6 % a v opravách a údržbe o 30,3 %. V štruktúre tuzemskej produkcie nová výstavba tvorila 72,5 %, podiel prác na opravách a údržbe tvoril 23,4 %.²³

Odvetvie stavebnej produkcie v kraji je rozvinuté na úrovni slovenského priemeru, resp. ostatných krajov SR. Pri porovnaní vybraných ukazovateľov za celé odvetvie stavebníctva vykazuje na území TSK priemerné hodnoty.

Vývoj stavebníctva v okresoch sleduje Štatistický úrad SR prostredníctvom nasledujúcich tabuľkovo vyjadrených vybraných ukazovateľov. Stavebná produkcia vykonaná vlastnými zamestnancami a priemerný evidenčný počet zamestnancov v odvetví stavebníctva. Hodnoty uvedených ukazovateľov sú pritom komparatívne porovnateľné na regionálnej, resp. krajskej aj okresnej úrovni.

²² http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/st3002rr/v_st3002rr_00_00_00_sk

²³ https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail/7738d2fd-9f97-497f-8f57-03cde78d21c4/!ut/p/z1/tvFLc4lwGPwtPXiM-SDBhGN0LGDVqVqg5NJBHkqRh5LB-u8bOr30oLWH5pJksrvfbhZLvMGyDNtsF6qsksODvgdy8LZgHh8ODQEwnBLwJk-ruTt6NB3fwuufAD5fjsF7Ec_OckINoBaWt_mvWGIzlapWexxU2ybcyZHWZmiMfc90IfqVGg3bZmgpj6F7aUhbZOoXO-MER6baYzs1Gal2ixFPLUYAhLFCdNPRkQ7-TrKYhzhV7_lreLA1eWAM2XX5CRI1zKpgB86ljgCddf2gtCQJBvwA2NQhtgVz0YDK_bLDljv-x-5oBXf4zoAp5gmW2L_jkq-tBnnAFhJFOT2gOLKk7z7P14IEIXU5Uq-VB48x_N6DnmaTaa7bT9UO076Qpv7qLWWhV9wckF5OhsTKreXs3j4BCs19-8!/dz/d5/L2dBISevZ0FBIS9nQSEh/

Tabuľka 30 Vybrané ukazovatele za odvetvie stavebníctva v samosprávnych krajoch SR

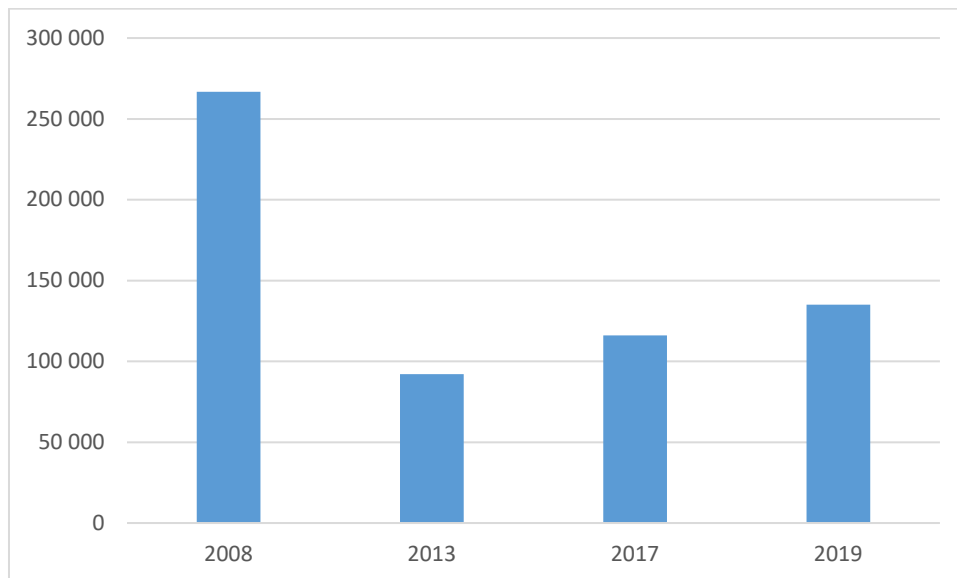
	Priemerný evidenčný počet zamestnancov (osoby)				Stavebná produkcia vykonaná vlastnými zamestnancami (tis. EUR)			
	2008	2013	2017	2019	2008	2013	2017	2019
SR	51 181	36 042	35 116	34 370	3 214 385	2 002 694	2 666 017	2 533 656
Bratislavský kraj	13 686	11 561	12 385	11 249	1 233 101	930 611	1 454 816	1 192 854
Trnavský kraj	3 250	2 002	2 211	2 214,7	156 546	76 600	155 526	132 414
Trenčiansky kraj	4 517	2 384	2 164	2 325,2	266 735	92 047	116 030	135 090
Nitriansky kraj	4 574	3 669	3 669	3 368	241 205	143 185	181 944	169 744
Žilinský kraj	8 459	5 556	4 299	4 258	463 579	270 873	214 927	285 120
Banskobystrický kraj	3 445	2 287	2 024	2 400	161 436	113 457	101 287	136 731
Prešovský kraj	5 753	4 092	4 030	3 827	215 634	128 800	135 865	163 480
Košický kraj	7 497	4 492	4 333	4 726	476 149	247 120	305 623	324 220

Zdroj: Štatistický úrad SR

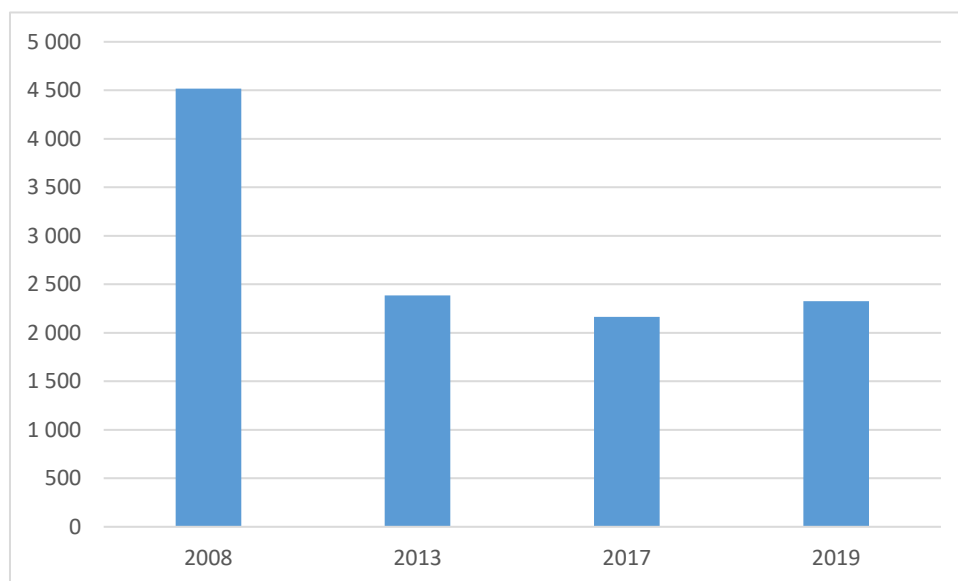
<http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/st3002rr/v_st3002rr_00_00_00_sk>

V sledovanom období medzi rokmi 2013 až 2019 majú sledované ukazovatele v Trenčianskom kraji trend v náraste počtu zamestnancov, ako aj v raste stavebnej produkcie ako je znázornené aj na grafoch nižšie.

Graf 5 Vývoj hodnoty stavebnej produkcie vykonávanej vlastnými zamestnancami v TSK v tisícoch EUR

Zdroj: Štatistický úrad SR

Graf 6 Vývoj priemerného evidenčného počtu zamestnancov stavebníctva v TSK

Zdroj: Štatistický úrad SR

Terciárny sektor (sektor služieb)²⁴

Špecifikom niektorých okresov TSK ako napríklad Trenčín či Prievidza, je i koncentrácia tzv. vyššej vybavenosti sektora služieb. Z pohľadu komunálnych služieb sa jedná o regionálne inštitúcie, úrady štátnej a verejnej správy, bankovníctvo a pod. Trenčín je sídlom koncentrácie aktivít regionálnej i miestnej komunálnej administratívy, pobočiek centrál v sektore bankovníctva, poisťovníctva a finančných služieb na Slovensku.

Zdravotná starostlivosť v TSK disponuje sieťou zariadení regionálneho významu reprezentovaná nemocnicami, odbornými liečebnými ústavmi, špecializovanými a rehabilitačnými zariadeniami poskytujúcimi zdravotnú, liečebnú a kúpeľnú starostlivosť.

V komerčnej sfére sa v kraji sa vytvorila i hustá sieť zariadení malo- a veľkoobchodu, hotelov a gastronomických zariadení. Na terciárny sektor je tak na regionálnej úrovni v tejto podobe viazaná veľká časť hrubého fixného kapitálu. Navyše transformačný proces ekonomiky rozšíril v uplynulých rokoch terciárny sektor aj o množstvo subjektov ponúkajúcich v rámci kreatívnej sebarealizácie aj množstvo druhov služieb inovatívneho charakteru. Či už v podobe tovarových, alebo voľnočasových aktivít.

V oblasti kultúry ako do istej miery komerčného charakteru služieb narastá sieť klubových a eventových zariadení, významnými turistickými miestami v kraji sú hradné opevnenia na Považí (Tematín, Čachtice, Beckov, Vršatec, Považský hrad,...), Trenčiansky hrad, Bojnický hrad a ZOO, ako aj mnohé sakrálne pamiatky. Ako v jedinom kraji na Slovensku absentuje profesionálne divadelníctvo.

²⁴ „Sektor služieb, z hľadiska národného hospodárstva označovaný tiež ako terciárny sektor, zahŕňa všetky odvetvia ľudskej činnosti, ktorých podstatou je poskytovanie služieb (platených aj neplatených), teda obchod, poskytovanie práce, vedomostí, finančných prostriedkov, infraštruktúry, výrobkov alebo ich vzájomná kombinácia. Ide o sektor s najvyšším podielom v krajinách s rozvinutou ekonomikou. Typické pre tento sektor je relatívne nízka investičná náročnosť, vysoké tempo zavádzania vedecko-technického pokroku a vysoká produktivita. Charakteristické je i to, že zamestnanosť v tomto sektore tvorí najvyšší podiel zo všetkých sektorov hospodárstva.“ (cit.Zdroj: <https://managementmania.com/sk/sektor-sluzieb-terciarny-sektor>)

Ako už bolo spomenuté, terciárny sektor je zastúpený pomerne vysokým podielom zo všetkých sektorov z hľadiska zamestnanosti. Tento podiel sa za sledované obdobie od roku 2009 pohybuje na úrovni 32 %. V rámci sektora si dlhodobo najvyššie zastúpenie zamestnanosti v kraji udržiava odvetvie vzdelávanie s podielom 7,5 % (v roku 2019). Významné zastúpené sú aj odvetvia Verejná správa, sociálne zabezpečenie s podielom 6,7 % (v roku 2019) či odvetvie Zdravotníctvo, sociálna pomoc s 6,1 %.

Strieborná ekonomika²⁵

V Európe sledujeme dlhodobý trend starnutia populácie, ktorý trvá už niekoľko desaťročí. Nasvedčuje tomu aj zvyšovanie mediánu veku, ktorý sa podľa údajov Eurostatu za posledných 12 rokov zvyšoval priemerne o 0,3 roka (z úrovne 38,3 r. v roku 2001 na úroveň 41,9 r. v roku 2013)

K nepriaznivému demografickému vývoju v súčasnosti prispela najmä nízka miera pôrodnosti, ale tiež zvyšovanie veku dožitia. Očakávaná dĺžka života sa v rozmedzí týchto rokov zvýšila v priemere o 2,6 roka, a to zo 77,7 r. na 80,3 r. (u mužov o 3 r. a u žien o 2,2 r.). Podľa prognózy Eurostatu sa celkový počet obyvateľov Európskej únie (501 miliónov z roku 2010) zvýši do roku 2040 na 526 miliónov, čo bude najvyšší počet obyvateľov. Následne sa počet bude znižovať (na 517 miliónov do roku 2060), pričom dôjde k prirodzenému úbytku obyvateľstva. Kým v roku 2010 bol podiel obyvateľov nad 65 rokov na populácii vo veku 15 – 64 rokov 17 %, do roku 2060 sa má zvýšiť na viac než 68 %. Podiel osôb vo veku 80 rokov a viac sa za 20 rokov od roku 2010 zvýši z 5 % na 12 %.

K relatívnemu nárastu vyšších vekových skupín obyvateľstva výrazným spôsobom prispeli aj dosiahnuté výsledky pokroku v ekonomickej, sociálnej, ale aj v medicínskej oblasti. V súvislosti so starnutím populácie sa do popredia čoraz viac dostáva pojem **strieborná ekonomika**. Pod striebornou ekonomikou chápeme adaptáciu ekonomiky na budúce potreby rastúceho počtu starších ľudí, s čím súvisí vytváranie nových trhových príležitostí pre podnikateľský sektor (Deutsche Welle, 2005).

Okrem súvisiacich problémov, ktoré so sebou starnutie populácie prináša je možné túto skutočnosť vnímať aj ako výzvu, resp. príležitosť pre rozvoj nových segmentov hospodárstva – zameraných na potreby seniorov a ľudí v dôchodkovom veku. Jednou z nich sú aj príležitosti pre inovatívne firmy a ich produkty, ktoré by pomohli zlepšiť kvalitu života starších ľudí. Mnohé krajiny tak zakomponávajú iniciatívy týkajúce sa technológií a starnutia do národných R&D politik alebo inovačných stratégií.²⁶ Na úrovni Európskej únie sa doteraz prijalo niekoľko opatrení, ktoré by mali stimulovať tento trh a ktoré by mali pomôcť malým a stredným podnikom, ktoré na ňom pôsobia. Môžeme sem zaradiť napríklad spoločný program aktívneho a asistovaného bývania (the Active and Assisted Living Joint Programme), akčný plán informatizácie a elektronizácie zdravotníctva (the eHealth Action Plan), európske inovačné partnerstvo v oblasti aktívneho a zdravého starnutia (the European Innovation Partnership on Active and Healthy Ageing) či Horizont 2020, teda najväčší výskumný a inovačný program EÚ, v rámci ktorého možno nájsť výzvu týkajúcu sa zdravia, demografických zmien a blahobytu.²⁷

Citujúc zdroj²⁹: „U staršej generácie rastie ochota spotrebovať. Kúpna sila ľudí vo veku 60 a viac sa neustále zvyšuje. V štruktúre spotreby platí tzv. Engelov zákon: čím má niekto viac peňazí, tým menší podiel výdavkov dáva na nevyhnutné životné potreby ako potraviny a bývanie, a tým viac dáva na veci,

²⁵ Zdroj: Strieborná ekonomika – potenciál na Slovensku, Viliam Páleník a kolektív, Ekonomický ústav SAV, Bratislava 2014. a Strieborná ekonomika ako možné exportné zameranie slovenskej ekonomiky, Viliam Páleník, Ekonomický ústav SAV, Bratislava 2009. Strieborná ekonomika, Inštitút zamestnanosti <<https://www.iz.sk/sk/projekty/strieborna-ekonomika>>

²⁶ Podľa Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru by malé a stredné podniky mali byť srdcom budúceho Európskeho inovačného plánu.

²⁷ <<https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/growing-silver-economy-europe>>.

ako sú zdravie, rekreácia, kultúra, peňažné dary na charitu a pod. V rámci EÚ ľudia patriaci do vekovej skupiny 50 a viac vlastní 75 % akcií na burzách, 65 % súkromných úspor, 60 % domov, 50 % osobných áut a dokonca až 80 % luxusných áut. Fenomén strieborná ekonomika vytvára nové trhové príležitosti. Pre slovenskú ekonomiku je možnou trhovou príležitosťou exportovanie špecializovaných tovarov a služieb striebornej ekonomiky do krajín EÚ 15, ktoré aj v súčasnosti tvoria hlavné exportné teritórium. Starnúce obyvateľstvo vytvára početnú skupinu obyvateľstva, ktorá v podmienkach uplatňovania princípu aktívneho starnutia vytvára novú rastúcu skupinu spotrebiteľov so špecifickými požiadavkami, ako sú automobily s IKT čiastočne nahradzujúce oslabené zmyslové vnímanie, ubytovacie služby priateľské starnutiu, služby súvisiace so starostlivosťou o majetok – správa finančných portfólií, investícií do nehnuteľností a pod. Konkrétne zmeny v parametroch verejného systému služieb veľmi ťažko predvídať. Je však jasné, že úloha verejného sektora bude čoraz viac klesať a do popredia sa dostanú platené služby poskytované súkromným sektorom, a teda veľký objem platieb súkromným opatrovateľským a zdravotným službám.“

Starnutie a súvisiaci prechod z aktívneho pracovného života do dôchodku ovplyvňuje okrem ponuky práce aj správanie ľudí ako spotrebiteľov. Zmeny v objeme dopytu a v štruktúre spotreby v dôsledku rastúceho počtu starších ľudí v európskych ekonomikách majú potenciál stať sa hnacou silou konceptu, ktorý je často označovaný ako strieborná ekonomika. Tento termín sa vzťahuje na súbor ekonomických činností spojených s výrobou a poskytovaním tovarov a služieb zameraných na staršiu časť populácie. Európska komisia venuje pozornosť tejto problematike už niekoľko rokov a napríklad v Správe o starnutí populácie z roku 2009 kladie dôraz na možný pozitívny vplyv starnutia na súkromný sektor: "Starnutie spoločnosti prináša nové príležitosti pre inovatívne podniky vzhľadom k dopytu po inovatívnych alebo prispôbených tovaroch a službách“.

Starnutie je v súčasnosti považované za významný sociálny a ekonomický problém Európy. Účinky starnutia na štruktúru spotreby povedú k štrukturálnym ekonomickým problémom. Zvýšenie dopytu po niektorých špecifických tovaroch a službách by mohlo byť považované za príležitosť pre niektoré sektory, alebo dokonca malé krajiny. Na druhej strane, niektoré sektory sa budú musieť prispôbiť poklesu v dopyte po ich produkcii v dôsledku nevyhnutných zmien v spotrebnom správaní. Hlavnou myšlienkou konceptu striebornej ekonomiky je zameranie produkcie tovarov a služieb na rastúcu skupinu starších spotrebiteľov, ktorá má potenciál stimulácie hospodárskeho rastu a vytvárania nových pracovných príležitostí.

Zmeny vo vekovej štruktúre populácie so sebou prinášajú nevyhnutné dôsledky na ekonomiku. Skúsenosti ukázali, že zmeny vo vekovej štruktúre obyvateľstva môžu mať signifikantný vplyv na produkciu. Efekty podobného rozsahu na zmeny v spotrebe (a nepriamo v produkcii) je možné očakávať aj v súvislosti s odchodom generácie povojnových „baby boomerov“ do dôchodku. Na základe tohto vývoja je možné očakávať druhú demografickú dividendu. Takýto vývoj bol inšpiráciou pre vznik konceptu striebornej ekonomiky. Segmenty tovarov a služieb zamerané na seniorov budú rásť už len z dôvodu nárastu podielu starších osôb na celkovej populácii. Adekvátne a promptná reakcia na túto zmenu, ktorá by vyvolala primerané zmeny vo výrobe a poskytovaní služieb, má potenciál priniesť konkurenčnú výhodu, a to nielen v rámci Európy, ale aj pri expanzii na mimoeurópske trhy.

Starnúce obyvateľstvo vytvára početnú skupinu obyvateľstva, ktorí v podmienkach uplatňovania princípu aktívneho starnutia vytvárajú novú rastúcu skupinu spotrebiteľov so špecifickými požiadavkami ako sú:

- automobily s IKT čiastočne nahradzujúce oslabené zmyslové vnímanie,
- ubytovacie služby priateľské starnutiu,
- špecifické pracovné podmienky,
- služby súvisiace so starostlivosťou o majetok – správa finančných portfólií, investícií do nehnuteľností a pod.,

- trávenie voľného času, špecifické turistické služby,
- starostlivosť o zdravie a pod.

V prípade krajín s relatívne nižšími príjmami bude kľúčom k úspechu konceptu striebornej ekonomiky primárne uspokojenie základných potrieb domáceho trhu a efektívna schopnosť prilákať zahraničných zákazníkov do sektoru služieb. Vzhľadom na rastový potenciál skrytý v striebornej ekonomike by vlády mali zvážiť aplikáciu ekonomických a právnych stimulov, ktoré by zjednodušili prístup podnikov na domáce a zahraničné strieborné trhy.

Opatrenia zamerané na domáci trh, by mali zahŕňať:

- podporu záujmu a dostupnosť preventívnej zdravotnej starostlivosti;
- podporu dlhodobej starostlivosti a podporných služieb (dodávky jedla domov, a pod.);
- podpora neformálnej starostlivosti o seniora ako člena domácnosti
- podporu energeticky úsporného bývania.

Opatrenia zamerané na zahraničné trhy (vývozu tovarov a služieb):

- podpora domáceho cestovného ruchu zaujímavého pre zahraničných seniorov;
- podpora domácej zdravotnej starostlivosti, ktorá môže byť dopytovaná zahraničnými seniorov (vývoz služieb);
- podpora cezhraničnej dostupnosti zdravotnej a sociálnej starostlivosti (jednotný trh verejných služieb);
- podpora konkurencieschopnosti domácich výrobcov v súťaži so zahraničnými výrobcami, a tak prispieť k ich prístupu na zahraničné trhy.

Oblasti potenciálneho rozvoja slovenskej striebornej ekonomike sú:

- pôdohospodárstvo a potravinárstvo (veľkovýrobná produkcia bio-/organických výrobkov, využitie vodného hospodárstva a lesníctva v turizme);
- stavebníctvo (v dôsledku zmien klímy – výstavba seniorských mestečiek a druhých domovov seniorov, rekonštrukcie);
- doprava (autá pre seniorov vs. univerzálny dizajn, bezbariérovosť);
- ubytovacie a stravovacie služby, zábava a rekreácia (v dôsledku zmien klímy príklon k miernemu pásnu, lokálne kultúry, kúpele, wellness);
- ICT pre bývanie (pohotovostné systémy, inteligentné bývanie - prepojenie spotrebičov, zjednodušovanie používania);
- ICT pre zdravie (zdravotné technológie pre starších, domáca starostlivosť, telemedicína);
- finančné a poisťovacie služby (pripoistenie zdravotné, penzijné a na odkázanosť, reverzná hypotéka, osobné poradenské služby);
- vzdelávanie (rekvalifikačné kurzy, univerzity tretieho veku, socializačno-náučné aktivity).

Kvartérny sektor²⁸

V roku 2017 bolo v Trenčianskom kraji v odvetví odborné, vedecké a technické činnosti zamestnaných celkovo 4145 osôb, čo predstavovalo podiel len 0,28 % z celkového počtu zamestnaných osôb v kraji. V porovnaní s podielom pracujúcich na úrovni SR, kde bolo v roku 2016 v tomto odvetví evidovaných 195 812 všetkých pracujúcich, vykazuje Trenčiansky kraj nižšiu hodnotu národného priemeru, ktorý – ako je nutné poznamenať, je tvorený primárne mestom, resp. regiónom Bratislava, ktorý zastáva v

²⁸ „Kvartérny (znalostný) sektor hospodárstva je založený na znalostiach a zahŕňa najmä vedu a výskum. Niekedy sa tiež uvádza širšie poňatie sektora vrátane všetkých služieb založených na znalostiach a informáciách teda vzdelávanie, odvetví informačných a komunikačných technológií, poradenstvo a ďalšie. Kvartérny sektor je založený na vysokej vzdelanosti a vyžaduje vysoko kvalifikovaných pracovníkov. Znalostný sektor je rastúci predovšetkým v najvyspelejších štátoch a je hnacím motorom inovácií v ostatných sektoroch, najmä v priemysle a službách. Znalostný sektor prináša nové trhy, vytvára nové odvetvia, produkuje inovatívne služby, produkty alebo metódy práce. Z toho dôvodu je kľúčový pre rozvoj ekonomiky a celej spoločnosti.“ (Zdroj : <https://managementmania.com/sk/znalostny-sektor-kvarterny-sektor>)

rámci krajiny pozíciu prirodzeného centra rozvoja kvartérneho sektora. Je to dané vysokou koncentráciou akademickej a vedeckej obce, ako aj pôsobnosťou širokého spektra súkromného sektora, vďaka čomu sa tam skoncentrovali subjekty, ktorých sa venujú činnostiam typickým pre vznik, zavádzanie a šírenie inovácií.

Podľa ročenky – Regional yearbook, ktorú vydal v roku 2019 Eurostat, patrí Bratislavský kraj medzi 3 regióny s najvyšším podielom výskumných pracovníkov na celkovom počte zamestnancov v rámci EÚ 28. Zároveň, spolu s regiónom Praha, disponuje aj najväčším podielom vedeckých pracovníkov v rámci verejného sektora. Naopak, podiel vedeckých pracovníkov v súkromnom sektore je relatívne nízky. Napriek tomu však región Bratislavy, a teda ani SR ako celku, nedosahujú významnejší počet záznamov na mape patentov či na medzinárodne porovnateľných výstupov inovatívneho charakteru.

Národné a regionálne intervencie do kvartérneho sektora hospodárstva nepredstavovali doteraz dostatočný impulz pre rozvoj odvetví založených na informačných technológiách a aktivitách s vyššou pridanou hodnotou. Bratislava je tak často krát vystavená externalitám v podobe difúzných priamych zahraničných investícií alebo sa spolieha na vlastné endogénne zdroje, ktoré sú však v meradle rastu európskej konkurencieschopnosti nedostatočné.

V Trenčianskom kraji sa však napriek vyššie uvedeným faktom dlhodobo formujú kapacity akademického i privátneho sektora, ktoré sú schopné čeliť v dobrých podmienkach na rozvoj tým najnáročnejším výzvam na poli vedy, výskumu a inovácií. Potenciál sa ukazuje najmä v rozvoji vedeckých, výskumných a inovačných aktivít v oblasti výskumu technológií skla, vodíkových technológií, obnoviteľných zdrojov energií, simulácií a virtuálnej reality, či technológií spracovania plastov.

Nezamestnanosť

Celkový stav na trhu práce signalizuje aj počet a štruktúra uchádzačov o zamestnanie ²⁹ (ďalej aj ako „UoZ“).

V tabuľke je uvedený prehľad vývoja počtu uchádzačov o zamestnanie v okresoch Trenčianskeho kraja a v SR v rokoch 2011-2019 (stav k mesiacu december).

Tabuľka 31 Počet uchádzačov o zamestnanie (UoZ) v okresoch Trenčianskeho kraja a v SR v r. 2011-2019

Okres	stav UoZ									
	k	k	k	k	k	k	k	k	K	K
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	201	202
Bánovce nad Ilavou	2 078	2 440	2 366	2 143	1 766	1 355	962	737	711	1 114
Ilava	2	3 263	2 996	2 700	2 165	1 758	1 036	896	915	1
Myjava	1	1 314	1 251	1 143	946	696	464	439	471	690
Nové Mesto nad Váhom	2 895	3 172	3 063	2 771	2 385	1 838	1 150	1 015	1 153	1 642
Partizánske	3	3 654	3 345	2 983	2 510	1 831	1 150	917	980	1
Považská Bystrica	4	4 449	4 042	3 770	3 027	2 400	1 635	1 335	1	2
Prievidza	9	9 937	10 253	9 623	8 097	6 315	4 228	3 709	3	5

²⁹ Uchádzač o zamestnanie je občan hľadajúci zamestnanie, zaradený do evidencie nezamestnaných na ÚP po podaní písomnej žiadosti o sprostredkovanie zamestnania.

Púchov	1884	2 121	2 034	1 854	1 531	1 184	854	731	830	1
Trenčín	4	5715	5 227	4 779	3 873	2 871	1 720	1 348	1	2
Trenčians	33	36 065	34 577	31 766	26 300	20 248	13 199	11 127	11	17
SR	399	425	398	373	334	276	195	169		227

Zdroj: Mesačná štatistika o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Bratislava, 2019

Pozn.: Na základe lehôt pri zaraďovaní a vyradovaní občanov v evidencii uchádzačov o zamestnanie, vyplývajúcej z procesov stanovených zákonom č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov a zákonom č.71/1967 Z.z. o správnom konaní v znení neskorších predpisov, sú údaje v mesačnej štatistike za dané obdobie sledovania ku dňu spracovania považované za predbežné.

Na úrovni jednotlivých okresov Trenčianskeho kraja je najpriaznivejšia situácia v okrese Trenčín a najvyššiu mieru evidovanej nezamestnanosti sledujeme v okrese Prievidza. Vzhľadom na priemer Trenčianskeho kraja, vyššiu mieru evidovanej nezamestnanosti vykázali okresy Prievidza, Považská Bystrica, Partizánske či Púchov a naopak **nižšiu mieru nezamestnanosti** preukázali okresy Trenčín, **Ilava**, Bánovce nad Bebravou či Nové Mesto nad Váhom.

Podľa dostupných údajov za rok 2020 bolo v Trenčianskom kraji celkovo 17 628 uchádzačov o zamestnanie a miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla 5,39 %, tzn. mierne zvýšenie oproti decembru 2019.

V podmienkach SR dosiahla k 31.12. 2020 mieru nezamestnanosti 7,57 % a v porovnaní s ďalšími územnosprávnymi celkami (krajmi) má Trenčiansky kraj stále relatívne priaznivú situáciu na trhu práce, keďže miera evidovanej nezamestnanosti je tu 4. najnižšia miera nezamestnanosti (po Bratislavskom, Trnavskom a Nitrianskom kraji). Situácia na úrovni jednotlivých okresov Trenčianskeho kraja ostáva oproti decembru 2019 pomerne nezmenená.

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie v okresoch Trenčianskeho kraja a v SR podľa veku, podľa doby trvania nezamestnanosti a podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania k 31.12. 2020 je nasledovná :

K 31.12.2020 tvorili najvyšší podiel nezamestnaných v Trenčianskom kraji osoby vo veku 55-59 rokov (12,3 %). Podľa doby trvania nezamestnanosti bolo 78,5 % uchádzačov o zamestnanie do 12 mesiacov (vrátane), 21,5 % tvorili uchádzači o zamestnanie viac ako 12 mesiacov..

Podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania najvyšší podiel tvorili nezamestnaní s dosiahnutým úplným stredným odborným vzdelaním (35,5 %) a so stredným odborným vzdelaním (33,3 %).

2.1.4 Veda, výskum a inovácie

Analytická časť z pohľadu výskumu, vývoja a inovácií vychádza zo snahy o maximálny prínos do podnikateľských aktivít v regióne. Keďže Trenčiansky kraj nemá dostatok zdrojov inovácií, analyzujeme nielen možnosti realizácií inovácií z regionálnych zdrojov, ale aj z iných regiónov, najmä Bratislavy, ale i zahraničia - čo bude zrejme dôležitejšie pre vytvorenie konkurencieschopných podmienok pre realizáciu inovácií z pohľadu ekonomických a hospodárskych aktivít a potenciálu kraja.

Výskum a vývoj – regionálny rozmer

Na výskum a vývoj sa v roku 2019 minulo v Trenčianskom samosprávnom kraji (TSK) vyše 94 miliónov EUR. Výdavky na výskum a vývoj boli druhé najvyššie spomedzi všetkých slovenských krajov. TSK sa na celoslovenských výdavkoch na výskum podieľal 25 %.

Tabuľka 32 Výdavky na výskum a vývoj podľa jednotlivých krajov na Slovensku³⁰

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Bratislavský kraj	374 848 137	360 835 833	383 071 239	319 931 199	384 880 489	311 168 729	346 919 349	317 112 561	242 739 021	208 159 688
Trnavský kraj	51 325 606	43 918 718	40 098 121	41 492 735	97 749 238	48 742 101	29 187 599	25 293 478	33 565 176	27 996 351
Trenčiansky kraj	94 105 096	80 615 087	95 894 654	57 001 008	52 150 704	55 638 919	31 337 960	30 805 257	26 742 202	47 520 416
Nitriansky kraj	36 578 285	66 239 476	37 349 484	36 876 753	88 226 123	52 768 892	20 186 560	25 209 502	21 298 161	18 776 310
Žilinský kraj	77 943 886	65 422 490	59 719 549	59 592 774	134 196 943	77 971 717	61 884 854	60 787 916	42 190 618	31 043 817
Banskobystrický kraj	43 724 537	41 406 162	37 334 105	37 743 974	44 540 470	34 814 907	33 126 665	29 938 412	26 320 296	18 775 470
Prešovský kraj	26 705 004	26 804 388	20 202 081	25 353 654	23 061 189	23 744 305	19 813 193	17 440 491	13 344 954	11 588 983
Košický kraj	71 358 969	65 704 580	75 285 862	62 843 015	102 467 139	64 782 733	68 419 997	78 637 609	62 238 926	52 507 710

Zdroj: DATAcube

Na základe Štatistického úradu SR, najvyššiu časť z celkových výdavkov tvorili bežné výdavky na výskum a vývoj (75,7 %), zvyšných 24,3% tvorili kapitálové výdavky. Z nich najväčšiu časť tvorili výdavky na stroje a zariadenia (52,6 %).³¹

Podľa vednej oblasti bolo v TSK najviac finančných prostriedkov použitých na technické vedy (89,3 %) a prírodné vedy (9,8 %). Podľa zdrojov financovania výdavkov na výskum a vývoj v kraji tvorili 95,4 % podnikateľské zdroje, tri percentá štátne zdroje, 1,5 % medzinárodné zdroje a 0,2 % zdroje vysokých škôl.

V organizáciách a pracoviskách výskumu a vývoja kraja bolo v roku 2019 zamestnaných 2 385 osôb. TSK sa so 7,5 % podielom na celkovom počte zamestnaných osôb výskumu a vývoja v SR umiestnil na štvrtom mieste medzi kraji.

³⁰ http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_SK_WIN/vt3007rr/v_vt3007rr_00_00_00_sk

³¹ <https://www.tasr.sk/tasr-clanok/TASR:20190208TBB00153>

Tabuľka 33 Zamestnanci výskumu a vývoja vo fyzických osobách³²

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Bratislavský kraj	14 291	13 892	12 983	13 671	12 538	12 925	13 402	14 357	14 494	13 839
Trnavský kraj	1 927	1 821	1 901	1 846	1 892	1 774	1 668	1 764	1 707	1 578
Trenčiansky kraj	2 385	2 347	2 396	1 471	1 217	1 489	971	1 048	1 037	1 535
Nitriansky kraj	2 260	2 415	2 310	2 318	2 934	2 602	2 130	1 889	1 851	1 865
Žilinský kraj	3 321	3 295	2 942	3 088	2 934	2 612	2 482	2 718	2 506	2 482
Banskobystrický kraj	2 127	2 094	2 080	2 143	2 216	2 287	2 047	2 051	2 076	2 018
Prešovský kraj	1 276	1 302	1 224	1 305	1 244	1 261	1 196	1 220	1 046	1 090
Košický kraj	4 202	4 099	3 948	3 829	3 777	3 875	3 927	3 833	3 879	3 721

Zdroj: Datacube

Výskum, vývoj a inovácie – regionálne zdroje inovácií

V tejto časti identifikujeme potenciálne zdroje inovácií významné z hľadiska hospodárskych aktivít t. j. inštitúcie, ktoré produkujú výstupy vedy a výskumu, ktoré majú perspektívu využitia v hospodárskej praxi.

Univerzita Alexandra Dubčeka Trenčín

Z programu univerzity Alexandra Dubčeka sú z pohľadu možného využitia na hospodárske aktivity nasledujúce odbory:

- Strojárstvo a automotive – odbor vychádzajúci z klasickej priemyselnej orientácie regiónu
- Materiálové inžinierstvo, dizajn a návrhárstvo – opäť odbor odvíjajúci sa z klasických aktivít, zameriavajúci sa najmä na nekovové anorganické materiály a najmä na sklo, čo je z pohľadu inovácií veľmi perspektívne
- Ekológia a manažment – nejde o odbor priamo produkujúci inovácie, ale prirodzene potrebný pre hospodársku/podnikateľskú realizáciu inovácií.

V uvedených odboroch univerzita priebežne realizuje výskumné aktivity financované zo zdrojov Kultúrnej a edukačnej grantovej agentúry (KEGA) a Vedeckej grantovej agentúry (VEGA) Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Univerzita Alexandra Dubčeka vyvíja nasledovné aktivity na podporu transferu výsledkov vedy a výskumu do praxe:

Univerzita Alexandra Dubčeka nie je aktuálne členom združenia „Národné centrum transferu technológií“ – jedinej aktivity zameranej na podporu transferu technológií z národných zdrojov, zastrešovanej vládny úradom Centrum vedecko-technických informácií (CVTI). Dôvodom je nedostatočný počet výstupov vedy a výskumu s potenciálom ochrany akoukoľvek formou. Napriek tomu pozitívnou skutočnosťou je fakt, že aktuálne UAD sa o členstvo uchádza a vidí vyšší význam tohto kroku z pohľadu potreby a členstvo bude mať pozitívny dopad na efektivitu aktivít Centra pre transfer technológií UAD.

³² http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/vt3006rr/v_vt3006rr_00_00_00_sk

Súčasťou UAD je vedecký park, ktorý zabezpečuje výskumné a vývojové možnosti aj pre inovačné aktivity firiem regiónu. Zároveň poskytuje niektoré testovacie možnosti. Ako taký **neposkytuje zakladateľskú podporu** novým firmám, či už priamym spin-offom z univerzity, alebo externým.

Svoj vedecký park a infraštruktúru obohatí o Centrum pre testovanie kvality a diagnostiku materiálov – CEDITEK.

Fakulta priemyselných technológií Trenčianskej univerzity patrí medzi najlepšie hodnotené technické fakulty na Slovensku. V kategórii „Veda a výskum“ je v hodnotiacom rebríčku ARRA na 2. mieste a rovnako tak aj v kategórii „Doktorandi“. Nové centrum CEDITEK má ambíciu zabezpečovať realizáciu špičkových výskumných a vývojových aktivít pre materiálový výskum s celoslovenskou pôsobnosťou, a to najmä v zameraní na výskum skla, keramiky a silikátových materiálov, výskum nových typov progresívnych polymérov a kompozitných materiálov a tiež na výskum kovových materiálov.

Výskumné ústavy

Výskumné ústavy v Trenčianskom kraji nadväzujú najmä na tradičnú orientáciu hospodárskych aktivít v regióne a veľká časť z nich má funkciu najmä skúšobnícku a certifikačnú, a neprodujú vo väčšej miere inovácie, ktoré by zakladali vznikanie nových podnikateľských a hospodárskych aktivít. Spomenieme najrelevantnejšie, z ktorých väčšina sa nachádza v riešenom území SPR (zvýraznené graficky):

- **ZTS – výskum a vývoj, a. s. Dubnica nad Váhom**
Inžinierske činnosti zamerané na zariadenia vodného hospodárstva, vodných elektrární a jadrovej energetiky - aplikovaný výskum, projekcia technologických zariadení, konštrukcia, skúšky a poradenstvo.
- **EVPU a. s. Nová Dubnica**
Elektrotechnický výskumný a projektový ústav - výroba a výskum zariadení výkonovej elektroniky, riadiacich a pohonných systémov, jednoúčelových strojov pre rôzne odvetvia. Skúšobníctvo, certifikácia.
- **KONŠTRUKTA - Defence, a. s. Dubnica nad Váhom**
Výskum a vývoj zbraňových systémov, munície, veliteľských a riadiacich systémov, elektronických systémov, špeciálnych nadstavieb a platforiem pre kolesové, pásové vozidlá, školenia v oblasti výbušnín.
- **Výskumno-vývojové centrum Automotive (VVCA) Dubnica nad Váhom**
Výskumno-vývojové centrum pre automobilový priemysel.
- **VIPO Partizánske**
Chemický výskum a výroba, špecializácia na gumárenskú chémiu a chémiu adhezív.
- **VÚP Prievidza**
Výskum chemických syntéz, výrobkov a procesov do úrovne technologických podkladov pre nové výroby, výroba produktov malotónážnej chémie, chemických špeciálí, čistých chemikálií a výrobkov pre zdravotníctvo a kozmetiku, servisné a expertízne služby v oblasti priemyselnej ekológie, chemických analýz, fyzikálno-chemických procesov, merania explozívnych vlastností plynov a pár a testovania chemických látok pre potreby európskej chemickej legislatívy REACH.

Tradične silné ekonomické odvetvia v regióne a silné firmy v regióne

Významným zdrojom pre inovácie sú v Trenčianskom kraji samotné existujúce hospodárske a priemyselné aktivity, ktoré aktivujú dopyt po inováciách a prinášajú príležitosť pre vznikanie inovatívnych firiem. Mnohé z veľkých firiem sú však súčasťou nadnárodných zoskupení a ich veda, výskum a inovácie sú sústredené mimo územia SR. Napriek tomu pri relevantnej kvalite a ponuke budú príležitosťou pre inovačné aktivity v regióne.

Podľa údajov TSK, 2012 (cit. zdroj: https://www.tsk.sk/podnikanie/investicne-prilezitosti-v-tsk/priemysel-v-tsk.html?page_id=30149): „Odvetvová štruktúra priemyslu v Trenčianskom kraji je daná historickým vývojom a to uskutočňovaním priemyselnej politiky štátu od roku 1948. Zastúpený je najmä strojárstvom, elektrotechnikou, banským priemyslom, textilným a odevným priemyslom, gumárenským, sklárskym, drevospracujúcim kožiarskym a potravinárskym priemyslom, výroba stavebných hmôt a stavebných prvkov, výskum a vývoj, výroba energie a i. Útlmom boli postihnuté veľmi silné odvetvia priemyslu s nadregionálnym významom, najmä odevný, textilný a obuvnícky priemysel, baníctvo, výroba špeciálnej techniky. Pribeh transformačného procesu v nadväznosti na tradičnú ekonomickú základňu ovplyvnil priemysel v jednotlivých okresoch kraja.

Strojársky priemysel

Strojársky priemysel predstavuje odvetvie s dlhoročnou tradíciou. V minulosti rezonoval v kraji ťažký priemysel orientovaný najmä na zbrojársku výrobu. Zmenou situácie nastala reštrukturalizácia priemyslu. V súčasnej dobe strojársky priemysel má charakter ľahkého priemyslu ako je napr. výroba súčastí pre automobilový priemysel, obrábacích strojov a robotizovaných pracovísk, jednoúčelových zariadení, dielov pre výrobu ventilačných a klimatizačných zariadení, poloautomatov pre rôzne vozidlá a prívesy, prevodoviek, valivých ložísk, výroba zdravotníckej techniky a pod.

Významné podniky tohto odvetvia pôsobiace na území kraja, resp. na riešenom území SPR (graficky zvýraznené):

- Sauer – Danfoss a. s., Považská Bystrica
- PSL, a. s. Považská Bystrica
- Konštrukta Industry, a. s. , Trenčín
- GeWis – Slovakia, s. r. o., Prievidza
- EMERSON a. s., Nové Mesto nad Váhom
- TRENS, a. s., Trenčín
- Obal-Vogel Noot, a. s, Nové Mesto nad Váhom
- PFS, a. s. , Brezová pod Bradlom, Brezová pod Bradlom
- **Halla Visteon Slovakia, s. r. o. Ilava**
- **Hanon Systems Slovakia, s. r. o. Ilava**

Ďalšie významné podniky tohto odvetvia pôsobiace na riešenom území SPR:

- MARPEX s. r. o. - priemyselná a procesná automatizácia Dubnica nad Váhom
Prvky a zariadenia pre priemyselnú automatizáciu
- MSM GROUP, s. r. o. Dubnica nad Váhom
Spoločnosť zastrešujúca dcérske spoločnosti s portfóliom v oblasti obrábacej techniky
- Technotrade SK, s. r. o. – hydraulické systémy Nová Dubnica
Predaj a servis hydraulických prvkov a systémov
- TPV - TECHNOLOGY, s. r. o. Dubnica nad Váhom
Technická príprava výroby - spracovanie kovov
- ZTS Elektronika SKS s. r. o. Nová Dubnica
Kalibrácie, merania, školenia, ESD audit, revízie, predaj, poradenstvo ...
- BASEKO, s. r. o. Dubnica nad Váhom
- BOKA, s. r. o. Dubnica nad Váhom

- CNC Ferrum, s. r. o. Dubnica nad Váhom
- FIMAD, s. r. o. Dubnica nad Váhom
- HF NaJUS, a. s. Dubnica nad Váhom
- INTECO PLUS, s. r. o. Nová Dubnica
- JAMP, s. r. o. Ilava
- MDTC, s. r. o. Nová Dubnica
- MSM Martin, s. r. o. Dubnica nad Váhom
- PRELL, s. r. o. Dubnica nad Váhom
- PROFEX Dca spol. s r. o. Dubnica nad Váhom
- S.K. INDUSTRIETECHNIK, s. r. o. Dubnica nad Váhom
- STM POWER a. s. Dubnica nad Váhom
- WELLCORE, s. r. o. Pruské
- ZVS - ENCO, a. s. Dubnica nad Váhom

Zdroj : <https://www.infoma.sk/databaza-firiem.php?category=2&locality=275>

Elektrotechnický priemysel

Ide o významne sa rozvíjajúce odvetvie. V Trenčianskom kraji je zamerané na výrobu komponentov pre osobné automobily (káblkové väzky), reflektory do aut. audiovizuálnu techniku a pod.

Významné podniky tohto odvetvia pôsobiace na území kraja:

- Askoll Slovakia, s. r. o., Nové Mesto nad Váhom
- EMERSON, a. s., Nové Mesto nad Váhom
- Leoni Autokábel Slovakia, spol. s. r. o., Trenčín
- ContiTech Vibration Control, s. r. o., Dolné Vestenice
- HELLA Slovakia Lightning, s. r. o., Bánovce nad Bebravou

Významné podniky tohto odvetvia pôsobiace na riešenom území SPR:

- **Delta Elektronika (Slovakia), s. r. o., Dubnica nad Váhom**
- **ESE s. r. o. Dubnica nad Váhom**
Výroba elektroniky – osádzanie plošných spojov ...
- **EVPU , a. s., Nová Dubnica**
- **ZTS Elektronika SKS s. r. o. Nová Dubnica**
Kalibrácie, merania, školenia, ESD audit, revízie, predaj, poradenstvo ...
- **ZTS ELTOP spol. s r. o. Nová Dubnica**
Výkonové polovodičové prvky ABB. Frekvenčné meniče HITACHI
- **ELING s. r. o. Nová Dubnica**
- **PREKAB, s. r. o. Dubnica nad Váhom**
- **RMC s. r. o. Nová Dubnica**
- **STM POWER a.s. Dubnica nad Váhom**
- **Weatherford – Kabel, s. r. o., Ilava**
- **ZTS - VÝSKUM A VÝVOJ, a. s. Dubnica nad Váhom**

Zdroj : <https://www.infoma.sk/databaza-firiem.php?category=2&locality=275>

Chemický a gumársky priemysel

Má významné miesto v oblasti priemyslu. Výroba je orientovaná najmä na výrobu na báze gummy so smerovaním pre automobilový priemysel, výrobu prácich prostriedkov, lúhu a chlór, vinylchloridu a polyvinylchloridu, ďalšie spracovanie PVC a pod.

Významné podniky tohto odvetvia pôsobiace na území kraja:

- Continental Madator Rubber, s. r. o., Púchov
- SaarGummi Slovakia s. r. o., Dolné Vestenice
- Novácke chemické závody, a. s. , Nováky
- Vulkán, a. s. Partizánske
- Pregmagas, s. r. o., Stará Turá
- Conti Tech Vibration Control, s. r. o., Prievidza

Sklársky priemysel

Sklársky priemysel si udržiava v regióne stabilitu. V kraji sa produkuje obalové sklo, odľahčené a super ľahké obaly pre zdravotníctvo, mliekarenský a chemický priemysel, lisované sklo, žiarovky, dekorované sklo.

Významné podniky tohto odvetvia pôsobiace na území kraja – graficky zvýraznené sú podniky na riešenom území SPR:

- RONA, a. s., Lednické Rovne
- **VETROPACK Nemšová s. r. o., Nemšová**
- VITRIUM Laugaricio VILA, centrum kompetencie skla, Trenčín

Firmy v oblasti stavebníctva

Stavebné firmy na riešenom území SPR:

- **ArchArt, s. r. o., Dubnica nad Váhom**
Komplexná príprava súkromných a verejných stavieb: projekt a inžinieri ...
- **NECO SK, a. s., Ilava**
Spojovacia a nitovacia technika, teplovzdušné a lepiace pištole, senzo ...
- **STAVMAT STAVEBNINY, s. r. o., pobočka Ilava**
Predaj stavebných materiálov
- **DOM-STAV-TRADING s. r. o., Košeca**
- **KURT - Pavol Kunert - asfaltárske práce Dubnica nad Váhom**
- **LADCE Betón, s. r. o., Ladce**
- **MESTKROV, s. r. o., Horná Poruba**
- **Považská cementáreň, a. s., Ladce**
- **SESTAV, s. r. o., Ilava**
- **Spoločnosť Kováč s. r. o., Dubnica nad Váhom**
- **TEMER GROUP s. r. o., Nová Dubnica**

Inovatívne firmy s potenciálom

Firmy s inovatívnymi výstupmi sú povzbudením pre vznik ďalších a zároveň sú marketingom pre TSK v súťaži o umiestnenie inovatívnych firiem prichádzajúcich z iných regiónov Slovenska.

V rámci tejto kategórie firiem uvádzame podniky tohto odvetvia pôsobiace na území kraja – graficky zvýraznené sú podniky na riešenom území SPR:

- **Virtual Reality Media, a. s., Trenčín**
Spoločnosť zaoberajúca sa návrhom, vývojom a výrobou najmodernejších simulátorov, výcvikových systémov a leteckých trénerov, najmä v oblasti špeciálnej techniky, s možnosťami aplikácie v širokom spektre ďalších oblastí.
- **CrazyFly, Nemšová**
Ako jediný európsky špecializovaný výrobca produkuje väčšie série dosiek – kiteboardov a šarkanov, ktoré predávajú v 90 krajinách sveta.
- **MaSaTECH, Stará Turá**
Výskumná spoločnosť, ktorá sa zameriava na všetky oblasti techniky iontovej mobility spektrometrie. Spoločnosť sa venuje výskumu a vývoju produktov IMS s vysokým rozlíšením a vysokou citlivosťou pre rôzne oblasti použitia.
- **Biomila, s. r. o., Rudník (okres Myjava)**
Spoločnosť sa venuje pestovaniu a spracovaniu kvalitných biopotravín.
- **PistonPower, s.r.o., Považská Bystrica**
Inovatívna technologická spoločnosť, ktorá sa venuje vysokotlakovým riešeniam do hydraulických valcov.
- **MIA Engineering, s. r. o., Dubnica nad Váhom**
Spoločnosť sa špecializuje na poskytovanie komplexných služieb v oblasti priemyselnej automatizácie od plánovania až po spustenie do prevádzky.

2.1.5 Cestovný ruch, kultúra a šport

Cestovný ruch na Slovensku v roku 2020 výrazne ovplyvnila **pandémia Covid-19**. V ubytovacích zariadeniach na Slovensku **počet ubytovaných hostí klesol oproti predchádzajúcemu roku o polovicu**, t. j. na 3,2 milióna osôb, čo bolo najmenej za posledných dvadsať rokov. Prepad prišiel po **rekordnom turistickom roku 2019 so 6,4 miliónmi návštevníkov**. Tržby za celý rok boli medziročne nižšie o 46,4 % a ešte hlbšiemu prepadu zabránili len silné mesiace na začiatku roka a oživenie počas leta.

Počet zahraničných návštevníkov klesol medziročne až o dve tretiny, na 854-tisíc, čo bol najnižší počet cudzincov ubytovaných v SR od roku 1998. Počet domácich návštevníkov vďaka obmedzeniam cestovania do zahraničia a posilneniu domáceho cestovného ruchu v letných mesiacoch poklesol miernejšie, o 40,5 %. Ubytovatelia zaregistrovali 2,4 milióna domácich hostí.

Graf 7 Návštevníci v ubytovacích zariadeniach SR (v tis. osôb)

Zdroj : ŠÚ SR

Trenčiansky kraj zaznamenal v tejto situácii hneď po Bratislavskom kraji druhý najväčší pokles návštevnosti, a to o viac ako 50 %, s počtom návštevníkov necelých 201 tisíc oproti roku 2019, kedy sme zaznamenali rekordných takmer 420 tisíc návštevníkov, pričom letná sezóna v Trenčianskom kraji bola v roku 2019 dokonca najúspešnejšou spomedzi všetkých ôsmich krajov z pohľadu priemerného počtu prenocovaní. Zdroj : ŠÚ SR

Tabuľka 34 Vývoj počtu ubytovacích zariadení

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Trenčiansky kraj spolu	313	327	326	279	287	288	234	246	259	249	253
Okres Bánovce nad Bebravou	14	13	10	9	8	8	7	7	7	10	10
Okres Ilava	12	12	12	10	10	11	10	11	12	12	12
Okres Myjava	14	14	13	12	13	14	13	12	9	9	9
Okres Nové Mesto nad Váhom	30	32	34	26	27	26	20	21	24	26	26
Okres Partizánske	17	19	18	14	14	15	14	14	15	12	11
Okres Považská Bystrica	24	22	24	21	19	19	18	18	18	16	16
Okres Prievidza	97	104	107	96	103	98	77	83	91	86	88
Okres Púchov	22	24	24	21	21	22	19	20	22	18	19
Okres Trenčín	83	87	84	70	72	75	56	60	61	60	62

Zdroj : ŠÚ SR / DATACube

Tabuľka 35 Vývoj počtu návštevníkov, počtu prenocovaní a tržieb - ubytovacie zariadenia v Trenčianskom kraji

Trenčiansky kraj		2020	2019	2018
Počet návštevníkov	Spolu	200 811	419 774	370 034
	Zahraniční	36 757	110 608	110 234
	Domáci	164 054	309 166	259 800
Počet prenocovaní návštevníkov	Spolu	839 369	1 584 442	1 454 952
	Zahraniční	100 857	356 917	383 766
	Domáci	738 512	1 227 525	1 071 186
Priemerný počet prenocovaní	Spolu	4,2	3,8	3,9

	Zahraniční	2,7	3,2	3,5
	Domáci	4,5	4,0	4,1
Tržby za ubytovanie s DPH (v EUR)	Spolu	16 589 086	35 488 571	36 047 520
	Zahraniční	3 377 942	10 840 815	11 613 438
	Domáci	13 211 144	24 647 756	24 434 082

Zdroj : ŠÚ SR / DATAcube

Počet ubytovacích zariadení zaznamenal takisto pokles, a to o takmer 4,5 %, keďže po rekordnom roku 2019 s počtom zariadení 327, ich v roku 2020 bolo už len 313. Avšak oveľa zreteľnejší bol **pokles tržieb** ubytovacích zariadení, kedy sme oproti predchádzajúcemu roku zaznamenali v roku 2020 prepád tržieb **až o cca 54 %**, a to len na necelých 16,6 mil. EUR z takmer 35,5 mil. EUR v roku 2019.

Vývoj ostatných tržieb cestovného ruchu sa dá, napriek chýbajúcim dátam za rok 2020, v čase spracovania tejto kapitoly, odhadovať ako takisto **extrémne hlboký prepád**, nakoľko ním bola charakterizovaná **celá sféra malého a stredného podnikania**. Vo všeobecnosti zrejme najcitelnejšie sa prijaté proti-pandemické opatrenia (najmä Covid-semafor či plošný lockdown na konci roka 2020, s presahom do prvého štvrťroka 2021) prejavili najmä v prevádzkach a zariadeniach **cestovného ruchu, kultúry a športu**, keďže bolo zrušených množstvo sezónnych podujatí, festivalov, divadelných a koncertných predstavení, športových zápasov, boli uzatvorené múzeá, galérie, knižnice, výstavy, kultúrne pamiatky, hotely, reštaurácie, kaviarne a celý rad ďalších ubytovacích, či stravovacích prevádzok, kioskov, trhovísk či lokálnych predajní, športovísk, ihrísk, lyžiarskych stredísk a množstva ďalších verejných areálov a objektov pre kultúrne, športové či spoločenské vyžitie. Dobré nastavené trendy nárastu počtu návštevníkov Trenčianskeho kraja ako aj celkových tržieb v oblasti kultúrnych, športových či turistických služieb sa tým citelne zbrzdili.

Hoci v čase spracovania tejto kapitoly neboli k dispozícii dáta za kritický rok 2020, je zřejmé, že odteraz čelíme situácii, v ktorej **stav cestovného ruchu v čase pred Covid-19 a po ňom, bude diametrálne odlišný**. Z toho dôvodu bude pre oživenie segmentu a jeho nastavenie do budúcnosti potrebné zvoliť aj nové strategické prístupy s orientáciou na nové cieľové skupiny, pravdepodobne najmä z radov domácej klientely, na športové aktivity v prírode či iné aktivity súvisiace s pohybom, zdravým životným štýlom, viacgeneračné, rodinné programy, programy s bezpečnými aktivitami z pohľadu ďalších neočakávaných epidemiologických či iných zdravotných, bezpečnostných, prípadne klimatických opatrení a pod.

Analýza dát uvedená v Konceptii rozvoja cestovného ruchu destinácie Trenčín región na obdobie 2020 – 2024, ktorá bola vypracovaná spracovateľom MNFORCE, s. r. o., Bratislava pre potreby Krajskej organizácie cestovného ruchu Trenčín Región (ďalej aj ako „KOCR“), poukázala na **sľubné trendy v rokoch 2008 – 2018 (t. j. v období pred epidémiou Covid-19)**, a to najmä v počte prenocovaní.

Napriek tomu, že TSK podľa spracovaných štatistických dát disponoval v sledovanom období najnižším počtom lôžok spomedzi všetkých krajov, zaznamenal zvyšovanie počtu prenocovaní, čo znamenalo zlepšovanie využívania existujúcich ubytovacích kapacít kraja. Prepočty z údajov ŠÚ SR uvedené v koncepcii ukázali, že TSK dokonca v roku 2018 dosiahol po Bratislavskom kraji (29 %) druhé najlepšie výsledky vo využití lôžkovej kapacity v porovnaní s ostatnými kraji Slovenska. Išlo o **25 % využitie lôžkovej kapacity**, pričom ostatné kraje dosiahli nižšie výsledky. Rok 2019 v koncepcii síce nie je zahrnutý - podľa medializovaných správ (a ako ukazujú i údaje uvedené vyššie), sa však tento trend v roku 2019 ešte posilnil a zaznamenal historické maximum.

Najväčšie výkony merané počtom dosiahnutým prenocovaní - viac ako tretinu, zaznamenal v roku 2018 okres Trenčín (37 %), nasledovaný bol okresom Prievidza (28 %), pričom tieto okresy dosiahli spolu takmer dve tretiny výkonov kraja. Na ďalšom mieste s väčším odstupom bol okres Púchov. Z hľadiska subregiónov, najväčší počet prenocovaní dosahoval od roku 2015 región Trenčín a okolie (39 %)

a nasledoval ho región Horná Nitra (31 %). Všetky subregióny od roku 2014 zaznamenali vysoký nárast počtu prenocovaní, pričom najvyšší nárast dosiahli okresy **Ilava** a Partizánske. Z pohľadu subregiónov to bol región Myjava a Nové Mesto nad Váhom. Všetky regióny s výnimkou Hornej Nitry v roku 2014 vysoko presiahli úroveň roku 2008.

Potenciál riešeného územia SPR v kontexte atraktivít Trenčianskeho kraja

Prirodzený potenciál rozvoja cestovného ruchu objektívne leží v oblastiach, ktoré sú pre Trenčiansky kraj **autentické**. Je to najmä **rozmanitý ráz krajiny** Považskej kotliny v povodí rieky Váh, osobité úpätia a pohoria Bielych Karpát, Strážovských vrchov či Považského Inovca, ktoré poskytujú veľa možností pre aktívny i pasívny pobyt v prírode a skrývajú aj bohaté **prírodné dedičstvo**, alebo **zachované kultúrne pamiatky**, historické **tradície a ľudové zvyky**, historické i novodobé **pútnické tradície** a sakrálné miesta, ale aj moderné **festivalové kultúrne a umelecké podujatia**, významné **športové tradície a podujatia**, prípadne **legendárne osobnosti** (najmä v športe), a podobne, ktoré priťahujú pozornosť k Trenčianskemu kraju a zvyšujú tak potenciál pre jeho návštevu v konkurencii ostatných krajov Slovenska.

Potenciál územia umocňuje aj skutočnosť, že kraj je **prihraničným regiónom s výhodným geografickým umiestnením v rámci Slovenska** - uprostred hospodársky silne rozvinutej osi územia Bratislava – Trnava – Trenčín – Žilina, ako aj strategická poloha v dopravných prepojeniach východ–západ a sever–juh.

Potenciál pre cestovný ruch spojený s významnými **prírodnými atraktivitami** v rámci Trenčianskeho kraja vo všeobecnosti charakterizuje možnosť spoznávania **chránených území** a spočíva vo veľkom množstve jedinečných území so štatútom chránenej krajiny, chráneného územia, Národnej prírodnej rezervácie, prírodnej rezervácie, prírodnej pamiatky, územia NATURA2000 a pod., ktoré sa na území TSK nachádzajú. Podobne je tu potenciál aj v oblasti **historických a kultúrnych atraktivít**, ktorý sa rozvíja prostredníctvom **hradov, kaštieľov a kultúrnych pamiatok** na území TSK (Trenčiansky hrad, zámok Bojnica, hrad Beckov, Čachtický hrad, Tematín, Považský hrad, Vršatec, Sivý kameň, Košeca, Lednica, Uhrovec), v neposlednom rade je to kultúrno-historický potenciál **Mohyly M. R. Štefánika** na vrchu Bradlo.

Medzi významné sektory rozvoja cestovného ruchu v Trenčianskom kraji patrí dlhodobo aj **kúpeľníctvo** (Trenčianske Teplice, Nimnica a Bojnica), zaujímavou atraktivitou sú **vodné nádrže a bagroviská** (Zelená voda, Dubník, Nimnica - Priehrada Mládeže, atď.) s možnosťami amatérskeho či športového rybolovu a vodných športov. Ďalej sú to samotné **mestá a obce** s bohatou osobitou históriou, kultúrou a zvykmi, a mnoho ďalších lokalít, v ktorých je možnosť rozvíjať rôzne letné či zimné aktivity – predovšetkým športové (turistika, cyklistika, lyžovanie, plávanie, atď.).

Slovensko má spolu s Českou republikou najprepracovanejšiu sieť značkových turistických trás na svete. Ich dĺžka na Slovensku je **15 tisíc km**, pričom história značenia trás siaha až do polovice 19. storočia. V Trenčianskom kraji je v turistickom atlase zaznamenaných, a teda aktívne využívaných spolu **355 značených turistických trás, s celkovou dĺžkou 2 802 km**. (zdroj : <https://trenciansky-kraj.oma.sk/turistika>).

Podľa zdroja www.kst.sk (cit.) : „Územím Slovenskej republiky prechádzajú tri európske **diaľkové turistické trasy** – trasa E 3, trasa E 8 a medzinárodná trasa I 23, pričom všetky tri prechádzajú aj územím Trenčianskeho kraja:

Európska diaľková trasa E 3 v súčasnosti vychádza zo svetoznámeho pútnického centra Santiago de Compostela v severnom Španielsku (perspektívne bude východiskom Vigo na pobreží Atlantiku),

prechádza územím Španielska, Francúzska, Belgicka, Luxemburska, Nemecka a cez Českú republiku sa dostáva na územie Slovenskej republiky na pomedzí Trenčianskeho a Žilinského kraja, s prechodom cez územie okresu Považská Bystrica. Od nás pokračuje do Poľska, Duklianskym priesmykom sa opäť vracia na Slovensko, pokračuje cez Maďarsko a Rumunsko (dosiaľ nevyznačovaný úsek) do Bulharska, kde končí v Kap Emine pri Nessebarskej čiernomorskej zátok.

Mapa Európska diaľková turistická trasa E3

Zdroj : Klub slovenských turistov, www.kst.sk

Európska diaľková trasa E 8 v súčasnosti vychádza z Rotterdamu na pobreží Atlantického oceánu (perspektívne bude východiskom anglický Liverpool), prechádza územím Nemecka a Rakúska a hraničným priechodom Hainburg (A) - Bratislava/Petržalka (SK) vchádza na územie Slovenskej republiky. V Trenčianskom kraji prechádza okresmi Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Trenčín a Prievidza, odkiaľ pokračuje do okresu Žiar nad Hronom a Banská Bystrica v Banskobystrickom kraji až do okresu Bardejov v Košickom kraji. Od nás pokračuje trasa E 8 cez Ukrajinu (zatiaľ sa iba plánuje) a Rumunsko (dosiaľ nevyznačovaný úsek) do Bulharska, kde končí v Svilengrade pri tureckej hranici (plánuje sa predĺženie do Istanbulu, alebo do Alexandropolisu).

Mapa Európska diaľková turistická trasa E 8

Zdroj : Klub slovenských turistov, www.kst.sk

Medzinárodná diaľková trasa I 23, tzv. Medzinárodná Mariánska turistická trasa, spojuje Mariánske pútnické miesta Czestochowa v Poľsku, Levoča na Slovensku a Mariazell v Rakúsku. V Trenčianskom kraji prechádza územiami okresov Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Trenčín, **Ilava** a Považská Bystrica.

Zdroj : Klub slovenských turistov, www.kst.sk

Sieť peších turistických trás najmä v miestach s vyššou nadmorskou výškou je pri priaznivých snehových podmienkach možné využívať aj pre bežecké lyžovanie. V Trenčianskom kraji je v turistickom atlase zaznamenaných, t. j. aktívne využívaných celkom **17 značených bežeckých lyžiarskych trás, o dĺžke spolu 87 km**. Tento počet však v miestach s priaznivým reliéfom krajiny môže byť v závislosti od snehových podmienok vyšší. (Zdroj: <https://trenciansky-kraj.oma.sk/turistika>)

Z celkového počtu 8789 km vyznačených cyklotrás na Slovensku je pre cyklistiku a cykloturistiku v Trenčianskom kraji k dispozícii viac ako **1400 km**. Najrozsiahlejším projektom cyklotrás je **Vážska cyklomagistrála**, ktorá má byť v Trenčianskom kraji vytvorená v dĺžke približne 100 km a viesť k hranici s Trnavským krajom na juhu a Žilinským krajom na severe. V roku 2018 bol do užívania verejnosti uvedený prvý úsek v dĺžke 13,4 km na úseku Horná Streda – Nové Mesto nad Váhom, v roku 2019 pribudol úsek Púchov – Vodná nádrž Nosice v dĺžke 4,1 km a v roku 2020 ďalších 21,2 km na trase Nové Mesto nad Váhom – Trenčín. Čerstvým prírastkom z roku 2020 je aj 12 km úsek na trase **Nemšová/Ľuborča – Trenčín**, ktorý je súčasťou projektu prepojenia Trenčianskeho hradu s českým hradom v mestečku Brumov – Bylnice. K úplnému dokončeniu tohto napojenia chýbal v čase spracovania tejto analytickej kapitoly ešte cca 1,5 km úsek z Ľuborče po hranicu s ČR a cca 3 km úsek na českej strane. Ide o moderné cyklotrasy vhodné aj pre korčuliarov, sú na nich vybudované moderné oddychové zóny a osadené inteligentné lavičky s možnosťou nabitia smart telefónov. (Zdroj: www.tsk.sk)

V celkovom kontexte atraktivít Trenčianskeho kraja v oblasti cestovného ruchu hrá nespornú úlohu najmä **rozmanitosť jeho subregiónov**, ktoré na relatívne malom území poskytujú rôznorodé zážitky a vytvárajú tak synergetické efekty.

V rámci samotného územia Trenčianskeho samosprávneho kraja, ktoré je tvorené deviatimi okresmi, sa geograficky prirodzene vyprofilovali štyri subregióny cestovného ruchu: **Región Trenčín a okolie** (okresy Trenčín a Ilava), región **Horná Nitra – Bojnice** (okresy Prievidza, Bánovce, Partizánske), **Región Myjava a Nové Mesto n. V.** (okresy Myjava a Nové Mesto n. V.) a **Horné Považie** (okresy Púchov, Považská Bystrica). Každý z nich je nositeľom osobitej ponuky charakterizovanej lokálnymi špecifikami, čo Trenčianskemu kraju dodáva - napriek dominujúcemu priemyselnému potenciálu, ktorým je primárne charakterizovaný, prvok atraktívnosti aj v konkurenčnom prostredí pomedzi inými, tradične silnejšími regiónmi cestovného ruchu na Slovensku. Z hľadiska sledovaného územia SPR sú relevantné najmä dva regióny – *Región Trenčín a okolie* a nadväzujúci región *Horné Považie*. Pri ich popise vychádzame zo zdrojov: Konceptia rozvoja cestovného ruchu destinácie Trenčín región na roky 2020 – 2024, spracovaná pre potreby KOČR Trenčín región v roku 2019, Konceptia rozvoja cestovného ruchu OČR Región Horná Nitra - Bojnice pre roky 2014 -2020, z údajov zverejnených na webových stránkach jednotlivých miest a zo všeobecne známych medializovaných informácií.

Región Trenčín a okolie (okresy Trenčín a Ilava)

Z pohľadu cestovného ruchu je výhodou tohto subregiónu výborná dostupnosť na spojnici diaľnice D1, prítomnosť krajského mesta a zaujímavé turistické atraktivity, ktorých primárna ponuka sa v tomto regióne spája najmä s **kultúрно-historickým a prírodným potenciálom**. Charakter regiónu ovplyvňuje a modeluje najdlhšia rieka Slovenska, Váh, jeho údolie i okolité pohoria Bielych Karpát, Strážovských vrchov a Považského Inovca, ktoré vytvárajú vhodné podmienky na rekreačné aktivity, najmä na pešiu turistiku, cykloturistiku, v lete s možnosťou vodných športov a v zime lyžovania. V oblasti zimných športov priťahuje pozornosť i **fenomén hokeja**, keďže Trenčín je dlhoročnou legendárnou baštou hráčov zámorskej NHL a liahňou mnohých hokejových hviezd.

Úlohu kultúrneho, správneho a hospodárskeho centra nielen tohto subregiónu, resp. stredného Považia, ale Trenčianskeho kraja vôbec, plní **krajské mesto Trenčín**. Jeho dominantou z pohľadu cestovného ruchu je **Trenčiansky hrad** s pravidelnou návštevnosťou viac ako 120 tisíc návštevníkov ročne. Rekordnú návštevnosť sme zaznamenali v roku 2019, kedy hrad navštívilo vyše 152 tisíc návštevníkov. Trend zastavila pandémia Covid-19, keď v roku 2020 oproti predchádzajúcemu roku návštevnosť Trenčianskeho hradu poklesla o 40 %.

(zdroj: <https://cestovanie.pravda.sk/mesta/clanok/576011-navstevnost-trencianskeho-hradu-klesla-vlani-o-40-percent/>).

Mesto návštevníkom ponúka i niekoľko ďalších pamiatok a zaujímavostí priamo v centrálnej mestskej zóne (mestská pamiatková rezervácia, Mestská veža s vyhliadkou, Katov dom, Karner sv. Michala, kostol sv. Františka Xaverského a pod.), ktorej unikátnosť okrem kulisy hradu podčiarkuje aj priamy kontakt centra mesta s prírodou cez **lesopark Brezina**, s možnosťou priameho napojenia na okolité pešie a cyklistické trasy do okolitých pohorí.

Silným kultúrnym prvkom pre návštevnosť mesta i celého regiónu je medzinárodný multižánrový **festival Pohoda**, ktorý každoročne priláka rádovo 30 tisíc návštevníkov a vyvoláva množstvo multiplikačných efektov od dobrej propagácie regiónu, cez sezónnu zamestnanosť, uplatnenie miestnych služieb, až po nepriame ovplyvnenie a motiváciu napr. hudobnej či klubovej scény a pod.

Ďalšími populárnymi podujatiami subregiónu Trenčín a okolie sú výtvarný ateliér Ora et Ars – Skalka, Trenčín Bikefest, letné koncerty na námestí v rámci Trenčianskeho kultúrneho leta, Hudobné leto Trenčianske Teplice, Trenčiansky polmaratón, festival horských filmov HoryZonty, Odovzdávanie Ceny Karla Čapka, vianočné trhy a kultúrne podujatia Čaro Vianoc pod hradom, gastro-podujatia ako Víno pod hradom a mnohé iné. Región tak robia atraktívnym a živým, pulzujúcim miestom príjemných podujatí počas celého roka. Podobne je región známy aj osobitými **ľudovými zvykmi, tradíciami a folklórom**, s veľkou rozmanitosťou ľudových odevov a tancov. V mnohých obciach sú pravidelne usporadúvané aj mnohé lokálne folklórne slávnosti, jarmoky, výstavy, prehliadky ľudovej tvorivosti, miestne festivaly ľudovej piesne a tanca a pod.

Významnú a početnú klientelu v oblasti športu zase priťahuje **Aréna Mariána Gáboríka**, s ponukou hokejových pobytových kempov a tréningového času pre profesionálnych i neprofesionálnych hráčov. Silná **hokejová tradícia** je osobitosťou, ktorá vytvára silnú identitu nielen mesta Trenčín, ale i celého regiónu a je možné na nej stavať aj v oblasti rozvoja cestovného ruchu. Podobne sa javí i **futbalové zázemie**, ktoré vďaka cielenej, dlhodobej a systematickej práci s talentami takisto vytvára podhubie pre aktivity v oblasti športového cestovného ruchu.

Ďalšími významnými centrami cestovného ruchu na území subregiónu sú **Kúpele Trenčianske Teplice** a na Slovensku najstaršie **pútnické miesto Skalka nad Váhom** (kostol na Malej Skalke a kláštor na Veľkej Skalke), ktoré podľa KOČR Trenčín región patria medzi top 10 populárnych atraktivít v celom

Trenčianskom kraji. Významnými turistickými bodmi sú i turistické ciele s vybudovanou infraštruktúrou (chata, občerstvenie) na vrchoch **Inovec**, **Soblahov-Ostrý vrch**, či **Vršatec**, ale napr. aj **letiská Trenčín** alebo **Slávnica** (21 km od Trenčína) s možnosťou adrenalínových zážitkov, vyhliadkových letov, letov balónov, alebo návštevy leteckých dní a súťaží.

V regióne sú výborné podmienky na pešiu turistiku, hipoturistiku i cykloturistiku, je tu viacero **vyhliadok a rozhľadní** (Vyhliadka „železná lady“ Inovec, vyhliadka Sedmerovec, Štefánikova vyhliadka alebo Rozhľadňa Soblahov-Dúbravka, rozhľadňa Malý Jelenec, Trenčianska Závada,..), fariem, **gazdovských dvorov** (Gazdovstvo Uhliská, westernový Ranč 13, farma Kameničany), ako aj **menšie vodné plochy** s potenciálom pre rybolov a vodné športy (neďaleko Trenčianskych Teplíc jazero Baračka, pri Dubnici nad Váhom Štrkovecké jazera, pri Trenčíne Štrkovisko Bodovka, Trenčianske kaskády, Revír Klúčové, Nemšovské jazera). Za návštevu stoja i ďalšie **prírodné pamiatky** v okrese Trenčín ako Drietomica, Kurinov vrch, Petrová, Podsalašie, Rajkovec a Včelíny. V okolí Ilavy k nim patria Babiná, Biely vrch, Brezovská dolina, Dračia studňa, Krivoklátske lúky, Krivoklátska tiesňava, Skalica, či Strošovský močiar.

V lete sú k dispozícii aj **kúpaliská** (letné kúpalisko na Ostrove v Trenčíne, kúpalisko a wellness Zelená žaba v Trenčianskych Tepliciach, kúpalisko v Nemšovej, Košeci, v Novej Dubnici, v bazéne Grand Trenčianske Teplice s celoročným kúpaním). Celoročne sú k dispozícii kryté bazény v Mestskej plavárni v Trenčíne a v Novej Dubnici. V zimnej sezóne sú zase k dispozícii lokálne **lyžiarske vleky** Soblahov – Ostrý vrch, Zliechov a Rajkovec.

Ubytovacie služby v regióne ponúkajú hotely, penzióny, apartmány, chaty, motely i kempingy. Medzi hotelmi dominuje **Hotel Elizabeth v Trenčíne**, ktorý získal mnohé prestížne ocenenia ako napríklad Hotelier roka 2018 alebo World Luxury Hotel Awards 2017. Kúpele Trenčianske Teplice ponúkajú ubytovanie okrem hotelových zariadení aj **v liečebných domoch**. Mnohé hotely a zariadenia ponúkajú i menšie kongresové, konferenčné a školiace priestory.

Vďaka napojeniu na diaľnicu ako aj novému cestnému mostu v Trenčíne, ktorý bol otvorený v marci 2015, majú mestá Trenčín a Ilava veľmi dobrú **dopravnú dostupnosť**, čo predstavuje potenciál pre rozvoj cestovného ruchu, rekreácie a prilákanie turistov aj mimo regiónu.

V danom území s presahom do okresu Nové Mesto nad Váhom je funkčná Oblastná organizácia cestovného ruchu Región Trenčín a okolie a Oblastná organizácia cestovného ruchu Trenčianske Teplice.

Inštitucionálne zabezpečenie CR v Trenčianskom kraji

Rozvoj destinácie Trenčín región organizačne zabezpečuje jedna krajská organizácia destinačného manažmentu KOOCR Trenčín región a štyri oblastné organizácie cestovného ruchu, a to OOCR Trenčín a okolie, OOCR Región Horná Nitra-Bojnice, OOCR Región Horné Považie a OOCR Trenčianske Teplice. Všetky oblastné organizácie majú vypracované strategické dokumenty rozvoja cestovného ruchu a čerpajú dotácie v rámci zákona o podpore cestovného ruchu č. 91/2010. Časť územia nie je pokryté oblastnou organizáciou cestovného ruchu, ide najmä o územie okresu Myjava a Nové Mesto nad Váhom, ktoré tvoria z hľadiska cestovného ruchu určitý homogénny celok. Rovnako ani mestá **Ilava**, **Dubnica nad Váhom**, **Nová Dubnica** a **Nemšová**, ktoré sú relevantné z pohľadu riešeného územia SPR, v rámci Trenčianskeho kraja **nie sú členmi žiadnej OOCR**.

V rámci riešeného územia SPR aktívne pôsobí **miestna akčná skupina (MAS) Vršatec** - občianske združenie pozostávajúce zo zástupcov verejného, súkromného a občianskeho sektora, ktoré pôsobí na území dvoch okresov – Ilavského a Trenčianskeho, konkrétne na území 21 obcí a miest: Zamarovce,

Skalka nad Váhom, Hrabovka, Dolná Súča, Horná Súča, Nemšová, Horné Srnie, Borčice, Bolešov, Kameničany, Slavnica, Sedmerovec, Bohunice, Krivoklát, Pruské, Vršatské Podhradie, Tuchyňa, Mikušovce, Červený Kameň, Dulov a Ilava.

V rámci Trenčianskeho kraja pôsobí podľa aktuálnych informácií 16 turistických informačných centier, z ktorých dve sa nachádzajú na riešenom území SPR (zvýraznené graficky): Trenčín, Dohňany, Považská Bystrica, Prievidza, Stará Turá, **Nemšová**, Handlová, Nové Mesto nad Váhom, Púchov, Pruské, Trenčianske Teplice, Lazy pod Makytou, **Dubnica nad Váhom**, 2 centrá v Bánovciach nad Bebravou a Myjava.

2.1.6 Občianska vybavenosť

Kapitola obsahuje prehľad počtov školských (materské školy, základné školy, stredné školy, vysoké školy, univerzity), zdravotných, sociálnych a kultúrnych zariadení a ich kapacity v kontexte Trenčianskeho kraja a v rámci neho okresu Ilava, ktorý je relevantný z pohľadu riešeného územia SPR.

Školské zariadenia

Vysoké školy

- Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne (verejná vysoká škola)

Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne (ďalej aj ako „TNUaD“) bola založená v roku 01. 07. 1997 rozhodnutím Národnej rady SR Zákom o zriadení Trenčianskej univerzity ako štátna vysoká škola, patrí medzi najmladšie univerzity v Slovenskej republike. Pred vznikom univerzity v meste Trenčín a v trenčianskom regióne pôsobilo niekoľko detašovaných pracovísk iných slovenských vysokých škôl. Trenčiansky kraj bol posledným v rámci Slovenska, ktorý nemal vysokú školu. Okrem celoštátnej potreby rozširovania možnosti vysokoškolského štúdia a zvyšovania počtu študujúcich na vysokých školách, vznik samostatnej univerzity bol vyvolaný najmä vysokou koncentráciou strojárkeho, elektrotechnického a spotrebného priemyslu, významných výskumno-vývojových a projektových organizácií, sociálnych, zdravotníckych a kultúrnych organizácií a inštitúcií. Druhým dôvodom bol v trenčianskom regióne potenciál mládeže spôsobilý na vysokoškolské štúdium.

V roku 2002 bola transformovaná na verejnú vysokú školu univerzitného typu. K 31.10.2018 študovalo na Trenčianskej univerzite Alexandra Dubčeka v Trenčíne vo všetkých formách a stupňoch štúdia 2009 študentov, z toho 1543 študentov v dennej forme štúdia a 466 študentov v externej forme štúdia. Z celkového počtu študujúcich Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka v Trenčíne bolo 120 cudzincov. (Zdroj: výročná správa TNUaD za rok 2018.)

Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka je známa a typická svojimi vedecko-výskumnými pracoviskami a jedným z najlepšie vybudovaných excelentných centier materiálového výskumu na Slovensku vybudovaných prevažne z finančných zdrojov štrukturálnych fondov Európskej únie. S podporou ERDF sa vybuodovalo Centrum excelentnosti pre keramiku, sklo a silikátové materiály. V januári 2014 univerzita otvorila unikátne Centrum hyperbarickej oxygenoterapie (HBO). Vybudované bolo aj Centrum pre výskum plazmových aplikácií. Talentovaní postdoktorandi a absolventi inžinierskeho štúdia s technickým zameraním rozširujú svoj potenciál v Centre transferu technológií TnUAD (CENTRATECH). Univerzita uspela v silnej konkurencii 167 žiadostí o podporu projektov na budovanie centier excelentnosti (výzva WIDESPREAD) v programe HORIZONT 2020 s projektom FunGLASS, ktorý je zameraný na rozvoj už existujúceho Centra excelentnosti pre keramiku, sklo a

silikátové materiály do podoby medzinárodne uznávaného Centra pre funkčné a povrchovo upravované sklá.

- Vysoká škola manažmentu v Trenčíne (súkromná VŠ)

Vysoká škola manažmentu (ďalej aj ako „VŠM“) bola zriadená ako prvá neštátna vysoká škola k 01. 12. 1999. Zriaďovateľom VŠM je City University of Seattle. Na svojich webových stránkach škola uvádza, že VŠM je „bezfakultnou vysokou školou a svojimi vzdelávacími programami nadväzuje na tradíciu poskytovania kvalitného obchodného vzdelania americkej City University of Seattle so sídlom v Bellevue, štát Washington, USA.“ Škola poskytuje akreditované študijné programy - bakalárske a magisterské štúdium v oblasti podnikového a znalostného manažmentu a doktorandské štúdium znalostného manažmentu. VŠM bola v roku 2007 prvou súkromnou vysokou školou, ktorá získala prestížne hodnotenie Európskej asociácie univerzít (European University Association).

Väčšina študentov študuje v bakalárskom programe, v študijnom programe podnikový manažment. V roku 2019 zo 439 bakalárskych študentov študovalo v dennej forme 270 študentov. Na 2. stupni študovalo v roku 2019 133 študentov. Z nich 51 študovalo dennou formou. K 31.12.2019 študovalo na VŠM v doktorandskom štúdiu v programe podnikový manažment 8 externých študentov, z toho 4 zahraniční. Celkovo 10,5 % študentov sú študenti s inou štátnou príslušnosťou.

(Zdroje: <http://www.vsm.sk/svk/o-skole/uvod/profil-skoly/profil-skoly-3.html>, Výročná správa VŠM za rok 2019)

- Dubnický technologický inštitút v Dubnici nad Váhom (súkromná VŠ)

Dubnický technologický inštitút (ďalej aj ako „DTI“) je súkromnou vysokou školou na základe uznesenia Vlády SR č. 200 z 1. marca 2006. Vysokoškolské vzdelávanie ponúka v akreditovaných bakalárskych a magisterských študijných programoch. Za svoje hlavné poslanie má (cit.) „poskytovanie, organizovanie a zabezpečovanie vysokoškolského vzdelávania v akreditovaných študijných programoch, uskutočňovanie tvorivého vedeckého bádania a poskytovanie ďalšieho vzdelávania prostredníctvom širokej ponuky kurzov a vzdelávacích aktivít.“ (Zdroj: <http://www.dti.sk/p/7-profil-vysokej-skoly>)

DTI sa zameriava najmä na aplikované študijné programy a vedné disciplíny. Kladie dôraz na prípravu odborníkov v reakcii na požiadavky trhu práce, s cieľom prispieť k tvorbe znalostnej a konkurencieschopnej ekonomiky v rámci Slovenska. V akademickom roku 2018/2019 bolo na škole 611 absolventov. (Zdroj: Výročná správa DTI za rok 2019).

- Detašované pracoviská a informačno-konzultačné strediská iných fakúlt vysokých škôl v SR:

- Fakulta priemyselných technológií TnUAD v Púchove
- Detašované pracovisko EU Bratislava (OF) v Púchove,
- Detašované pracovisko EU Bratislava (FHI) v Púchove,
- Detašované pracovisko ŽU Žilina (FRI) v Prievidzi,
- Detašované pracovisko UCM Trnava (FSV) v Prievidzi,
- Detašované pracovisko STU Bratislava (MtF) v Dubnici nad Váhom,
- Informačno-konzultačné stredisko PU Prešov (FM) v Dubnici nad Váhom,
- Informačno-konzultačné stredisko VŠEMVS Bratislava v Trenčíne,
- Informačno-konzultačné stredisko VŠEMVS Bratislava v Bánovciach nad Bebravou,
- Detašované pracovisko Sv. Cyrila a Metoda VŠZaSP Bratislava v Partizánskom,
- Detašované pracovisko ŽU Žilina (SjF) v Považskej Bystrici.

Stredné školy

V Trenčianskom kraji poskytujú v školskom roku 2020/2021 vzdelávanie stredné školy rôznych zriaďovateľov. Z celkového počtu **54 stredných škôl** je v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja **38** (70,4 %). Študuje na nich 15 603 žiakov, t. j. 84,4 % všetkých stredoškôľakov v Trenčianskom kraji. Spolu s jazykovou školou a školským zariadením je v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK 40 škôl.

V okrese Ilava sa nachádza 5 stredných škôl, z toho 2 gymnáziá (spolu 592 študentov), 2 stredné odborné školy (768 študentov) a 1 stredná priemyselná škola (581 študentov). Nachádzajú sa tu 2 špeciálne stredné školy v Dubnici nad Váhom a v Ladcoch s 96 študentmi. V Nemšovej sa nachádza 1 stredná škola – stredná odborná škola (údaje k 15.09.2022, zdroj CVTI SR, 2022).

Základné školy

V kraji je celkovo **193 základných škôl** (z toho 180 štátnych, 4 súkromné a 9 cirkevných), v ktorých je 45 108 žiakov v 2 343 triedach. Najviac ZŠ je v okrese Prievidza (41), v ktorých je spolu 9 651 žiakov v 522 triedach a v okrese Trenčín (37), v ktorých je spolu 9 415 žiakov v 463 triedach. Demografický vývoj spôsobil v rokoch 2015 - 2020 zvýšenie počtu žiakov (3283) a počtu tried o 100. (Zdroj: Odbor školstva a kultúry TSK, 2021).

V okrese Ilava sa nachádza 19 základných škôl so 234 triedami a 4878 žiakmi. Učí tu spolu 373 učiteľov a 50 pedagogických asistentov. Nachádzajú sa tu 2 špeciálne základné školy v Dubnici nad Váhom a v Ilave so 74 žiakmi, 18 učiteľmi (z toho 10 s kvalifikáciou zo špeciálnej pedagogiky) a 4 pedagogickými asistentami. V okrese Ilava ďalej sa nachádza 8 základných umeleckých škôl s 2387 žiakmi pri 123 učiteľoch. V štúdiu pre dospelých je 22 osôb. Horné Srnie má jednu základnú školu s 12 triedami a 219 žiakmi. Učí tu 20 učiteľov a 1 pedagogický asistent. Mesto Nemšová má jednu základnú školu s 22 triedami a 470 žiakmi. Učí tu 31 učiteľov a 7 pedagogických asistentov. V Nemšovej sa nachádza 1 základná umelecká škola (údaje k 15.09.2022, zdroj CVTI SR, 2022).

Materské školy

Predprimárne vzdelávanie je poskytované deťom vo veku od 3 do 5 rokov. V TSK je tento druh vzdelávania zabezpečovaný materskými školami. V súčasnosti (k 01.09. 2020) na území TSK je zriadených **291 materských škôl** (266 štátnych, 14 súkromných a 11 cirkevných), do ktorých bolo zapísaných 17 768 detí. Pomer detí MŠ „Hrubá zaškolenosť“ sa od roku 2000 v kraji menil, najnižšie hodnoty boli v rokoch 2008 až 2012 (minimum bolo 96,1 % v roku 2010). V roku 2014 bola Hrubá zaškolenosť na úrovni 101,3 %, tento údaj je ale skresľujúci, nakoľko v MŠ sa nachádzajú aj 6-ročné deti (odklad školskej dochádzky). V školskom roku 2018/2019 bola najvyššia zaškolenosť 3-ročných, 4-ročných aj 6-ročných detí v Trenčianskom kraji, pričom v rámci kraja bola najvyššia zaškolenosť 6-ročných detí v materských školách v okrese Púchov. V súčasnosti je v triedach MŠ (2020) v priemere 19,7 detí. (Zdroj: Odbor školstva a kultúry TSK, 2021)

V okrese Ilava sa nachádza 21 materských škôl, ktoré celodennú starostlivosť v 93 triedach pre 1844 detí a poldennú starostlivosť v 2 triedach pre 53 detí. Učí tu 180 učiteľov a fungujú tu 4 pedagogickí asistenti. V Hornom Srní je 1 materská škola so 4 triedami pre 78 detí a vyučuje tu 7 učiteľov. Mesto Nemšová má 1 materskú školu s 9 triedami pre 206 detí a vyučuje tu 18 učiteľov (údaje k 15.09.2022, zdroj: CVTI SR, 2022).

Zdravotnícke zariadenia

Ústavnú zdravotnú starostlivosť poskytuje v rámci Trenčianskeho kraja 8 všeobecných nemocníc, v ktorých je k dispozícii 2 610 lôžok (4,41 lôžka na 1000 obyvateľov) a 2 špecializované nemocnice.

Koncovým zdravotníckym zariadením ústavnej zdravotnej starostlivosti v Trenčianskom kraji je Fakultná nemocnica Trenčín, ktorá je v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva SR s celkovým počtom 837 lôžok. V zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja sú 3 nemocnice: NsP Prievidza so sídlom v Bojniciach, NsP Považská Bystrica a NsP Myjava s celkovým počtom 1 206 lôžok. Jedná sa o príspevkové organizácie so samostatnou právnou subjektivitou.

Vo vlastníctve obchodných spoločností sú 2 nemocnice: NEMOCNICA Bánovce, s. r. o., NEMOCNICA Handlová - 2. súkromná nemocnica, s. r. o. Neziskovými organizáciami sú nasledovné nemocnice: **NsP Ilava, n. o.**, NsP Nové Mesto nad Váhom, n. o. a Nemocnica na okraji mesta Partizánske, n. o.

Ústavnú zdravotnú starostlivosť ďalej zabezpečuje 1 Hospic a 3 Domy ošetrovateľskej starostlivosti. V poslednom období zaznamenávame nárast zariadení na poskytovanie jednodňovej zdravotnej starostlivosti. V rámci Trenčianskeho kraja evidujeme 26 samostatných zariadení jednodňovej zdravotnej starostlivosti. Jednodňová zdravotná starostlivosť sa postupne presadzuje a poskytuje aj v rámci všeobecných nemocníc, ktoré sú schopné zabezpečiť komplexnú zdravotnú starostlivosť aj v prípade komplikácií.

V Trenčianskom samosprávnom kraji poskytuje domácu ošetrovateľskú starostlivosť 18 agentúr domácej ošetrovateľskej starostlivosti s celkovým počtom 56 zdravotníckych pracovníkov.

Poskytovanie lekárenskej starostlivosti v Trenčianskom kraji zabezpečuje 187 verejných lekární, 17 pobočiek verejných lekární, zásobovanie nemocníc zabezpečujú 4 nemocničné lekárne. V kraji sa nachádza aj 15 výdajní zdravotníckych potrieb.

Na základe analýzy lôžkového fondu v Trenčianskom kraji konštatujeme nedostatočné počty akútnych, ale najmä chronických a psychiatrických lôžok. Najvýraznejší nedostatok akútnych lôžok zaznamenávame v odboroch anestéziológia a intenzívna medicína. Tento stav bol spôsobený v dôsledku rôznych „racionalizačných opatrení“ po transformácii nemocníc na neziskové organizácie a po prechode nemocníc do vlastníctva súkromných investorov, ktorí postupne redukovali ekonomicky neefektívne činnosti a oddelenia. V dôsledku týchto opatrení už takmer polovica nemocníc v Trenčianskom kraji nemá charakter všeobecnej nemocnice. Rozsah poskytovanej zdravotnej starostlivosti v týchto nemocniciach je na úrovni dvoch, resp. troch oddelení: Oddelenia vnútorného lekárstva a oddelenia pre dlhodobu chorých. O to väčší tlak je na ďalšie nemocnice, najmä Fakultnú nemocnicu Trenčín a nemocnice v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja, ktoré musia zabezpečiť komplexnú zdravotnú starostlivosť pre obyvateľov aj tých okresov, kde sa síce nachádza nemocnica, ale s výrazne redukovaným počtom oddelení a činností. V tejto súvislosti sa stáva pre nemocnice nevyhnutnosťou vybudovanie urgentného príjmu, ktorý nadväzuje na záchrannú zdravotnú službu a je predpokladom medicínsky aj ekonomicky efektívneho poskytovania neodkladnej zdravotnej starostlivosti. Jedinou nemocnicou, ktorá má vybudovaný urgentný príjem v Trenčianskom kraji je NsP Prievidza so sídlom v Bojniciach. V súčasnom období sa začínajú prípravné práce k stavebným úpravám a vytvoreniu urgentného príjmu aj v NsP Považská Bystrica. Problémom je aj prevádzka urgentných príjmov, nakoľko nie je nastavený optimálny model financovania urgentných príjmov zo zdrojov zdravotných poisťovní tak, aby boli ekonomicky udržateľné.

Trenčiansky samosprávny kraj je krajom, ktorý má len jednu koncovú nemocnicu a nedisponuje žiadnym špecializovaným pracoviskom napr. kardiochirurgia, neurochirurgia a pod.

a zaznamenávame problémy s prekladmi pacientov na tieto pracoviská. Z tohto dôvodu je potrebné dobudovať FN Trenčín a nemocnice v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja a v týchto nemocniciach centralizovať akútnu zdravotnú starostlivosť.

Tabuľka 36 Zoznam a sídlo nemocníc v Trenčianskom kraji

Nemocnice	Sídlo	Počet lôžok
Fakultná nemocnica Trenčín	Legionárska 28 911 01 Trenčín	837
NsP Prievidza so sídlom v Bojniciach	Nemocničná 2 972 01 Bojnice	517
NsP Považská Bystrica	Nemocničná 986 017 01 Pov. Bystrica	479
NsP Myjava	Staromyjavská 59 907 01 Myjava	210
Nemocnica s poliklinikou Partizánske, n. o.	Nová nemocnica 511 958 01 Partizánske	200
* Nemocnica s poliklinikou Nové Mesto nad Váhom, n. o.	Štefánikova 1 915 01 N. M. nad Váhom	80
*NEMOCNICA Handlová - 2. súkromná nemocnica, s. r. o.	SNP 26 972 51 Handlová	85
*Nemocnica s poliklinikou Ilava n. o.	Štúrova 3 019 01 Ilava	147
*NEMOCNICA Bánovce, s. r. o.	Hviezdoslavova 23/3 957 01 B. n. Bebravou	140
Nemocnica pre obvinených a odsúdených v Trenčíne	Súdna 1996/15 911 01 Trenčín	177

* Redukovaný počet lôžkových oddelení. V zmysle ponímania všeobecnej nemocnice nemožno hovoriť o týchto zdravotníckych zariadeniach ako o nemocnici všeobecného typu.

Zdroj: Oddelenie zdravotníctva a humánnej farmácie Úradu TSK (2015)

Z pohľadu riešeného územia SPR je dominantným zdravotníckym zariadením Nemocnica s poliklinikou Ilava, n. o. so sídlom v Ilave s celkovým počtom 147 lôžok. Nemocnica s poliklinikou Ilava vznikla ako nezisková organizácia v roku 2003 transformáciou zo štátnej príspevkovej organizácie. Poskytuje ambulantnú ako aj ústavnú liečebno-preventívnu starostlivosť a slúži pre hospitalizáciu pacientov v rámci spádového územia pre okres Ilava a časť okresu Púchov t. j. asi pre 90 000 obyvateľov.

Tabuľka 37 Prehľad oddelení a ambulancií NsP Ilava, n.o. so sídlom v Ilave

Oddelenia
Hospic
Dlhodobó chorých
Jednodňová ortopédia a chirurgia
Jednodňová gynekológia
Ambulancie
Fyziatria, balneológia a liečebná rehabilitácia
Hematológia
Anesteziológia
Gastroenterológia
Všeobecná ambulancia pre dospelých
Interná
Kardiológia
Funkčná diagnostika
Chirurgia - príjmová
Traumatológia

Gynekológia
Spoločné vyšetrovacie a liečebné zložky
Krvná banka
Patologické oddelenie
Rádiodiagnostické oddelenie
Fyziatricko-rehabilitačné oddelenie
Spolu počet lôžok : 147

Zdroj: <http://nspilava.sk/informacie>

Zariadenia sociálnych služieb

Sociálne služby sú v jednotlivých okresoch kraja zastúpené rôzne. Trenčiansky samosprávny kraj eviduje celkom **viac ako 260 zriaďovateľov** – poskytovateľov sociálnych služieb (z nich 138 samospráv), z radov verejných, súkromných alebo cirkevných subjektov, ktorí na území TSK spolu poskytujú takmer 500 služieb sociálnej pomoci pobytového, ambulantného alebo terénneho typu. Vo vlastnej správe (zriaďovateľskej pôsobnosti) zabezpečuje poskytovanie jednotlivých druhov sociálnych služieb prostredníctvom **24 zariadení**, z ktorých sú 3 domovy sociálnych služieb, 1 centrum sociálnej pomoci a 20 centier sociálnych služieb (centrá poskytujú samostatné alebo kombinované služby domova sociálnej služby, špecializovaného zariadenia, útulku, zariadenia podporovaného bývania, služby včasnej intervencie a/alebo služby podporovaného bývania).

Rozloženie sociálnych služieb v rámci jednotlivých okresov Trenčianskeho kraja je nasledovné :

Tabuľka 38 Sociálne služby poskytované v jednotlivých okresoch Trenčianskeho kraja

	Bánovce nad Bebravou	Ilava	Myjava	Nové Mesto nad Váhom	Partizánske	Považská Bvstrica	Prievidza	Púchov	Trenčín	na území TSK/SR	SPOLU TSK
Denné centrum		4	2	1	5	1	9	3	1		26
Denný stacionár	1			1	1		1	1	1		6
Domov na polceste			1				1				2
Domov sociálnych služieb	3	3	4	5	4	6	12	6	10		53
Jedáleň		3			2	1	2				11
Jedáleň - terénna forma					1	1	1				
Komunitné centrum	2		1		1		2				12
Komunitné centrum - terénna forma	2		1		1		2				
Krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekomunikačných technológií							2			1	3
Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu - ambulantná forma					1		2				5
Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu - terénna forma					1		1				
Nízkoprahové denné centrum											0
Nocľaháreň		2	2				1		1		6
Odlahčovacia služba								1			18

Odľahčovací služba - terénna forma	1	3	2		1	1	6	1	2		
Opatrovateľská služba	10	17	6	6	9	3	41	12	26	10	140
Podpora samostatného bývania						1					1
Pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa					1		1		1		3
Pomoc pri zabezpečení opatrovníckych práv a povinností					2						2
Požičiavanie pomôcok		2			3	1	2		2	4	14
Prepravná služba	2		2	2		4	5	1	3	1	20
Služba na podporu zosúladovania rodinného života a pracovného života										1	1
Služba včasnej intervencie - ambulantná forma							1		1		5
Služba včasnej intervencie - terénna forma										3	
Špecializované zariadenie	5	2	3	4	1	4	2	3	9		33
Terénna sociálna služba krízovej intervencie					1		2		1		4
Tlmočnická služba						1			1		2
Útulok			1	1	1	1	5		2		11
Zariadenie núdzového bývania				1		1			1		3
Zariadenie opatrovateľskej služby		1	2	6	1	1	3	2	4		20
Zariadenie podporovaného bývania				1		1	1		1		4
Zariadenie pre seniorov	2	4	1	4	5	7	18	2	8		51
Zariadenie starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa		5	1	1	2	4	3	1	4		21
SPOLU	28	46	29	33	48	39	131	33	85	26	498

Zdroj: https://www.tsk.sk/socialna-pomoc/socialne-sluzby-v-tsk.html?page_id=61718, vlastné spracovanie

Kultúrne zariadenia

V Trenčianskom kraji sa nachádza **941 kultúrnych pamiatok**, s nasledovným rozložením v rámci jednotlivých okresov:

Bánovce nad Bebravou	53 pamiatok
Ilava	83 pamiatok
Myjava	40 pamiatok
Nové Mesto nad Váhom	167 pamiatok
Partizánske	65 pamiatok
Považská Bystrica	73 pamiatok
Prievidza	190 pamiatok
Púchov	58 pamiatok

Trenčín

211 pamiatok.

TSK je zriaďovateľom **3 múzeí** a **1 galérie** (Trenčianske múzeum so sídlom v Trenčíne, Hornonitrianske múzeum so sídlom v Prievidzi, Vlastivedné múzeum so sídlom v Považskej Bystrici, Galéria Miloša Alexandra Bazovského so sídlom v Trenčíne).

MÚZEÁ

Na území Trenčianskeho samosprávneho kraja sa nachádza spolu **46 muzeálnych expozícií**, z toho: Slovenské národné múzeum v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR – 6 expozícií:

Špecializované múzeum s celoslovenskou pôsobnosťou – 1 expozícia,

Regionálne múzeá v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK – 21 expozícií :

Trenčianske múzeum v Trenčíne - Spoločenskovedné expozície: 11,

Prírodovedné expozície: 0,

Hradné expozície: 7

Pamätné izby, domy: 1,

Expozície v prírode: 0 (z toho nové expozície: 3),

Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici,

Hornonitrianske múzeum v Prievidzi.

Obecné múzeá v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí - 17 expozícií,

Súkromné múzeá v zriaďovateľskej pôsobnosti právnických a fyzických osôb – 1 expozícia

GALÉRIE

Na území Trenčianskeho samosprávneho kraja sa nachádzajú spolu **3 galerijné expozície**, z toho:

Regionálne galérie v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK – 1 expozícia:

Galéria M. A. Bazovského v Trenčíne – stála expozícia diela M. A. Bazovského,

Obecné galérie v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí - 2 expozície:

Galéria Petra Matejku v Novom Meste nad Váhom – stála expozícia diel Petra Matejku,

Synagóga v Trenčíne – priestor pre príležitostné výstavy.

V riešenom území SPR sa nenachádzajú žiadne galerijné expozície.

DIVADLÁ

Na území Trenčianskeho samosprávneho kraja sa nenachádza ani jedno kamenné divadlo, nevykonáva činnosť ani jeden profesionálny divadelný – činoherný, operný, baletný súbor. Výnimkou sú amatérske ochotnícke divadelné, folklórne, hudobné aktivity na úrovni miestnych samospráv alebo združení fyzických a právnických osôb.

V kraji nepôsobí ani jedna vyššia umelecká škola – konzervatórium a akadémia umení. Umelecké vzdelávanie zabezpečujú základné umelecké školy (ZUŠ) v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí a Stredná umelecká škola v Trenčíne, ktorá je v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK. Táto škola sa špecializuje na niektoré odvetvia výtvarného umenia, resp. umeleckého priemyslu: scénografia, odevný dizajn, historický kostým, fotografia, polygrafia, mediálna výchova.

(Zdroj: analytický materiál TSK - Analýza sociálno-ekonomickej situácie Trenčianskeho samosprávneho kraja a návrhy na zlepšenie v sociálnej a hospodárskej oblasti, 2013, aktualizácia Odbor školstva a kultúry TSK, 2021)

2.2 Územno-technická analýza

2.2.1 Dopravná infraštruktúra

Trenčianskym krajom prechádzajú viaceré významné dopravné ťahy. Kľúčovou je diaľnica D1, ktorá v budúcnosti po jej celkovom dokončení prepojí oba póly Slovenskej republiky a ktorá je i hlavným cestným ťahom v rámci riešeného územia SPR.

Celková dĺžka diaľnic v Trenčianskom kraji v roku 2018 bola 86,283 km. Dopravné prepojenie s Českou republikou v smere na Brno zabezpečujú cesty E 50 a E 54, v smere na Vsetín a Valašské Meziříčí je to cesta E 57, ktorá pretína spoločnú hranicu v riešenom území SPR, konkrétne v oblasti Vlárkeho priesmyku za Nemšovou a Horným Srníom.

Územím kraja prechádzajú taktiež významné trasy "TEM" (TRANSEUROPEAN NORTH-SOUTH MOTORWAY PROJECT), konkrétne TEM 3 – štátna hranica CZ/SK, hraničný priechod Drietoma, okres Trenčín – križovatka s D1, I/50 Chocholná, okres Trenčín a "TEN-T" koridory (Paneurópske koridory), ide o Baltsko – jadranský koridor v smere Bratislava – Žilina, ktorý sa napája na koridor VI Žilina – Katovice.

Obrázok 1 Prepojenie TSK na TEN-T koridory

Zdroj: TENTec Interactive Map Viewer³³,

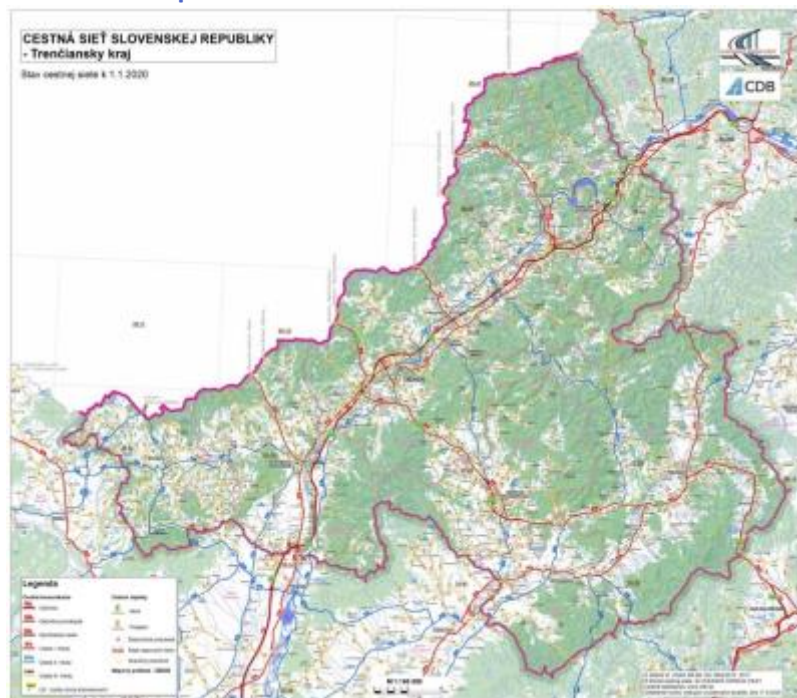
Trenčiansky kraj sa vyznačuje relatívne hustou sieťou ciest a dobrým napojením na železničné trate a medzinárodné koridory. Dobrá dopravná obsluha je i v samotnom sledovanom území SPR. Vďaka vojenskému letisku Trenčín a malým letiskám v Slávnici (v riešenom území SPR), Prievidzi a Malých Bieliciach je tu potenciál aj pre príležitostnú, resp. súkromnú leteckú dopravu. (Pre úplnosť menujeme i ďalšie letiská, na ktorých sa však vykonávajú najmä práce z oblasti lesníctva, poľnohospodárstva a vodného hospodárstva sú v Bystričanoch/Prievidza, Dlížine/Prievidza, Domaniži/Považská Bystrica, Klátovej Novej Vsi/Partizánske, Krajnom/Myjava, Morovne/Prievidza, Plevníku/Považská Bystrica,

³³ <https://ec.europa.eu/transport/infrastructure/tentec/tentec-portal/map/maps.html>

Prusiach/Bánovce nad Bebravou, v Bánovciach nad Bebravou - Rybárna, Tužine/Prievidza a Myjave/letisko Vankovia. Zdroj : PUM TSK).

Verejná osobná doprava je v kraji organizovaná v rámci regionálnej autobusovej dopravy – prímestskej autobusovej dopravy v rámci kompetencií TSK a mestskej hromadnej dopravy v rámci kompetencií jednotlivých miest. Prímestská autobusová doprava je prevádzkovaná v kraji s čiastočne zrealizovaným programom Spoločného dopravného územia s Mestom Trenčín a Mestom Partizánske, ako začínajúci proces Integrovaného dopravného systému Trenčianskeho samosprávneho kraja. Do budúcnosti sa javí veľmi vhodné integrovať prímestskú autobusovú dopravu pre celý Trenčiansky kraj.

Obrázok 2 Mapa Cestná sieť TSK

Zdroj : SSC SR, CDB, 2020

Tabuľka 39 Základné údaje o sieti cestných komunikácií – TSK

	Diaľnice	Diaľničné	Rýchlostné cesty	Privádzač RC	Cest y I.tr.	Cest y II.tr.	Cest y III.tr.	SPOL U	Cesty, ktoré sú súčasťou			ROZLOHA	POČET OBYVATEĽOV	Hustota cestnej siete	
									"E" ťahov	Trás "TEM"	Multimod. a				
Oks	km	km	km	k m	km	km	km	km	km	km	Km	km ²	počet	km/k m ²	km/1 000 obyv.
Bánovce nad Bebravou			9,955		17,819	10,503	153,214	191,491	18,512		18,538	462	36379	0,415	4,212
Ilava	15,856				18,369	28,826	81,959	145,01	15,856	15,856	15,856	359	59300	0,404	1,382
Myjava						59,039	170,11	229,149				327	26456	0,7	6,43
Nové Mesto n.V.	21,608				35,57	54,184	151,981	263,343	21,608	21,608	21,608	580	62532	0,454	2,43

Partizánske	15,5 2				20,7 15	40,4 46	59,6 28	136, 309	3,06 8		3,06 8	30 1	457 04	0,401	1,305
Považská Bystrica					16,2 47	34,8 82	122, 86	173, 989	15,5 2	15, 52	15,5 2	46 3	625 26	0,409	1,965
Prievidza					86,1 69	47,8 19	135, 868	269, 856	46,3 51		47,0 71	96 0	134 238	0,281	1,012
Púchov	7,63 9		1,6 93		37,9 17	16,8 41	86,5 34	150, 624	7,63 9	7,6 39	32,9 17	37 5	443 71	0,402	1,95
Trenčín	25,6 6	1,2 66			71,4 23	54,1 89	172, 031	324, 569	58,4 9	38, 484	45,8 48	67 5	114 376	0,481	1,504
TSK spolu	86,2 83	1,2 66	11, 648		304, 229	346, 729	1134 ,19	1884 ,34	187, 044	99, 107	200, 426	45 02	585 882	0,419	1,936

Zdroj : SSC BA, SDB, 2018

Cestná sieť

Hustota cestnej siete TSK je 0,419 km/km², čo je viac ako slovenský priemer 0,368 km/km². **Cestami s medzinárodným významom** prechádzajúcimi územím TSK je diaľnica D1, diaľničné privádzače a rýchlostné cesty R2 a R6 v správe Národnej diaľničnej spoločnosti (NDS). Ich celková dĺžka je niečo vyše 99 km. Z toho okresom Ilava prechádza 15,86 km.

Cesty I. triedy – I/9, I/49, I/49A, I/54, I/57, I/61, I/61A, I/61B, I/64, na území TSK v celkovej dĺžke niečo vyše 304 km spravuje Slovenská správa ciest. V okrese Ilava sa z toho nachádza 18,4 km.

Cesty II. triedy – II/499, II/500, II/501, II/504, II/507, II/511, II/512, II/515, II/516, II/517, II/519, II/574, II/574A, II/579, II/581, II/592, II/593, na území TSK v celkovej dĺžke necelých 347 km (z toho v okrese Ilava 28,8 km) a **cesty III. triedy**, na území TSK v celkovej dĺžke niečo vyše 1134 km (z toho v okrese Ilava necelých 82 km), spravuje Správa ciest Trenčianskeho samosprávneho kraja, ktorá je vlastníkom týchto komunikácií. **Miestne a obecné komunikácie** spravujú jednotlivé mestá a obce, resp. ich príspevkové organizácie.

Z týchto dĺžok je 187,2 km súčasťou „E“ ťahov, 99,3 km je súčasťou trás „TEM“ a 200,6 km je súčasťou multimodálnych a doplnkových koridorov „TEN-T“, ku ktorým patrí i spomínaných 15,85 km ciest s medzinárodným významom v okrese Ilava.

Verejná osobná doprava

Prímestská autobusová doprava je na území Trenčianskeho samosprávneho kraja realizovaná dopravcami SAD Prievidza, a. s. a SAD Trenčín, a. s. na základe zmlúv o výkone vo verejnom záujme vo vnútroštátnej pravidelnej autobusovej doprave – prímestskej autobusovej doprave na území Trenčianskeho samosprávneho kraja (ďalej len „Zmluva o službách vo verejnom záujme“). Ťažisko dopravy do zamestnania a inej dopravy v riešenom území SPR je na prímestskej autobusovej doprave SAD. Hlavnými spojmi sú tu Ilava – Trenčín, Ilava – Trenčianska Teplá, Ilava – Nová Dubnica, Dubnica nad Váhom – Dolná Poruba, Dubnica nad Váhom – Nemšová, Považská Bystrica – Trenčín. V mestách Nová Dubnica, Dubnica nad Váhom a Ilava zastavujú aj diaľkové autobusové linky, ktoré smerujú do Žiliny, Bardejova, Bratislavy, Prahy, Brna a Banskej Bystrice.

Celkovo je v Trenčianskom kraji okrem prímestskej autobusovej dopravy možné v niektorých reláciách využiť aj **diaľkovú autobusovú dopravu**, ktorá je založená na komerčnom základe a prevádzkujú ju dopravné spoločnosti: DOB BUS s. r. o., eurobus a. s., FlixBus CZ s. r. o., INTERBUS, s. r. o., KA&LO, spol. s r. o., Miroslav Jagelka, MT – LINES, a. s., NIKA TRANS s. r. o., Paulus-bus, s. r. o., Pavol Bekeš – BEAS, SAD Humenné, a. s., SAD Krupina, s. r. o., S.A.D. Zvolen a. s., STUDENT AGENCY k. s., Tibor Schnierer – AUTOBUSOVÁ DOPRAVA, Tourbus, a. s., TSG SLOVAKIA s. r. o. a Viliam Turan-TURANCAR. Niektoré ďalšie spoločnosti prevádzkujú **medzinárodné linky** s vylúčenou vnútroštátnou prepravou.

Kvalitu ponuky autobusovej osobnej dopravy určuje frekvencia obsluhy (počet spojov, interval), smerová ponuka (linkové trasovanie), ako aj kapacita, komfort či bezbariérovosť nasadzovaných vozidiel, nevyhnutná i s ohľadom na nariadenia EÚ. V tomto ohľade zmluvní dopravcovia prispeli k ich plneniu obnovou vozidlového parku (kúpa 40 a 30 bezbariérových/ nízkopodlažných autobusov).

Ako vyplýva z analýzy financovania TSK, napriek tomu, že samosprávny kraj pristupuje z roka na rok k zvyšovaniu investícií do komfortu a zintenzívnenia prevádzky verejnej prímestskej dopravy na svojom území v snahe zvýšiť záujem o tento druh dopravy, ten naopak významne klesá. Pri preukázateľne vyššom počte prejazdených kilometrov (t. j. zvýšenej obslužnosti územia), badáme v priebehu rokov radikálne ubúdajúci počet prepravených osôb a nutnosť dofinancovania vysokých prevádzkových strát. Situácia z hľadiska dopytu po verejnej doprave sa všeobecne v jednotlivých obciach riešeného územia veľmi nelíši, čo je spôsobené rovnakým charakterom prepravných vzťahov.

V prípade jednotlivých miest je percentuálny podiel verejnej dopravy na celkovom počte ciest cca 15 %, (Zdroj: PUM TSK, 2019, str. 33), čo je menej ako podiel hromadnej dopravy na počte všetkých motorizovaných ciest v rámci SR, ktorý je podľa anketových prieskumov 28 % a vo veľkých mestách 39 %. (Zdroj: Strategický plán rozvoja dopravy SR do r.2030 - Fáza II, str.35)

Otázna je preto efektívnosť vynaložených investícií, ktoré v rámci TSK predstavujú rádovo ročne 25 mil. EUR a viac. Pri počte 276 obcí, ktoré sú súčasťou TSK, ide o sumu rádovo do 100 tis. EUR na obec/rok, čo je legitímny argument na úvahu, či by neefektívna verejná doprava najmä do vzdialenejších a obslužne náročnejších destinácií kraja (ku ktorým patrí i časť obcí riešeného územia SPR) nemohla byť (vrátane finančnej podpory) efektívnejšie presunutá do správy samotných obcí, prípadne skupiny susediacich obcí, ktoré by zakúpením a prevádzkou vlastných, či zmluvných mikrobusev dokázali riešiť okrem samotnej prepravy obyvateľov svojich obcí do sídelných centier, kam dochádzajú napríklad za prácou, aj prepravu v rámci samotnej obce, zvažovanie žiakov do škôl, prepravu seniorov k najbližšiemu zdravotnému či obchodnému stredisku, prepravu opatrovateľskej, ošetrovateľskej či donáškovej služby do vzdialenejších, napr. podhorských častí v rámci obce a pod. (rádovo až približne tretina obcí v TSK či už v oblasti Bielych Karpát na česko-slovenskom pomedzí alebo v oblasti Dolného Považia, má kopaničiarsku či laznícku vidiecku štruktúru). Súčasný nastavenie centrálny zabezpečovaných zmluvných prepráv takéto flexibilné využitie neumožňuje, resp. obsluha takýmito službami by bola v rámci existujúcich podmienok vysoko nerentabilná.

Túto úvahu podporujú i všeobecné trendy v iných krajinách, ktoré v oblasti cestnej dopravy síce dlhodobo deklarujú ako prioritu zníženie emisií prostredníctvom zvýšenie podielu verejnej cestnej dopravy na celkovej osobnej doprave, ktorú sa však napriek zvýšeným verejným investíciám do komfortu a dostupnosti verejnej dopravy nedarí naplniť. Aktuálnym príkladom je skúsenosť z Estónska, kde ani zavedenie bezplatnej verejnej dopravy v meste Tallin neviedlo k očakávaným výsledkom. Ako upozorňuje analytická agentúra ELTIS v zriaďovateľskej pôsobnosti Európskej komisie - DG Mobility and Transport, táto skúsenosť názorne ukazuje, že cesta k zlepšeniu nevedie cez vyššiu podporu či rozširovanie existujúceho systému pravidelných, no málo využívaných verejných autobusových liniek, ale skôr k hľadaniu alternatív v podobe na mieru šitých služieb (on-demand services), a to najmä v riedko osídlených a vzdialenejších oblastiach, s prihliadnutím na potreby pasažierov aktuálne preferujúcich individuálnu automobilovú dopravu, ako aj so zavedením jasného podporného finančného systému pre rozvoj lokálnych systémov verejnej dopravy. (Zdroj: <https://www.eltis.org/in-brief/news/estonias-free-county-public-transport-did-not-fulfill-goals>).

V spojení s prvkami digitalizácie, smart riešení či nových technológií prechodu na nízkouhlíkové dopravné prostriedky a ďalšie inovatívne riešenia, môže byť takýto pohľad na dopravnú infraštruktúru a logistiku impulzom k zmene myslenia a filozofie prístupu TSK, ale i jednotlivých samospráv – riešené územie SPR nevynímajúc, k novým riešeniam prímestskej verejnej dopravy na svojom území v rytme

nástupu technológií 21. storočia, ktoré môžu viesť k vyššej efektívnosti nielen v oblasti samotnej prepravy osôb, ale aj v ďalších parametroch (ekológia, zníženie emisií, zdieľaná ekonomika, podpora sociálnych služieb, osveta k zmene životného štýlu atď.)

Obslužnosť verejnej dopravy TSK

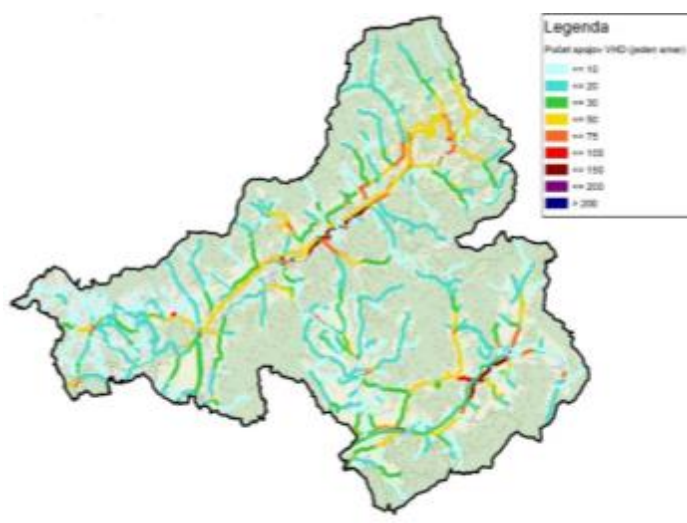
SAD Trenčín, a. s. vykonáva obslužnosť trenčianskeho regiónu (okresy: Trenčín, Nové Mesto n/V., Myjava, Ilava, Púchov, Považská Bystrica) – z celkového počtu 267 autobusov prímestskej autobusovej dopravy je 40 autobusov bezbariérových.

Tieto bezbariérové autobusy obsluhujú územie v rámci Trenčianskeho kraja **v najviac frekventovaných spojoch, z ktorých väčšina je realizovaných práve v riešenom území SPR:** Trenčín – Ilava – Púchov - Považská Bystrica, Dubnica nad Váhom – Ilava – Pruské – Krivoklát, Ilava – Trenčianske Teplice – Omšenie – Dolná Poruba, Púchov – Ilava - Dubnica nad Váhom – Nemšová, Púchov – Horná Mariková, Lazy – Čertov, Nové Mesto nad Váhom – Piešťany, Nové Mesto – Lubina – Stará Turá a iné mestá a obce.

SAD Prievidza a. s. vykonáva obslužnosť regiónu Hornej Nitry, resp. okresov Prievidza, Partizánske, Bánovce n/B. až po mesto Handlová. Z celkového počtu 163 autobusov prímestskej autobusovej dopravy je 30 autobusov bezbariérových.

Tieto bezbariérové autobusy obsluhujú územie od Bánoviec n/B. cez Prievidzu, smerom na Partizánske až po hranice Banskobystrického kraja (cez obce – Nitrianske Pravno, Nitrianske Rudno, Kľačno, Lehota pod Vtáčnikom, Brezany, Kanianka, Cígeľ, Bojnice, Čavoj, Valaská Belá a iné).

Obrázok 3 Ponuka spojov verejnej osobnej dopravy (prímestská, MHD, železničná)

Zdroj: Plán udržateľnej mobility TSK, 2019

Železničná doprava vo verejnom záujme je objednávaná Slovenskou republikou (prostredníctvom Ministerstva dopravy a výstavby SR) na základe rámcovej Zmluvy o dopravných službách vo vlakovej doprave uzatvorenej medzi Ministerstvom dopravy a výstavby SR a Železničnou spoločnosťou Slovensko a. s. Okrem toho železničnú dopravu v TSK prevádzkuje na komerčnej báze aj spoločnosť ARRIVA Service s. r. o. a turistickú premávku Trenčianska električná železnica, n. o. (ďalej aj ako TREŽ).

Železničná spoločnosť Slovensko prevádzkuje na území TSK 2 rušňové depá - v Prievidzi – a Trenčianskej Teplej. Okrem toho obsluhujú trate v TSK aj depá Bratislava, Nové Zámky a Žilina (Zdroj: vlaky.net, 2018) Spoločnosť Arriva services vypravuje svoje vlaky z Prahy, kde má zázemie. Depo TREŽ sa nachádza v Trenčianskej Teplej.

Na území Trenčianskeho kraja je prevádzkovaných spolu **11 železničných tratí v celkovej dĺžke 325 km** a 92 železničných staníc a zastávok. Z toho je na území TSK elektrifikovaných **123 km tratí**, teda približne tretina, a to v úsekoch Horná Streda – Púchov (vrátane), Púchov – Plevník-Drienové a Púchov – Strelenka. Okrem železničných tratí existujú v TSK aj nasledujúce železničné spojky: chrenovecká (Chrenovec – Nováky okrem ŽST Prievidza), čachtická (Čachtice – Považany okrem ŽST Nové Mesto nad Váhom), chynoranská (Ostratice – Žabokreky nad Nitrou okrem ŽST Chynorany) – mimo prevádzky. (Zdroj: Železnice Slovenskej republiky, 2018) Riešeným územím SPR prechádza neelektrifikovaná trať **Trenčianska Teplá – Vlársky priesmyk – ČR**, ktorá tvorí významné lokálne železničné napojenie tohto regiónu na železničnú sieť Českej republiky. Na túto trať sa napája i miestna železničná prípojka z obce Lednické Rovne. Motívom pre jej vznik v roku 1910 bolo pripojenie sklárň bratov Schreiberovcov v Lednických Rovniach na existujúcu železničnú sieť do Trenčianskej Teplej. Prípojka dlhá 18,2 km vznikla na úseku Lednické Rovne – Nemšová a na dopravu do Trenčianskej Teplej sa odtiaľto použila už existujúca štátna železnica medzi Trenčianskou Teplou a Vlárskym priesmykom.

Bezbariérovosť v železničnej doprave:

Bezbariérovo prístupnú sú v rámci Trenčianskeho kraja iba stanice a zastávky na trati č. 120, okrem staníc a zastávok Milochovej, zrušených vzhľadom na zmenu trasovania trate. Po preložke trate bola v bezbariérovej úprave sprevádzkovaná zastávka Nosice v novej polohe.

Na ostatných tratiach nie je úplne bezbariérovo prístupná **žiadna železničná stanica ani zastávka**. Na niektorých tratiach je po dobudovaní infraštruktúry možný bezbariérový nástup do vlaku. S ohľadom na vysokú investičnú náročnosť sa sprístupňovanie ďalších staníc a zastávok dá plánovať len v dlhodobom časovom horizonte. Prioritne by sa mali bezbariérovo sprístupniť stanice v okresných mestách a v mestách zvláštneho významu.

Parkoviská typu P + R

V TSK nie sú žiadne oficiálne parkoviská typu P + R alebo K + R. Tieto parkoviská pritom umožňujú vhodne kombinovať individuálnu a verejnú dopravu, zriaďujú sa predovšetkým pri železničných staniciach a zastávkach s dobrou ponukou vlakov. Zriadené môže byť aj pri autobusových staniciach. Výhodou je lepšia dostupnosť odľahlých lokalít s horšou ponukou spojov prímestskej autobusovej dopravy, ale zároveň zníženie intenzít individuálnej automobilovej dopravy v preťažených centrách väčších miest.

S ohľadom na stav železničnej infraštruktúry je v Trenčianskom kraji výhodné zriaďovať parkoviská typu P + R predovšetkým pri trati č. 120, v obmedzenej miere aj pri trati č. 140. V mnohých prípadoch sa pri staniciach na týchto tratiach nachádzajú parkoviská, ktoré úlohu P + R, prípadne K + R plnia, ale nie sú oficiálne ako P + R označené. Nasledujúca tabuľka uvádza aktuálny stav:

Tabuľka 40 Stav parkovísk pri významných železničných staniciach a zastávkach v TSK

Železničná stanica/zastávka	Parkovisko	Kapacita [miest]
Bánovce nad Bebravou	malé parkovisko pri autobusovej stanici	cca 20
Dubnica nad Váhom	malé parkovisko pred výpravnou budovou	cca 10
Ilava	nové parkovisko južne od ŽST	cca 80
Nováky	parkovisko popri ŽST	cca 20
Nové Mesto nad Váhom	nespevnená plocha západne od ŽST	cca 50
Partizánske	malé parkovisko pred výpravnou budovou	cca 10
Považská Bystrica	2 parkoviská – východne a južne od ŽST	cca 80
Prievidza	žiadne parkovisko	0
Púchov	parkovisko pred výpravnou budovou	cca 20

Železničná stanica/zastávka	Parkovisko	Kapacita [miest]
Púchov závody	viacero parkovísk pri závode Continental	vysoká
Trenčianska Teplá	parkovacie miesta pred výpravnou budovou	cca 20
Trenčín	parkovisko južne od ŽST	cca 30

Najväčším nedostatkom v rámci celého kraja je absencia akéhokoľvek parkoviska pri železničnej (a zároveň aj autobusovej) stanici v Prievidzi a nedostatočná veľkosť parkoviska pri stanici v Trenčíne. Naopak, **vyhovujúci stav je pri železničnej stanici v Ilave**, kde nové parkovisko môže slúžiť ako záchytné pre cestujúcich z obcí na ceste II/574.

Cyklistická a pešia doprava

Cyklistika sa v ostatných rokoch stáva čoraz obľúbenejšou formou trávenia voľného času a rozvoj cyklodopravy a cykloturistiky si Trenčiansky samosprávny kraj nastavil ako prioritu. Na podporu rozvoja udržateľnej mobility a zdravého životného prostredia je nevyhnutné podporovať bezpečnosť alternatívnych spôsobov dopravy, ako je cyklistická a pešia doprava. Tu je dôležité si uvedomiť, že oba spôsoby dopravy začlenené do každodenného rytmu života fungujú iba na lokálnej, v prípade cyklodopravy aj na subregionálnej úrovni.

Plánovanie cyklistickej infraštruktúry na úrovni kraja je dôležité pre rozvoj cyklodopravy v jeho jednotlivých územiach. Dlhé cyklomagistrály sú základnou kostrou cyklistickej siete, na ktorú sa napájajú, alebo sa budú postupne napájať doplnkové lokálne cyklotrasy, ktoré sú pre rozvoj cyklodopravy nevyhnutné.

Cyklotrasy, ktoré sú situované v mestskom prostredí alebo ako samostatné komunikácie určené pre cyklistov, majú predpisovo stanovené svoje šírkové usporiadania, sklony a pod.. Rozlišujú jednosmerný pohyb cyklistov, obojsmerný pohyb cyklistov, spoločný pohyb cyklistov a chodcov. Takéto cyklotrasy sa budujú ako samostatné komunikácie alebo komunikácie oddelené nejakým spôsobom od dopravy. Označujú sa dopravnými značkami v zmysle platného cestného zákona. Obyčajne ich budovanie vyžaduje rozsiahlejšie stavebné úpravy a s tým súvisiace finančné náklady. K nim patria cyklistické chodníky, chodníčky, rôzne samostatné alebo oddelené cyklopruhy.

Cykloturistická trasa je určená pre pohyb na bicykli za účelom cykloturistiky, trávenia voľného času, poznávania krajiny, prírody a pamiatok. Trasa väčšinou vedie po existujúcej sieti komunikácií a zariadení so súhlasom ich vlastníkov. Trasa je značená systémom cykloturistického značenia podľa STN 01 8028 „Cykloturistické značenie“. Po trase jazdia cykloturisti na vlastné nebezpečie. Pre značenie cykloturistických trás je v platnosti od roku 2001 štátna norma STN 01 8028 „Cykloturistické značenie“. Systém značenia cykloturistických trás dopĺňajú ešte vynútené dopravné značky, pokiaľ to vyžaduje situácia (obyčajne miesta výjazdov a zjazdov cykloturistickej trasy, resp. križovania cykloturistických trás s cestami I. a II. triedy, vždy záleží od situácie, frekvencie dopravy a pod.)

V rámci Trenčianskeho samosprávneho kraja sú rozpracované tri strategické projekty:

- 1) Vážska cyklomagistrála,
- 2) cyklotrasa Trenčín – Nemšová s ďalšou nadväznosťou smerom k štátnym hraniciam SR/ČR,
- 3) regionálna cyklotrasa v Hornej Nitre.

1) Vážska cyklomagistrála

Ako sa uvádza na stránke http://www.cyklotrasytsk.sk/hlavna-stranka/cyklotrasy-tsk/vazska-cykломagistrála.html?page_id=1547 (cit.): „Základným cieľom Vážskej cyklomagistrály je vybudovanie

samostatnej cyklistickej komunikácie (cca 100 km), ktorá bude v čo najväčšej miere segregovaná od motorovej dopravy.

Projekt Vážskej cyklomagistrály vedie naprieč Trenčianskym krajom s cieľom prepojenia Trnavského so Žilinským krajom, zároveň prinesie možnosť prepojenia významných zamestnávateľov v kraji s ťažiskami osídlenia. Vážska cyklotrasa prinesie možnosť plnohodnotnej alternatívy k motorovej doprave, tzn. obyvatelia Trenčianskeho kraja sa budú môcť bicyklovať pohodlnejšie, bezpečnejšie a kvalitnejšie. Projekt Vážskej cyklomagistrály bol podporený aj dvomi uzneseniami Vlády SR a to z roku 2013 a z roku 2015. Trasovanie Vážskej cyklomagistrály je pozdĺž údolia rieky Váh, je oficiálne podporená prostredníctvom štúdie realizovateľnosti Vážskej cyklomagistrály. Financovanie Vážskej cyklomagistrály je aj zo zdrojov EÚ, konkrétne z Integrovaného operačného programu a zo zdrojov TSK.“

Projekt Vážskej cyklomagistrály tvorí **8 samostatných častí/úsekov** (úseky, ktoré prechádzajú riešeným územím SPR sú graficky zvýraznené):

- úsek: Horná Streda - Nové Mesto nad Váhom – dĺžka úseku 13,4 km, otvorenie 25.05.2018, skolaudovaný a odovzdaný do užívania verejnosti;
- úsek: Nové Mesto nad Váhom - Trenčín – dĺžka úseku 21,2 km, stav prípravy – cyklotrasa je zrealizovaná, ale prebieha kolaudačné konanie
- úsek: Trenčín - Dubnica nad Váhom, priemyselný park – dĺžka úseku 13,4 km, stav prípravy – proces majetkovoprávného usporiadania pozemkov, prebieha spracovanie dokumentácie pre stavebné povolenie
- úsek: Nemšová - Dubnica nad Váhom - Ladce – dĺžka úseku je 15,2 km, stav prípravy – prebieha spracovanie dokumentácie pre stavebné povolenie
- úsek: Ladce - Púchov – dĺžka úseku je 12,9 km, stav prípravy – prebieha spracovanie dokumentácie pre stavebné povolenie,
- úsek: Púchov - Nosická priehrada – dĺžka úseku je 4,1 km, otvorenie 22.10.2018, skolaudovaný a odovzdaný do užívania;
- úsek: Nosická priehrada - Považská Bystrica, železničná stanica – dĺžka úseku je 10,1 km, stav prípravy – prebieha spracovanie dokumentácie pre stavebné povolenie;
- úsek: Považská Bystrica - Hranica ŽSK - dĺžka úseku je 10,4 km, stav prípravy právoplatné stavebné povolenie, podaná žiadosť o nenávratné finančné prostriedky z EÚ, konkrétne z OP IROP.

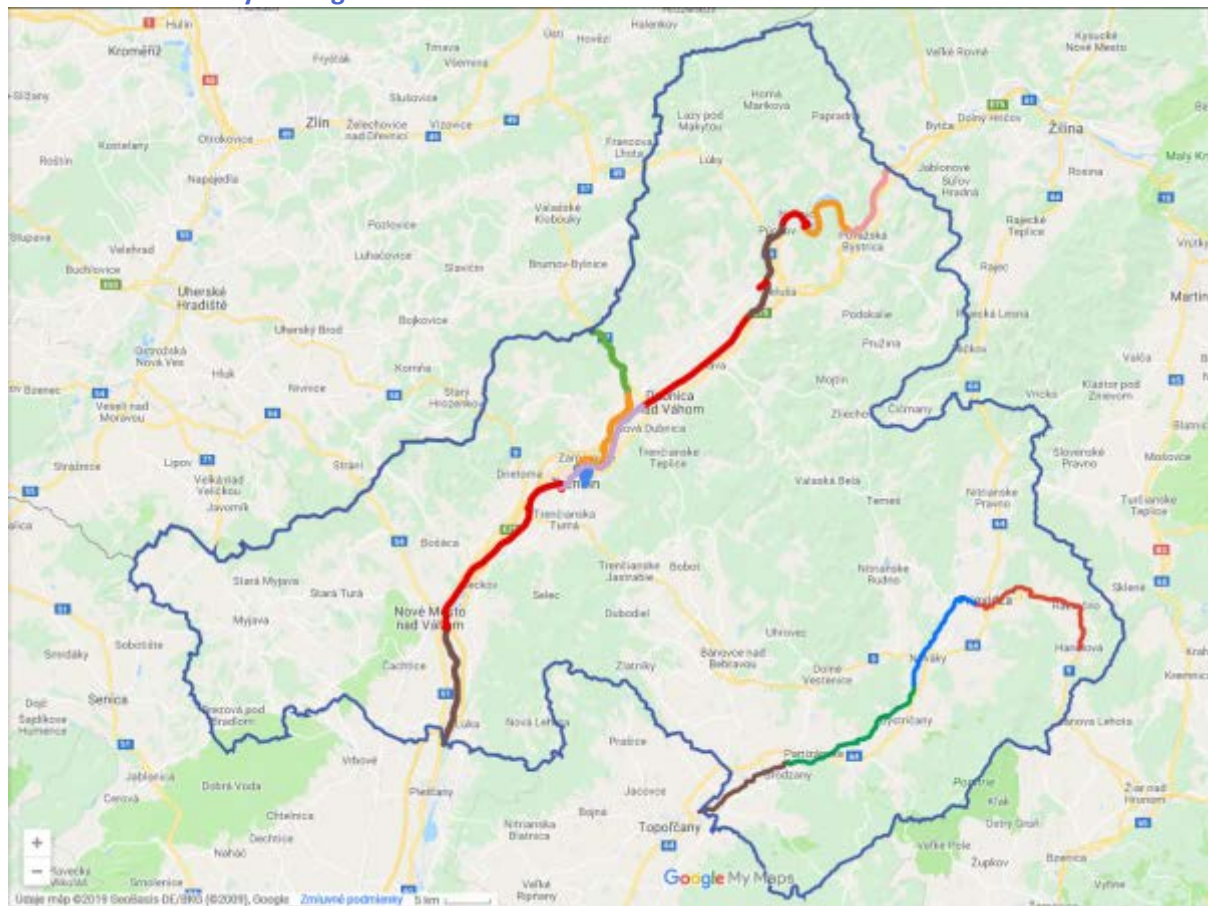
2) cyklotrasa Trenčín – Nemšová s ďalšou nadväznosťou smerom k štátnym hraniciam SR/ČR., ako projekt „Na bicykli po stopách histórie“.

Projekt bol vybudovaný ako súčasť Programu spolupráce INTERREG V-A 2014-2020. Investičné náklady na stavebnú časť predstavovali na slovenskej strane sumu takmer 2,5 mil. EUR a spolufinancovanie TSK bolo vo výške 5 %.

Cyklotrasa spája Slovensko s Českou republikou, spája dva kraje, kultúrne a prírodné dedičstvá a spája dva hrady – hrad Brumov a Trenčiansky hrad.

Na slovenskej strane cyklotrasa pozostáva z dvoch častí – značenej cyklotrasy a novo vybudovaného samostatného telesa a napája sa na cyklotrasu v dĺžke 11,4 km, ktorá je súčasťou cca 50 km dlhej cyklotrasy BEBLAVA.

Obrázok 4 Vážska cyklomagistrála

Všetky mestá, ktoré sú v súčasnosti bez špeciálnej cyklistickej infraštruktúry, majú rozbehnuté plány pre rozvoj mestskej aj medzimestskej cyklistickej infraštruktúry. Výnimkou je **mesto Ilava**, ktoré sa aktuálne problematikou cyklistickej dopravy nezaobrá.

Cyklodoprava má svoju prioritu v strategických dokumentoch, je zanesená do ÚP, v niektorých prípadoch majú mestá aj spracované štúdie hovoriace o riešení cyklodopravy (napr. Nové Mesto nad Váhom) a niektoré projekty sú už pripravené na realizáciu. V riešenom území SPR je to napríklad cyklodopravná trasa medzi **Dubnicou nad Váhou** a jej mestskou časťou **Prejta**.

Bike&Ride

Ide o službu, ktorá sa dá zhrnúť heslom – zaparkuj bezpečne bicykel a pokračuj verejnou hromadnou dopravou. Služba Bike & Ride, kde si cyklista môže na stanici uzamknúť bicykel a ďalej pokračovať iným dopravným prostriedkom je veľmi efektívny spôsob, ako podporiť rozvoj cyklodopravy. Cyklisti majú istotu, že pri návrate bicykel opäť nájdu a nemusia na dopravu po meste využívať napríklad automobil. Táto služba sa nachádza iba v Prievidzi, iné mestá v Trenčianskom kraji službu bike&ride neposkytujú.

Bikesharing

Rovnako je to so službou spoločných bicyklov, tzv. Bikesharing. Bikesharing je primárne cielený na obyvateľov, ktorí napríklad dochádzajú z okolitých sídel do mesta za prácou a chcú sa po meste pohybovať na bicykli, alebo pre turistov alebo jednoducho pre miestnych obyvateľov, ktorí sa chcú po meste pohybovať šetrne k životnému prostrediu a pritom zvoliť rýchlejší spôsob dopravy, ako je chôdza. Bikesharing prevádzkuje Prievidza a Trenčín. Pešie a cyklistické trasy v katastri miest sú v správe jednotlivých miest, mimo katastrálnych území miest sú v majetku kraja.

Cyklobus

Služba cyklobus umožňuje vziať si bicykel do autobusu, nie je na území Trenčianskeho samosprávneho kraja doposiaľ v žiadnom meste podporená. Trenčiansky samosprávny kraj v rámci prímestskej autobusovej dopravy rozšíril služby – možnosť prepraviť bicykel na dvoch vybraných autobusových linkách každoročne v letných mesiacoch.

Pešia doprava je dôležitá temer výlučne v intravilánoch obcí a miest. Výnimku tvoria turistické chodníky. Význam pešej dopravy klesá s veľkosťou obce. V mestách býva pešia doprava väčšinou kombinovaná s cyklistickou dopravou (spoločné pásy a pod.). Pešia doprava a pešie trasy sú definované v jednotlivých územných plánoch obcí. V jednotlivých zónach so sústredenou občianskou vybavenosťou (OV) sa v príslušných dokumentáciách (Územný plán zóny) uplatňuje požiadavka na bezkolíznosť peších trás s trasami iných druhov dopravy a taktiež zriadenie primeraných plôch rozptylu pre peších (námestia). Vzhľadom na lokálnu úroveň nie je nutné pešiu dopravu analyzovať vo väčšom detaile. Trasovanie možných peších trás v extraviláne obcí v súbehu s komunikáciami je nevhodné riešenie, a to najmä z hľadiska dopravnej bezpečnosti. Doprava medzi obcami je zabezpečovaná ostatnými módmi dopravy – prímestská autobusová (PAD), železničná doprava, cyklodoprava alebo individuálna automobilová doprava (IAD).

Ostatné druhy dopravy

Lodná doprava je v Trenčianskom kraji turistická a spadá do územnej správy Povodia Dunaja.

Letecká doprava – letiská v TN kraji (neverejné, súkromné, športové lety) – je čiastočne spracovaná aj v kapitole 2.2.2.5. Cestovný ruch, kultúra, šport.

2.2.2 Technická infraštruktúra

Textový popis a grafické výstupy v tejto kapitole čerpajú najmä zo súhrnnej správy dokumentu „Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Trenčianskeho kraja na roky 2021 - 2027“ (ďalej aj ako „PRVVaVK“), spracovaného odborom starostlivosti o životné prostredie Okresného úradu Trenčín v súlade so zákonom č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách (v čase spracovania tejto kapitoly vo fáze schvaľovacieho procesu v rámci MŽP SR - aktualizovať) a tiež z údajov spracovaných v rámci územného plánu regiónu v aktuálnom znení a z údajov ŠÚ SR.

Zásobovanie vodou a odkanalizovanie

Zásobovanie obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov zabezpečuje v zmysle zákona o obecnom zriadení obec. Po transformácii štátnych podnikov vodární a kanalizácií obce túto činnosť zabezpečujú v rozhodujúcej miere prostredníctvom obchodných spoločností a len v malej časti samotné obce. Špecifikom územia Trenčianskeho kraja je, že územne spadá do pôsobnosti až piatich veľkých vodárenských prevádzkových spoločností, ktorými sú (spoločnosti relevantné pre riešené územie SPR sú vyznačené graficky):

- **Považská vodárenská spoločnosť, a. s.,** - okresy Považská Bystrica, Púchov, Ilava
- Trenčianska vodárne a kanalizácie, a. s., - okresy Trenčín, Nové Mesto nad Váhom
- Bratislavská vodárenská spoločnosť, a. s., - okres Myjava
- Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a. s., - okres Prievidza
- Západoslovenská vodárenská spoločnosť a. s., - okresy Bánovce nad Bebravou a Partizánske
- PreVaK, s. r. o. Bratislava- mesto Stará Turá
- **Regionálna vodárenská spoločnosť Vlára – Váh, s. r. o.,** časť okresu Trenčín

Obce s verejným vodovodom

K 31.12.2018 bol z celkového počtu 276 obcí vybudovaný aspoň v časti sídla verejný vodovod v 245 z nich, čo predstavuje **88,77 %**. Z pohľadu jednotlivých okresov je najpriaznivejšia situácia v okresoch Prievidza, Myjava, Partizánske a Trenčín, kde nie je vybudovaný verejný vodovod len v jednej obci okresu. Vo všetkých ostatných obciach týchto okresov je vybudovaný aspoň v časti verejný vodovod. Vysoký podiel obcí s verejným vodovodom je aj v okrese **Ilava – 90,48 %**. Naopak najnižší podiel obcí s verejným vodovodom je v okrese Považská Bystrica – 64,29 %, kde nie je verejný vodovod v 10-tich obciach a Bánovce nad Bebravou, kde chýba verejný vodovod v 9-tich obciach okresu.

Za celoslovenským priemerom zaostáva päť okresov: Bánovce nad Bebravou, Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Považská Bystrica a Púchov.

Stav zásobovania obyvateľstva pitnou vodou

Z celkového počtu obyvateľstva Trenčianskeho kraja bolo k 31.12.2018 zásobovaných pitnou vodou **91,19 %**, čo je viac ako celoslovenský priemer v roku 2018 ktorý je podľa VÚVH 89,25 %. Od poslednej aktualizácie (2013) sa zvýšila zásobovanosť obyvateľstva pitnou vodou v kraji o 2 %. Z 35 obcí bez verejného vodovodu sa znížil ich počet na 31.

Z hľadiska jednotlivých okresov je najpriaznivejšia situácia v okrese Prievidza, kde zásobovanosť obyvateľov dosahuje 98,95 %. Zásobovanosť vyššiu ako krajský priemer vykazujú aj okresy Partizánske 92,82 % a Trenčín 95,58 %. Za krajským priemerom **zaostávajú** okresy Myjava – 88,55 %, Považská Bystrica – 86,01 %, **Ilava 89,70 %**, Nové Mesto nad Váhom – 81,58 %. Najnižšia zásobovanosť v Trenčianskom kraji je v okrese Púchov so 80,99 %-ným podielom obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov.

Vodné zdroje - bilancia zdrojov a potrieb

Vývoj využívania podzemných a povrchových vôd na Slovensku je závislý nielen na reálnych a potenciálnych možnostiach súvisiacich s kvantitatívnymi a kvalitatívnymi podmienkami, ale v súčasnosti ho výrazne ovplyvňujú aj ekonomické podmienky súvisiace s cenovými úpravami a s tým spojeným poklesom spotreby vody. Významný pokles spotreby vody vo verejných vodovodoch zmierňuje tlak na budovanie nových zdrojov vody.

Podľa údajov SHMÚ dokumentované využiteľné množstvá podzemných vôd v Trenčianskom kraji predstavujú **6 181,5 l.s⁻¹**.

Z globálneho pohľadu rámcovej bilancie potrieb vody, ktoré budú zodpovedať rozvoju verejných vodovodov a zdrojov vody využívaných na území kraja vyplýva, že **vybudované kapacity zdrojov budú pokrývať všetky potreby**.

Obrázok 5 Trenčiansky kraj – hydrogeologické rajóny

Zdroj : PRVVaVK pre TSK na roky 2021-2027

Ochrana vodných zdrojov

Ochrana vodných zdrojov je potrebné chápať ako integrovanú ochranu kvality a kvantity podzemných a povrchových vôd. Rozhodujúcim faktorom pri ochrane kvality vodných zdrojov je problematika zdrojov znečisťovania vôd, či už s priamym alebo nepriamym dopadom na vodné zdroje.

Ochrana množstva vôd, kvantitatívna ochrana, je založená na zvyšovaní akumulačnej schopnosti krajiny a na kontrole dodržiavania vypočítaných hodnôt pre odoberané množstvá vôd. Za tým účelom sa stanovujú limity využívania zásob podzemných vôd (ekologické limity), ako aj záväzné minimálne prietoky.

Oba aspekty ochrany vôd sú premietnuté v tzv. územnej ochrane vôd. Táto je zabezpečovaná v troch rovinách:

- vo všeobecnej, vyplývajúcej z vodného zákona,
- vo širšej – regionálnej ochrane, realizovanej formou chránených vodohospodárskych oblastí.

Chránená vodohospodárska oblasť (CHVO) je územie, ktoré svojimi prírodnými podmienkami tvorí významnú prirodzenú akumuláciu vôd. Podmienky ochrany vôd v CHVO sú upravené v § 31 zákona č. 364/2004 Z.z. o vodách. V súčasnosti sú v Trenčianskom kraji vyhlásené dve chránené vodohospodárske oblasti (CHVO) – Strážovské vrchy a Beskydy-Javorníky, s celkovou rozlohou 2613 km², pričom v území Trenčianskeho kraja leží približne 1075 km². Širšia ochrana vôd uskutočňovaná formou chránených vodohospodárskych oblastí je plošne najviac zastúpená v okrese Považská Bystrica, kde zasahujú obe CHVO.

Problémy vo vodovodoch z hľadiska poklesu výdatnosti vodných zdrojov a deficitu v období minimálnych výdatností vodných zdrojov, resp. kvality sa vyskytujú v Trenčianskom kraji v týchto okresoch a obciach (obce relevantné z pohľadu riešeného územia SPR sú vyznačené graficky):

Okres Trenčín: Trenčín - miestna časť Kubrá a Kubrica, Selec – voda z vodného zdroja Selec I a II obsahuje arzén, Krivosúd – Bodovka, Drietoma

Okres Púchov : Dohňany – Mostište

Okres Ilava : Pruské

Okres Bánovce nad Bebravou : SV Kšinná – Žitná Radiša

Okres Nové Mesto nad Váhom : SV Stará Turá – Súš, Obec Kálnica

Tabuľka 41 Spotreba pitnej vody v okresoch TSK

Okres	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Bánovce nad Bebravou	1 273	1 390	1 334	1 249	1 243	1 209	1 260
Ilava	1 847	1 810	1 793	1 806	1 777	1 757	1 813
Myjava	1 049	1 037	1 021	1 008	1 001	1 997	1 005
Nové Mesto nad Váhom	2 191	2 120	2 123	2 057	2 031	2 069	2 119
Partizánske	1 473	1 522	1 470	1 467	1 415	1 357	1 422
Považská Bystrica	1 966	1 971	1 925	1 905	1 860	1 819	1 861
Prievidza	5 179	5 261	5 183	5 427	5 150	5 038	5 278
Púchov	1 431	1 402	1 404	1 336	1 310	1 269	1 323
Trenčín	4 704	4 566	4 554	4 539	4 217	4 107	4 535
TSK SR	21 113	21 079	20 807	20 794	20 004	19 622	20 616

Zdroj: ŠÚ SR, DATAcube, 2019

Odkanalizovanie

Cieľom naplňania plánov rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií je dosiahnuť na jednej strane rozvoj obecnej infraštruktúry, respektíve zvýšenie úrovne sanitácie, komfortu bývania a životnej úrovne obyvateľstva a na strane druhej zvýšenú ochranu a zlepšenie stavu prírodných zdrojov vôd, vodných ekosystémov ako aj zdravia ľudí.

Premietnutie integrovaného prístupu k ochrane a využívaniu vodných zdrojov v rámci trvalo udržateľného rozvoja do oblasti odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd znamená zabezpečovať znižovanie rozdielov medzi množstvom a kvalitou vody spotrebovanej a množstvom a kvalitou vôd spätne privádzaných kanalizačným systémom do vodného prostredia.

Plán rozvoja verejných kanalizácií Trenčianskeho kraja je spracovaný na základe Plánu rozvoja verejných kanalizácií pre územie SR a vychádza z aktualizovaného Národného programu Slovenskej

republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd v znení smernice Komisie 98/15/ES a nariadenia európskeho parlamentu a Rady 1882/2003/ES, ako aj zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách (vodný zákon).

Stav čistenia a odvádzania odpadových vôd

Ku koncu roku 2018 bol počet obyvateľov v Trenčianskom kraji bývajúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu 389 tisíc, čo tvorí takmer **66,40 %** z celkového počtu obyvateľov. Rozvoj verejných kanalizácií v Trenčianskom kraji a pripojenosť obyvateľstva na verejné kanalizácie zaostáva za stavom v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou, ktorý predstavuje v kraji 91,19 % .

V Trenčianskom kraji je verejná kanalizácia vybudovaná alebo čiastočne vybudovaná v **101 obciach**, z čoho v správe vodárenských spoločností sú kanalizácie a ČOV v 62 obciach. Celkovo je v Trenčianskom kraji evidovaných 56 komunálnych ČOV, z ktorých 28 je v správe vodárenských spoločností a 28 v správe obcí a iných spoločností. Celková dĺžka kanalizačnej siete ku koncu roka 2018 bola viac ako 1300 km. Oproti roku 2013 bola vybudovaná verejná kanalizácia v ďalších 35-tich obciach Trenčianskeho kraja. Boli realizované veľké projekty všetkých vodárenských spoločností pôsobiach v kraji, bola ukončená rekonštrukcia a intenzifikácia čistiarní odpadových vôd, ktoré nespĺňali požiadavky európskej a slovenskej legislatívy, boli vybudované nové čistiarne odpadových vôd a im prislúchajúce siete verejných kanalizácií.

Tabuľka 42 Vybrané štatistiky vodovodnej a kanalizačnej siete v SR

územie	2017				2011				2001			
	voda	ka nál	ČOV m	VOV	vo da	ka nál	ČOV m	VO V	vo da	ka nál	ČOV m	VO V
Bratislavský kraj	2 485	1 76 6	57 983	57 983	2 29 1	1 41 8	61 084	61 103	2 33 1	1 02 3	72 996	73 081
Trnavský kraj	2 765	1 86 6	34 224	34 224	2 68 7	1 54 6	36 649	36 779	2 58 3	62 3	41 686	41 702
Trenčiansky kraj	3 134	1 21 0	36 758	36 977	2 99 8	91 4	33 473	33 525	2 20 4	58 4	33 915	35 505
Nitriansky kraj	4 915	1 62 6	35 857	36 753	4 71 8	1 26 2	36 681	38 480	2 78 7	63 9	42 930	43 785
Žilinský kraj	4 128	2 23 3	100 275	100 275	3 86 6	1 70 3	92 379	92 572	3 26 2	79 8	97 301	97 533
Banskobystrický kraj	4 194	1 27 5	50 853	52 691	4 04 8	1 08 3	46 676	50 214	3 96 5	85 1	56 043	61 672
Prešovský kraj	4 329	2 30 8	58 227	58 255	4 20 5	1 91 1	49 648	50 288	3 16 1	97 2	52 352	59 986
Košický kraj	4 357	1 78 3	50 090	50 571	3 96 3	1 37 2	9 894	51 658	3 10 0	88 2	66 248	68 012

Zdroj: dataCUBE 2019, Poznámka: voda - Dĺžka vodovodnej siete bez prípojok (km), kanál - Dĺžka kanalizačnej siete bez prípojok (km),

ČOVm - Množstvo čistených odpadových vôd (tis. m³), VOV - Množstvo vypúšťaných odpadových vôd (tis. m³)

Zásobovanie energiami

V Trenčianskom kraji výrobu elektrickej energie zabezpečujú **vodné elektrárne a tepelné elektrárne**. Najväčším výrobcom elektrickej energie sú Slovenské elektrárne, a. s. Územie je deficitné z hľadiska potreby elektrickej energie, väčšina elektrickej energie pochádza zo zdrojov mimo kraja. Na výrobu elektrickej energie vo vodných elektrárňach sa využíva hydroenergetický potenciál rieky Váh, ktorý je trvalo sa obnovujúcim, a preto nevyčerpatelným primárnym energetickým zdrojom - na rozdiel od všetkých druhov fosílnych palív. Vodné elektrárne svojimi veľmi pohyblivými výkonmi a prevádzkovou pružnosťou sú schopné pokrývať prudko meniace sa požiadavky na výkon v špičkovej časti denného diagramu zaťaženia. Výrobu elektrickej energie dopĺňa výroba vo vodných mikroelektrárňach. Ich inštalovaný výkon je zanedbateľný, vyrobená elektrická energia sa spotrebuje v lokalite jej výroby.

TSK je na energetické siete republiky zapojený sústavou 66 ks 110 kV vedení napájaných z nadradených uzlov Križovany, Bystričany, Považská Bystrica, Senica, prepájaných dvomi 220 kV vedeniami. Okrem toho územím kraja prechádzajú tri 400 kV vedenia. Spoľahlivosť zásobovania sa zvýšila vybudovaním transformovne 400 kV/110 kV v Bošáci.

Hlavnými zdrojmi elektrickej energie v TSK sú Elektrárne Nováky v Zemianskych Kostoľanoch s celkovým inštalovaným elektrickým výkonom 522,4 MWe s orientáciou na spaľovanie hnedého uhlia zo slovenských uhoľných baní a vodné elektrárne na Váhu, spolu 9 vodných elektrární s celkovým inštalovaným výkonom 260,6 MWe.

Okrem toho výrobu elektrickej energie zabezpečujú závodné elektrárne s celkovým inštalovaným výkonom 47,8 MWe a vodné elektrárne. V celom povodí Váhu je na území kraja vybudovaných aj 19 malých vodných elektrární s celkovým inštalovaným výkonom 1,214 MWe.

(Zdroj: Akčný plán udržateľného energetického rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja na roky 2013 – 2020 / SEAP.)

Zásobovanie plynom

V riešenom území VÚC sa v súčasnosti nachádza distribučná sieť prevádzkovaná spoločnosťou Slovenský plynárenský priemysel, a. s. (ďalej aj ako „SPP“).

Z hľadiska zásobovania plynom sa kraj opiera o plynovody 500-64 a 300-25 prechádzajúce územím. Spoľahlivosť sa ešte zlepší diverzifikáciou zdrojov – vybudovaním plynovodu z iného zdroja, výstavbou podzemných zásobníkov zemného plynu na východnom Slovensku.

Sieť vysokotlakých plynovodov (ďalej aj ako „VTL“) tvoria:

- VTL plynovod DN500 PN63 (OP dop 6,3 MPa), ktorý vedie Považím (Špačince – Nové Mesto nad Váhom – Považská Bystrica) a je pripojený z tranzitného plynovodu pri trasovom uzávere TU39 pri Špačinciach, severne od Trnavy,

- VTL plynovod DN300 PN25 (OP do 2,5 MPa), ktorý je pripojený na medzištátny plynovod DN700 PN55 (OP do 5,5 MPa) cez prepúšťaciu stanicu pri Červeníku severne od Leopoldova (Červeník – Nové mesto nad Váhom – Púchov),
- VTL plynovod DN300 PN25 (OP do 2,5 MPa), ktorý je pripojený na medzištátny plynovod DN700 PN55 cez prepúšťaciu stanicu Ľudovítova (južne od Výčap - Opatoviec), vedúci v trase Topolčany - Partizánske - Nováky - Prievidza s prepojením na Martin,
- VTL plynovod DN500 PN25 (OP do 4,0 MPa), Jablonica – Senica, ktorý je pripojený na prepoj medzi tranzitným plynovodom (2x DN700 PN63) a medzištátnym plynovodom DN700 PN55) cez prepúšťaciu stanicu Jablonica,
- pokračovanie vyššie uvedeného plynovodu dimenziou DN300 do Myjavy (Zemanovci), ktorý je prepojený s považským plynovodom dimenziou DN200 PN25 (OP do 2,5 MPa) v Novom Meste nad Váhom,
- VTL plynovod DN500 PN63 (OP do 6,3 MPa) slúži na posilnenie VTL plynovodu DN300 PN25, ale aj na priame pripojenie odberateľov. K tomuto účelu slúžia prepúšťacie stanice Považany (Mošovce) a Považská Bystrica (Sverepec).

Pre zásobovanie kraja ďalej slúžia tieto najvýznamnejšie plynovody odvinuté od základných plynovodov (trasy relevantné pre riešené územie SPR sú vyznačené graficky):

V západnej časti kraja

- DN200 PN25 - Nové Mesto - Bzince pod Javorinou - Stará Turá - Myjava
- DN100 PN25 – Myjava – Vrbovce – smer (ČR)
- DN100 PN25 - Bzince pod Javorinou - Moravské Lieskové
- DN200 PN25 - Piešťany – Vrbové
- **DN150 PN25 – Nová Dubnica - Trenčianske Teplice**
- **DN100 PN25 – Nemšová - H. Srnie • DN300 PN25 – Nemšová – Nemšová Váh**
- DN200 PN25 - Beluša - Púchov

Vo východnej časti kraja

- DN300 PN25 - Nedožery (Brezany) - Handlová - Žiar n/Hronom
- DN150 PN25 - Z. Kostolany - D. Vestenice
- DN200 PN25 - Chynorany - Bánovce nad Bebravou
- DN150 PN40 - Bánovce nad Bebravou (Malé Chlievany) – Svinná Z

Z uvedených plynovodov sa napájajú regulačné stanice na **strednotlaké plynovody** (ďalej aj ako „STL“). Niektoré sídla sú napojené na STL zo susednej obce, kde sa nachádza regulačná stanica.

2.3 Prírodno-environmentálna analýza

V novom programovom období boli z úrovne Európskej únie stanovené základné podmienky, ktoré musia členské štáty splniť, aby mohli začať čerpať zdroje z fondov EÚ v rámci cieľa 2 „Zelená, nízkouhlíková Európa“ na financovanie opatrení v oblasti životného prostredia. Tieto základné podmienky boli stanovené pre vodné hospodárstvo, odpadové hospodárstvo a ochranu prírody, pričom sa viažu k vypracovaniu jednotlivých strategických koncepčných dokumentov pre tieto oblasti.

Pre oblasť vodohospodárstva a odpadových vôd ide o dokument „**Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR na roky 2021 – 2027**“ (Zdroj: <https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/plan-rozvojaverejnych-vodovodov-verejnych-kanalizacii-pre-uzemie-srn>), pre oblasť odpadového hospodárstva ide o dokument „**Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2021 – 2025**“,

(Zdroj: <https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/programodpadoveho-hospodarstva-slovenskej-republiky-na-roky2021-2025>) a pre oblasť ochrany prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry ide o dokument „**Prioritný akčný rámec (PAF) pre sústavu Natura 2000 v Slovenskej republike podľa článku 8 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch) vo viacročnom finančnom rámci na roky 2021 – 2027**“, (Zdroj: <https://www.minzp.sk/natura2000/prioritny-akcny-ramecfinancovania-natura-2000-slovenskej-republike/>).

2.3.1 Odpadové hospodárstvo

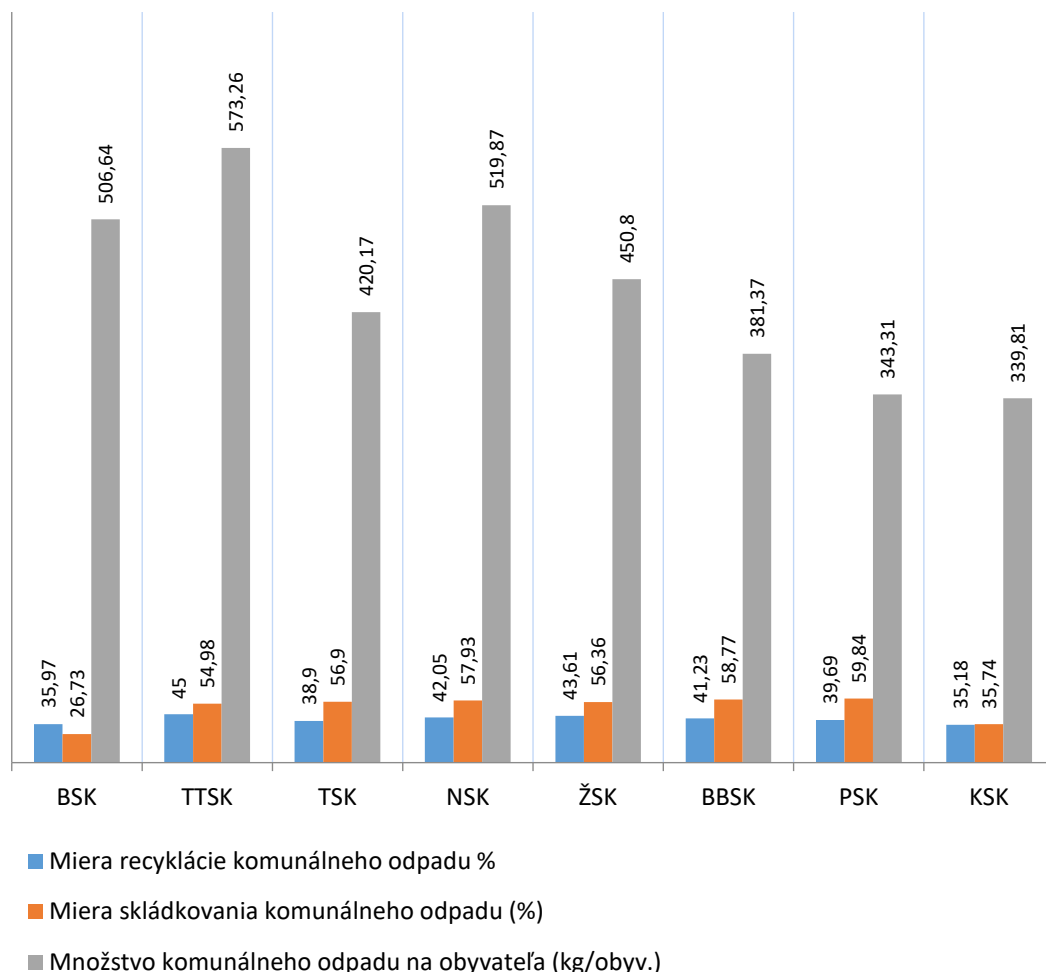
Od roku 1993 sú v Slovenskej republike (SR) v súlade so štátnou environmentálnou politikou pre potreby definovania úloh strategického a koncepčného rozvoja odpadového hospodárstva z úrovne štátu vypracovávané **Programy odpadového hospodárstva Slovenskej republiky (POH SR)**. POH SR spracovaný na roky 2016 – 2020 bol v poradí šiestym programom, ktorého úlohou je nadväzne na POH SR do roku 2015 poskytnúť komplexný pohľad na ďalší rozvoj odpadového hospodárstva v SR, nadväzne na výsledky dosiahnuté v predchádzajúcom programovacom období a s ohľadom na všetky zmeny, ktorými prešla SR v procese budovania odpadového hospodárstva. Na predchádzanie vzniku odpadov kladie dôraz dokument „**Program predchádzania vzniku odpadu SR na roky 2019 – 2025**“.

Pri riešení problematiky odpadového hospodárstva je možné vychádzať z Programu odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2016 – 2020, ktorý bol schválený vládou SR dňa 14.10.2015 uznesením č. 562/2015 Z. z. a na ktorý bude po spracovaní nadväzovať Program odpadového hospodárstva Trenčianskeho kraja na roky 2021-2025, resp. z Programu odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2021 – 2025, ktorý bol v čase spracovania tejto kapitoly v štádiu návrhu. (Zdroj: <https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/programodpadoveho-hospodarstva-slovenskej-republiky-na-roky2021-2025>)

Právna úprava odpadového hospodárstva sa vykonáva zákonom č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Katalóg odpadov sa ustanovuje vyhláškou Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 365/2015 Z. z. v znení vyhlášky č. 320/2017 Z. z.

Z dostupných údajov je možné konštatovať, že množstvo vyprodukovaného komunálneho odpadu za posledných päť rokov rastie avšak v poslednom vyhodnotenom roku došlo k miernemu poklesu vyprodukovaného komunálneho odpadu a tým pádom k miernej stabilizácii jeho produkcie. V roku 2019 bolo na území kraja vyprodukovaných 245 845 ton komunálneho odpadu čo predstavuje 420,17 kg na jedného obyvateľa kraja, čo je hodnota nižšia ako celoslovenský 434,74 kg na obyvateľa. Je možné sa domnievať, že je to spôsobené tým, že obyvateľstvo na území kraja nie je sústredené úplne v mestskom urbanizovanom prostredí a má možnosti aj záujem udržiavať produkciu komunálneho odpadu na nižších úrovniach.

Graf 8 Porovnanie vybraných ukazovateľov odpadového hospodárstva na úrovni krajov a priemernej hodnoty Slovenskej republiky 2019

Zdroj: Vytvorené podľa Štatistický úrad Slovenskej republiky, www.statistics.sk

Podľa § 81 ods. 7 zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch má samotná obec na starosti činnosti týkajúce sa separácie odpadu, a to:

- zber a prepravu zmesového komunálneho odpadu vznikajúceho na jej území
- zavedenie a vykonávanie triedeného zberu biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu okrem prevádzkovateľov kuchýň, zavedenie a vykonávanie triedeného zberu jedlých olejov a tukov z domácností, zavedenie a vykonávanie triedeného zberu biologicky rozložiteľných odpadov zo záhrad a parkov vrátane odpadu z cintorínov
- zabezpečiť zavedenie a vykonávanie triedeného zberu komunálnych odpadov pre papier, plasty, kovy, sklo a viacvrstvové kombinované materiály na báze lepenky

Miera recyklácie komunálneho odpadu v TSK za posledných päť rokov vzrástla z 18,5 % na 38,9 % avšak stále je to pod priemerom Slovenskej republiky a Európskej únie. PHRSR TSK na roky 2021 – 2027 sa v strategickej časti snaží definovať čo najefektívnejšie opatrenia, ktoré podporia snahy o zníženie množstva produkcie komunálneho odpadu.

Tabuľka 43 Prehľad skládok odpadov na území Trenčianskeho kraja (skládky relevantné z pohľadu riešeného územia SPR sú vyznačené graficky) :

Okres	Názov skládky	Katastrálne územie	Trieda skládky	Prevádzkovateľ	Rok začatia prevádzky	Predpok. Rok ukončenia
Bánovce nad Bebravou	Skládka odpadov Dežerice II	Dežerice	SKNNO	Dežerická Eko, s.r.o.	2013	2016
Ilava	Luštek	Dubnica n. Váhom	SKNNO	Spoločnosť Stredné Považie a. s.	1996	2045 ¹⁰
	Lieskovec	Dubnica n. Váhom (Prejta)	SKNNO	Unikomas a. s.	1999	-
Myjava	Doliny	Kostolné	SKNNO	K.O.S. s.r.o.	1996	2040
	Pod Bradlom	Brezová pod Bradlom	SKNNO	Technické služby mesta Brezová pod Bradlom	1997	Mimo prevádzky, uzavretá zrekultivovaná
Partizánske	Skládka TKO Brodzany	Brodzany	SKNNO	Technické služby mesta Partizánske, s.r.o.	1993	2020
	Livinské Opatovce-Chudá Lehota	Livinské Opatovce	SKNO	BORINA EKOS s.r.o.	1998	2017
	Livinské Opatovce-Chudá Lehota	Livinské Opatovce	SKNNO	BORINA EKOS, s.r.o.	1998	2019
Považská Bystrica	Sverepec	Sverepec	SKNNO	MEGAWASTE SLOVAKIA s. r. o.	2010	2014
Prievidza	Dvorníky nad Nitricou	Nitrica	SKNNO	INGPORS, s.r.o.	2010	2025
	Na Schleiblingu	Handlová	SKNNO	HATER – HANDLOVÁ s.r.o.	1996	
	Vyšehradné	Nitrianske Pravno	SKNNO	Skládka TKO Vyšehradné	1994	2018
	Skládka stabilizátu	Zemianske Kostofany,	SKIO	Slovenské elektrárne a.s. Elektrárň	1998	2030

				e Nováky závod		
Púchov	Podstrá nie – Lednick é Rovne	Lednické Rovne	SKNN O	MEGAWASTE SLOVAKIA s. r. o.	2013	2019
	Zájelšie- Lysiny	Horná Breznica	SKIO	Obec Horná Breznica	1996	2027

Zdroj: Ministerstvo životného prostredia SR, podľa materiálu Zoznam skládok odpadov prevádzkovaných v Slovenskej republike v roku 2017, www.minzp.sk

V súčasnosti sa na území Trenčianskeho kraja nachádzajú 3 spaľovne odpadu zo zdravotnej starostlivosti a 2 zariadenia na spoluspaľovanie odpadov v okresoch Trenčín, **Ilava** a Prievidza. V kraji sú prevádzkované 3 spaľovne nemocničných odpadov (odpadov zo zdravotníckych zariadení), ktoré sa nachádzajú v nemocniciach Bojnice okres Prievidza, Trenčín a Myjava. Na území TN kraja sa nachádzajú dve zariadenia na spoluspaľovanie odpadov – obe sa nachádzajú v riešenom území SPR. Sú to rotačné pece na výrobu slinku v cementárňach **Považská cementáreň a. s. Ladce** a **CEMMAC a. s. Horné Srnie**.

Je treba poznamenať, že viacero obcí sa bráni budovaniu nových zariadení na spaľovanie odpadov a snaží sa uprednostňovať recykláciu, ktorá je v odpadovej hierarchii nadriadená spaľovaniu ale aj skládkovaniu odpadov. Samotné názory na spaľovanie odpadov v spoločnosti sú veľmi rozdielne. V Slovenskej republike len v roku 2018 skončilo vyše 50 % komunálneho odpadu na skládkach a nové kapacity na spaľovanie odpadov by pomohli túto hodnotu znížiť avšak spaľovanie odpadu je aj z pohľadu Európskej únie druhý najnevhodnejší spôsobom nakladania s odpadom.

2.3.2 Environmentálne limity

Základným legislatívnym dokumentom ochrany prírody a krajiny Slovenskej republiky je zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 543/2003 z 25. júna 2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. Územné časti vysokej biologickej a ekologickej hodnoty sú vyhlásené za chránené územia v niektorej z kategórií chránených území alebo podliehajú osobitnej ochrane, pričom špeciálnu starostlivosť a režim na chránených územiach zabezpečujú stupne ochrany. Národné parky a chránené krajinné oblasti sa označujú ako veľkoplošné chránené územia (VCHÚ). Chránené areály, prírodné rezervácie, národné prírodné rezervácie, prírodné pamiatky, národné prírodné pamiatky a chránené krajinné prvky sa označujú ako maloplošné chránené územia (MCHÚ). Osobitnú kategóriu tvoria napríklad chránené vtáčie územia a územia európskeho významu, ale aj lokality významných mokradí.

Tabuľka 44 Veľkoplošné chránené územia zasahujúce do územia TSK (územia zasahujúce zároveň do riešeného územia SPR sú vyznačené graficky) :

Názov	Rok vyhlásenia	Rozloha (ha) z toho na území kraja	Okres	Predmet ochrany
CHKO Malé Karpaty	1976	64 610 5 717	NM, MY, (BA III, BA IV, MA, PK, PN, SE, TT)	ochrana lesných komplexov, teplomilných druhov rastlín a živočíchov a krasových oblastí
CHKO Biele Karpaty	1979	44 568		

		40 545	MY, NM, TN, IL, PU, (SI, SE)	ochrana lesných a lúčnych komplexov, rastlinných a živočíšnych druhov
CHKO Kysuce	1984	65 462 15 497	PU, PB, (BY, CA)	ochrana lesných komplexov, jedinečných prírodných útvarov
CHKO Strážovské vrchy	1989	30 979 23 357	PB, PU, IL, PD, (BY, ZA)	ochrana lesných komplexov, ochrana foriem reliéfu, najmä bralných a krasových foriem, tiesňav, hrebeňov, erózných kotlín ako aj vzácnych rastlinných a živočíšnych druhov
CHKO Ponitrie	1985	37 665 17 496	PD, PE, (NR, ZC, ZM, TO)	ochrana lesných komplexov, prírodných útvarov, teplomilných a suchomilných druhov rastlín a živočíchov
Spolu:		243 284 102 612		

Zdroj: ŠOP SR, 2016

Maloplošné chránené územia

Na území Trenčianskeho kraja sa nachádza celkom 141 maloplošných chránených území, z toho: 3 chránené areály, 3 národné prírodné pamiatky, 71 prírodných pamiatok, 12 národných prírodných rezervácií, 52 prírodných rezervácií, bez chránených krajinných prvkov.

Z toho sa v riešenom území SPR nachádza 16 maloplošných chránených území.

Natura 2000

Natura 2000 je sústava chránených území členských krajín Európskej únie, ktorej hlavným cieľom je zachovanie prírodného dedičstva, ktoré je významné nielen pre príslušný členský štát, ale najmä EÚ ako celok. Vytvorenie tejto sústavy má zabezpečiť ochranu a zachovanie vybraných typov biotopov, ohrozených druhov rastlín a živočíchov a ich biotopov, ktoré sú významné z hľadiska Európskeho spoločenstva. Vytvorenie Natura 2000 je jedným zo základných záväzkov členských štátov voči EÚ v oblasti ochrany prírody. Cieľom vytvorenia tejto európskej súvislej siete chránených území je zabezpečenie priaznivého stavu populácií vybraných druhov živočíchov a rastlín a priaznivého stavu biotopov. Sústavu Natura 2000 tvoria dva typy území:

- chránené vtáčie územia (CHVÚ) - vyhlasované v súlade so smernicou Rady č. 79/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúcich vtákov (známej tiež ako smernica o vtákoch – Birds directive), na území Trenčianskeho kraja sa nachádza 5 vyhlásených chránených území, ktoré sú súčasťou európskej súvislej siete chránených území Natura 2000 a to (územia zasahujúce do riešeného územia SPR s vyznačené graficky): CHVÚ Malé Karpaty, **CHVÚ Strážovské Vrchy**, CHVÚ Tribeč, **CHVÚ Dubnické štrkovisko**, CHVÚ Malá Fatra
- územia európskeho významu (ÚEV) - územia vyhlasované v súlade so smernicou Rady č. 92/43/EHS z 22. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov, voľne žijúcich živočíchov a rastlín (známa tiež ako smernica o biotopoch – Habitats directive), na území Trenčianskeho kraja sa nachádza 68 navrhovaných území európskeho významu, ktoré sú súčasťou európskej súvislej siete chránených území Natura 2000. Z toho sa v riešenom území SPR nachádza 12 území.

Ramsarské lokality

V zmysle Dohovoru o mokradiach, majúcich medzinárodný význam, najmä ako biotopy vodného vtáctva (Ramsarský dohovor) sa v riešenom území nenachádzajú.

Tabuľka 45 Zhrnutie - prehľad počtu chránených území v Trenčianskom kraji podľa okresov

Okres	maloplošné	veľkoplošné	NATURA - ÚEV	NATURA - CHVÚ
BN	16	0	6	1
IL	16	2	12	2
MY	9	2	5	1
NM	34	2	13	0
PE	5	1	4	1
PB	9	2	4	1
PD	19	2	6	2
PU	3	3	5	1
TN	30	1	21	2

Zdroj: Vytvorené podľa údajov ŠOP SR

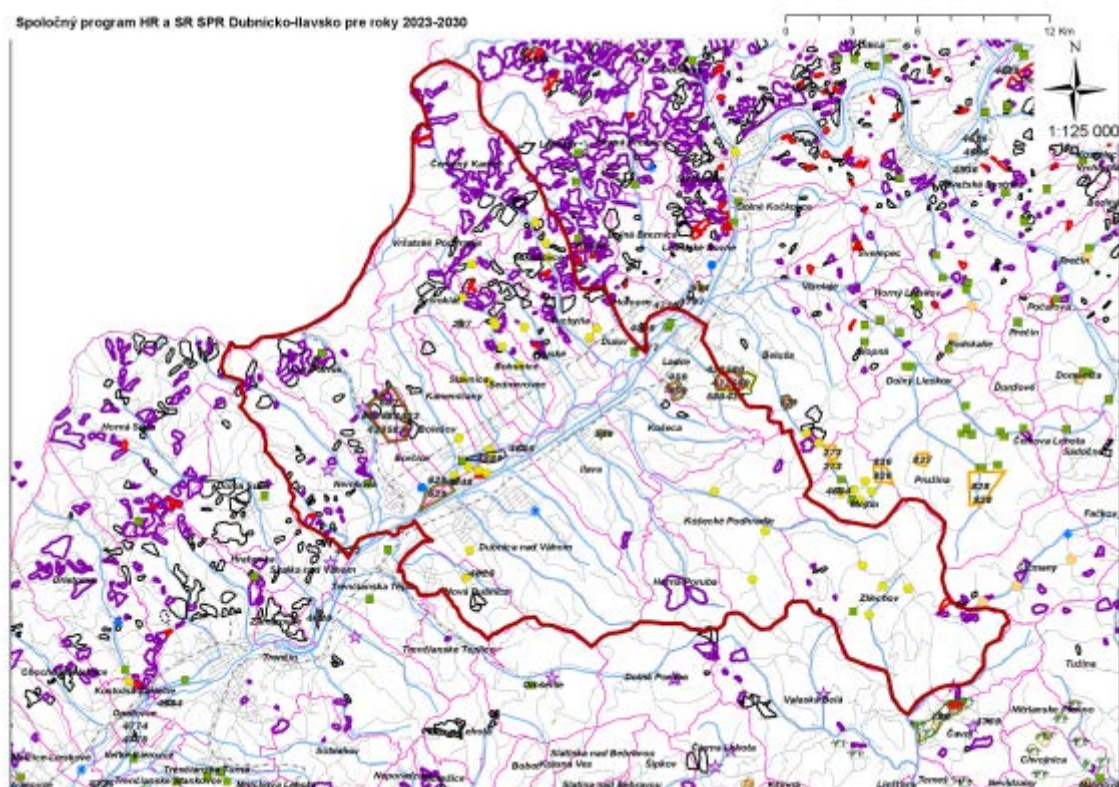
Ďalším významným limitom rozvoja sú i územia výhradných ložísk, ktoré sú v zmysle banského zákona je potrebné rešpektovať. Na území SPR ide o lokality:

- výhradné ložisko „Hloža - Podhorie (580) – vápenec ostatný“; s určeným dobývacím priestorom (DP) a chráneným ložiskovým územím (CHLÚ), ktoré využíva Považská cementáreň, a.s., Ladce,
- výhradné ložisko „Horné Srnie (602) – vápnitý slieň“; s určeným dobývacím priestorom (DP) a chráneným ložiskovým územím (CHLÚ), ktoré využíva CEMMAC, a.s., Horné Srnie,
- výhradné ložisko „Ilava (549) – tehliarske suroviny“; s určeným dobývacím priestorom (DP) a chráneným ložiskovým územím (CHLÚ),
- výhradné ložisko „Tunežice (450) – stavebný kameň“; s určeným dobývacím priestorom (DP) a chráneným ložiskovým územím (CHLÚ), ktoré využíva PK Metrostav, a.s., Žilina,
- výhradné ložisko „Dubnica nad Váhom (629) – štrkopiesky a piesky“; s určeným dobývacím priestorom (DP) a chráneným ložiskovým územím (CHLÚ), ktoré využíva SLOVENSKÉ ŠTRKOPIESKY, s.r.o., Veľký Slavkov,
- výhradné ložisko „Horné Srnie (583) – vápenec ostatný“; s určeným dobývacím priestorom (DP) a chráneným ložiskovým územím (CHLÚ), ktoré využíva CEMMAC, a.s., Horné Srnie,
- - výhradné ložisko „Horné Srnie (433) – sialitická surovina“; s určeným dobývacím priestorom (DP) a chráneným ložiskovým územím (CHLÚ), ktoré využíva CEMMAC, a.s., Horné Srnie,
- - výhradné ložisko „Hloža - Podhorie (432) – sialitická surovina“; s určeným dobývacím priestorom (DP) a chráneným ložiskovým územím (CHLÚ), ktoré využíva Považská cementáreň, a.s., Ladce,
- výhradné ložisko „Krivoklát (287) – vápenitý slieň“; s určeným chráneným ložiskovým územím (CHLÚ), ktoré eviduje ŠGÚDŠ Bratislava,
- výhradné ložisko „Krivoklát (271) – vápenec ostatný“; s určeným chráneným ložiskovým územím (CHLÚ), ktoré eviduje ŠGÚDŠ Bratislava,
- ložisko nevyhradeného nerastu (LNN) „Malý Kolačín – stavebný kameň (4026)“,
- ložisko nevyhradeného nerastu (LNN) „Dulov – Dolné Prúdy – štrkopiesky a piesky (4477)“, ktoré využíva AGROFARMA, spol. s r.o., Červený Kameň,
- ložisko nevyhradeného nerastu (LNN) „Prejta – štrkopiesky a piesky (4666)“, ktoré využíva DARJA, spol. s r.o., Bolešov,
- ložisko nevyhradeného nerastu (LNN) „Bolešov – Objekt 2 – štrkopiesky a piesky (4589)“, ktoré využíva DARJA, spol. s r.o., Bolešov,

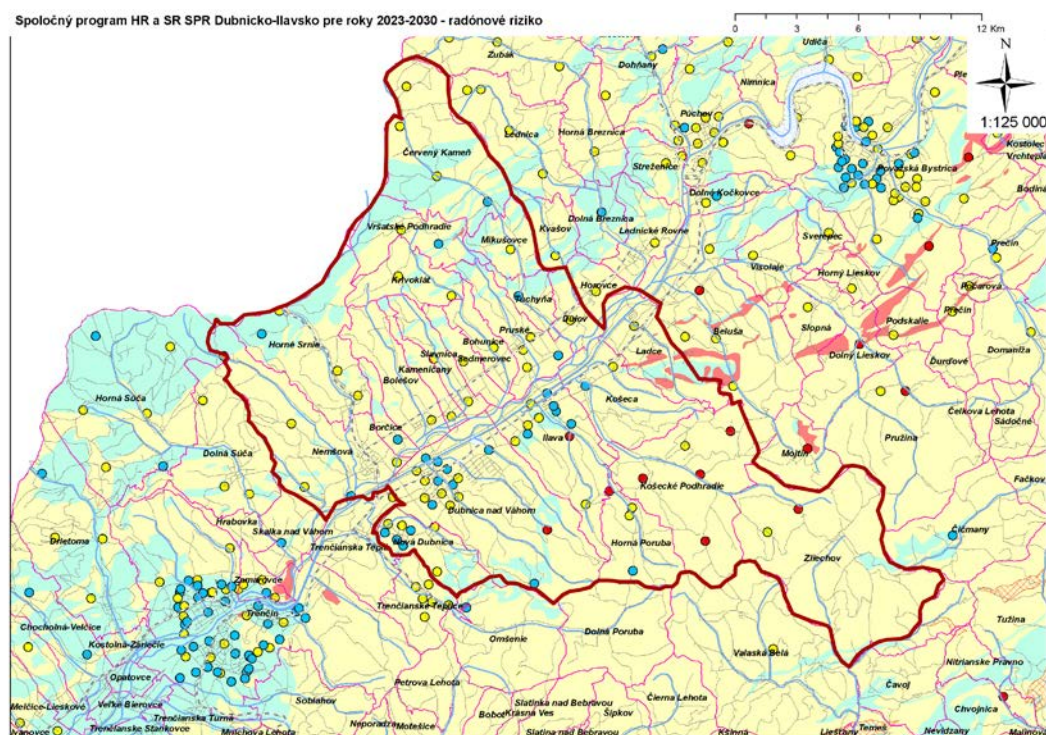
- ložisko nevyhradeného nerastu (LNN) „Horovce – štrkopiesky a piesky (4590)“, ktoré využíva ZEMPRA, s.r.o., Bratislava,
- ložisko nevyhradeného nerastu (LNN) „Dubnica nad Váhom - Pažítie – štrkopiesky a piesky (4548)“, ktoré využíva ÚTES, spol. s r.o., Dubnica nad Váhom,
- ložisko nevyhradeného nerastu (LNN) „Klíčové – štrkopiesky a piesky (4622)“, ktoré využíva Spoločenstvo bývalých urbárikov a lesomajiteľov obce Klíčové – poz. spol. Nemšová.

V území SPR sa nachádzajú aj staré banské diela, ktoré sú lokalizované ako ukazuje priložený mapový podklad.

Obrázok 6: Mapový podklad s vyznačením DP, CHLÚ, LNN, starých banských diel, skládok odpadov, svahových deformácií a radónového rizika na území SPR

Spoločný program HR a SR SPR Dubnicko-Ilavsko pre roky 2023-2030 - radónové riziko

Skldky: ▲ prevádzková, ● sklady s ukončenou prevádzkou, ● odvezená/úprava
 ■ úprava (prekrytie, terénne úpravy a pod.) ☆ opustená skládka bez prekrytia (selektívna skládka)

Svahové deformácie: □ Aktívna, □ Potenciálna, □ 5 potenciálnymi a aktívnymi formami, □ Stabilizovaná

Výhradné ložiská DP

580 - Hlož - Podhorie, vápence ostatný; Považská cementárň, a.s., Ladce
 602 - Horné Štrie, vápny skli; CEMMAC a.s., Horné Štrie
 549 - Ilava, tehlarne suroviny; Organizácia neartní, -
 450 - Tanečice, stavebný kameň; PK Metrostav, a.s., Žilina
 629 - Dubnica nad Váhom, škopiesky a piesky; SLOVENSKÉ ŠTRKOPIESKY, s.r.o., Veľký Štrakov
 583 - Horné Štrie, vápence ostatný; CEMMAC a.s., Horné Štrie
 433 - Horné Štrie, sialitická surovina; CEMMAC a.s., Horné Štrie
 432 - Hlož - Podhorie, sialitická surovina; Považská cementárň, a.s., Ladce

Výhradné ložiská CHLU

287 - Krivoklát, vápny skli; ŠGUDS Bratislava, Bratislava
 271 - Krivoklát, vápence ostatný; ŠGUDS Bratislava, Bratislava
 629 - Dubnica nad Váhom, škopiesky a piesky; SLOVENSKÉ ŠTRKOPIESKY, s.r.o., Veľký Štrakov
 602 - Horné Štrie, vápny skli; CEMMAC a.s., Horné Štrie
 580 - Hlož - Podhorie, vápence ostatný; Považská cementárň, a.s., Ladce
 549 - Ilava, tehlarne suroviny; Organizácia neartní, -
 583 - Horné Štrie, vápence ostatný; CEMMAC a.s., Horné Štrie
 450 - Tanečice, stavebný kameň; PK Metrostav, a.s., Žilina
 432 - Hlož - Podhorie, sialitická surovina; Považská cementárň, a.s., Ladce
 433 - Horné Štrie, sialitická surovina; CEMMAC a.s., Horné Štrie

Výhradné ložiská OVL

580 - Hlož - Podhorie, vápence ostatný; PC, a.s., Ladce
 432 - Hlož - Podhorie, sialitická surovina; PC, a.s., Ladce

Ložiská nevyhradeného nerastu

4026 - Malý Kolčák, stavebný kameň; bez organizácie, -
 4477 - Dúlov - Dolné Pádky, škopiesky a piesky; AGROFARMA, spol. s r.o. Červený Kameň, Červený Kameň
 4666 - Preša, škopiesky a piesky; DARJA, spol. s r.o., Boletov
 4589 - Boletov - Objekt 2 (odhadom - preskúmanosť); škopiesky a piesky; DARJA spol. s r.o., Boletov
 4590 - Horovce, škopiesky a piesky; ZEMPRÁ, s.r.o., Bratislava
 4548 - Dubnica n/Váhom - Pažba, škopiesky a piesky; ÚTES spol. s r.o., Dubnica nad Váhom
 4622 - Kľúčové, škopiesky a piesky; Spoločenstvo bývalých úrbaníkov a lesnímajiteľov obce Kľúčové - poz. spol., Nemňová

Nevidujeme prieskumné územia - návrhy

Nevidujeme prieskumné územia - určené

Staré banské diela: ● odkalisko (1) → 2P → hľad (2)

Radónové riziko - referenčné plochy: ● nízke ● stredné (48) ● vysoké

Nevidujeme Prognóza zvýšeného radónového rizika (et) nad 4 ppm)

Izoplochy radónového rizika: ● nízke 36,7 % ● stredné 63,0 % ● vysoké 0,3 %

2.3.3 Environmentálne záťaž

V rámci Trenčianskeho kraja je podľa Informačného systému environmentálnych záťaží evidovaných 200 záznamov v 3 rôznych registroch. V registri A – pravdepodobná environmentálna záťaž je evidovaných 92 záznamov, v registri B – potvrdená environmentálna záťaž je evidovaných 41 záznamov a v registri C – sanovaná/rekultivovaná lokalita je evidovaných 67 záznamov.

Tabuľka 46 Počet záťaží evidovaných v jednotlivých okresoch TSK

Okres	Pravdepodobná environmentálna záťaž Register A	Potvrdená environmentálna záťaž Register B	Sanovaná/rekultivovaná Lokalita Register C
Bánovce nad Bebravou	4	2	2
Ilava	19	0	2
Myjava	6	1	4
Nové mesto nad Váhom	11	7	10
Partizánske	6	3	5
Považská Bystrica	10	2	2
Prievidza	11	15	23
Púchov	5	4	10
Trenčín	20	7	9
TSK spolu	92	41	67

V predmetnom území sú na základe výpisu z Informačného systému environmentálnych záťaží evidované nasledovné environmentálne záťaž:

Názov EZ: TN (006) / Nemšová – neriadená skládka TKO – Trenčianska Závadka

Názov lokality: neriadená skládka TKO – Trenčianska Závadka

Druh činnosti: skládka komunálneho odpadu

Stupeň priority: EZ so strednou prioritou (K 35 – 65)

Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (002) / Borčice – neriadená skládka TKO – štrkové jamy

Názov lokality: neriadená skládka TKO – štrkové jamy

Druh činnosti: skládka komunálneho odpadu

Stupeň priority: EZ so strednou prioritou (K 35 – 65)

Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (003) / Dubnica nad Váhom – areál poľnohospodárskeho družstva

Názov lokality: areál poľnohospodárskeho družstva

Druh činnosti: hospodársky dvor

Stupeň priority: EZ so strednou prioritou (K 35 – 65)

Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (004) / Dubnica nad Váhom - ZŽS

Názov lokality: ZŽS

Druh činnosti: strojárská výroba

Stupeň priority: EZ s vysokou prioritou (K > 65)

Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (001) / Bolešov – bývalá riadená skládka TKO
Názov lokality: bývalá riadená skládka TKO
Druh činnosti: skládka komunálneho odpadu
Stupeň priority: EZ so strednou prioritou (K 35 – 65)
Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (009) / Kameničany – riadená skládka TKO – štrkové jamy
Názov lokality: riadená skládka TKO – štrkové jamy
Druh činnosti: skládka komunálneho odpadu
Stupeň priority: EZ so strednou prioritou (K 35 – 65)
Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (008) / Ilava - SAD
Názov lokality: SAD
Druh činnosti: skladovanie a distribúcia palív
Stupeň priority: EZ s vysokou prioritou (K > 65)
Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (012) / Pruské – bývalá riadená skládka TKO – Podvažie
Názov lokality: bývalá riadená skládka TKO – Podvažie
Druh činnosti: skládka komunálneho odpadu
Stupeň priority: EZ so strednou prioritou (K 35 – 65)
Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (013) / Pruské – družstvo Pruské
Názov lokality: družstvo Pruské
Druh činnosti: povrchová úprava kovov
Stupeň priority: EZ s vysokou prioritou (K > 65)
Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (010) / Košeca – bývalá riadená skládka TKO
Názov lokality: bývalá riadená skládka TKO
Druh činnosti: skládka komunálneho odpadu
Stupeň priority: EZ so strednou prioritou (K 35 – 65)
Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (006) / Dulov – skládka TKO – štrkové jamy
Názov lokality: skládka TKO – štrkové jamy
Druh činnosti: skládka komunálneho odpadu
Stupeň priority: EZ so strednou prioritou (K 35 – 65)
Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (011) / Ladce – neriadená skládka TKO
Názov lokality: neriadená skládka TKO
Druh činnosti: skládka komunálneho odpadu
Stupeň priority: EZ so strednou prioritou (K 35 – 65)
Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (018) / Vršatské Podhradie – neriadená skládka TKO
Názov lokality: neriadená skládka TKO
Druh činnosti: skládka komunálneho odpadu
Stupeň priority: EZ so strednou prioritou (K 35 – 65)

Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: IL (019) / Zliechov – Agrostrážov – Zliechov

Názov lokality: Agrostrážov – Zliechov

Druh činnosti: hnojisko

Stupeň priority: EZ so strednou prioritou (K 35 – 65)

Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

Názov EZ: TN (007) / Nemšová – vojenský útvar

Názov lokality: vojenský útvar

Druh činnosti: základne po bývalej Sovietskej armáde

Stupeň priority: v registri nie je uvedené

Registrovaná ako: C Sanovaná / rekultivovaná lokalita

Názov EZ: IL (002) / Ilava – ČS PHM

Názov lokality: ČS PHM

Druh činnosti: čerpacia stanica PHM

Stupeň priority: v registri nie je uvedené

Registrovaná ako: C Sanovaná / rekultivovaná lokalita

Názov EZ: IL (005) / Dubnica nad Váhom - ZVS

Názov lokality: ZVS

Druh činnosti: strojárská výroba

Stupeň priority: EZ s vysokou prioritou (K > 65)

Registrovaná ako: A Pravdepodobná environmentálna záťaž

C Sanovaná / rekultivovaná lokalita

Ovzdušie, voda a pôda

Na území Trenčianskeho kraja dominujú pahorkatiny až vrchoviny. Kraj sa rozprestiera na celkoch Vonkajších flyšových Karpát, Fatransko–tatranskej oblasti, Podunajskej nížiny a pohorím Vtáčnik sem zasahuje aj Slovenské stredohorie. Z Vonkajších Karpát sem zasahujú Biele Karpaty, Javorníky, Myjavská pahorkatina a Považské Podolie, z Fatransko-tatranskej oblasti Malé Karpaty, Považský Inovec, Strážovské Vrchy, Súľovské skaly, Hornonitrianska kotlina, Žiar, Tríbeč a z Podunajskej nížiny Podunajská pahorkatina.

Povrch územia je značne členitý. Pohoria majú prevažne charakter hornatín, z ktorých vystupujú chrbty, hrebene a tvrdoše z odolnejších hornín. Na mieste menej odolných hornín vznikli erózne doliny a kotliny. Riečne toky sprevádzajú pásy rovinatých nív. Na úpäť pohorí vo výbežku Podunajskej nížiny sú pahorkatiny s úvalinami a úvalinovitými dolinami. Podunajská pahorkatina, Hornonitrianska kotlina a Považské Podolie, v ktorom sa rozprestiera i značná časť riešeného územia SPR, patria do teplej klimatickej oblasti. Ostatné územie prechádza s narastajúcou nadmorskou výškou do mierne teplej a chladnej klimatickej oblasti. Západnú časť kraja odvodňuje Váh, ktorý formuje i charakter riešeného územia SPR a do ktorého sa z pravej strany vlieva Biela Voda, Drietomica a v rámci riešeného územia SPR aj rieka Vlára.

Kraj má pomerne značné zásoby podzemných vôd (Pružina a Domaniža v okrese Považská Bystrica). Najväčšia vodná nádrž je na Váhu pri Nosiciach. Termálne pramene v Trenčianskych Tepliciach, Bojniciach a Nosiciach (Kúpele Nimnica) podmienili vznik kúpeľov.

Doliny a kotliny kraja sú odlesnené. V pohoriach v nižších polohách rastú dubové a hrabové lesy, vo vyšších polohách bučiny a v najvyšších smrečiny. Pestrá mozaika krajinných typov podmieňuje aj pomerne pestré zastúpenie živočíchov. V pohoriach nájdeme zástupcov spoločenstiev hôr, z

ktorých k najznámejším patria diviaky, líšky, srny, jelene. V poslednom období, najmä v Strážovských vrchoch, ktoré charakterizujú i časť riešeného územia SPR, je častým zjavom medveď, ba dokonca bol pozorovaný aj vlk. V kotlinách a na výbežkoch Podunajskej nížiny dominujú zástupcovia spoločenstiev polí a lúk (zajace, jarabice, bažanty, rôzne druhy hlodavcov). Špecifické živočíšne druhy obývajú okolie väčších tokov a vodných plôch.

Ovzdušie

Na znečistení ovzdušia v riešenom sa podieľajú výraznou mierou činitele, ktoré sú situované priamo v jeho území, ale aj pôsobiace v okolí tohto územia. Hlavné zdroje znečistenia ovzdušia pochádzajú z bodových zdrojov priemyselnej prevádzky Slovenské elektrárne Zemianske Kostoľany, Fortischem Nováky a v riešenom území SPR najmä Považská cementáreň Ladce, CEMMAC Horné Srnie, ale aj z mobilných zdrojov - automobilová doprava.

Z hľadiska zdrojov znečistenia sa podieľali na znečistení ovzdušia najmä energetické zdroje výrobných podnikov, centrálné tepelné zdroje, blokové kotolne, domáce kúreniská a podobne. Prevažná časť emisnej záťaže Trenčianskeho kraja pochádza najmä z regiónu Hornej Nitry.

Diferenciácia územia podľa environmentálnej kvality je stanovená v piatich stupňoch. Na území Trenčianskeho kraja sa nachádzajú regióny s nenarušeným prostredím (**Bielokarpatský región** a **Strážovský región**, ktoré charakterizujú časť riešeného územia SPR), región s mierne narušeným prostredím (Strednopovažský región, Ponitriansky a Tribečský región) s koncentráciou narušeného prostredia v aglomerácii Trenčína (Trenčiansky región). Regióny so silne narušeným prostredím predstavujú Dolnopovažský a Hornonitriansky región.

Znečisťujúce látky v ovzduší možno považovať za zdroj znečistenia povrchových a podzemných vôd aj z vodohospodárskeho hľadiska. Voda je jedným z médií transportu a akumulácie látok znečisťujúcich ovzdušie. Na pôdu majú najškodlivejší vplyv plynne exhaláty kyslého charakteru, ako sú oxidy síry, oxidy dusíka, chlorovodík a pod., preto že neutralizujú zásadité zložky pôdy a spôsobujú jej okysľovanie. Okysľovanie pôd vplýva negatívne nielen na rastlinstvo, ale aj na ďalšie faktory ako napr. nedostatok živín, zníženie biologickej aktivity, slabý rozklad organickej hmoty. Ďalším rizikom je kumulácia ťažkých kovov v pôde, čo sa odráža v schopnosti pôdy poskytovať hygienicky neškodné plodiny.

V oblasti ochrany ovzdušia musia prevádzkovatelia zdrojov znečisťovania ovzdušia plniť podmienky zákona NR SR č. 137/2010 Z. z. o ovzduší. Kategorizácia stacionárnych zdrojov znečistenia ovzdušia je daná vyhláškou MŽP SR č. 410/2012 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o ovzduší. Vyhláškou MŽP SR č. 231/2013 Z. z., sa ustanovujú požiadavky na vedenie prevádzkovej evidencie a rozsah ďalších údajov o stacionárnych zdrojoch znečisťovania ovzdušia. Vyhláškou Ministerstva životného prostredia SR, č. 411/2012 Z. z. sa ustanovuje monitorovanie emisií zo stacionárnych zdrojov a kvality ovzdušia v okolí, spôsob a požiadavky na zisťovanie a preukazovanie množstva vypúšťaných znečisťujúcich látok a údajov o dodržaní určených technických požiadaviek a všeobecných podmienok prevádzkovania.

V Trenčianskom kraji je ovzdušie najviac znečisťované na území Hornej Nitry. Ovzdušie je najviac zaťažované exhalátmi z chemického priemyslu, energetiky (teplárne, elektrárne) a dopravy. Významným druhotným zdrojom znečisťovania je sekundárna prašnosť, ktorej úroveň závisí od meteorologických činiteľov, zemných a poľnohospodárskych prác a charakteru povrchu. Vykurovanie domácností je v hornatejšej časti kraja významnejším zdrojom znečisťovania ovzdušia než v Trnavskom, či Bratislavskom kraji. Vo väčších mestách sa používa najmä zemný plyn, palivové drevo sa používa vo väčšej miere v hornatej severnej časti kraja. Priemyselné zdroje znečisťovania ovzdušia sú z hľadiska príspevku k lokálnemu znečisteniu ovzdušia základnými znečisťujúcimi látkami menej významné s výnimkou cementární. Významnejšie sa prejavuje vplyv tepelnej elektrárne, ktorý však v závislosti od meteorologických podmienok prispieva viac k regionálnemu pozadiu.

Pre porovnanie zozbieraných hodnôt je k dispozícii tabuľka, ktorá obsahuje množstvá vyprodukovaných základných znečisťujúcich látok v okresoch TSK za posledných 5 rokov:

Tabuľka 47 Emisie základných znečisťujúcich látok (ZL) zo stredných a veľkých stacionárnych zdrojov znečistenia v TSK podľa okresov (t/rok) – údaje relevantné pre riešené územie SPR (okres Ilava) sú vyznačené graficky:

Typ ZL	Okres	2019	2018	2017	2016	2015
1.3.00 tuhé znečisťujúce látky (TZL)	Trenčín	50,66	70,45	42,66	43,29	46,74
	Púchov	11,30	10,29	11,21	12,94	14,79
	Bánovce nad Bebravou	4,53	4,36	4,23	5,35	4,84
	Myjava	3,48	3,55	3,46	4,11	4,49
	Nové Mesto nad Váhom	9,93	8,20	6,60	6,73	6,30
	Partizánske	7,13	12,70	11,14	10,14	11,53
	Považská Bystrica	12,32	10,27	10,11	9,69	9,16
	Prievidza	272,57	210,01	271,66	341,54	744,26
	Ilava	77,12	67,94	75,04	204,37	212,97
	SPOLU	449,02	397,77	436,09	638,16	1055,08
3.9.99 Oxid siričitý 3.4.01 + 3.4.02	Trenčín	70,73	45,39	86,64	102,91	61,93
	Púchov	34,03	27,12	40,09	36,70	28,75
	Bánovce nad Bebravou	0,66	0,88	0,14	0,47	0,73
	Myjava	5,40	5,02	5,68	5,27	5,90
	Nové Mesto nad Váhom	1,50	1,74	0,33	0,30	0,18
	Partizánske	11,13	10,09	8,68	9,07	8,51
	Považská Bystrica	1,88	1,91	2,48	2,38	2,14
	Prievidza	1179,61	2694,06	6901,63	6176,46	46791,47
	Ilava	9,30	8,68	38,62	15,32	9,12
	SPOLU	1314,23	2794,89	7084,29	6348,88	46908,74
3.4.03 oxidy dusíka (NOx) - oxid dusnatý	Trenčín	880,84	880,73	897,43	852,02	868,77
	Púchov	264,72	265,62	324,00	355,02	383,96
	Bánovce nad Bebravou	16,56	16,60	16,90	16,70	16,09
	Myjava	31,06	33,17	35,34	34,92	36,73
	Nové Mesto nad Váhom	33,44	32,15	33,61	34,84	32,35
	Partizánske	64,22	71,39	70,43	67,58	73,90
	Považská Bystrica	65,13	54,71	66,94	78,36	95,24
	Prievidza	1270,83	1253,60	1833,08	1932,79	3958,06
	Ilava	653,08	568,63	643,64	705,75	813,76
	SPOLU	3279,88	3176,61	3921,36	4077,98	6278,83
4.4.02 organické látky vyjadrené ako celok	Trenčín	67,37	76,03	63,17	58,10	56,17
	Púchov	147,10	142,91	162,67	137,39	130,98
	Bánovce nad Bebravou	14,44	16,03	16,88	16,13	18,98
	Myjava	40,23	34,49	34,03	30,08	32,12

	Nové Mesto nad Váhom	54,57	53,35	47,55	50,56	53,71
	Partizánske	46,47	46,27	43,27	41,06	36,58
	Považská Bystrica	36,22	38,12	35,91	31,96	27,28
	Prievidza	141,40	146,27	159,91	163,97	164,97
	Ilava	66,55	65,35	75,00	65,53	51,39
	SPOLU	614,34	618,81	638,39	594,77	572,17
3.5.01 oxid uhoľnatý (CO)	Trenčín	4547,78	4252,98	3784,84	2786,69	3174,11
	Púchov	70,91	64,38	79,29	66,85	53,97
	Bánovce nad Bebravou	14,56	15,12	13,86	14,43	14,16
	Myjava	76,76	80,31	85,77	93,30	96,60
	Nové Mesto nad Váhom	22,82	21,82	21,54	21,44	20,49
	Partizánske	145,56	180,27	177,34	165,14	174,53
	Považská Bystrica	86,09	52,02	82,15	156,51	125,04
	Prievidza	603,31	697,98	842,43	1248,58	754,08
	Ilava	1441,95	2211,10	2208,76	2205,48	2126,09
	SPOLU	7009,74	7575,97	7295,97	6758,43	6539,07

Zdroj: Národný Emisný Inventarizačný Systém, vlastné spracovanie

Rovnaké súhrnné údaje za celý TSK premietnuté do porovnania s hodnotami za celú SR ukazuje nasledujúca tabuľka, doplnená o hodnoty CO₂, dostupné len po úrovni krajov.

Tabuľka 48 Emisie základných znečisťujúcich látok (ZL) + CO₂ zo stredných a veľkých stacionárnych zdrojov znečistenia v TSK v porovnaní so SR (t/rok)

Typ ZL	2019		2018		2017		2016		2015	
	Množstvo ZL(t)	% v SR	Množstvo ZL(t)	% v SR	Množstvo ZL(t)	% v SR	Množstvo ZL(t)	% v SR	Množstvo ZL(t)	% v SR
tuhé znečisťujúce látky	449,0	12,7	397,8	8,4	436,1	8,4	638,2	11,8	1 055,1	17,2
údaj za celú SR:	3 539,76		4 753,39		5 165,98		5 417,07		6 128,76	
3.9.99 oxid siričitý	1 314,2	9,2	2 794,9	14,8	7 084,3	27,0	6 348,9	25,7	46 908,7	72,0
3.4.01+3.4.02 údaj za celú SR:	14 220,0		18 852,4		26 190,4		24 749,8		65 142,2	
3.4.03 oxidy dusíka, oxid dusnatý	3 279,9	14,0	3 176,6	12,1	3 921,4	14,8	4 078,0	15,7	6 278,8	21,6
údaj za celú SR:	23 394,3		26 177,1		26 507,2		26 015,3		29 091,1	
4.4.02 organické látky	614,3	8,9	618,8	8,7	638,4	9,4	594,8	9,3	572,2	9,3
údaj za celú SR:	6 926,7		7 092,6		6 810,3		6 387,5		6 172,7	

oxid uhoľnatý (CO)	7 009,7	6,8	7 576,0	5,3	7 296,0	4,8	6 758,4	4,5	6 539,1	4,3
3.5.01 údaj za celú SR:	102 509,9		142 084,9		152 728,3		151 782,9		150 417,9	
8.1.01 oxid uhličitý (CO ₂)	3 985 053,7	38,1	2 715 990,8	26,6	3 071 323,8	30,3	1 128 251,6	14,6	3 293 720,0	33,6
údaj za celú SR:	10 459 986,1		10 199 437,1		10 143 739,1		7 725 748,7		9 794 093,3	

Zdroj: Národný Emisný Inventarizačný Systém, vlastné spracovanie

Najvýznamnejší prevádzkovatelia stredných a veľkých zdrojov znečistenia ovzdušia v okresoch Trenčianskeho kraja podľa Národného emisného inventarizačného systému v roku 2019 boli okresy:

Tabuľka 49 Najväčší znečisťovatelia ovzdušia v TSK v roku 2019 podľa okresov - údaje relevantné pre riešené územie SPR sú vyznačené graficky :

Okres	Najväčší znečisťovatelia
Bánovce nad Bebravou	Agrovýkrm Rybany s. r. o., Gabor spol. s r. o., PÖTTINGER STROJE, s. r. o., SPPP Slovakia s. r. o.
Ilava	Považská cementáreň a. s. Ladce, Termonova CTZ Nová Dubnica, Poľnohospodárske družstvo Vršatec, MATADOR Industries, a. s.,
Myjava	ENGIE Services a. s. kotolňa S3, PFS, a.s., SVAMAN spol. s r. o., HDO SK, s.r.o.
Nové mesto nad Váhom	VACUUMSCHMELZE, s.r.o., Hella Slovakia Front-Lighting s.r.o., PELLENCE s. r. o.
Partizánske	AGROSERVIS-SLUŽBY výroba bioplynu, TSM mesta Partizánske, Podnik živočíšnej výroby a. s. Farma Žabokreky, Partizánske Building Components-SK Iakovňa
Považská Bystrica	TEPLÁREŇ Pov. Bystrica s.r.o., paroplynový cyklus, Thyssenkrupp rothe erde Slovakia, a. s.
Prievidza	FORTISCHEM a. s., Slovenské elektrárne a. s., Hornonitrianske bane Prievidza a.s., NAVI s. r. o. – hydinnárska farma, MVDr. Vladimír Rybníkar – veľkovýkrmňa hosp. zvierat, Scheuch s.r.o. – striekacia kabína so sušením
Púchov	RONA, a.s., výroba skla, Continental Matador Rubber, s. r. o., kotolňa, Continental Matador Truck Tires s.r.o., FARMA JANEK, spol. s r. o., Bioplyn Horovce, s. r. o., BioElectricity, s. r. o.
Trenčín	CEMMAC a. s. Horné Srnie, Považský cukor a.s., CRH (Slovensko) a.s., Kameňolomy, VETROPACK NEMŠOVÁ s. r. o., výroba skla, JANEK s. r. o., farma nosníc, Domäsko s. r. o., farma brojlerov, BIOPLYN BIEROVCE s. r. o., výroba bioplynu

Zdroj: Národný Emisný Inventarizačný Systém, vlastné spracovanie

Voda

Slovenská republika sa vstupom do Európskej únie zaviazala plniť požiadavky spoločenstva v oblasti ochrany, využívania, hodnotenia a monitorovania stavu vôd zastrešené rámcovým dokumentom známym pod názvom Rámcová smernica o vode – RSV (Water Framework Directive 2000/60/EC). Rámcová smernica bola transponovaná do zákona NR SR č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) a vyhlášky Ministerstva

pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky č. 418/2010 Z. z. o vykonaní niektorých ustanovení vodného zákona.

Kvalita a znečistenie vôd

Hlavnými zdrojmi znečistenia povrchových vôd regiónu sú:

- bodové zdroje znečistenia - priemyselné prevádzky,
- poľnohospodárska výroba - splach agrochemikálií, priesaky exkrementov a pod.
- urbanizácia - priesaky nevodotesných žump, priesaky zo skladovania odpadov a pod.

Kvalita vody vo Váhu na území TSK závisí od kvality vody pritekajúcej z vyšších častí povodia a je negatívne ovplyvnená najmä husto osídlenými oblasťami s rozvinutým priemyslom, kde najväčšími znečisťovateľmi sú Trenčianske vodárne a kanalizácie a. s. a priemysel z aglomerácií **Dubnica nad Váhom**, Trenčín, Považská Bystrica a Nové Mesto nad Váhom.

V najvyššom mieste odberu na rieke Váh – Púchov je kvalita vody relatívne dobrá, až na skupinu mikrobiologických ukazovateľov, ktorá vykazuje IV. triedu, t. z. silne znečistená voda. V mieste odberu Váh – Trenčín vykazujú prvé tri skupiny ukazovateľov II. triedu znečistenia, teda čistú vodu avšak skupina nutričov vykazuje III. triedu znečistenia a skupina mikrobiologických ukazovateľov a ukazovateľov rádioaktivity vykazuje IV. triedu znečistenia. Najväčšími producentmi odpadových vôd v Trenčianskom kraji sú čistiare odpadových vôd mesta Trenčín, Trenčianske vodárne a kanalizácie a. s. a Považská vodárenská spoločnosť a. s.

Najhoršia kvalita vody je zaznamenaná v odbernom mieste Váh – Opatovce, kde dokumentujú silne znečistenú vodu mikrobiologické ukazovatele a ukazovatele rádioaktivity.

Aktuálnu hrozbu pre kvalitu zdrojov podzemných vôd v TSK predstavujú infiltrácie povrchových vôd do riečnych sedimentov, z priemyselných hnojív, znečistených zrážkových vôd, skládok odpadov, priemyselných a odpadových vôd mestských a sídelných aglomerácií a poľnohospodárstva. Pri celkovom zhodnotení hodnôt celkovo k zvýšeniu železa, mangánu, dusičnanov, chloridov a niektorých stopových prvkov. V rámci základných fyzikálno – chemických ukazovateľov sa najviac sa vyskytuje zvýšená koncentrácia mangánu, a to najmä v Novákoch a Prievidzi. Železo taktiež prekračuje limitné hodnoty vo viacerých objektoch V rámci oblasti SK10000400P je najviac znečistená oblasť Prievidze, kde sa vyskytujú zvýšené koncentrácie arzénu, železa, mangánu, naftalénu a amónneho iónu.

Medzizrnové podzemné vody kvartérnych náplavov Váhu sú ovplyvňované antropogénnou činnosťou najmä aglomeráciou Trenčín. V skupine základných fyzikálno – chemických ukazovateľov sa dokumentuje prekročenie koncentrácie dusičnanov v lokalite Veľké Bierovce, chloridov, železa v objekte Púchov a mangánu v objekte **Dubnica nad Váhom**. V rámci polycyklických aromatických uhľovodíkov sa v území vyskytujú zvýšené koncentrácie naftalénu vo Veľkých Bierovciach, Savčine a Horovciach.

Ochrana vody

Ochrana vodných zdrojov je úzko spojená s územnou ochranou prírody. Z dôvodu potreby zachovania kvality zdrojov podzemných a povrchových vôd je dôležitá činnosť človeka vhodným spôsobom regulovať tak, aby bol rozvoj celého regiónu trvalo udržateľný. Okrem samotných ochranných pásiem stanovených Vyhláškou MŽP č. 29/2005 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o určovaní ochranných pásiem vodárenských zdrojov, o opatreniach na ochranu vôd a o technických úpravách v ochranných pásmach vodárenských zdrojov je pre zachovanie kvality vodných zdrojov veľmi dôležitá aj kvalita životného prostredia širšieho okolia vodného zdroja. Preto prvky ochrany prírody a krajiny limitujúce antropogénne aktivity v chránených územiach a ich ochranných pásmach definovaných v zákone č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny možno považovať za pozitívne faktory v krajine, ktoré napomáhajú udržať stabilitu ekosystémov krajiny a vodných zdrojov nevynímajúc.

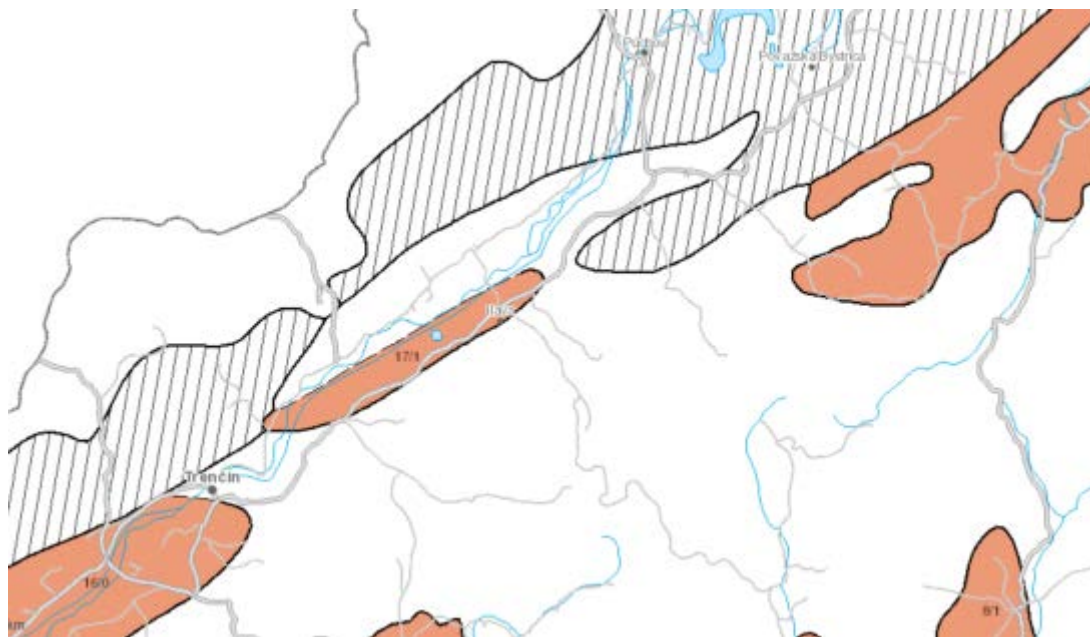
Najväčší a najvýznamnejší zdroj pitnej vody v Trenčianskom samosprávnom kraji sú **chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd (Chránená vodohospodárska oblasť)**. V zmysle § 31 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov sa vyhlasuje Chránená vodohospodárska oblasť, ktorá predstavuje územie, ktoré svojimi prírodnými podmienkami tvorí významnú prirodzenú akumuláciu povrchových a podzemných vôd. V Trenčianskom kraji sa nachádzajú dve - **CHVO Strážovské vrchy** a **CHVO Beskydy - Javorníky**, ktoré sa nachádzajú v severnej časti územia a tvoria **24 % rozlohy** Trenčianskeho kraja. Celková rozloha CHVO Strážovské vrchy je 757 km², pričom v území Trenčianskeho kraja, resp. riešenom území SPR, sa nachádza 700 km². Rozloha CHVO Beskydy a Javorníky predstavuje 1 856 km², pričom na území Trenčianskeho kraja sa nachádza len 375 km², čo predstavuje 20 % celkovej rozlohy CHVO.

Podľa § 31 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov sú vyhlásené **zraniteľné oblasti**, ktoré tvoria poľnohospodársky využívané územia, z ktorých odtiekajú vody zo zrážok do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých koncentrácia dusičnanov je vyššia ako 50 mg.l⁻¹ alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť. Zraniteľné oblasti sú vyhlásené prevažne v nižších polohách s poľnohospodárskou pôdou, kde je riziko ohrozenia vôd vyššou koncentráciou živín, predovšetkým dusičnanmi. V zmysle Nariadenia vlády SR č. 617/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé a zraniteľné oblasti sa v Trenčianskom kraji nachádza **142 zraniteľných oblastí**, ktoré sú vymedzené hranicami katastrálnych území. Zraniteľné oblasti pokrývajú **44 % rozlohy** Trenčianskeho kraja a sú vymedzené prevažne **v Považskom podolí, Podunajskej pahorkatine, Hornonitrianskej kotline a na úpätí Bielych Karpát, Strážovských vrchov a Považského Inovca**. V rámci okresov je najväčšie pokrytie zraniteľnými oblasťami v okresoch Partizánske (100 %), Nové Mesto nad Váhom (78 %) a Trenčín (66 %) a najmenšie v okresoch Považská Bystrica (3 %) a Myjava (2 %).

Geotermálna energia

Významným rozvojovým faktorom územia je potenciál geotermálnej energie, ktorý je v území SPR nasledovný:

Obrázok 7: Potenciál geotermálnej energie na území SPR podľa Atlasu geotermálnej energie

Výrobné odvetvy

1 - hospodárstvo v podstaty	10 - železná ruda	19 - hospodárstvo v podstaty
2 - poľnohospodárstvo a poľovníctvo	11 - ocelárstvo	20 - chemikálie
3 - priemysel a stavebníctvo	12 - strojárstvo	21 - textilárstvo
4 - strojárstvo	13 - strojárstvo (s. a. št.)	22 - strojárstvo (s. a. št.)
5 - potravinárstvo	14 - strojárstvo a strojárstvo (s. a. št.)	23 - strojárstvo (s. a. št.)
6 - strojárstvo a strojárstvo (s. a. št.)	15 - strojárstvo	24 - strojárstvo
7 - strojárstvo a strojárstvo (s. a. št.)	16 - strojárstvo	25 - strojárstvo
8 - strojárstvo	17 - strojárstvo	26 - strojárstvo
9 - strojárstvo	18 - strojárstvo	27 - strojárstvo

Pôda

Pôda predstavuje významný krajinný prvok s nezastupiteľnou energetickou a bioprodukčnou funkciou. Je výsledkom vzájomného prenikania a pôsobenia atmosféry, hydrosféry, litosféry a biosféry. Je s nimi tesne spätá, a preto detailne odráža súčasnú a čiastočne i minulé štruktúru krajiny. Kvalita pôdneho krytu je výrazným činiteľom podmieňujúcim existenciu určitých typov rastlinstva a živočíšstva v krajine. Zároveň je i významným prírodným zdrojom s nezastupiteľnou produkčnou funkciou, ktorá je jedným z najdôležitejších existenčných faktorov ľudskej spoločnosti.

Ako východiskový podklad pri analýze vlastností pôd a ich priestorového rozloženia v rámci riešeného územia boli použité mapy pôdy a zrnitosť pôdy. Pôdna pokrývka bola hodnotená na základe výskytu pôdnych typov na úrovni subtypov a pôdnych druhov (na základe zrnitosti).

Rozdielnosť fyzicko-geografických podmienok základných typov riešeného územia – výbežkov Podunajskej pahorkatiny s prechodom do pohoria Považského Inovca, výbežkov Malých Karpát s prechodom do **Bielych Karpát** na juhozápadnej a západnej strane, pohoria **Strážovských vrchov** a ostatnými pohoriami Fatransko-Tatranskej oblasti vnútorných Západných Karpát v južnej a juhovýchodnej časti, ako aj nížinných častí **Považskej kotliny**, sa prejavuje aj z pohľadu pedo-geografických charakteristík územia.

V rámci hornatých častí sú dôležitými pedo-genetickými faktormi substrát, reliéf a klíma. Na území nížin sú hlavnými pedo-genetickými faktormi azonálne činitele. Najvýznamnejším faktorom je erózia a akumulácia činnosť vodných tokov, ktorá spôsobuje opakované narušovanie pôdy záplavami.

Erózia pôdy

Jedným z najviac negatívnych javov pôsobiach na pôdu je erózia. Pod pojmom erózia pôdy sa rozumie rozrušovanie, premiestňovanie a ukladanie pôdnych častíc pôsobením vody, vetra a iných exogénnych činiteľov. Erózia poľnohospodárskej pôdy predstavuje úbytok povrchovej najúrodnejšej vrstvy poľnohospodárskej pôdy bezprostredne spojený s úbytkom humusu a živín.

Väčšina poľnohospodárskych pôd v Trenčianskom kraji je ohrozená vodnou eróziou, jej intenzita nie je nízka. Vodná erózia sa výraznejšie prejavuje v severných okresoch, najmä v podhorských a horských oblastiach, kde je vyššia svahovitosť. Najhoršia situácia v rámci ohrozenia pôd vodnou eróziou je v okresoch Považská Bystrica, Púchov a Myjava.

Z hľadiska ohrozenia poľnohospodárskych pôd veternou eróziou patrí prevažná časť riešeného územia do kategórie so žiadnou až slabou intenzitou erózie. Stredná a silná veterná erózia sa v Trenčianskom kraji vyskytuje minimálne. Na väčšine poľnohospodárskej pôdy sa vyskytuje slabá až žiadna veterná erózia (98 %). Intenzita je závislá najmä na sklonitosti reliéfu, pokryvnosti vegetáciou a na pôdnom druhu. Stredná až silná veterná erózia má najväčšie zastúpenie v okresoch Považská Bystrica, Púchov a Myjava.

Podľa údajov Výskumného ústavu pôdoznanectva a ochrany pôdy je na území TSK silnou vodnou eróziou ohrozených 24,95 % pôd a extrémne silnou vodnou eróziou ohrozených 25,88 % pôd. Účinkami veternej erózie je ohrozených 0,05 % (ohrozenie silnou eróziou).

Tabuľka 50 Zastúpenie kategórií ohrozenosti pôd vodnou eróziou v okresoch Trenčianskeho kraja

Okres	Kategória eróznej ohrozenosti [% z poľnohospodárskej pôdy]			
	žiadna až slabá erózia	stredná erózia	silná erózia	extrémna erózia
Bánovce nad Bebravou	33,62	31,52	21,2	13,66
Ilava	34,37	11,98	19,78	33,86
Myjava	8,61	25,76	34,75	30,87
Nové Mesto nad Váhom	42,2	17,21	21,2	19,39
Partizánske	56,35	27,36	13,5	2,79
Považská Bystrica	10,36	10,41	39,06	40,18
Prievidza	29,08	22,23	22,25	26,44
Púchov	16,52	6,9	31,68	44,89
Trenčín	29,46	18,89	25,36	26,29
Trenčiansky kraj	29,53	19,64	24,95	25,88

Zdroj: Výskumný ústav pôdozvedectva a ochrany pôdy

Tabuľka 51 Zastúpenie kategórií ohrozenosti pôd veternou eróziou v okresoch Trenčianskeho kraja

Okres	Kategória eróznej ohrozenosti [% z poľnohospodárskej pôdy]			
	žiadna až slabá erózia	stredná erózia	silná erózia	extrémna erózia
Bánovce nad Bebravou	99,24	0,76	-	-
Ilava	88,15	11,7	0,14	-

Myjava	100	-	-	-
Nové Mesto nad Váhom	99,66	0,33	0,02	-
Partizánske	100	-	-	-
Považská Bystrica	97,48	2,41	0,11	-
Prievidza	97,43	2,57	-	-
Púchov	98,5	1,39	0,12	-
Trenčín	98,13	1,39	0,03	-
Trenčiansky kraj	97,96	1,99	0,05	-

Zdroj: Výskumný ústav pôdozvedectva a ochrany pôdy

Ochrana poľnohospodárskej pôdy je zabezpečená ochranou najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy v katastrálnom území v sídlach kraja podľa kódu bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek, ktorý je uvedený v prílohe č. 2 k nariadeniu vlády č. 58/2013 Z. z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy pre každé katastrálne územie. Ďalšími dôležitými prvkami sú objekty, ktoré sú súčasťou hydromelioračnej sústavy na poľnohospodárskej pôde. Zväčša sa jedná o plochy závlah s príslušnou rúrovou sieťou, drenáže, odvodňovacie kanále, prečerpávacie stanice a ďalšie.

Klimatické podmienky a dopady zmeny klímy

Ovzdušie je najdynamickejším krajinným prvkom. Riešené územie bolo posudzované z hľadiska dlhodobého stavu vlastností ovzdušia ako sú teplotné a zrážkové pomery. Tieto klimatické parametre, spolu s mierou jeho znečistenia cudzorodými látkami, najvýraznejšie modifikujú podmienky socioekonomického využitia územia.

Z hľadiska klímy Trenčianskeho kraja patria **Považské podolie**, Podunajská pahorkatina a Hornonitrianska kotlina do teplej klimatickej oblasti. Znakom teplej oblasti je viac než 50 letných dní počas roka, t. j. dní, kedy maximálna denná teplota vzduchu dosahuje 25° C a viac. Ostatné územie Trenčianskeho kraja prechádza s narastajúcou nadmorskou výškou do mierne teplej a chladnej klimatickej oblasti. Mierne teplá oblasť je charakterizovaná priemernými júnovými teplotami vyššími než 16° C s menej než 50 letnými dňami. Chladná klimatická oblasť zahŕňa vysoké severne orientované pohoria a podhoria. Vďaka členitému reliéfu sú tu častým javom teplotné inverzie a zreteľne sa prejavuje výšková stupňovitosť základných meteorologických prvkov.

Dopady spojené so zmenou podnebia majú vplyv na všetky zložky životného prostredia a znižovanie týchto dopadov je predmetom rady strategických dokumentov ako napr. Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy – aktualizácia, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 478/2018. Hlavným cieľom tejto stratégie je zlepšiť pripravenosť Slovenska čeliť nepriaznivým dôsledkom zmeny klímy, priniesť čo najširšiu informáciu o súčasných adaptačných procesoch na Slovensku, a na základe ich analýzy ustanoviť inštitucionálny rámec a koordinačný mechanizmus na zabezpečenie účinnej implementácie adaptačných opatrení na všetkých úrovniach a vo všetkých oblastiach, ako aj zvýšiť celkovú informovanosť o tejto problematike.

Z pozorovaných trendov zmeny podnebia za obdobie rokov 1881 – 2017 na Slovensku možno uviesť:

- rast priemernej ročnej teploty vzduchu,
- priestorovo rozdielny trend ročných úhrnov atmosférických zrážok,
- pokles relatívnej vlhkosti vzduchu,
- pokles snehovej pokrývky do výšky 1000 m n. m.,
- vzrast potenciálneho výparu a pokles vlhkosti pôdy,
- zmeny v premenlivosti klímy (najmä zrážkových úhrnov).

Teplotné pomery

Na území sú zastúpené tri klimatické oblasti: teplá, mierne teplá a studená. Nižšie položené časti kraja patria do teplej klimatickej oblasti, stráne pohorí do mierne teplej a najvyššie polohy do chladnej klimatickej oblasti. Teplá oblasť sa rozprestiera do výšky 300 m.n.m. Má viac ako 50 letných dní s maximálnou teplotou +25 °C a vyššou. Mierne teplá oblasť zaberá územie vrchovín a hornatín s výškovým rozmedzím od 300 do 800 m. n. m. Má menej ako 50 letných dní v roku. Priemerná teplota v júli je nad + 16°C. Chladná oblasť s priemernou teplotou vzduchu v júli pod + 16 °C sa vyskytuje v najvyšších polohách územia kraja. Priemerné mesačné teploty v letných mesiacoch sa pohybujú od 16,9 °C do 18,0°C a v zimných mesiacoch od - 3,2°C do 4,2°C.

Ročný priemer zrážok sa na tomto území pohybuje od 550 do 1000 mm. Charakteristické je, že množstvo zrážok stúpa s nadmorskou výškou. Približne 60 % zrážok spadne v letnom období a asi 40 % v zimnom období, čo je výhodné pre prírodu. Mesiacmi s najvyšším priemerným mesačným množstvom zrážok sú mesiace jún, júl a august a najmenej zrážok pripadá na február.

Snehová pokrývka sa udrží 70 až 120 dní, a v najvyšších častiach pohoria Vtáčnik až 160 dní. Hrúbka snehovej pokrývky sa zväčšuje so stúpajúcou nadmorskou výškou a dosahuje priemernú hrúbku okolo 30 cm. Najviac dní so snehovou pokrývkou pripadá na január a február. Prevládajú severozápadné až severné vetry. Približne 2/3 dní roka je oblačnosť, pričom najmenej oblačné dni sa vyskytujú koncom leta a začiatkom jesene. Do roka je tu priemerne 50 jasných dní a 25 až 30 dní s búrkou. Oblačnosť pribúda so stúpajúcou nadmorskou výškou a ubúda k východu, vplyvom kontinentality. Na horách je najväčšia na jar a v lete a najmenšia v zime. Prevažná časť územia má okolo 100 až 140 dní bez mrazu, v najvyšších polohách kraja je to približne 80 dní. Obdobie s výskytom teplôt pod bodom mrazu trvá 80 až 120 dní, vyššie položené miesta majú okolo 200 dní pod bodom mrazu.

Dopady zmeny klímy

Ako vyplynulo zo zozbieraných klimatických charakteristík (priemerná ročná teplota, počet tropických dní) zmena klímy sa negatívne dotýka aj územia Trenčianskeho kraja. Oteplenie klímy je veľmi pravdepodobne spôsobené ľudskou činnosťou. Ak bude naďalej pokračovať celosvetový rast emisií, pravdepodobne nás už na konci 21. storočia čakajú vážne zmeny. V závislosti od vyprodukovaných emisií sa môže teplota zvýšiť o 1,1°C až 6,4°C.

Na Slovensku sa od roku 1881 zvýšila teplota v priemere o 1,6°C a poklesli ročné úhrny zrážok. Ako reakciu na problémy súvisiace so zmenou klímy Úrad TSK začal realizovať projekt Zelená župa, ktorého cieľom je zníženie negatívnych dopadov prevádzky úradu a objektov v jeho správe na životné prostredie ako aj zvýšenie environmentálneho povedomia občanov kraja. Aj vďaka tomuto projektu boli realizované projekty na zníženie energetickej náročnosti budov, vystavali sa obľúbené cyklotrasy, boli obstarané elektromobily pre potreby úradu ako aj vybudované rýchlonabíjacie stanice. V rámci osvetu bol zorganizovaný seminár o zmeny klímy na pôde TSK.

2.4 Syntéza analytických východísk

2.4.1 SWOT analýza, TOWS matica

SWOT analýza slúži na syntetizáciu analytických východísk charakterizujúcich súčasný stav regiónu SPR Dubnicko-llavsko vrátane ich váženía, ktoré definuje ich jednotlivé váhy/dôležitosť.

Tabuľka 52: SWOT analýza územia SPR

Silné stránky		35	Slabé stránky		27
Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva – kvalifikovaná pracovná sila	7		Dopravné zaťaženie hlavných dopravných ťahov		9
Trh práce, pracovné príležitosti a priemyselná štruktúra	8		Technický stav a energetická efektívnosť verejnej infraštruktúry		7
Množstvo a kvalita prírodných ekosystémov (vrátane chránených) v regióne	6		Technický stav cestnej infraštruktúry ako i príslušných technických objektov (mosty, podjazdy)		7
Regionálna spolupráca a koordinácia rozvojových aktivít jednotlivých lokálnych územných samospráv prostredníctvom strategicko-plánovacieho regiónu	6		Kvalita životného prostredia (kvalita ovzdušia, významné zdroje znečistenia)		4
Polohový a kooperačný potenciál v rámci rozvojovej osi Bratislava – Trnava – Trenčín – Žilina	8				
Príležitosti		40	Ohrozenia		28
Regionálny integrovaný systém manažmentu a zhodnocovania odpadov	7		Demografický trend – starnutie populácie		7
Industrie 4.0 – inovačné aktivity vo väzbe na existujúcu ekonomickú štruktúru regiónu	8		Adaptabilita územia na zmenu klímy a odolnosť regiónu		8
Cezhraničné väzby - blízkosť Českej republiky	5		Najväčšia skládka komunálneho odpadu v SR		5
Regionálne kapacity pre energetické zhodnocovanie odpadov (rotačné pece Horné Srnie, Ladce)	8		Kapacity a dostupnosť ambulantnej zdravotnej starostlivosti – veková štruktúra lekárov		8

Brownfieldy - nevyužívané priemyselné areály – ZŤS, areály lomov	5		
Nevyužívaná železničná trať Nemšová – Lednické Rovné	3		
Stabilizácia a ochrana vodných zdrojov	4		

Na základe sumáru váh jednotlivých faktorov v rámci určitého kvadrantu je možné definovať základnú charakteristiku/pozíciu regiónu vo vzťahu k svojmu ďalšiemu rozvoju.

Sumár vážení pre jednotlivé faktory

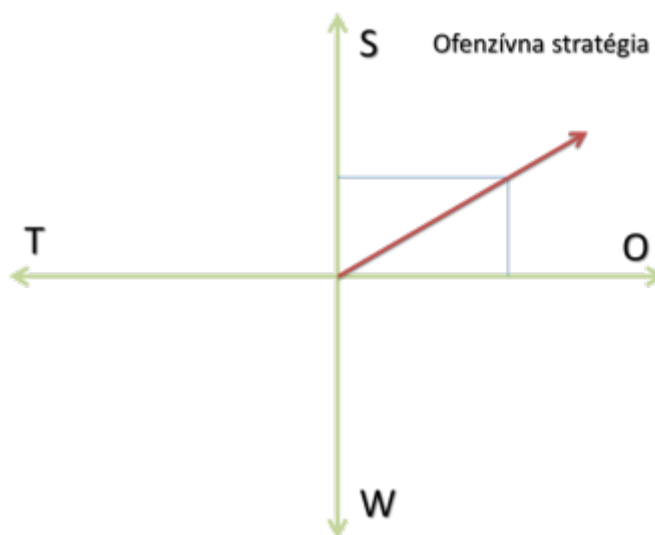
Silné stránky verzus Slabé stránky $35 - 27 = 8$

Príležitosti verzus Ohrozenia $40 - 28 = 12$

Výsledná stratégia na základe faktorov SWOT je **ofenzíva**.

To znamená, že SPR Dubnicko-Ilavsko stavajúc na svojich silných stránkach a v prostredí s prevládajúcimi príležitosťami by mal v rozvojovej stratégii ťažiť zo svojej pozície zdravého a silného regiónu so zameraním sa na oblasť rozvoja infraštruktúry, posilňovania kooperácie a spolupráce samospráv v regióne, budovanie integrovaného regionálneho systému manažmentu odpadov, adaptability územia a rozširovania a skvalitňovania služieb pre obyvateľov.

Graf 9 TOWS matica SPR

2.5 Potenciály, problémy a výzvy pre SPR Dubnicko-Ilavsko

1. Dopravné zaťaženie hlavných dopravných ťahov
2. Infraštruktúra pre cyklomobilitu na denné dochádzanie
3. Kvalita ovzdušia – významné stacionárne zdroje znečistenia cementárne
4. Najväčšia skládka odpadov v SR – Lužtek
5. Brownfieldy - nevyužívané priemyselné areály – ZŤS, areály lomov
6. Nevyužitá železničná trať Nemšová – Lednické Rovné
7. stabilizácia obyvateľstva a zvrátenie negatívneho demografického vývoja, starnutie obyvateľstva, inklúzia pracovných migrantov, sociálna inklúzia,
8. kapacitné deficity sociálnej a zdravotníckej infraštruktúry
9. investičný dlh na základnej infraštruktúre – kanalizácia, rozvody vody, dopravná infraštruktúra,
10. stabilizácia a ochrana vodných zdrojov,
11. dosiahnutie vyváženého energetického mixu a využitia vysokého potenciálu regiónu v oblasti obnoviteľných zdrojov a energetické zhodnotenie odpadov,
12. kompletizácia systému zberu, triedenia a zhodnocovania odpadov (plast, biomasa, biologický odpad a pod.) na báze regionálnej spolupráce medzi súkromným a verejným sektorom,
13. posilnenie regionálnych uzatvorených energetických GRIDov a podpora aplikácie konceptov PED (PositiveEnergyDistricts),
14. zlepšenie kvality života – dostupnosť služieb (najmä sociálne služby, integrácia a komunitizácia seniorov – posilnenie úlohy komunít pri zabezpečovaní služieb), strieborná ekonomika, nájomné a sociálne bývanie,
15. modernizácia a zhodnotenie kultúrnej a športovej infraštruktúry,
16. nedobudovaná infraštruktúra cestovného ruchu a jej kompletizácia – nedostatočné ubytovacie kapacity, služby turistom a pod
17. zhodnotenie potenciálu regiónu v kultúrnom a kreatívnom priemysle
18. nevyužitý potenciál regionálnej zóny oddychu – rybníky v MČ Prejta v kontexte Vážskej cyklomagistrály
19. zachovanie a obnova biodiverzity vrátane environmentálneho znečistenia (dobudovanie environmentálnej infraštruktúry), lesné ekosystémy a chránené územia,
20. podpora cezhraničnej spolupráce,
21. obnova a udržateľnosť verejných budov a verejných priestorov s dôrazom na ekologické aspekty,
22. adaptácia sídiel na klimatickú zmenu.

2.6 Hlavné faktory rozvoja SPR Dubnicko-Ilavsko

Za strategické faktory rozvoja TSK považujeme:

- Spolupráca a kooperácia samospráv regiónu SPR Dubnicko-Ilavsko
- Odolnosť regiónu v kontexte klimateckej zmeny
- Industry 4.0 – inovačné aktivity vo väzbe na existujúcu ekonomickú štruktúru regiónu s využitím triple helix prístupu (spolupráca biznis-verejná správa-akademická sféra)
- Regionálny systém manažmentu odpadov na báze PPP partnerstiev
- Rozvoj a kompletizácia pre skvalitnenie mobility v regióne
- Posilňovanie a skvalitňovanie služieb pre obyvateľov
- Ekologická mobilita

3 Strategická a programová časť SPHRSR Dubnicko-Ilavsko pre roky 2023-2030

3.1 Vízia rozvoja SPR Dubnicko-Ilavsko do roku 2040

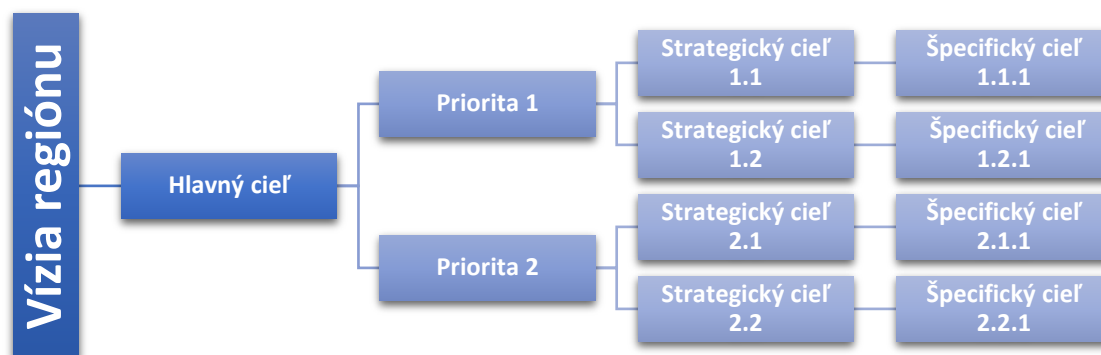
Silný, rozumný a spolupracujúci región v srdci Považia.

3.2 Hlavný cieľ SPR Dubnicko-Ilavsko do roku 2030

Región budujúci na silnom partnerstve samospráv pre zabezpečenie transformácie na rozumný, bezpečný a spolupracujúci región, so širokou ponukou služieb pre obyvateľov, dobrou dostupnosťou a udržateľnou mobilitou, kvalitným životným prostredím a silným ekonomickým zázemím.

Pre naplnenie vízie a hlavného cieľa pre obdobie rokov 2023 až 2030 bola navrhnutá rozvojová stratégia v nasledujúcej štruktúre:

Schéma 4 Štruktúra rozvojovej stratégie SPR Dubnicko-Ilavsko

V nasledujúcej časti je prezentovaná stratégia rozvoja SPR Dubnicko-Ilavsko v štruktúre Priorít, Strategických cieľov a Špecifických cieľov, ktoré obsahujú širokú škálu možných/indikatívnych opatrení vedúcich ku naplneniu definovanej stratégie.

3.3 Priorita 1 Moderný Región

3.3.1 Strategický cieľ 1 Regionálna ekonomika

3.3.1.1 Špecifický cieľ 1.1 - Výskumné, inovačné a kreatívne a centrá

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- budovanie a/alebo podpora kreatívnych a startup centier s dôrazom na revitalizáciu území a objektov brownfields na území regiónu,
- podpora integrovaných školských kreatívnych kampusov ako priestorov na prepájanie rôznych úrovní vzdelávania a podpory talentov v spolupráci so zainteresovanými podnikmi,
- budovanie a/alebo podpora regionálneho systému creative hubs, creative point, fablabs.
- budovanie a/alebo podpora siete inovačných a vývojových centier.

3.3.1.2 Špecifický cieľ 1.2 Podpora regionálneho ekonomiky a inovatívne partnerstvá (triple helix)

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- budovanie a podpora systémov podpory vrátane klastrov pre rozvoj spolupráce a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií,
- podpora malého a stredného podnikania vrátane internacionalizácie a ochrany, transferu a komercializácie duševného vlastníctva,
- podpora obecných sociálnych podnikov a sociálnych podnikov MaS,
- infraštruktúra pre podnikanie vrátane priemyselných parkov.

3.3.1.3 Špecifický cieľ 1.3 Cestovný ruch ako pilier regionálnej ekonomiky

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- rozvoj cykloturistiky ako segmentu cestovného ruchu – budovanie a údržba siete cykloturistických trás, vrátane infraštruktúry (lávky, odpočívadlá, rozhľadne, tematické infotabule a pod.),
- marketingová podpora a propagácia cykloturistiky v regióne,
- budovanie a kompletizácia infraštruktúry najmä cyklotrás prepájajúcej špecifické prvky atraktivity regiónov (komplementárne ku sieti cyklodopravy),
- *obnova* národných kultúrnych pamiatok, kultúrnych pamiatok (vrátane sakrálnych) ako významných atrakcií cestovného ruchu,

- obnova a modernizácia ostatnej kultúrnej infraštruktúry (vrátane vybavenosti),
- zvýšenie interaktivity prezentácie kultúrnych expozícií,
- využitie armádnych a väzenských pamiatok a aktivít pre rozvoj cestovného ruchu,
- podpora tradičnej živej kultúry a folklóru ako atraktorov cestovného ruchu,
- podpora rozvoja ekoturizmu a voľnočasových aktivít zameraných na ochranu prírody,
- využitie náboženských pamiatok a aktivít pre rozvoj cestovného ruchu (pútnické miesta, historické pamiatky a pod.),
- využitie potenciálu športu a aktívneho životného štýlu pre rozvoj cestovného ruchu,
- zlepšenie prístupnosti atrakcií cestovného ruchu osobám so zdravotným telesným postihnutím, bezbariérové riešenia pre pešie i dopravné trasy vedúce k atrakciám cestovného ruchu.

3.3.2 Strategický cieľ 2 Budovanie ľudských kapacít – vzdelávanie

3.3.2.1 Špecifický cieľ 2.1 Celoživotné vzdelávanie, rekvalifikácia a kariérne poradenstvo

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- harmonizácia požiadaviek zamestnávateľov a trhu práce, napr. rekvalifikácie, optimalizácia typu a počtu učebných odborov aj s ohľadom na celoživotné vzdelávanie,
- inovácie výchovno-vzdelávacieho procesu a infraštruktúry stredných škôl, vrátane infraštruktúry a prvkov digitalizácie vyučovacieho procesu a modernizácie internátov, aj s ohľadom na celoživotné vzdelávanie,
- vzdelávanie kapacít pre MSP, sociálna ekonomika, strieborná ekonomika a pod., s cieľom propagácie a podpory celoživotného vzdelávania a zintenzívnenia spolupráce škôl so zamestnávateľmi,
- centrá zdieľaných služieb.

3.3.2.2 Špecifický cieľ 2.2 Predprimárne vzdelávanie

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- rozširovanie kapacít zariadení predprimárneho vzdelávania,
- inovácie v oblasti výchovného systému vrátane modernizácie vybavenia zariadení predprimárneho vzdelávania.

3.3.2.3 Špecifický cieľ 2.3 Primárne vzdelávania

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- rozširovanie kapacít zariadení primárneho vzdelávania,
- inovácie v oblasti výchovného systému vrátane modernizácie vybavenia zariadení primárneho vzdelávania,
- podpora komunitných škôl a komunitného vzdelávania,
- podpora environmentálneho vzdelávania a osvetu mládeže.

3.3.3 Strategický cieľ 3 Rozumný región

3.3.3.1 Špecifický cieľ 3.1 Infraštruktúra pre rozumný región

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- moderný a komplexný informačný systém pre zdieľanie informácií v širokej škále služieb v oblastiach:
 - o v oblasti hospodárstva (napr. potenciál pre podnikanie v brownfieldoch),
 - o integrovaný dopravný systém využívajúci umelú inteligenciu,
 - o životného prostredia (napr. informácie o kvalite ovzdušia a i.), doprave (zdieľanie informácií o doprave),
 - o sociálnej a zdravotnej oblasti (napr. zdieľanie kapacít služieb v území),
 - o kultúry (napr. zdieľanie informácií o kultúrnych zariadeniach, exponátoch, akciách a pod.),
 - o v oblasti školstva,
 - o v oblasti cestovného ruchu o rôznych atraktivitách CR,
 - o v oblasti environmentálnej výchovy a ochrany prírody.

3.3.3.2 Špecifický cieľ 3.2 Infraštruktúra pre rozumný región

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- *zavádzanie smart prvkov v mestách a obciach pre využitie v širokom spektre oblastí* (napr. zber dát, manažment údajov a pod.),
- platformy pre zdieľanie informácií s verejnosťou napr. smart verejný rozhlas a pod.,
- platformy pre podporu manažmentu územia napr. digitálne plánovacie dokumentácie a pod..

3.3.3.3 Špecifický cieľ 3.3 Moderné služby pre rozumný región

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- digitalizácia služieb pre verejnosť,
- digitalizácia zbierkových predmetov kultúrnych inštitúcií,
- digitalizácia knižníc,
- digitalizácia vzdelávacích materiálov pre školstvo,
- digitalizácia v oblasti sociálnych služieb a zdravotníctva,
- digitalizácia a prepojenie rôznych informácií potrebných pre obyvateľov,
- infraštruktúra pre dostupný internet na celom území regiónu.

3.3.3.4 Špecifický cieľ 3.4 Spolupracujúce a efektívne obce

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- budovanie siete centier podpory kapacít samospráv v regióne a podpora spolupráce samospráv na racionalizácii a sieťovaní kapacít na regionálnej báze,
- podpora kreovania a spoločného poskytovania služieb na báze regionálnej spolupráce samospráv – napr. v oblasti územného plánovania, manažmentu operácií regionálneho rozvoja a pod..

3.3.3.5 Špecifický cieľ 3.5 Bezpečné obce

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- budovanie systémov a prvkov zvyšovania bezpečnosti obyvateľov, ochrany zdravia a životov (napr. kamerové systémy, bezpečné priechody a pod.),
- obnova existujúcich systémov vrátane potrebnej infraštruktúry v regióne (napr. mestské polície, dobrovoľné zložky hasičského zboru).

3.4 Priorita 2 Zelený Región

3.4.1 Strategický cieľ 1 Energetická efektívnosť územia

3.4.1.1 Špecifický cieľ 1.1 Obnoviteľné zdroje energie

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- inštalácia OZE lokálnych zdrojov využívajúc verejné budovy, bytové domy, brownfields a voľné nevyužívané plochy výrobných podnikov,
- inštalácia resp. modernizácia zdrojov centrálného zásobovania teplom vrátane podpory samospotrebitel'ov (prosumer) v centrálnych systémoch.

3.4.1.2 Špecifický cieľ 1.2 Energetická efektívnosť verejnej infraštruktúry

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- komplexná/nákladovo efektívna hĺbková obnova s cieľom zlepšenia energetickej hospodárnosti budov, s integráciou OZE (kde relevantné) a využitím prvkov na ochranu biodiverzity a zelenej infraštruktúry na podporu adaptácie na zmenu klímy,
- hĺbková obnova športovej infraštruktúry (napr. zimné štadióny, plavárne, kúpaliská, športové haly a pod.),
- obnova a modernizácia systémov verejného osvetlenia,
- budovanie lokálnej, regionálnej infraštruktúry prenosu energií, ostrovné energetické systémy (napr. posilnená kabeľáž verejného osvetlenia ako backbone lokálnej prenosovej siete – prenos energie medzi verejnými budovami, medzi OZE a infraštruktúrou elektromobility).

3.4.1.3 Špecifický cieľ 1.3 Budovanie kapacít v oblasti udržateľnej energetiky

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- budovanie centier udržateľnej energetiky,
- rozvoj kapacít v oblasti udržateľnej energetiky.

3.4.2 Strategický cieľ 2 Obehová ekonomika a manažment odpadov

3.4.2.1 Špecifický cieľ 2.1 Regionálny manažment odpadov

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- regionálne združenie samospráv pre manažment odpadov (plasty, biomasa, bioodpad) vrátane technológií zhodnocovania odpadov,
- budovanie regionálnej infraštruktúry spracovania odpadov, vrátane biologicky rozložiteľného odpadu,
- budovanie systému pre spracovanie odpadov pre energetické zhodnotenie,
- intenzifikácia využívania existujúcich lokálnych zdrojov na energetické zhodnotenie odpadov (cementárne Horné Srnie a Ladce),
- budovanie lokálnych zdrojov pre energetické zhodnotenie odpadov (biomasa, bioodpad, tuhé alternatívne palivá a i.),
- podpora prechodu na účinné systémy zásobovania teplom v rámci existujúcich zariadení, napr. bioplynové stanice a i..

3.4.2.2 Špecifický cieľ 2.2 Dostupná a efektívna technická infraštruktúra – vodovody, kanalizácia

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- identifikované balíky investícií podľa Plánu rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Trenčianskeho kraja na roky 2021 – 2027,
- balíky investičných zámerov obcí na budovanie a obnovu infraštruktúry verejnej vodovody,
- balíky investičných zámerov obcí na budovanie a obnovu infraštruktúry verejnej kanalizácie,
- ochrana a rozvoj vodných zdrojov na území regiónu,
- alternatívne prístupy k odkanalizovaniu odpadových vôd: koreňové čistiarny, domové čistiarny vo vybraných územiach regiónu.

3.4.2.3 Špecifický cieľ 2.3 Adaptácia na zmenu klímy, ekosystémové služby a ochrana biodiverzity

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- eliminácia dopadov klimatických zmien a uhlíkovej stopy v urbanizovanom prostredí,
- revitalizácia a budovanie nových prvkov zelenej infraštruktúry v sídlach vrátane opatrení na zvyšovanie biodiverzity (verejné priestory, vnútrobloky, areály ZŠ a MŠ a pod.).

3.4.2.4 Špecifický cieľ 2.4 Manažment krajiny a protipovodňová ochrana

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- zmena obhospodarovania poľnohospodárskej krajiny pre zvýšenie retenčnej schopnosti poľnohospodárskej pôdy na území regiónu,
- podporné opatrenia na zvyšovanie využívania organickej hmoty v pôde,
- podpora zmeny manažmentu lesov pre zvyšovanie retenčnej schopnosti lesa,
- pozemkové úpravy na území regiónu,
- melioračné opatrenia na území regiónu,
- realizácia protipovodňových a regulačných opatrení na tokoch a vodných plochách,
- systém čistenia vodných tokov,
- úprava (vyzdvihnutie) a obnova mostných konštrukcií v povodiach tokov,
- výsadba remízok, alejí, stromoradií a inej zelene na otvorených priestranstvách,
- budovanie vodozádržných opatrení vo verejnom priestore sídiel (vsakovanie ako i opätovné využitie vody pre údržbu územia),
- budovanie systému suchých poldrov na území regiónu.

3.4.2.5 Špecifický cieľ 2.5 Environmentálne záťaže a ochrana vody, pôdy a ovzdušia

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- sanácia a revitalizácia plôch zaťažených existujúcou environmentálnou záťažou (likvidácia nelegálnych skládok, envirozáťaže v územiach brownfields, sanácia a revitalizácia skládok komunálneho odpadu),
- sanácia nových sedimentov na dne vodných tokov (Vážska kaskáda) a vodných plochách,
- výmena azbestových prvkov a ich sanácia,
- technológie a opatrenia znižovania emisií najvýznamnejších zdrojov znečistenia (napr. cementárne a pod.).

3.5 Priorita 3 Dostupný Región

3.5.1 Strategický cieľ 1 Ekologická multimodálna mobilita

3.5.1.1 Špecifický cieľ 1.1 Elektromobilita

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- budovanie infraštruktúry pre elektromobilitu – väzba na regionálnu energetiku, budovanie nabíjacích staníc v rámci celého regiónu,
- nákup elektromobilov/elektrobusov pre potreby zabezpečenia rôznych druhov služieb vrátane služieb v cestovnom ruchu,
- modernizácia a rozšírenie vozidlového parku mestskej hromadnej dopravy - nákup elektromobilov, elektrobusov, ale i autobusov s alternatívnym pohonom (hybridný pohon, vodíkové autobusy, a pod.) v rámci rozširovania vozového parku.

3.5.1.2 Špecifický cieľ 1.2 Multimodálna mobilita

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- podpora vzniku siete kvalitných prestupných uzlov a súvisiacej infraštruktúry (odstavné parkoviská, úschovne bicyklov, bezpečné vyčkávacie miesta, bezbariérové riešenia pre imobilných a nevidomých občanov, s ohľadom na ekologické parametre – dostatok tieňa, prirodzenej vlhkosti vzduchu napr. prostredníctvom vodozádržných a zelených prvkov a pod.),
- budovanie nadväzujúcej infraštruktúry pre terminály integrovanej osobnej dopravy/TIOP (systém pešej a cyklistickej dopravy, cyklochodníky, mimoúrovňové riešenia a pod.),
- podpora bikesharingu a elektrobikesharingu do vhodných lokalít na území miest – s umiestnením nabíjačiek na verejných miestach, zriadením systému odstavných miest, a pod.
- integrované mestské dopravné systémy s využitím riadiacich prvkov umelou inteligenciou – nadväznosť dopravných systémov, informačné technológie a zdieľanie údajov (odchody, meškanie a pod.),
- budovanie systémov preferencie verejnej dopravy na svetelne riadených križovatkách nielen v mestských aglomeráciách,
- zvýšenie environmentálnej zodpovednosti pri riešeníach v oblasti mobility (podpora zníženia dopadov zmeny klímy na krajinu, prívetivé návrhy s priaznivým dopadom na psychiku, bezpečnosť a zdravie cestujúcich, zvyšujúce kvalitu verejného priestoru, podpora výsadby zelene, umiestňovanie vodných a vodozádržných prvkov, opatrenia na znižovanie emisií a pod.),

- rekonštrukcia autobusových zastávok- spracovanie jednotného systému zastávok VOD s informačnými technológiami s napojením na integrovaný dopravný systém s využitím smart technológií,
- zvyšovanie povedomia obyvateľov o udržateľnej mobilitě.

3.5.1.3 Špecifický cieľ 1.3 Cyklomobilita

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- rozvoj cyklo dopravy ako integrálnej súčasti dopravného systému - budovanie cyklotrás v rámci výstavby nových komunikácií ako samostatne segregovaný druh dopravy,
- regionálna a lokálna sieť cyklotrás prepájajúce sídla, vrátane siete cyklotrás na území miest pre zvýšenie dostupnosti dochádzky za prácou, vzdelaním a službami v území,
- podpora intermodality/opatrení na prepojenie cyklomobility s inými druhmi dopravy,
- zvyšovanie povedomia, riadenie, koordinácia a propagácia rozvoja cyklo dopravy a cykloturistiky (centrálna databáza, zber dát, podpora partnerstiev, priaznivá tarifná politika pre kombinovanú cyklo dopravy, budovanie značky Trenčiansky cykloregión a pod.).

3.5.2 Strategický cieľ 2 Bezpečná dopravná infraštruktúra

3.5.2.1 Špecifický cieľ 2.1 Ekologická železničná doprava

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- obnova, modernizácia, optimalizácia a elektrifikácia vybraných úsekov železničnej siete v regióne,
- obnova osobnej dopravy na trati Nemšová – Lednické Rovné (elektrovlak nabíjaný z lokálnych OZE),
- rekonštrukcie mostných objektov vo väzbe na železničnú infraštruktúru.

3.5.2.2 Špecifický cieľ 2.2 Bezpečná cestná infraštruktúra

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- zvyšovanie bezpečnosti na kritických úsekoch cestnej siete (budovanie peších komunikácií, priechody pre chodcov, zmena organizácie dopravy, zmena technického riešenia križovatiek (napr. prebudovanie na kruhové križovatky a pod.), zmena technického riešenia povrchov (hladký povrch a bezpečné vedenie špeciálnej infraštruktúry cez automobilovú dopravu, bezbariérovosť a pod.),

- obnova a rekonštrukcia mostných objektov na území regiónu,
- podpora smart riešení pre okamžité informovanie a riešenie mimoriadnych a krízových situácií a sprievodných opatrení na hlavných komunikáciách (telematický systém, mobilná aplikácia a pod.),
- budovanie prepojení a súvisiacej infraštruktúry diaľničnej siete na regionálnu cestnú sieť (napr. zjazdy na diaľnici D1) a pripojenie priemyselných parkov medzinárodného významu.

3.5.2.3 Špecifický cieľ 2.3 Letecká a vodná doprava

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- rozvoj a modernizácia infraštruktúry pre leteckú dopravu (komerčnú aj rekreačnú) na území regiónu,
- ochrana územia existujúcich letísk regionálneho významu v lokalitách Dubnica/Slávnica,
- podpora vodnej infraštruktúry Vážskej vodnej cesty.

3.6 Priorita 4 Región pre obyvateľov

3.6.1 Strategický cieľ 1 Dostupné a efektívne služby

3.6.1.1 Špecifický cieľ 1.1 Moderné zdravotné služby

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- modernizácia a dobudovanie existujúcej infraštruktúry zdravotníckych služieb ambulantnej a ústavnej zdravotnej starostlivosti (polikliniky, ambulancie, materiálno-technické vybavenie) na území regiónu,
- kompletizácia Centier integrovanej zdravotnej starostlivosti v regióne,
- budovanie a podpora integrovaných služieb v oblasti zdravotníctva a sociálnych služieb najmä v oblasti dlhodobej starostlivosti,
- budovanie systému podpory kapacít terénnej sociálnej a zdravotníckej služby (ošetrovateľskej služby) rešpektujúc regionálne kapacitné požiadavky,
- stabilizácia a rozvoj ľudských kapacít (vrátane ohodnotenia, pracovných podmienok a vzdelávanie),
- zavedenie nástrojov pre podporu asistovaného života a telemedicíny pre špecifické skupiny obyvateľov.

3.6.1.2 Špecifický cieľ 1.2 Moderné sociálne služby a inkluzívne bývanie

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- podpora prechodu prijímateľov sociálnej služby z inštitucionálnej starostlivosti na komunitnú starostlivosť formou podporovaného samostatného bývania a aktivizácie k samostatnosti (deinštitucionalizácia) – či už u osôb so zdravotným postihnutím, alebo osôb nachádzajúcich sa v nepriaznivej sociálnej situácii z dôvodu opustenia detského domova, skončenia náhradnej starostlivosti, ochrannnej výchovy a pod.,
- kompletizácia siete (modernizácia existujúcich a budovanie nových) zariadení poskytujúcich sociálne služby (ZPS) – rešpektujúc regionálne kapacitné požiadavky, so zabezpečením dostupnosti služieb v súlade s potrebami komunity,
- kompletizácia siete (modernizácia existujúcich a budovanie nových) zariadení dlhodobej ústavnej starostlivosti (DOS) rešpektujúc regionálne kapacitné požiadavky, so zabezpečením dostupnosti služieb v súlade s potrebami komunity,
- budovanie zariadení chráneného bývania pre osoby zažívajúce násilie, so zabezpečením dostupnosti služieb v súlade s potrebami komunity,
- podpora osôb s autizmom,
- podpora rodín s deťmi a osôb v nepriaznivej rodinnej situácii,

- rozširovanie a stabilizácia kapacít terénnej sociálnej služby a odľahčovacej služby rešpektujúc regionálne kapacitné požiadavky vrátane aplikácie nových technologických smart nástrojov,
- kompletizácia siete ambulantných sociálnych služieb (denných stacionárov, centier, terapeutických dielní a pod.) rešpektujúc regionálne kapacitné požiadavky, so zabezpečením dostupnosti služieb v súlade s potrebami komunity,
- podpora komunitných služieb stabilizujúcich seniorov a osoby v nižších štádiách zdravotnej odkázanosti čo najdlhšie v domácom prostredí,
- stabilizácia a rozvoj ľudských kapacít (vrátane ohodnotenia, pracovných podmienok, vzdelávania, organizácie metodických dní a pod.),
- podpora dobrovoľníctva,
- koordinácia systému sociálnych služieb v rámci regiónu,
- vytvorenie prehľadného kontaktného informačného bodu s komplexnými dátami o všetkých dostupných poskytovaných sociálnych službách pre verejnosť v rámci podpory prevencie a poradenstva.
- podpora služieb prevencie, poradenstva a terénnych služieb realizovaných na komunitnej úrovni, rozvoj služieb podpory prechodu prijímateľov sociálnej starostlivosti z inštitucionálnej starostlivosti do komunitnej starostlivosti,
- budovanie kapacít podporného bývania pre špecifické skupiny obyvateľov vrátane sociálneho bývania,
- tvorba a podpora programov záujmového vzdelávania pre seniorov,
- budovanie systému krízovej intervencie (pre osoby pod vplyvom alkoholu a iných látok, pre obete domáceho násillia, pre deti z rozvedených rodín a pod.),
- tvorba a podpora programov vzdelávania pre osoby pracujúce v tejto oblasti.

3.6.1.3 Špecifický cieľ 1.3 Regionálne sociálne podniky

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- budovanie a podpora regionálnych sociálnych podnikov komunálnych služieb pre manažment komunálnych služieb územia a podporu zamestnanosti, striedanej ekonomiky, sociálnej súdržnosti, inklúzie (napr. chránené dielne, dielne na záchranu starých remesiel, environmentálneho vzdelávania a osvetu (napr. komunitné centrá zdravého pestovania záhradných plodín, kvetov, starých odrôd stromov, chovy včiel a pod.),
- budovanie podporných kapacít pre rozvoj sociálnych podnikov so sociálnymi inováciami (sieťovanie sociálnych podnikov, vytvorenie digitálnej platformy, zvyšovanie informovanosti širokej verejnosti) na území regiónu.

3.6.2 Strategický cieľ 2 Šport a zdravý životný štýl

3.6.2.1 Špecifický cieľ 2.1 Podpora športu a zdravého životného štýlu

Pre naplnenie špecifického cieľa sú navrhnuté nasledujúce indikatívne opatrenia:

- budovanie a obnova multi-športovísk, budovanie regionálnej špecifickej športovej infraštruktúry, obnova existujúcej infraštruktúry,
- rekonštrukcia športových areálov, kúpalísk,
- vybudovanie a obnova športovo-rekreačných zón, siete náučných chodníkov, zelených oáz a pod.
- zlepšenie športových možností pre obyvateľov,
- podpora športovej infraštruktúry na školách, prepojenie školstva a športu
- podpora zdravého životného štýlu,
- vybudovanie siete ekocentier, podpora voľnočasových, vzdelávacích a osvetových aktivít zameraných na ekológiu a ochranu prírody,
- výchova komplexne pripraveného mladého človeka (inovácie vo výchovnom systéme detí a mládeže).

4 Implementačná časť SPHRSR Dubnicko-Ilavsko pre roky 2023-2030

V kontexte systému cieľov definovaných v predchádzajúcej časti a vychádzajúc z potreby regiónu boli pre SPR Dubnicko-Ilavsko identifikované nasledujúce investičné balíky, ktoré svojich zameraním reflektujú na definované výzvy a problémy a budujú na identifikovaných potenciáloch regiónu. Ide o investičné balíky pozostávajúce zo širokej škály vzájomne komplementárnych a synergických projektov bez ohľadu na konkrétne územie v regióne.

Vzhľadom na absenciu podrobných pravidiel implementácie zdrojov EŠIF, ktoré tvoria významný zdroj financií pre realizáciu investičných balíkov, sú tieto, zatiaľ, definované len rámcovo.

Tabuľka 53 Investičné balíky SPR Dubnicko – Ilavsko, Akčný plán SPR Dubnicko-Ilavsko do roku 2030

p.č.	Projektový zámer	Miesto realizácie	Termín realizácie	Príslušnosť zámeru ku Priorite SPHRSR Dubnicko-Ilavsko
DOPRAVA				
1	TIOP – terminál integrovanej osobnej dopravy	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 3 Dostupný Región
2	Dobudovanie siete cyklotrás	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 3 Dostupný Región
3	Obnova osobnej dopravy na trati Nemšová – Lednické Rovné (elektrovlak nabíjaný z lokálnych OZE)	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 3 Dostupný Región
4	Budovanie infraštruktúrnych prvkov podpory elektromobility napr. elektronabíjačky	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 3 Dostupný Región
5	Rekonštrukcia miestnych komunikácií, mostov a lávok cez rieky	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 3 Dostupný Región
6	Dobudovanie prepojení medzi prvkami atraktivity	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 3 Dostupný Región
7	Vybudovanie cyklistickej infraštruktúry (cyklostánky, nabíjačky)	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 3 Dostupný Región
8	Budovanie cyklo infraštruktúry medzi obcami regiónu,	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 3 Dostupný Región
ŠKOLSTVO				
1	Budovanie a rozširovanie kapacít ZŠ v rámci regiónu	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 1 Moderný Región
2	Budovanie a rozširovanie kapacít MŠ v rámci regiónu	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 1 Moderný Región
KULTÚRA, ŠPORT a CESTOVNÝ RUCH				
1	Dobudovanie prepojení medzi prvkami atraktivity	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 1 Moderný Región
2	Obnova infraštruktúry a jedinečných objektov a prvkov atraktivity cestovného ruchu	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 1 Moderný Región

3	Rekonštrukcia historických a kultúrnych pamiatok	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 1 Moderný Región
4	Budovanie a obnova multi-športovísk, budovanie regionálnej špecifickej športovej infraštruktúry, obnova existujúcej infraštruktúry – futbalová, hokejová, hádzanárska a plavecká infraštruktúra	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 4 Región pre obyvateľov
ZDRAVOTNÍCTVO				
SOCIÁLNE SLUŽBY				
1	Regionálne komunálne služby ako sociálny podnik samospráv	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 4 Región pre obyvateľov
2	Výstavba denného stacionára	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 4 Región pre obyvateľov
SMART a inovácie				
1	Elektronizácia informačného systému mesta, modernizácia a zjednotenie informačného systému mesta a jeho organizácií	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 1 Moderný Región
2	Inštalácia technologických prvkov pre zber širokej škály údajov, monitoring bezpečnosti, kvalita ovzdušia, digitalizácia plánovacích dokumentácií, doprava a pod.	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 1 Moderný Región
3	Zriadenie centrál zdieľaných služieb vrátane zabezpečenia infraštruktúry a vybavenia: napr. nákup elektromobilov pre využitie v spoločných aktivitách SPR, saturácia služieb, odpadové hospodárstvo a pod.	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 4 Región pre obyvateľov
4	Vytvorenie analyticko-implementačnej jednotky pre podporu integratívneho plánovania a manažmentu územia SPR (projektová podpora, analyticko-plánovacia podpora, monitoring)	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 1 Moderný Región
INFRAŠTRUKTÚRA				
1	Vybudovanie a modernizácia kamerového systému vybudovať moderný SMART kamerový systém	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 1 Moderný Región
2	Budovanie optických sietí pre región	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 1 Moderný Región
3	Alternatívne prístupy ku odkanalizovaniu odpadových vôd: koreňové čistiare, domové čistiare	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 2 Zelený Región

4	Balík investícií Vodárenskej spoločnosti Vlára – Váh	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 2 Zelený Región
5	Obnova a budovanie smart verejného osvetlenia LED technológia	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 1 Moderný Región
ŽIVOTNÉ PROSTREDIE, EKOSYSTÉMOVÉ SLUŽBY A ADAPTÁCIA NA KLIMATICKÚ ZMENU				
1	Protipovodňové opatrenia na toku aj mimo toku	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 2 Zelený Región
2	Vybudovanie regionálnej spaľovne na zhodnocovanie odpadov resp. využitie kapacít regionálnych cementární ako energetických zhodnotiteľov regionálneho odpadu (TAP)	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 2 Zelený Región
3	Regionálne združenie samospráv pre manažment odpadov (plasty, biomasa, bioodpad) vrátane technológií zhodnocovania odpadov	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 2 Zelený Región
4	Budovanie polopodzemných kontajnerov vybudovanie státí pre polopodzemné kontajnery vo všetkých sídliskách miest	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 2 Zelený Región
5	Revitalizácia vnútroblokov	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 2 Zelený Región
ENERGETIKA A OZE				
1	Obnova verejných a školských športovísk	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 2 Zelený Región
2	Inštalácia lokálnych zdrojov v rámci infraštruktúry samosprávy	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 2 Zelený Región
3	Obnova verejných budov	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 2 Zelený Región
4	Budovanie lokálnej, regionálnej infraštruktúry prenosu energií, posilnená kabeláž verejného osvetlenia ako backbone lokálnej prenosovej siete – prenos energie medzi verejnými budovami, medzi OZE a infraštruktúrou elektromobility	SPR Dubnicko-Ilavsko	2023-2030	Priorita 2 Zelený Región

Integrálnou súčasťou SPHR SR SPR Dubnicko – Ilavsko sú aj zámery jednotlivých obcí regiónu, ktoré sú v rovnakej štruktúre zadefinované v Prílohe 1.

5 Finančná časť SPHR SR Dubnicko-Ilavsko pre roky 2023-2030

Strategicko-plánovací región Dubnicko-Ilavsko vzhľadom na svoju štruktúru a formu nedisponuje vlastnými finančnými zdrojmi na realizáciu definovanej stratégie. Avšak ako súčasť implementačnej štruktúry EŠIF je medzi deviatimi SPR v rámci Trenčianskeho samosprávneho kraja, čo mu dáva možnosť využiť finančné zdroje EŠIF, alokované na opatrenia financované z regionálnej alokácie TSK (implementovanej prostredníctvom Integrovannej územnej stratégie TSK, ďalej len IÚS TSK).

Tieto zdroje budú implementované prostredníctvom implementačného mechanizmu definovaným zodpovedným orgánom, tzn. Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie a podliehajúce schválením Radou partnerstva TSK, kde SPR Dubnicko-Ilavsko má svoje zastúpenie v Komore územnej samosprávy.

V súčasnosti nie sú známe presné alokácie, ktoré sú pre SPR Dubnicko-Ilavsko k dispozícii, avšak sú definované Opatrenia z Programu Slovensko, ktoré z týchto prostriedkov bude možné financovať.

Tabuľka 54 Opatrenia Programu Slovensko oprávnené na financovanie z IÚS TSK

Číslo opatrenia	Opatrenie Programu Slovensko	Predbežná alokácia SPR Dubnicko-Ilavsko
1.1.1	Podpora medzisektorovej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií a zvyšovanie výskumných a inovačných kapacít v podnikoch	nie je určená
1.2.2	Podpora budovania inteligentných miest a regiónov	nie je určená
1.4.1	Zručnosti pre posilnenie konkurencieschopnosti a hospodárskeho rastu a budovanie kapacít pre SK RIS3 2021+	nie je určená
2.1.2	Znižovanie energetickej náročnosti budov	nie je určená
2.2.2	Podpora využívania OZE v systémoch zásobovania energiou	nie je určená
2.4.1	Vodozádržné opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy v sídlach a krajine a /alebo ochranu pred povodňami	nie je určená
2.5.7	Obnova verejnej stokovej siete a čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO	nie je určená
2.6.1	Podpora vybraných aktivít v oblasti predchádzania vzniku odpadov	nie je určená
2.6.2	Podpora zberu a dobudovania, intenzifikácie a rozšírenia systémov triedeného zberu komunálnych odpadov	nie je určená
2.6.3	Podpora prípravy odpadov na opätovné použitie, recyklácie odpadov vrátane anaeróbného a aeróbného spracovania biologicky rozložiteľných odpadov	nie je určená
2.7.3	Podpora biologickej a krajinskej diverzity a kvality ekosystémových služieb prostredníctvom udržiavania a budovania zelenej a modrej infraštruktúry a prevencie a manažmentu invázií nepôvodných druhov	nie je určená
2.7.4	Adaptácia na zmenu klímy v obciach a mestách	nie je určená
2.8.1	Rozvoj verejnej dopravy	nie je určená
2.8.2	Podpora cyklodopravy	nie je určená

3.2.3	Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre a zlepšenie regionálnej mobility prostredníctvom modernizácie a výstavby ciest II. a III. triedy	nie je určená
3.2.4	Miestne komunikácie	nie je určená
RSO4.2	Zlepšenia rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu	nie je určená
RSO4.3	Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunít, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb	nie je určená
RSO4.5	Zabezpečenia rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvýšením odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti vrátane primárnej starostlivosti, a podpory prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na rodinnú a komunitnú starostlivosť	nie je určená
5.1.1	Investície do rozvoja administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych samospráv a mimovládnych neziskových organizácií pôsobiach v komunite alebo partnerov pôsobiach v komunite, na základe skúseností s podporou analytických kapacít na úrovni ústrednej štátnej správy	nie je určená
5.1.2	Investície zvyšujúce kvalitu verejných politík a odolnosť demokracie prostredníctvom projektov spolupráce v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy, prípadne intervenčné projekty v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy na zvýšenie kvality verejných politík a odolnosť demokracie	nie je určená
5.1.3	Investície do bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov	nie je určená
5.1.4	Investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku	nie je určená
5.1.5.A	Investície do kultúrneho a prírodného dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch - Infraštruktúra cestovného ruchu - mestské oblasti	nie je určená
5.1.5.B	Investície do kultúrneho dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch - Podpora ostatnej infraštruktúry spojenej s kultúrnymi a prírodnými aktívami regiónov	nie je určená

Rovnako financovanie implementácie spoločnej stratégie SPR Dubnicko-Ilavsko bude zabezpečované z finančných zdrojov jednotlivých samospráv, ktoré sú súčasťou SPR, ako je rozpočet obce, ale i ďalšie doplnkové zdroje ako Plán obnovy a odolnosti SR, zdroje EŠIF implementované prostredníctvom dopytovo-orientovaných výziev, ďalších dotačných programov orgánov štátnej správy, zo zdrojov programov Interreg, medzinárodných programov Horizon Europe, Life a ďalších a v neposlednom rade zo zdrojov poskytovaných tretím sektorom.

Finančný rámec jednotlivých zámerov samospráv, ak je známy, je súčasťou Prílohy 1 – Akčné plány obcí.

6 Monitorovanie a hodnotenie

SPR Dubnicko-Ilavsko počas implementácie stanovenej stratégie v rámci SPHR SR pre roky 2023-2030 rešpektuje nasledujúce základné princípy:

- **plánovanie a koordinácia** – spôsob plánovania jednotlivých aktivít smerom k efektívnemu napĺňaniu stanovených cieľov,
- **partnerstvo** – založené na spolupráci medzi jednotlivými samosprávami a kľúčovými aktérmi relevantnými v regióne SPR Dubnicko-Ilavsko, ako aj širokou verejnosťou tak, aby sa zabezpečila koordinácia jednotlivých navrhovaných aktivít.
- **subsidiarita** – zabezpečenie realizácie navrhovaných aktivít na úrovni, na ktorej je to najefektívnejšie.

Kľúčovou podmienkou implementácie tohto strategického dokumentu je jasné stanovenie inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia. V tejto časti sú definované jednotlivé zodpovedné orgány ako aj činnosti, ktoré spadajú do ich kompetencie.

Na realizácii sa podieľa riadiaci orgán, koordinujúci orgán, kontrolný orgán a finančný orgán, medzi ktorými dochádza ku koordinácii a výmene relevantných informácií.

Riadiacim orgánom zodpovedným za implementáciu SPHR SR sú v zmysle platnej legislatívy, obecné resp. mestské zastupiteľstvá jednotlivých obcí patriacich do SPR Dubnicko-Ilavsko. Týmto prislúcha kompetencia schvaľovania implementácie jednotlivých zámerov, či už ide o zábery implementované len na území danej obce, alebo zábery, ktoré sú súčasťou investičných balíkov, avšak dotýkajú sa územia danej obce. Rovnako sú zastupiteľstvá zodpovedné za schvaľovanie SPHR SR, resp. jeho aktualizácií. V prípade zmeny, doplnenia, vypustenia zámeru z Akčného plánu konkrétnej obce (Príloha 1), táto zmena podlieha schváleniu len príslušného zastupiteľstva.

Koordinujúcim orgánom zodpovedným za koordináciu implementácie SPHR SR je Kooperačná rada SPR, kreovaná v rámci implementačného mechanizmu IÚS TSK. Na jej čele je predseda, ktorý SPR zároveň zastupuje aj v Rade partnerstva TSK. Kooperačná rada zabezpečuje a koordinuje prípravu investičných balíkov pre ich možné financovanie zo zdrojov EŠIF implementované prostredníctvom IÚS TSK. Kooperačná rada musí intenzívne spolupracovať s jednotlivými samosprávami v SPR Dubnicko-Ilavsko, a to najmä ak ide o nasledujúce projekty:

- a. Projekty, ktoré sú financované z Programu Slovensko zo zdrojov alokovaných na implementáciu Integrovannej Územnej Stratégie Trenčianskeho samosprávneho kraja prostredníctvom tzv. strategicko-plánovacích regiónov (SPR). V takomto prípade je Kooperačná rada informovaná, za účelom koordinácie rozvojových aktivít resp. Integrovaných územných investícií (zdroje EŠIF).
- b. Projekty, ktoré sú financované z Programu Slovensko prostredníctvom dopytovo-orientovaných výziev vyhlasovaných jednotlivými relevantnými orgánmi. V takomto prípade je vhodné, aby Kooperačná rada bola informovaná, za účelom koordinácie rozvojových aktivít a tiež z dôvodu zamedzenia duplicitného financovania z rovnakého zdroja (zdroje EŠIF).

Kontrolný a finančný orgán prislúcha zodpovedným orgánom v rámci jednotlivých samospráv v zmysle zákona o obecnom zriadení. Kontrolným orgánom je obvykle kontrolór obce a finančný orgán je príslušne oddelenie obecného resp. mestského úradu.

V rámci monitorovania a hodnotenia je potrebné pre širokú verejnosť zabezpečiť prístup k informáciám, a to pravidelným zverejňovaním monitorovacích a hodnotiacich správ spôsobom miestne obvyklým. Za prípravu tohto prehľadu a za zverejňovanie monitorovacích a hodnotiacich správ je zodpovedný riadiaci orgán resp. koordinujúci orgán.

Proces monitorovania a hodnotenia zabezpečuje naplnenie definovanej vízie, špecifických cieľov až po konkrétne aktivity stanovenej rozvojovej stratégie. Tento proces spoluvytvára jasný kontrolný mechanizmus reprezentujúci spätnú väzbu znázorňujúcu priebeh implementácie, jej aktuálny stav a jeho porovnanie s plánovaným harmonogramom. Získané informácie umožňujú vykonanie intervencií vedúcich buď k zosúladieniu skutočných aktivít s plánom alebo k nevyhnutnej revízii dokumentu. Proces monitorovania a proces hodnotenia prebiehajú spravidla paralelne.

Proces monitorovania a proces hodnotenia podľa celkovej schémy inštitucionálneho a procesného zabezpečenia realizácie pozostáva z nasledujúcich krokov: vypracovávanie, posudzovanie, pripomienkovanie a schvaľovanie monitorovacích a hodnotiacich správ, pričom tieto činnosti prebiehajú v kompetencii jednotlivých orgánov a v spolupráci s verejnosťou. Počas procesu monitorovania a hodnotenia budú využívané interim, teda priebežné, monitorovacie a hodnotiace správy, spracované počas realizácie aktivít, a ex post, správy následné, spracované po realizácii aktivít. Monitorovacie a hodnotiace správy pre aktivity financované zo zdrojov samosprávneho kraja sú spracovávané pravidelne v intervale každých 12 mesiacov. Monitorovacie a hodnotiace správy aktivít financovaných z externých zdrojov (primárne operačné programy, medzinárodné programy) budú vypracovávané v časových intervaloch stanovených v jednotlivých výzvach príslušných ku konkrétnym aktivitám.